

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DÎVÂNİ
(İnceleme, Metin, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

Ömer Faruk DEMİREL

Tez Danışmanı
Pof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

YÜKSEK LİSANS
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

EKİM 2019

ankara

IBM

ANKARALI ŐEH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DÎVÂNİ
(İnceleme, Metin, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

Ömer Faruk DEMİREL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EKİM 2019

Ömer Faruk DEMİREL tarafından hazırlanan “ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DÎVÂNI (İnceleme, Metin, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Anabilim Dalında ESKİ TÜRK EDEBİYATI Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK (Başkan)

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Doç. Dr. Hakan AKÇA

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fazile EREN KAYA

Türk Dili ve Edebiyatı, Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 02/10/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ömer Faruk DEMİREL
02/10/2019

ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DÎVÂNI
(İnceleme, Metin, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)
(Yüksek Lisans Tezi)

Ömer Faruk DEMİREL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EğİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekim 2019

ÖZET

Asıl adı Tâceddîn-zâde Mustafa el-Ankaravî olan Şeyh Tâceddîn-i Velî, 17. yüzyılda Ankara’da yaşamış ve Ankara’nın Hamamönü mevkiinde yaptırdığı cami ve dergâh ile Celvetiyye Tarikatı’nın Ankara’daki teşekkülüne ve gelişimine öncülük etmiş bir mutasavvıftır. Aslen kendisi de Ankaralı olan Aziz Mahmud Hüdâyî ve onun halifelerinden biri olan Fenâyî Cennet Mehmed Efendi’ye intisap eden Tâceddîn-i Velî’nin hayatı hakkında çok fazla bilgi olmamasına rağmen günümüzde Ankara halkı onu, Hamamönü semtinde bulunan Tâceddîn Camii, Dergâhı ve Mehmet Akif Ersoy’un Millî Mücadele yıllarında bu dergâhta bir müddet kalmış ve burada “İstiklal Marşı”nı yazmış olması vesilesiyle tanımış, sevmiş ve bu sevgi dolayısıyla kendisine Tâceddîn-i Velî, Tâceddîn Sultan gibi isimleri uygun görmüştür. İlk olarak tarihçi yazar Enver Behnan Şapolyo, 1958’de Ankara Belediye Dergisi’nde ve iki yıl sonra da Türk Büyükleri kitabında yazdığı tanıtım yazılarında, kendisine hediye edilen bir yazma eser içerisinde şeyhe ait birçok değerli şiirin bulunduğunu söyleyip şiirlerden bazı örnekleri paylaşarak şeyhin edebi yönüne dikkat çekmiştir. Şapolyo’nun sözünü ettiği yazma eserin çalışmamızda faydalanmış olduğumuz Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât adlı eser olması ihtimali yüksektir. Şeyh Tâceddîn-i Velî, tasavvufi şiirlerinde “Tâceddînoğlu” mahlasını kullanmıştır. Bu çalışmada Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin Milli Kütüphane’de bulunan Külliyyat adlı eserinden yola çıkarak onun hayatı, tarikatı, edebi şahsiyeti hakkında bazı tespitlerde bulunulmuş; ayrıca Külliyyat’taki İlahiyyat-ı Tâceddînzâde bölümü ile Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13889 arşiv numarasıyla kayıtlı yazmanın 147b-180b varakları arasındaki Divan-ı İlahiyat eserinde bulunan şeyhe ait tasavvufi şiirlerin transkripsiyonlu metni verilerek, metin tasavvufi açıdan incelenmiş; ayrıca metnin bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğü yapılmıştır.

BilimKodu : 31402
AnahtarKelimeler : Eski Türk Edebiyatı, Şeyh Tâceddîn-i Velî, İlahi, tasavvuf.
SayfaAdedi : 251
Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

THE DİVAN OF ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ
(Thesis Text, Examination, Contextual İndex and Functional Dictionary)
(M.Sc. Thesis)

Ömer Faruk DEMİREL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

October 2019

ABSTRACT

Sheikh Tâceddîn-i Velî, whose real name was Tâceddîn-zâde Mustafa al-Ankaravî, lived in Ankara in the 17th century and pioneered the formation and development of the Celvetiyye Sect in Ankara with the mosque and lodge built in Ankara's Hamamönü locality. Although there's not much information about the life of Tâceddîn-i Velî, who was a disciple of Aziz Mahmud Hüdayi -also from Ankara- and his khalif Fenâyî Cennet Mehmed Efendi, was named Tâceddîn-i Velî and Tâceddîn Sultan by the people of Ankara because of his Tâceddîn Mosque and the Dervish Lodge and also because Mehmet Akif Ersoy has stayed and wrote "İstiklal Marşı" there at the times of War of Independence. Firstly, the historian writer Enver Behnan Şapolyo, in his introductory writings he wrote in Ankara Belediye Dergisi in 1958 and two years later in the Türk Büyükleri Kitabı, said that there were many valuable poems belonging to the sheikh in a manuscript, and he shared some examples of the sheikh's literary works, bringing attention to their literal value. It is highly probable that the manuscript referred to by Şapolyo is Külliyyât, registered at the National Library 06 Mil Yz A 10182, which we have benefited from in our study. Şeyh Tâceddîn-i Velî used the pseudonym "Tâceddînoğlu" in his sufi poems. In this study, some determinations will be made about his life, sect and literary personality based on the book of Külliyyat in the National Library of Şeyh Tâceddîn-i Velî of Ankara. In addition, the transcript of the mystical poems belonging to the sheikh in the Divan-ı İlahiyat which is between the divisions 147b-180b of the manuscript registered with the archive number 13889 of the İlahiyât-ıTâceddînzâde section of the Külliyyat and the Koyunoğlu Museum Library will be shown, and the text will be contextual and functional.

Science Code : 31402
Key Words : Old Turkish Literature, Şeyh Tâceddîn-i Velî, ilahi, sufism.
Page Number : 251
Supervisor : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

TEŐEKKÖR

Alanında sahip olduğu engin bilgi ve tecrübesiyle tez çalışmamın her aşamasında benim için bir yol gösterici olan sayın hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a, gerek ders gerekse tez aşamasında sergiledikleri ufuk açıcı tutumla alana duyduğum sevginin ziyadeleşmesini sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet MERMER, Doç Dr. Orhan KURTOĞLU, Doç. Dr. Ayşe YILDIZ, Doç. Dr. Neslihan KOÇ KESKİN, Doç. Dr. Muvaffak EFLATUN'a ve bende, Eski Türk Edebiyatı'na karşı derin bir ilgi ve haz hissi uyanmasına vesile olan saygıdeğer hocam Ahmet Atillâ ŐENTÖRK'e; ayrıca hayatımın her döneminde olduğu gibi yüksek lisans ve tez dönemimde de desteğini her zaman arkamda hissettiğim aileme bütün samimiyetimle Őükranlarımı arz ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	x
1.GİRİŞ	1
2.ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ'NİN HAYATI, TARİKATI, EDEBÎ YÖNÜ VE ESERLERİ.....	7
2.1.Hayatı	7
2.1.1.Doğum/Ölüm Tarihi ve Yaşadığı Dönem.....	7
2.1.2.Künyesi	8
2.1.3.Soyu, Babası ve Oğlu.....	9
2.1.4.Memleketi	10
2.2.Tasavvufî Yönü.....	11
2.2.1. Tarikatı	12
2.2.2. Seyr ü Sülûku	14
2.2.3. Tarikat Silsilesi	19
2.2.4. Dergâhı ve Camii	25
2.3.Edebî Yönü.....	27
2.4.Eserleri	28
2.4.1.Külliyyât.....	28
2.4.2.Dîvân-ı İlâhiyyât	29

2.4.3.Nihâyetü's-Sülûk	30
2.4.4.es-Sülûk fi't-Tarîk	30
2.4.5.Âdâbu's-Sâlik.....	31
2.4.6.Evrâd-ı Şerîf.....	31
3. ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ.....	33
3.1.Divan'ın Şekil Özellikleri	33
3.1.1.Nazım Şekilleri.....	33
3.1.1.1. Mesnevi	33
3.1.1.2. Gazel.....	34
3.1.1.3. Kıt'a (Kıt'a-i Kebîre)	34
3.1.1.4. Murabba	35
3.1.1.5. Koşma.....	36
3.1.2. Vezin	36
3.1.2.1. Aruz	36
3.1.2.2. Hece.....	37
3.1.3. Kafiye ve Redif	37
3.2. Divan'ın Muhteva Özellikleri	38
3.2.1. Divan'da Kullanılan Ayet, Hadis ve Dua İfadeleri vb. Sözler.....	38
3.2.1.1. Ayetler	38
3.2.1.2. Hadisler	72
3.2.1.3. Dua İfadeleri vb. Sözler	84
3.2.2. Divan'da Yer Alan Bazı Tasavvufî İstılahlar.....	87
3.2.2.1. Üns Billah.....	87
3.2.2.2. Ene'l- Hak	88

3.2.2.3. Ârif-i Billah	89
3.2.2.4. Fenâ Ba'de'l-Fenâ	90
3.2.2.5. Nefs-i Emmâre	91
4. ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DİVANI'NIN METNİ.....	93
4.1. Divan Nüshalarının Tavsifi	93
4.1.1. Ankara Nüshası	93
4.1.2. Konya Nüshası	94
4.2. Divan Metninin Kuruluşunda İzlenen Yol.....	94
4.3. Transkripsiyon Alfabetesi	97
4.4. Transkripsiyonlu Metin.....	99
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	235
KAYNAKLAR	237
EKLER.....	243
EK-1. Eserin Ankara Nüshasının İlk ve Son Varağı.....	243
EK-2. Eserin Konya Nüshasının İlk ve Son Varağı.....	244
EK-3. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'ye Övgü Şiiri.....	245
ÖZGEÇMİŞ	249
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK	251

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

A. :	Ankara Nüshası.
age. :	Adı geçen eser.
agm. :	Adı geçen makale.
age. :	Adı geçen yazma eser.
AÜİFD :	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
bk. :	Bakınız.
C :	Cilt.
çev. :	Çeviren.
DİA :	Diyanet İslam Ansiklopedisi.
DİB :	Diyanet İşleri Başkanlığı.
DTCF :	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi.
H :	Hicri
İFAV :	Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı.
K. :	Konya Nüshası.
S :	Sayı.
TDK :	Türk Dil Kurumu.
TDV :	Türkiye Diyanet Vakfı
TEBDİZ :	Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü
TTK :	Türk Tarih Kurumu.
v. n. :	Varak numarası.
vb. :	Ve benzeri.
vd. :	Ve diğerleri.
yy. :	Yüzyıl.

1.GİRİŞ

Ankara'nın meşhur tasavvufi simalarından biri olan Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında Osmanlı dönemine ait şüara veya meşayih tezkirelerinde, evliya menakıbnamelerinde ve diğer biyografik eserlerde bilgiye rastlanmazken, bazı vakıf kayıtlarında Tâceddîn Dergâhı ile ilgili kısıtlı bilgiler yer alır. Günümüz kaynaklarında yer alan bilgiler ise hem az sayıda hem de çoğu, henüz kesinlik kazanmamış, şüpheli bilgilerdir. Ancak Araştırmacı-Yazar Dr. Nazif ÖZTÜRK, yaklaşık on yıldır yapmış olduğu çalışmalar neticesinde gerçeğe yakın bilgiler elde etmiştir.

Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında bilimsel olarak ilk bahseden kişi Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen tarihçilerinden Enver Behnan ŞAPOLYO'dur. Şapolyo, 1958'de Ankara Belediye Dergisi'nde "Ankara'nın Meşhur ve Eski Simalarından Şeyh Tacettin Sultan" ve iki yıl sonra da Türk Büyükleri kitabında "Şeyh Tacettin" başlıklarıyla iki tanıtım yazısı yazmış; bu yazılarında Şeyh Tâceddîn-i Velî'yi, Şeyh Tacettin ve oğlu Şeyh Mustafa Ankaravî şeklinde iki ayrı kişi olarak ele almış ve bunların Hacı Bayram Velî'den sonra Ankara'nın büyük Türk mutasavvıfları olduklarından, Şeyh Tacettin'in türbe, cami ve tekkesinin Ankara'nın Hamamönü semtinde Erzurum Mahallesi'ne giden yol üzerindeki Tekke Ahmet Mahallesi'nde bulunduğundan, Tacettin Camii'nin şöhretini Mehmet Akif ERSOY'un Milli Mücadele yıllarında burada kalmış ve İstiklal Marşı'nı burada yazmış olmasının artırdığından, Şeyh Tacettin'in Celvetî Tarikatı'na mensup olduğundan ve Tacettin Camii ve Dergâhı'nda bu tarikatın müntesiplerinin ne şekilde zikir yaptıklarından, son olarak da kendisine, Şeyh Tâceddîn-i Velî'ye ait bir yazma eser hediye edildiğinden söz etmiş ve bu yazma eserin bölümlerini, içinde yer alan silsilenameyi ve şiirlerin bir kısmını paylaşarak Şeyh Tacettin'in şiirlerinden övgüyle bahsetmiş, onun hakkında araştırmacıların daha çok çalışma yapmalarını istemiştir.¹ Şapolyo'nun sözünü ettiği bu yazma eser, büyük ihtimalle çalışmamızın dayanağını oluşturan ve Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı bulunan Külliyyât adlı eserdir.

---

¹ Şapolyo, E. B. (1958). "Ankara'nın Meşhur ve Eski Simalarından Şeyh Tacettin Sultan". Ankara Belediye Dergisi (Temmuz, Ağustos, Eylül). Ankara: Ayyıldız Matbaası,19, 23-24; Şapolyo, E. B. (1960). "Şeyh Taceddin". Türk Büyükleri. Ankara. 213.

Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkındaki bir diğerk çalışma ise araştırmacı yazar Sadi BAYRAM tarafından yazılan ve “Türk Dünyası Tarih Dergisi”nde yayımlanan “Tâceddîn Sultan ve Evradı” başlıklı makaledir. Bayram da söz konusu makalesinde Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkındaki tek kaynağın yukarıda sözünü ettiğimiz Enver Behnan ŞAPOLYO’ya ait yazılar olduğunu belirtir ve makalesinin genelini Şapolyo’nun yazılarında yer alan bilgilerden yola çıkarak oluşturur. Farklı olarak ise Şeyh Tâceddîn-i Velî’in 1845 yılından günümüze intikal ettiğini belirttiği “Evrad”ını yayımlar.²

Prof. Dr. Mustafa AŞKAR, “Birinci Mehmet Âkif Sempozyumu”nda sunduğu “İstiklâl Marşı’nın Yazıldığı Mekân Olarak Ankara’da Bir Celvetî Dergâhı ve Tâceddîn Sultan” başlıklı tebliğ ekinde Şeyh Tâceddîn-i Velî’in hayatı, tarikatı, dergâhı, camii ve türbesi hakkında, ana kaynağı yukarıda zikrettiğimiz makale ve yazılar olan bilgiler verdikten sonra o da şeyhin şiirlerinden bir bölümünü yayımlar.³

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında restorasyonu yapılan Tâceddîn Dergâhı’nın tarihsel geçmişi ve 2009 yılında Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi’ne dönüştürülmesini konu edindiği “Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi” başlıklı makalesinde Mehmet KURTOĞLU, genellikle Tâceddîn Dergâhı’nın yapısal özellikleri hakkında bilgiler vermiş olsa da yer yer şeyhin hayatı hakkında birbirinin tekrarı olan bilgilere de yer vermiştir. Makalede Mehmet Akif’in İstiklal Marşı’nı Tâceddîn Dergâhı’nda yazdığına dair belgelere dayanan bilgiler verilmesi makaleye önem kazandırmıştır.⁴

Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında yayımlanmış ilk ve tek kitap, Araştırmacı-Yazar Abdülkerim ERDOĞAN tarafından yazılmış olan “İstiklale Sırdaş Gönül Eri Şeyh Tâceddîn Veli (Tâceddîn b. Tâceddîn Ankaravi)” isimli kitaptır. Erdoğan kitabında, şeyhin yaşadığı dönemde Ankara’nın durumuna, Ankara’daki tasavvufî hayata; şeyhin hayatı, tarikatı, külliyesi hakkında bilgilere, divanında yer alan şiirlerinin bir kısmına ve Evradı’nın Milli Kütüphane’deki nüshasının tıpkıbasımı ile Latin harfli metnine yer vermiş

---

² Bayram, S. (1994). “Taceddin Sultan ve Evradı”. Türk Dünyası Tarih Dergisi. İstanbul: Başak Ofset Matbaası, S. 87, 45-53.

³ Aşkar, M. (2007). “İstiklâl Marşının Yazıldığı Mekân Olarak Ankara’da Bir Celvetî Dergâhı ve Tâceddin Sultan”. Mehmet Âkif, Türkiye’de Modernleşme ve Gençlik. Ankara. 118-135.

⁴ Kurtoglu, M. (2015).” Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi”. Vakıflar Dergisi. Ankara. 44, 131-144.

olsa da verdiği bilgiler, daha önce elde edilmiş kısıtlı bilgilerin tekrarı olmaktan öteye geçememiştir.⁵

Bir de İbrahim SARI tarafından yayımlanmış olan “Tâceddîn Dergâhı” isimli kitap vardır. Yazar, Tâceddîn Dergâhı’na yaptığı bir ziyaretten yola çıkarak oluşturduğu kitabında, öncelikli olarak Muhsin YAZICIOĞLU ve Mehmet Akif ERSOY’a değinmiş, ilerleyen bölümlerde ise Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin hayatı ve şiirleri hakkında daha önce yazılmış olan bütün makalelerde yer alan bilgilerin tekrarı olmaktan öteye geçemeyen bilgiler vermiş ve daha öce yayımlanmış olan şiirlerini o da yayımlamıştır.⁶

Türkiye Yazarlar Birliği Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi yazarlarından olan Dr. Nazif ÖZTÜRK, Şeyh Tâceddîn-i Velî üzerine şimdiye dek en fazla araştırma yapmış olan ve bu araştırmalar neticesinde onun hakkında gerçeğe en yakın bilgilere ulaşmış olan araştırmacı-yazardır. Kendi ifadesiyle; on yıl içerisinde, ulusal ve uluslararası sempozyumlarda sunduğu altı tebliğ, yazdığı bir ansiklopedi maddesi, yazılı ve görsel basında yaptığı birtakım açıklamalara rağmen bu konudaki çabaları halen devam etmektedir. Öztürk’ün, Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi’nin düzenlediği sempozyumlarda Şeyh Tâceddîn-i Velî ile ilgili sunduğu bildiriler şunlardır: 2007 yılında düzenlenen “Mehmet Âkif, Türkiye’de Modernleşme ve Gençlik” sempozyumunda "Geçmişten Günümüze İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân Tâceddîn Dergâhı" bildirisi, 2008 yılında düzenlenen “Mehmet Âkif, Dönemi ve Çevresi” sempozyumunda "Tâceddîn Sultan’dan Mehmet Âkif’e" bildirisi, 2009 yılında düzenlenen “Mehmet Âkif, Edebî ve Fikrî Akımlar” sempozyumunda "Mehmet Akif’in İçerisinde İstiklâl Marşı’nı Yazdığı ‘Kasr-ı Ebniye’yi İnşa Ettiren Tâcettin Dergâhı Şeyhi Osman Vâfi Efendi" bildirisi, 2010 yılında düzenlenen “Mehmet Âkif Edebiyat ve Düşünce” sempozyumunda “İstiklâl Marşı’nın Yazıldığı Mekânın Banisi Şeyh Tâceddîn Mustafa’nın Edebî Şahsiyeti Ve Divançesi” bildirisi, 2011 yılında düzenlenen “Mehmet Âkif Millî Mücadele ve İstiklâl Marşı” sempozyumunda “İstiklâl Marşı’nın Yazıldığı Mekân Tâceddîn Dergâhı’nda Marifet Eğitimi” bildirisi ve son olarak da 2017 yılında düzenlenen “80 Yıl Sonra Mehmed Âkif Ersoy” sempozyumunda “İstiklâl Marşı’nın Yazıldığı Mekân Tâceddîn Dergâhı’nın

⁵ Erdoğan, A. (2010). Şeyh Tâceddin Veli. Ankara: Reyhan Yayınları.

⁶ Sarı, İ. (2016). “Taceddin Dergâhı”. Antalya: Nokta e-kitap Yayınevi.

Vakfiyesi Bulundu” bildirisi. Ayrıca Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi’nde yer alan “Tâceddîn Dergâhı” maddesinin müellifi de kendisidir. Görüldüğü üzere Öztürk, 2007 yılından 2017 yılına kadar Mehmet Akif ERSOY adına düzenlenmiş olan her sempozyumda Şeyh Tâceddîn-i Velî ile ilgili bir bildiri sunmuştur. Bu bildirilerde Mehmet Akif ERSOY ve İstiklâl Marşı’ndan yola çıkarak Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin hayatı, tarikatı, dergâhı, camii ve şiirleri hakkında her geçen yıl kapsamı daha da genişleyen bilgiler vermiştir. Çünkü her yeni bildiride daha yeni belgeler elde ederek Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkındaki kısıtlı bilgilerin çerçevesini genişletmiştir. Son bildirisinde de Şeyh Tâceddîn-i Velî’ye ait olduğu bilinen ancak kendisine bir türlü ulaşılamayan, çalışmamızın da dayanağını oluşturan, Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât adlı eseri ve Tâceddîn Dergâhı’nın vakfiyesini bulup daha önceki verilerle yeni elde etmiş olduğu verileri mukayese etmesi neticesinde Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında en kapsamlı bilgilere ulaşmıştır.⁷

Şeyh Tâceddîn-i Velî ile ilgili yapılmış olan bu çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, çalışmaların genellikle Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin hayatı, tarikatı, dergâhı ve camii üzerine olduğu; çalışmalarda onun şiirleri, şiirlerinin biçimsel ve içeriksel özellikleri, şiirlerinin Türk Tekke-Tasavvuf Edebiyatı’ndaki yeri gibi genelde Türk Dili ve Edebiyatı’nı, özelde ise Klasik Türk Edebiyatı ve Türk Tekke-Tasavvuf Edebiyatı’nı ilgilendiren hususlara pek değinilmediği dikkati çekmektedir. Bizim çalışmamızın amacı da öncelikle Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât adlı eseri ile onun hakkında yapılmış diğer çalışmaları mukayese ederek Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin hayatı, tarikatı, dergâhı, edebi yönü ve eserleri hakkında çıkarımlarda bulunmak, sonrasında ise yine Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât adlı eserindeki “İlâhiyyât-ı Tâceddîn-zâde” bölümünde ve

---

⁷ Öztürk, N. (2007). “Geçmişten Günümüze İstiklâl Marşı’nın Yazıldığı Mekân: Tâceddin Dergâhı”. Mehmet Âkif, Türkiye’de Modernleşme ve Gençlik. Ankara. 204-227; Öztürk, N. (2008). “Tâceddîn Sultan’dan Mehmet Âkif’e”. Mehmet Âkif, Dönemi ve Çevresi. Ankara. 212-229; Öztürk, N. (2009). "Mehmet Akif'in İçerisinde İstiklâl Marşı'nı Yazdığı "Kasr-ı Ebniye"yi İnşa Ettiren Tâcettin Dergâhı Şeyhi Osman Vâfi Efendi". Mehmet Âkif, Edebî ve Fikrî Akımlar. Ankara. 240-261; Öztürk, N. (2010). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekânın Banisi Şeyh Tâceddin Mustafa'nın Edebî Şahsiyeti Ve Divançesi". Mehmet Âkif Edebiyat ve Düşünce. Ankara. 189-204; Öztürk, N. (2011). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân Tâceddin Dergâhı'nda Marifet Eğitimi". Mehmet Âkif Millî Mücadele ve İstiklâl Marşı. Ankara. 16-43; Öztürk, N. (2017). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân Tâceddîn Dergâhı'nın Vakfiyesi Bulundu". 80 Yıl Sonra Mehmed Âkif Ersoy. Ankara 25-44.

Konya Koyunoğlu Múzesi Kútüphanesi 13889 arşiv numarasıyla kayıtlı yazmanın 147b-180b varakları arasındaki Divan-ı İlahiyat eserinde yer alan tasavvufi şiirlerini transkripsiyonlu bir şekilde Arap harflerinden Latin harflerine çevirerek bu şiirleri biçim, içerik ve tasavvuf yönünden inceleyip genelde Türk Dili ve Edebiyatı, özelde ise Klasik Türk Edebiyatı ve Türk Tekke-Tasavvuf Edebiyatı açısından değerini tespit etmektir.

2.ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ'NİN HAYATI, TARİKATI, EDEBÎ YÖNÜ VE ESERLERİ

2.1.Hayati

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında yeterli bilgi olmamakla beraber, Şimdiye kadar kısıtlı kaynaklardan elde edilen bilgilerde de birtakım yanlışlıkların bulunduğu, sonraki yıllarda tespit edilen belgelerle ortaya çıkmıştır. Bu yüzden bu eksiklikleri gidermek ve yanlışlıkları doğrulamak amacıyla onun hayatını, eldeki mevcut bilgilerle Şeyhin Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât adlı eserinde yer alan bilgileri mukayese ederek inceleyeceğiz.

2.1.1.Doğum/Ölüm Tarihi ve Yaşadığı Dönem

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin doğum ve ölüm tarihi ve yeri tam olarak belli değildir. Külliyyâtı'nda da doğum ve ölüm tarihine ve yerine dair kesin bilgiler yer almıyor olsa da eserin "*Meşâyihü'l Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zikr Olunur*" başlığı altında yer alan, Şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği bölümde Şeyh, Üsküdar'a gidip Aziz Mahmud Hüdâyî'nin meclisine gider ve Aziz Mahmud Hüdâyî vefat edene kadar, karşılaştığı keramet benzeri halleri ona sorar ve ondan cevap alır. Aziz Mahmud Hüdâyî, Tâceddîn-i Velî'yi, halifelerinden Mehmed Cennet Efendi'ye yönlendirir ve sonrasında vefat eder. Mehmed Cennet Efendi de iki yıl sonra Şeyhi tekrar Ankara'ya gönderir.⁸ Bu bilgilere dayanarak Aziz Mahmud Hüdâyî'nin 1541-1628, Mehmed Cennet Efendi'nin de 1574-1664 yılları arasında yaşadıkları dikkate alındığında Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Aziz Mahmud Hüdâyî'nin vefat ettiği 1628 yılında hayatta olduğu, iki yıl sonra da 1630'da Ankara'ya

⁸ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, Külliyyât, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 10182, v.n: 19b, 20a, 20b.

döndüğü anlaşılır. Ayrıca bu bilgiler ışığında şeyhin 17. yüzyılda yaşamış olması ihtimali de güçlenmiş olur.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Ankara-Hamamönü mevkiinde yaptırmış olduğu Tâceddîn Dergâhı'nda bulunan ve hayatına dair bilgiler içeren "Tâceddîn Sultan" başlıklı biyografik yazıda, onun 1590-1680 yılları arasında yaşadığı ifade edilirken bu bilgi herhangi bir kaynağa dayandırılmamıştır.

Araştırmacı-Yazar Dr. Nazif ÖZTÜRK, Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Külliyyât'ı dışında elinde bulundurduğu diğer vakfiye vb. belgelerden yola çıkarak şeyhin 1590-1600 yılları arasında doğmuş ve yaklaşık 1680-1690 yıllarında da vefat etmiş olabileceğinin tahmin edilebileceğini söyler.⁹

2.1.2. Künyesi

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin künyesi konusunda da bazı karışıklıklar söz konusu olmakla birlikte bu karışıklıkların bir neticesi olarak şeyhin adının, Şeyh Tâceddîn Mustafa'nın oğlu Tâceddîn olduğu düşünülmüş ve uzun süre kimin baba kimin oğul olduğu netlik kazanamamıştır. Hatta Şeyh Tâceddîn-i Velî hakkında en kapsamlı bilgileri elde etme imkânı sağlayan Külliyyât'ın "Evrâd-ı Şerif" bölümünün dibacesinde bile şeyhin açık adı "*Kuṭb-ı dâ'ire-i ḥaḳîḳat, menba'-ı esrâr-ı tarîḳat ve künûz-ı 'ulûm-ı ma'rifet Şeyhü's-saḳaleyn Tâcü'd-dîn bin Tâcü'd-dîn es-Seyyid Şeyh Mustafâ Ankaravî Ḳaddes'allâhu Sırrehuma Hazretleri*" yani "*Hakikat dairesinin kutbu, tarikat sırlarının kaynağı ve marifet ilimlerinin hazinesi, insanların ve cinlerin şeyhi Seyyid Şeyh Mustafa Tâceddîn oğlu Tâceddîn Ankaravî Ḳaddesallâhi Sırrehuma Hazretleri*" olarak verilir.¹⁰ Bu tarifin künye kısmındaki "*Tâceddîn bin Tâceddîn es-Seyyid Şeyh Mustafâ Ankaravî*" ifadesi Arap usulü bir künyelendirme olup bu künyeden Şeyh Tâceddîn Mustafa Ankaravî'nin oğlu Tâceddîn anlamı çıkmaktadır ki bu anlam, eserde "*Anḳara'nun Tekye Aḥmed Maḥallesi 'nde Medfûn Silsile-i Meşâyihân ve Evlâd-ı 'Azîzân Olanları Beyân İder*"

⁹ Öztürk, N. (2017). agm. 35.

¹⁰ Tâceddîn b. Tâceddîn Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 1b.

yani “Ankara’nın Tekke Ahmet Mahallesinde Defnedilmiş Olan Şeyhlerin ve Aziz Çocuklarının Silsilesini Açıklar” başlığıyla yer alan Tarikat Silsilesi ile çelişir. Çünkü bu silsilenin ilk sırasında ‘Tâceddîn Efendi’ ismi bulunurken, ikinci sırasında ise ‘Oğlu Şeyh Mustafa Efendi bin Tâceddîn Ankaravî’ ismi yer almaktadır.¹¹ Yani silsileden çıkan sonuca göre Şeyh Mustafa Efendi (Tâceddîn-i Velî), Tâceddîn Ankaravî’nin oğludur. Ayrıca şeyhin Akşehir Kütüphanesi 113 numarada kayıtlı bulunan “Evrâd-ı Şerifi”nin dibace kısmındaki künyesi ise “*Ḳuṭb-ı dâ’ire-i ḥaḳîḳat, menba’-ı esrâr-ı tarîḳat ve künûz-ı ‘ulûm-ı ma’rifet Şeyhü’s-saḳaleyn Anḳaravî es-Seyyid Şeyh Mustafâ Tâcü’d-dîn bin Tâcü’d-dîn Ḳaddes’allâhu Sırrehuma Ḥazretleri*” yani “*Hakikat dairesinin kutbu, tarikat sırlarının kaynağı ve marifet ilimlerinin hazinesi, insanların ve cinlerin şeyhi Tâceddîn oğlu Seyyid Şeyh Mustafa Tâceddîn Ankaravî Kaddesallâhi Sırrehuma Ḥazretleri*” şeklindedir¹² ve bu künyeden anlaşılacağı üzere de Şeyh Tâceddînzâde Mustafa el-Ankaravî, Tâceddîn Efendi’nin oğludur.

2.1.3. Soyu, Babası ve Oğlu

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin soyunu Anadolu Selçuklu Devleti’nin son zamanlarında yaşamış, onunla aynı adı taşıyan Kayserili Tâceddîn-i Velî (ö. 721/1321)’ye¹³ ya da Niksar-Samsun yöresinde beylik kuran Tâceddînoğulları’na kadar dayandıranlar¹⁴ olsa da bunlar kesinlik kazanmış bilgiler değildir. Daha önce Külliyyât’ta “*Anḳara’nun Tekye Aḥmed Maḥallesi’nde Medfûn Silsile-i Meşâyihân ve Evlâd-ı ‘Azîzân Olanları Beyân İder*” yani “*Ankara’nın Tekke Ahmet Mahallesinde Defnedilmiş Olan Şeyhlerin ve Aziz Çocuklarının Silsilesini Açıklar*” başlığıyla yer alan Tarikat Silsilesi’nin ilk sırasında ‘Tâceddîn Efendi’, ikinci sırasında ise ‘Oğlu Şeyh Mustafa Efendi bin Tâceddîn Ankaravî’ isminin yer aldığını belirtmiştik. Ayrıca bu silsilede baba ‘Tâceddîn Efendi’nin

¹¹ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 19b, 20a, 20b.

¹² Tacüddin Velî, Evrad-ı Taceddin, Akşehir Kütüphanesi, 113, v.n: 2a

¹³ Aşkar, M. (2007). agm. 118.

¹⁴ Öztürk, N. (2008). agm. 218.

isminin hemen altına düşülen *'Bursa'dan Ankara'ya nakille Ankaravî'* ifadesi¹⁵ onun Trakya'da Silivri ve Burgaz medreseleri ile Bursa Kaplıca Medresesi'nde müderrislik yaptıktan sonra 1010/1601 tarihinde Ankara Müftülüğü'ne atanan ve bu görevde iken 1018/1609 tarihinde Ankara'da vefat eden Tezkireci Tâceddîn olması ihtimalini güçlendirmektedir. Hatta Tezkireci Tâceddîn, her ne kadar Bursa'dan Ankara'ya nakille gönderilmiş olsa da kendisinin aslen Ankaralı olduğu da ihtimaller arasındadır.¹⁶ Ayrıca bahse konu silsilenin ilk sırasında bulunan *'Tâceddîn Efendi'* nin isminin önünde herhangi bir şeyh vb. unvan bulunmuyor oluşu da onun tarikat mensubu olmasından ziyade Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin babası olmasından dolayı silsilenin en üstünde yer aldığını göstermektedir. Şeyhin oğlunun ise hem silsilenin üçüncü sırasında yer alması nedeniyle hem de eserin *"Meşâyihi'l 'Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zikr Ohnur"* başlığı altında yer alan, şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği bölümde bulunan *"Cümle halk, emr-i Hakk ile geçdiler ve emr-i Hakk ile oğlum İbrâhîm Baba vefât itdi"* ifadesi¹⁷ dikkate alındığında İbrahim Baba olduğu ve yine aynı ifadeye göre oğlu İbrahim Baba'nın, şeyhten önce vefat ettiği anlaşılıyor.

2.1.4. Memleketi

Külliyât'ın Evrâd-ı Şerif bölümünün dibacesinde yer alan *"Kutb-ı dâ'ire-i hakikat, menba'-ı esrâr-ı tarikat ve künûz-ı 'ulûm-ı ma'rifet Şeyhü's-sakaleyn Tâcü'd-dîn bin Tâcü'd-dîn es-Seyyid Şeyh Mustafâ Ankaravî Kaddes'allâhu Sırrehuma Hazretleri"* ifadesinden de anlaşılacağı üzere Şeyh, Ankaravî yani Ankaralıdır.¹⁸ Çünkü Külliyât'ta *"Ankara'nun Tekye Ahmed Mahallesi'nde Medfûn Silsile-i Meşâyihiân ve Evlâd-ı 'Azîzân Olanları Beyân İder"* yani *"Ankara'nın Tekke Ahmet Mahallesinde Defnedilmiş Olan Şeyhlerin ve Aziz Çocuklarının Silsilesini Açıklar"* başlığıyla yer alan

¹⁵ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 11a.

¹⁶ Öztürk, N. (2007). agm. 209.

¹⁷ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 21a.

¹⁸ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 1b

Tarikat Silsilesi'nin ilk sırasında yer alan baba Tâceddîn Efendi'nin hemen altında bulunan '*Bursa'dan Ankara'ya nakille Ankaravî*' ifadesinden anlaşılıyor ki Tâceddîn Efendi, Bursa'dan Ankara'ya gelerek Ankaralı olmuştur.¹⁹ Oğul Tâceddîn-zâde Mustafa (Tâceddîn-i Velî) da bu sebeple Ankaralı olmuştur. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz gibi babasının aslen Ankaralı olma ihtimali de vardır. Ayrıca yine Külliyyât'ta "*Ankara'nun Tekye Ahmed Mahallesi'nde Medfûn Silsile-i Meşâyihân ve Evlâd-ı 'Azîzân Olanları Beyân İder*" yani "*Ankara'nın Tekke Ahmet Mahallesinde Defnedilmiş Olan Şeyhlerin ve Aziz Çocuklarının Silsilesini Açıklar*" başlığıyla yer alan Tarikat Silsilesi'ndeki diğer tarikat mensuplarının Ankara'nın Tekke Ahmet mahallesinde defnedilmiş olmaları²⁰, "*Meşâyihü'l-Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zîkr Olunur*" başlığı altında yer alan, şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği bölüme göre iki kişinin şeyhi Ankara yakınında Alacaatlı diye bilinen kasabadaki bir dağa götürmesi,²¹ şeyhin gözündeki perdenin kalkıp bütün Ankara'yı arada perde olmaksızın görmesi,²² Cennet Mehmed Efendi'nin Aziz öldükten iki sene sonra şeyhi Ankara'ya göndermesi²³ ve Ankara içinde ve dışında şefaatin kendisine münhasır olması²⁴ gibi durumlar da şeyhin Ankaralı olmasına işaretler. Hatta eserde ilahi formundaki şiirlerin yer aldığı İlahiyyat-ı Tâceddîn-zâde başlıklı bölümün [43a] sayılı vараğının derkenarında yer alan '*Hâcı Bayram'dır pîrimiz*' mısralı şiir de onun Ankaralı Hacı Bayram Veli'yi pir kabul ettiğini gösterir.

2.2. Tasavvufî Yönü

Ankara halkı arasında Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Bursa'da Mehmed Muhyiddîn Üftâde (1490-1580) ve Azîz Mahmûd Hüdâyî (1541-1628)'nin yanında tasavvufî eğitimini tamamladığı ve sonra Ankara'ya gelerek Hamamönü'nde dergâhını kurup irşada başladığı,

¹⁹ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 11a.

²⁰ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 11a.

²¹ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 19a.

²² Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 20a.

²³ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 20b.

²⁴ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 20b.

ayrıca şeyhin Celvetiye Tarikatı'na mensup olduğuna dair rivayetler vardır.²⁵ Bu rivayetler tamamen yanlış olmasa da doğruluğu delile muhtaçtır. Delil olarak ise Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin "Külliyât" eserine baktığımızda onun Mehmed Muhyiddîn Üftâde (1490-1580)'nin olmasa da Azîz Mahmûd Hüdâyî (1541-1628)'nin yanında tasavvufî eğitimini tamamladığını, onun vefatından sonra iki yıl da halifesi Cennet Mehmed Efendi (1574-1664)'nin yanında kaldıktan sonra Ankara'ya gelerek irşada başladığını görüyoruz.²⁶ Ayrıca eserde Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Şeyh Tâceddîn-i Velî'ye "*Halvetî'nin sülûku ancak Celvetî yolunda tamamlanır!*" diyerek onu Celvetî yoluna yönlendirdiği de söz konusu edilir.²⁷

2.2.1. Tarikatı

Külliyât'ta Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin seyr ü sülûkunun anlatıldığı bölümde şeyhin Üsküdar'a, Aziz Mahmud Hüdâyî'nin meclisine giderek seyr ü sülûkunu onun gözetiminde gerçekleştirdiği ve Hüdâyî'nin kendisine "*Halvetî'nin sülûku ancak Celvetî yolunda tamamlanır!*" dediği; ayrıca vefat etmeden önce Şeyh Tâceddîn-i Velî'yi, halifelerinden Cennet Mehmed Efendi'ye emanet ettiği ifade edilir. Aziz Mahmud Hüdâyî ve halifesi Cennet Mehmed Efendi'nin Celvetiye Tarikatı'na mensup oldukları bilindiğinden Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin de onlara intisap ederek Celvetiye Tarikatı'na mensup olduğu söylenebilir.

Külliyât'ta ilahi formundaki şiirlerin yer aldığı İlahiyyat-ı Tâceddîn-zâde başlıklı bölümün [43a] sayılı varağının derkenarında yer alan '*Hâcî Bayram'dır pîrimiz*' mısralı şiir de onun Hacı Bayram Veli'yi pir kabul ettiğini gösterir. Hacı Bayram Veli tarafından kurulan Bayramiye Tarikatının Celvetiye Tarikatı ile doğrudan ilişkisi olduğu ve Celvetiye'nin Bayramiye'nin bir şubesi sayıldığı görüşleri²⁸ dikkate alındığında Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Celvetiye Tarikatı'na mensup olduğu görüşü kuvvet kazanır.

²⁵ Öztürk, N. (2017). agm. 32.

²⁶ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 19b, 20a, 20b.

²⁷ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 19b.

²⁸ Yılmaz, H. K. (1980). Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetî Tarikatı. İstanbul: İFAV Yay. 143.

İlahi

Gelsin pîrim soran bana
Hâcı Bayrâm'dır pîrimiz
Kim ki haber verem ona
Hâcı Bayrâm'dır pîrimiz

Erenlerde olmaz yalan
Mahrum kalmaz ona giden
Kırk yıl kutb-ı zaman olan
Hâcı Bayrâm'dır pîrimiz

Tâceddînoğlu hâlinde
Gezer evliya yolunda
Hakk'ın Nebî'si dilinde
Hâcı Bayrâm'dır pîrimiz

Celvetiyye Tarikatı ile ilgili kaynaklarda Aziz Mahmud Hüdâyi'nin halifeleri ya da müritleri arasında Şeyh Tâceddîn-i Velî'ye ya da tarikatın Ankara'da bir şubesi olduğuna dair bilgiye rastlanmaz. Ancak Aziz Mahmud Hüdâyi'nin vefat ettiğinde altmışa yakın halifesi bulunduğu, halifeleri ve yazdığı otuz kadar eseriyle Anadolu ve Balkanlar'daki dinî-tasavvufî hayat üzerinde derin tesirler icra ederek şöhretinin günümüze kadar ulaştığı ve tekkesinin İstanbul'un en önemli tasavvuf ve kültür merkezi olarak hizmet görmüş, bu dergâhtan pek çok ilim ve fikir adamı, şeyh ve mûsikişinas yetişmiş olduğu²⁹ dikkate alındığında Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin de onun halifelerinden ya da yetiştirdiği şeyhlerden

---

²⁹ Yılmaz, H. K. (1991). TDV İslâm Ansiklopedisi, "Aziz Mahmud Hüdâyi". İstanbul: TDV yay. C. 4. 339.

biri olabileceği söylenebilir.

Ayrıca Şeyh Tâceddîn-i Velî, nimetin şükürünün ve Yaratıcı'nın zikrinin ne olduğunu açıkladığı bir şiirinin son bendinde;

Tâceddînoğlu ehl-i tarîkat
Gördüm hakikat ayn-ı şerîat
Doğru gidenler sâlik-i Celvet
Nîmetin şükrü Elhamdülillâh
Hâlık'ın zikri her demde Allâh (İlahi 182/5)

diyerek kendisinin tarikat ehli olduğunu, tarikatın gerçekten şeriatın ta kendisi olduğunu gördüğünü ve Celvet yolunda gidenlerin doğru yolda olduğunu belirtir. Onun bu şiirinden de Celvetiyye Tarikatı'na mensup olduğu sonucuna varabiliriz.

2.2.2. Seyr ü Sülûku

Tasavvuf yoluna giren bir kimsenin bir şeyh önderliğinde bu yolda mesafe kat etmesi anlamına gelen seyr ü sülûk, bir tasavvuf erbabının olmazsa olmazlarından. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Külliyyâtı'nın "*Meşâyihü'l-Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zikr Olinur*" başlığı altında yer alan, şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği bölümde, onun tasavvuf yolunda kat ettiği mertebelerden ve şahit olduğu hallerden şöyle bahsedilir:

"Henüz herhangi bir şeyhe intisap etmeden önce aklını kaybedip sarhoş gibi uykudan, yeme ve içmeden kesilir. Öyle bir hale gelir ki gece ve gündüz gaptten kulağına "Yâ Abd'allâh! İkterabe li'n-nâsi hisâbühüm vehüm fî gafletin mu'ridûn"³⁰ ve "Kad eflêha men

³⁰ "Ey Allah'ın kulu! İnsanların hesaba çekilmeleri yaklaştı. Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çevirmekteler." (Enbiya/1)

tezekkâ³¹ sesleri gelir. Bu iki ayeti duyduğu zaman büyük korku yaşar ve kendini ölüme yakın hisseder. Bir gün kuşluk vaktinde iki heybetli nurlu kişi görünür. Elinden tutup onu şehrin dışında garip bir yere götürürler. Yüce bir mekânda, başında yeşil bir sarıkla oturan nurlu bir şeyhe “Yâ Hazret-i Şeyh, bizden getirmemizi istediğiniz kişiyi getirdik!” derler. Şeyh ona adını, babasının adını, nereli olduğunu sorup cevabını aldıktan sonra o iki kişiye dönerek “Kardeşlerim size yakın zamanda Hicaz tarafından sâhibü’s-seyf ve sâhibü’l-Kur’ân bir kişinin geleceğini söylemiştim; bu kişi odur!” der. Sonra Tâceddîn-i Velî’nin efendisi, Hacı Yusuf Efendi gelir; Şeyh Hazretleri ona “Biz onu şeyh yardımcılığından çıkarıp evliyaullah olarak kaydettik!” der. Tâceddîn-i Velî kendine geldiğinde şaşkınlıkla bu halin bir vesveseden mi ibaret yoksa gerçeğe yakın mı olduğunu on iki gün boyunca düşünür. Sonra bir seher vaktinde “Yâ Abd’allâh! Er-refîk sümme’t-ţarîk.³² Bu sırları anlamak için gerçek bir mürşit lazımdır; bu yaşadıkların vesvese ürünü değil, gerçektir!” şeklinde bir ses duyar. Bir gün yine seher vaktinde iki kişi ortaya çıkar; Ankara yakınında Alacaatlı diye bilinen kasabadaki bir dağa götürürler. Biri karnını yarıp temizler ve öteki karnının içine dört nur koyup karnını eliyle sıvazlar. Kendine geldiğinde karnını eliyle yoklar, herhangi bir şey bulamaz ama aklını yitirmiş gibi olur. Sonra bir şeyhin tavsiyesiyle Haydar Dede’ye biat eder ve ahvalini ona tek tek anlatır. Haydar Dede kendisinden “La ilahe illallah” demesini ister. O, Allah’ın bütün isimlerini zikreder ama yine de gönlü tatmin olmaz ve bir zaman şaşkınlıklar içinde kalır. Bir gün yine seher vaktinde Aziz Mahmut Efendi’nin ağzından kırmızı çekirdeksiz bir üzümü çıkarıp kendi ağzına koyduğunu ve bu şeyin bu zamanda halifesi Üsküdarlı Ahmed Efendi’de bulunacağını söylediğini görür. Sonra Ahmed Efendi’ye gelir ve her şeyi anlatır. Ahmet Efendi, kendilerine de böyle olduğunu söyleyerek ondan “La ilahe illallah” zikri çekmesini ister. Öğle namazını kılmak için İstanbul’da Sultan Bayezid Camii’ne gider. Mihrapta heybetli iki kişi görünür. Birisi yanına gelip selam verir ve elini kaldırmasını ister. Elini kaldırır ve o kişi dua edip diğerleri “Âmin!” derler. Yanında kalan diğer kişiye o kişinin kim olduğunu sorduğunda, o kişinin Hızır Aleyhisselam olduğunu ve kendisinin Ahmed Efendi’ye intisap etmesini tebrik etmek için geldiğini öğrenir. Yine bir seher vaktinde

---

³¹ “Arınan ve Rabbinin adını anıp, namaz kılan kimse mutlaka kurtuluşa erer.” (A’lâ/14)

³² “Ey Allah’ın kulu! Önce yoldaş, sonra yol!”

kulağına “Nasrun minallâhi ve fethun karîb”³³ nidası gelir. Sonra Üsküdar’a Aziz’in meclisine gelir ve son yaşadığı olayı anlatır. Aziz de ona önce “Müjdeler olsun sana, Allah tarafından izin verilip Hızır Aleyhisselam sülûkunu tamamlamış çok şükür” der, sonra “Halvetî’nin sülûku ancak Celvetî yolunda tamamlanır!” der. Yine seher vaktinde Hazret-i Resul Aleyhisselam kendisine bir yeşil sarık giydirir; sonra “İnnâ fetahnâ leke fethen mübînâ li-yagfira lek’allâhu”³⁴ nidasını duyar. Hazret-i Aziz’e bu durumu söylediğinde “Bunda ‘Elâ inne evliyâ’allâhi lâ hıvfun ‘aleyhim ve lâ hüm yahzenûn’³⁵ ayetinin sırrı vardır. Sâlikte Hazret-i Muhammed’in nuru görünür; çünkü O ‘Bütün soylar kesilir ama benim soyum devam eder’ der.” Cevabını alır. Bir gün yine kuşluk vaktinde “İnnenî ena’llâhü lâ ilâhe illâ ene fa’büdnî”³⁶ nidası gelir. Aziz’e söylediğinde, “Bunda Allah’ın Hazret-i Musa ile ağaç vasıtasıyla konuştuğunun, ümmet-i Muhammed’le ise insan vasıtasıyla konuştuğunun sırrı olduğu” cevabını alır. Bir gün seher vaktinde secde ettiğini ama secde ettiği sücut ve mabudun kendinde olduğunu görür. Aziz’e söylediğinde “Fazla üzerinde durma, çalışmaya devam et!” cevabını alır. Yine seher vaktinde bir nurun kendisini çepeçevre sardığını görür. Aziz’e söylediğinde yine “Fazla üzerinde durma, çalışmaya devam et!” cevabını alır. Yine seher vaktinde gözündeki perde kalkar ve bütün Ankara’yı arada perde olmaksızın görür. Aziz’e söylediğinde “Fazla üzerinde durma, çalışmaya devam et; çünkü manevi sırları açıklamak uygun olmaz!” cevabını alır. Seher vaktinde cin taifesinden üç kişi gelerek kendisiyle beraber “La ilahe illallah” zikri çekerler. Onlara “Siz de benimle zikir mi çekersiniz?” diye sorduğunda, onlar “Allah’ın ‘Ve mâ hâlaqtu’l-cinne ve’l-inse illâ li-ya’budûni’³⁷ buyurduğunu bilmez misiniz?” derler. Aziz’e söylediğinde “Onlar sana tabi olmak isterler; çünkü Üftade Efendi’ye ve bizim yolumuzdaki birçok kişiye de aynı şey olmuştur” cevabını alır. Bir gün yine seher vaktinde Hazret-i Ebubekir kendisine “Ey oğlum!”, Hazret-i Ali ise “Ey kardeşim!” der. Aziz’e sorduğunda “Bize de aynısı olmuştur!” cevabını alır. Bir gün yine seher vaktinde Resulullah Aleyhisselam’ın sırrı kendisinde görünüp kaybolur. Aziz ölmeye yaklaştığı için

³³ “Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah’tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke’nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü’minleri müjdele!” (Saff/13)

³⁴ “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih/1)

³⁵ “Bilesiniz ki, Allah’ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeceklerdir de.” (Yunus/62)

³⁶ “Şüphe yok ki ben Allah’ım. Benden başka hiçbir ilâh yoktur. O hâlde bana ibadet et ve beni anmak için namaz kıl.” (Tâhâ/14)

³⁷ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zariyat/56)

onu Cennet Mehmed Efendi'ye yönlendirir ve bir süre sonra Aziz ölür. Cennet Mehmed Efendi de iki sene sonra Ankara'ya gönderir. Ankara'ya geldikten sonra yine bir seher vaktinde “Yâ veliyy'allâh! Lâ ya'rifuke gayr'ullâh” ve “Yâ kîbâb'allâh! Lâ ya'rifuke gayri” nidalarını işitir. Bir gün kürsüde vaaz ederken vücudunun doğu ile batı arasında olduğunu, ağzının kokusunun da doğu ile batı arasında olduğunu görür. Vaazında cenneti bütün huri, gılman ve meyveleriyle görür. Cennet ondan bütün vasıflarını insanlara anlatmasını ister. Bir gün sabah vaktinde Hazret-i Resul'ün müjdesiyle Kâbe'de bütün evliyalara imam olur. Ve yine seherde “Âteynâ ke'l-ḥikmete” nidası gelir ve levh-i mahfuz görünür. Orada bütün hayır ve şer olarak yazılanları görür. Resul'ün meclisinde bütün evliyaların başına geçer. Sahibü'l-makamat ismiyle muhatap olur. Aklı, ruhu ve nefsi aslına ve hakikatine döner. Ankara içinde ve dışında şefaet kendisine münhasır olur. Resul'ün meclisinde bütün evliyaların huzurunda şefaet sahibi olur. Bir gün seher vaktinde “Yâ veliyya'llâh, beytu'llâh binâ eyle izni'llâh ile” nidası gelir ve İlahi marifet genç bir insan şeklinde görünür. Ve bir nida daha gelir ve yaratılmışlar yok olur; sonsuz Yaratıcı ve evliya mertebelerinin bütünü ortaya çıkar. O an Hakk'ın tecellisi anne gibi görünür ve evliyaların kimi Hz. Musa, kimisi Hz. İsa velayetinde görünürken kendisi Hz. Muhammed velayetinde görünür. Seher vaktinde “Yâ gâ'iba, ḥâzırâ ente'l-'ârifi ve'l-ma'rûf” nidası gelir. Ve bir gün yatsı vaktinde gökten beyaz bir ekmek iner, ekmeğin bir ucu ağzında bir ucu göktedir. Bir süre kendisinde kırıklık hissederken Resulullah ve evliyalar halini sorarlar; Resulullah mübarek eliyle kendini sıvazlayınca iyileşir. Ve yine seherde “Mescidüke ke-mescidi'l-ḥarâm” nidası gelir ve kendisine cennet inciri ile cennet yemekleri verilir. Ve bir gün seherde kıyamet günü ve kendisinin sırat köprüsü üzerinde durduğunu görür. Bütün halk, Allah'ın emriyle sırattan geçer ve Allah'ın emriyle oğlu İbrahim Baba vefat eder. Bu hali düşündüğünde “İnnallâhe vitrun yuḥibbu'l-vitra”³⁸ nidası gelir ve cennet kendisine gösterilir. Orada oğlu İbrahim Baba ile Resulullah'ın oğlu Hz. İbrahim yüce bir makamda otururlar, başlarında yeşil sarık, ellerinde temiz şarap dolu kâse vardır ve kendisine üç gizli kelime söyledikten sonra oğlu İbrahim, tevhid-i efalde vefat eder. Sülûkunu kabirde üç yılda tevhid-i Zat'a ulaştırır. Hatta melekler, çoğu zaman teheccüt vaktinde kendisini tavaf iderler. Yine teheccüt vaktinde bir ayağı doğuda, bir

---

³⁸ “Allah birdir ve bir olanı sever.” (Hadis-i Şerif)

ayağı batıda olur; imamlar hizmetinde olurlar. Zamanın Hızır'ı olur ve bütün memleketler onu zikredip onun için hamd ederler; ismine cin taifesinde 'Şeyhü's-sakaleyn' derler. Bu cinlerin Müslüman olanlarının çoğu Üsküdar Şemsi Paşa Medresesi'nde, Aziz Mahmut Hüdayi'nin izniyle kendisine biat etmişlerdir. Ve yine seherde "Yâ veliyy'allâh! Binâ kıl beytu'llâh!" diye üç kere nida gelir ama nerede yapılacağına dair herhangi bir şey söylenmez. Birkaç gün sonra bir teheccüt vaktinde, ahirete göçmüş evliyalardan üç kimse gelerek caminin yerini tahmin ederler; üç ay sonra da Resulullah Aleyhisselam caminin yerini gösterir. Caminin yapımına başlanır ama yeterli para olmadığı için cami yapımına, dört ay boyunca devam edilemez. Sonra seher vaktinde melekler gökten altın ve sikke yağdırırlar. "Ey Allah'ın velisi, korkma, Allah'ın evini tamamla; çünkü Allah'ın ve Habibullah'ın rızası böyledir!" diyerek caminin on iki ayda bitmesine vesile olurlar. Rebiyü'l-evvel'in ilk Cumasında, Cuma namazına Resulullah Aleyhisselam, sahabeler, melekler, cin taifesi hazır olurlar ve beraber yardım ederler. Camii şerif yapımına başladıktan sonra Allah Teâlâ; Kâbız, Bâsıt isimleriyle tecelli eyler ve bundan sonra kendisine fazlasıyla güç gelir. Bazı tasavvuf erbapları, genellikle Resulullah Aleyhisselam'ın Cuma geceleri hazır olduğunu söyleyerek gafil olunmamasını isterler. Ve de işleri zora giren bir kimsenin, bu caminin hizmetinde olan kişiye helal malından on yedi akçe verirse Allah'ın izniyle işlerinin düzeleceğini söylerler. Bunun üzerine Resul'ün meclisinde, bu caminin çevresinde fâsıklık ve hıyânet eden kişinin ömrünün az olması ya da bir belâyâ uğraması için dua edilir. Camiye düzgün bir şekilde hizmet edenin zengin, hıyânet edenin ise fakir olması için dua edilmiş ve çoğu kez de böyle olduğu görülmüştür. Bu caminin içinde ve dışında tam bir iman, halis bir niyet ve eksiksiz bir temizlikle kapanıp ibadet edenin, Resulullah'ın sırrını şüphesiz göreceği; bu görme işinin minber dibinde ve savmaa önünde olacağından savmaa içine girmekten sakınılması gerektiği söylenir. Bu camiye fukara nazarında cami-i fukara, rical nazarında cami-i rical ve cin taifesi nazarında camiü's-sakaleyn denir".

Görölüğü üzere Şeyh Tâceddîn-i Velî, tasavvuf yolunda kat ettiğı mertebeleri ve şahit olduğı halleri, yani seyr ü sülûkunu bütün tafsilatıyla Külliyyâtı'nda bu şekilde açıklamıştır.³⁹

2.2.3. Tarikat Silsilesi

Silsilenin sözlükte “birbirine bağılı, birbiriyle ilgili şeylerin ardarda veya yan yana dizilerek meydana getirdiğı sıra, dizi; soy kütüğü, şecere; rütbe ve mevki yönünden bir sınıf içindeki derecelenme” gibi birçok anlamı olsa da tasavvufta, bir tarikatın birbirine icâzet veren şeyhlerinin isimlerini ihtiva eden liste anlamında kullanılmış; silsileyi oluşturan isimlerin yazılı olduğı belgeye de silsilenâme adı verilmiştir. Bir tarikata veya çeşitli tarikatlara ait silsilelerdeki isimlerin geniş olarak anlatıldığı eserlere de bu adlar verilmiştir.⁴⁰

Celvetiyye tarikati silsilesinin Aziz Mahmud Hüdâyî'ye kadar olan bölümünü, Selçuk Eraydın, “Tasavvuf ve Tarikatlar” isimli eserinde şu şekilde vermiştir:

“1. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) 11/632

2. Hz. Alî Murtaza (r.a.) 48/668

3. Hasan Basrî (k.s.) 110/728

4. Habib Acemî (k.s.) 150/767

5. Dâvud Tâî (k.s.) 184/800-801

6. Ma'ruf Kerhî (k.s.) 200/815

7. Seriyî-i Sakâtî (k.s.) 253/867

8. Cüneyd Bağdâdî (k.s.) 297/909

9. Mîmşad Dîneverî (k.s.) 367/977

10. Muhammed Dîneverî (k.s.)367/977

³⁹ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, aye., v.n: 18b, 19a, 19b, 20a, 20b, 21a, 21b.

⁴⁰ Tosun, N. (2009). TDV İslâm Ansiklopedisi, “Silsile”. İstanbul: TDV yay. C. 37. 206.

11. Muhammed el-Bekrî (k.s.) 400/1009
12. Kâdî Vahyu'd-dîn veya Vecihu'd-dîn (k.s.) 452/1060
13. Ömer el-Bekrî (k.s.) 487/1094
14. Ebu'n-Necîb Zıyâeddin es-Sühreverdî (k.s.) 563/1167
15. Kutbeddin Ebherî (k.s.) 623/1226
16. Şihâbüddin et-Tebrizî (k.s.) 638/1240
17. Seyyid Cemâleddin et-Tebrizî el-Ezherî (k.s.) 672/1273
18. İbrahim Zâhid Gilânî (k.s.) 700/1300
19. Safiyyüddin Erdebîlî (k.s.) 735/1334
20. Sadreddin Erdebîlî (k.s.) 794/1392
21. Alâeddin Alî Erdebîlî (k.s.) 833/1429
22. Hamîdüddin Aksarâyî (k.s.) 815/1412
23. Hacı Bayram Velî (k.s.) 833/1429
24. Akbıyık Meczûb (k.s.) 860/1455
25. Hızır Dede (k.s.) 918/1512
26. Mehmed Muhyiddin Üftâde (k.s.) 988/1580
27. Aziz Mahmud Hüdâyî (k.s.) 1038/162880⁴¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Külliyyâtı'nda ise silsilenin Aziz Mahmud Hüdâyî'ye kadar olan kısmı şu şekildedir:

1. Hasan bin Basrî,
2. Habîb Acemî,
3. Raûf Kerhî,
4. Sırrı-i Sakaî,

---

⁴¹ Eraydın, S. (1981). Tasavvuf ve Tarikatlar. İstanbul: Marifet Yay., 430.

5. Cüneyd Bağdâdî,
6. Mimşâd Dîneverî,
7. Muhammed Dîneverî,
8. Muhammed Bekrî,
9. Vahyeddîn el-Kâdî,
10. Muhammed Bekrî,
11. Abdulkâdir Sühreverdî,
12. Kutbeddîn el- Ebherî,
13. Rükneddîn Muhammed en-Nehâsî,
14. Şihâbeddîn Muhammed et-Tebrîzî,
15. Cemâleddîn et-Tebrîzî,
16. İbrâhim Zâhid el-Gîlânî,
17. Rebîyüddîn el-Erdebîlî,
18. Sadreddîn Mûsâ el-Erdebîlî,
19. Hâce Alî el-Erdebîlî,
20. Şeyh Şâh el-Erdebîlî,
21. Hâmid el-Aksarâyî,
22. el-Hâcî Bayrâm-ı Velî el-Ankaravî,
23. Hazret-i Şeyh Muhammed Üftâde,
24. Mahmûd Hüdâyî.⁴²

Bazı isim farklılıkları ve eksiklikler dışında iki silsilenin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Prof. Dr. H. Kamil Yılmaz'ın "Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetî Tarikatı" isimli kitabında Aziz Mahmud Hüdâyî'den sonra şeyhlik yapanların isimleri şu şekilde verilmiştir:

“1.Balıkesirli Muk’ad Ahmed Efendi (1049/1639)

2.Hüdâyî'nin torunu Mes’ud Efendi (1067/1657)

---

⁴² Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 10b

3. Tophâneli Ehl-i Cennet Fenâyi (1075/1664)
4. Gelibolulu Gafûri Mahmûd Efendi (1078/1667)
5. Devâtî (Divitçi) zâde Mehmed Tâlib Efendi (1090/1679)
6. Menteşeli Selâmi Ali Efendi (1093/1682)'de nefy
7. Bafra (Samsun)lı Halil Efendi (1094/1683)de Mısır'a nefy
8. Erzincanlı Mustafa Efendi (1094/1683)'de ref
9. Menteşeli Selâmi Ali Efendi (ikinci def'a) (v.1104/1692)
10. Abdulhavy b. Saçlı İbrâhim Efendi (1117/1705)
11. Erzincanlı Mustafa Efendi (ikinci def'a) (1123/1711)
12. Filibeli Mehmed Sabûri Dede Çelebi (1130/1717)
13. Bilecikli Seyyid Osman Efendi (1140/1727)
14. Afvi Ya'kub Efendi (1149/1736)
15. Edirneli Yûsuf Efendi (1153/1740)
16. Niksârlı Mehmed Efendi (1159/1746)⁴³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Külliyyâtı'nda da "*Azîz Mahmûd Efendi Zâviyelerinde Seccâde-nişîn Olanları Beyân İder*" başlığı altında bir silsile daha bulunmaktadır. Bu silsilede de Aziz Mahmud Hüdâyî öldükten sonra onun yerine geçen şeyhlerin isimleri şu şekilde yer almaktadır:

1. Ba'de Hulefâ-yı Kirâmlarından Balıkesrevî Ahmed Efendi,
2. Ba'de Azîz'ün Hafîdi Mes'ûd Efendi,
3. Ba'de Mehmed Cennet Efendi,
4. Gafûrî Mahmûd Efendi,
5. Devâtî-zâde Mehmed Efendi,

---

⁴³ Yılmaz, H. K. (1980). age. 159.

6. Selâmî Alî Efendi,
7. Samsunî Halîl Efendi,
8. Erzincânî Mustafâ Efendi,
9. Abdulhayy Efendi,
10. Dede Çelebi Mehmed Efendi,
11. Es-seyyid ‘Osmân Efendi,
12. Yâkûb Efendi,
13. Yûsuf Efendi,
14. Niksârî Mehmed Efendi⁴⁴

Yılmaz’ın aynı eserinde Celvetiyye Tarikatı’nın Hüdâyî Âsitânesi’nde iki def’a şeyh olan Selâmî Alî Efendi (1104/1692)’ye mensûp Selâmiyye, Selâmî Alî Efendi’nin halîfesi olan Kütahyalı Fenâî Alî Efendi (1158/1745)’ye mensûp Fenâiyye, Celvetî şeyhi Bursalı İsmâil Hakkı (1137/1724)’ya nisbet edilen Hakkıyye ve Bandırmalızâde Mustafa Hâşim Baba (1197/1782)’ya mensûp Hâşimiyye şubelerinden bahsedilir ve bu şubelerin Aziz Mahmud Hüdâyî’den sonra devam eden silsilelerine yer verilir.⁴⁵ Ancak Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’den ve Celvetiyye Tarikatı’nın Ankara’da bir şubesi olduğundan bahsedilmez. Oysa Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin Külliyyâtı’nda “*Ankara’nun Tekye Ahmed Mahallesinde Medfûn Silsile-i Meşâyihân ve Evlâd-ı ‘Azîzân Olanları Beyân İder*” başlığı altında Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin silsilesi bulunmaktadır ve şu şekildedir:

1. Tâceddîn Efendi (Brusa’dan Ankara’ya nakille Ankaravî),
2. Oğlu Şeyh Mustafâ Efendi bin Tâceddîn Efendi Ankaravî,
3. Şeyh İbrâhim Baba Efendi,
4. Selâmî Alî Efendi bin İbrâhim Baba Efendi,
5. Gizli Şeyh es-Seyyid Mehmed Efendi Brusevî,
6. Oğlu Es-Seyyid Şeyh Mehmed Efendi,
7. Oğlu Şeyh Abdurrahman Efendi,
8. Oğlu Şeyh Perî Mehmed Efendi,

⁴⁴ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, age., v.n: 10b, 11a.

⁴⁵ Yılmaz, H. K. (1980). age. 147-152.

9. Oğlu Şeyh Osmân Efendi,
10. Diğer oğlu Şeyh Şihâbeddîn Efendi Kuddise Sırruhu Ankaravî,
11. Diğer oğlu Şeyh Mehmed Efendi,
12. Diğer oğlu Şeyh Mustafâ Efendi,
13. Şeyh Mehmed Efendi oğlu Tâceddîn Şeyh Ahmed Efendi,
14. Yine Şeyh Mehmed Efendi oğlu Şeyh ‘Osmân Vâfi Efendi (Şeyh Tâceddîn be-Hakk-ı evlâd-ı Emîr Sultân),
15. Yine mûmâ-ileyh Şeyh Mehmed Efendi oğlu Şeyh Mehmed Tıyyib Efendi,
16. Şeyhü’l-Mevlevî Şeyh Mehmed Efendi (be-Hakk-ı evlâd-ı Emîr Sultân),
17. Şeyh Osmân Vâfi Efendi oğlu Şeyh Abdulhalîm Baba Efendi,
18. Şeyhü’l-Mevlevî Mehmed Efendi oğlu Şeyh Hüsâmeddîn Efendi,
19. Hüsâmeddîn Efendi biraderi Tâhir Efendi,
20. Şeyhü’l-Mevlevî Şeyh Mehmed Efendi biraderi Şeyh Feyzullâh Efendi Mevlevî,
21. Oğlu Şeyh Ahmed Efendi,
22. Diğer oğlu Şeyh Salâhaddîn Efendi,
23. Evlâd-ı Şeyhü’l-Mevlevî Şeyh Tâhir Efendi bin Şeyh Ahmed Efendi
24. Tâceddîn Şeyh Ahmed Efendi oğlu Şeyh Mehmed Neş’et Efendi,
25. Biraderi Şeyh Mehmed Şemseddîn Efendi,
26. Şeyh Osmân Vâfi Efendi oğlu Şeyh Ğâlib Efendi Şeyh Tâceddîn,
27. Şeyh Ğâlib Efendi oğlu Tâceddîn Efendi Şeyh Tâceddîn,
28. Diğer oğlu Burhâneddîn Efendi,
29. Şeyh Abdulhalîm Efendi oğlu Fahreddîn Efendi,
30. Şeyhü’l-Mevlevî Şeyh Tâhir Efendi oğlu Şeyh Mehmed Efendi,
31. Oğlu Mehmed Rızâ Efendi,
32. Şeyh Hüsâmeddîn Efendi oğlu Şeyh Mehmed Besîm Efendi-i Mevlevî,
33. Oğlu Mehmed Hüsâmeddîn Efendi,
34. Diğer oğlu Fahreddîn Efendi,
35. Diğer oğlu Bahâeddîn Efendi,
36. Şeyh Mehmed Neşet Efendi biraderi Şeyh Süleymân Efendi,
37. Oğlu Mehmed Efendi,

38. Diğer oğlu Mustafâ Efendi,
39. Şeyh Mehmed Ziyâ Efendi bin Neşet Efendi,
40. Diğeri Mustafâ Azîz Efendi bin Neşet Efendi,
41. Şeyh Şemseddîn Efendi oğlu Ahmed Bedreddîn Efendi,
42. Diğer oğlu Mahmûd Necmeddîn Efendi,
43. Şeyh Süleymân Efendi oğlu Mehmed Efendi.⁴⁶

Biz de bu silsileden yola çıkararak Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin önce Aziz Mahmud Hüdâyî'ye, o 1628 yılında ölünce halifesi Cennet Mehmed Efendi'ye intisap ettiğini iki yıl sonra 1630 yılında Ankara'ya dönerek burada Celvetiyye Tarikatı'nın Tâciyye Őubesini kurduğunu ve Hamamönü semtindeki Tâceddîn Dergâhı'nda irşada başladığını söyleyebiliriz.

2.2.4. Dergâhı ve Camii

GeçmiŐte olduğu gibi günümüzde de Hacı Bayram Veli'nin dergâhı ve camiinden sonra Ankara'nın en fazla ziyaret edilen uhrevi mekânı, Altındağ ilçesi Hamamönü mevkiinde bulunan Tâceddîn Dergâhı'dır diyebiliriz. Mehmet Akif ERSOY'un Milli Mücadele yıllarında burada kalması, İstiklal Marşı'nı ve bazı Şiirlerini burada yazması Tâceddîn Dergâhı'nın Şöhretini bir kat daha artırmıŐtır. Tâceddîn Dergahı, Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğu tarafından 2008 yılında restorasyon ve evre düzenlemesi yapılarak 2009 yılında Mehmet Âkif Ersoy Müze ve Kültür Evi olarak hizmete açılmıŐtır.⁴⁷

Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Külliyyâtı'nın "*Meşâyihü'l- 'Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zıkr Olinur*" başlığı altında yer alan, Şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği bölümde, caminin yapımına dair Şu bilgiler vardır:

⁴⁶ Tâceddîn b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 11a,11b.

⁴⁷ Kurtoğlu, M. (2015).agm. 138.

“Seherde “Yâ veliyy'allâh! Binâ kıl beytu'llâh!” diye üç kere nida gelir ama nerede yapılacağına dair herhangi bir şey söylenmez. Birkaç gün sonra bir teheccüt vaktinde, ahirete göçmüş evliyalarından üç kimse gelerek caminin yerini tahmin ederler; üç ay sonra da Resulullah Aleyhisselam caminin yerini gösterir. Caminin yapımına başlanır ama yeterli para olmadığı için cami yapımına, dört ay boyunca devam edilemez. Sonra seher vaktinde melekler gökten altın ve sikke yağdırırlar. “Ey Allah'ın velisi, korkma, Allah'ın evini tamamla; çünkü Allah'ın ve Habibullah'ın rızası böyledir!” diyerek caminin on iki ayda bitmesine vesile olurlar. Rebiyü'l-evvel'in ilk Cumasında, Cuma namazına Resulullah Aleyhisselam, sahabeler, melekler, cin taifesi hazır olurlar ve beraber yardım ederler. Camii şerif yapımına başladıktan sonra Allah Teâla; Kâbız, Bâsıt isimleriyle tecelli eyler ve bundan sonra kendisine fazlasıyla güç gelir. Bazı tasavvuf erbapları, genellikle Resulullah Aleyhisselam'ın Cuma geceleri hazır olduğunu söyleyerek gafil olunmamasını isterler. Ve de işleri zora giren bir kimsenin, bu caminin hizmetinde olan kişiye helal malından on yedi akçe verirse Allah'ın izniyle işlerinin düzeleceğini söylerler. Bunun üzerine Resul'ün meclisinde, bu caminin çevresinde fasıklık ve hıyanet eden kişinin ömrünün az olması ya da bir belaya uğraması için dua edilir. Camiye düzgün bir şekilde hizmet edenin zengin, hıyanet edenin ise fakir olması için dua edilmiş ve çoğu kez de böyle olduğu görülmüştür. Bu caminin içinde ve dışında tam bir iman, halis bir niyet ve eksiksiz bir temizlikle kapanıp ibadet edenin, Resulullah'ın sırrını şüphesiz göreceği; bu görme işinin minber dibinde ve savmaa önünde olacağından savmaa içine girmekten sakınılması gerektiği söylenir. Bu camiye fukara nazarında cami-i fukara, rical nazarında cami-i rical ve cin taifesi nazarında camiü's-sakaleyn denir”⁴⁸.

Görüldüğü gibi Şeyh Tâceddîn-i Velî, caminin Allah'ın izni, meleklerin ve evliyaların ruhaniyetlerinin de yardımıyla 12 ayda inşa edilip Rebiyü'l-evvel'in ilk Cumasında, Cuma namazına Resulullah Aleyhisselam, sahabeler, melekler ve cin taifesinin katılımıyla ibadete açıldığını nakleder.

Ayrıca bu bölümün sonunda Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin camiye öven 4 beyitlik mesnevi nazım şekliyle yazılmış şiiri, “Medh-i Câmi-i Şerif” başlığı ile yer almaktadır:

---

⁴⁸ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 21a, 21b.

Medh-i Câmi-i Şerîf

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Emr-i Hakk-ile binâsı müstahakdır medhe
Fukarânın Kâbesi'dir hazer et yok şüphe
2. Evliyânın mecmaı enbiyânın mihri
Etme gaflet eksik olma göresin sırr-ı Nebî
3. Tâhir ol sen ey musallî terk eyleme âdâbı
Niçeler oldı âşinâ-yı kurbet-i rûhânî
4. **Tâcidînoğlu** binânın lutf-ı Hak'dır rehberi
Eyledi imdât melâike dahi cinn ü perî⁴⁹

2.3.Edebî Yönü

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin tasavvufî yönünün yanında bir de edebi yönü yani şairliği vardır. O şiirlerini her kesimden insanın anlayabileceği şekilde açık, anlaşılır bir Türkçe ile kaleme almıştır. Şiirlerinde Allah aşkı, Peygamber sevgisi, tasavvufî öğütler, cennet-cehennem gibi dini konuları işleyen Şeyh Tâceddîn-i Velî, divanında bütün şiirlerini "İlahî" olarak isimlendirirse de şiirlerini gazel, mesnevi, kıta, murabba ve koşma nazım şekilleriyle ve hem aruz hem de hece veznini kullanarak oluşturmuştur. Aruzla olsun heceyle olsun yazdığı şiirlerin kimisinde veznin kusursuzca uygulandığı görülürken kimisinde ise veznin zaman zaman aksadığı görülür ki bunun sebebi de büyük ihtimalle şeyhin şiirlerini oluştururken edebi kaygı gütmektense okuyanda manevi bir haz, tasavvufî bir iştîyak uyandırmasının onun için yeterli olduğu düşüncesidir. Şeyh Tâceddîn-i Velî,

⁴⁹ Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, agye., v.n: 22a.

şiiirlerinde Eşrefoğlu Rûmî gibi babasının isminden yola çıkararak “Tâceddînoğlu” mahlasını kullanır.

Şeyh Tâceddîn-i Velî, şiiirlerini ayet, hadis iktibasları, dua ifadeleri, atasözü, deyimler ve vecizelerle zenginleştirmiştir. Bazı şiiirlerde ayet ve hadislerin bütün tasavvufî metinlerde geçen ve artık neredeyse tasavvufî bir terim haline gelmiş kısa bölümleri kullanılmıştır: semme vechillah, li-maallah, men aref, sebal mesani, küntü kenz, ma-zaga’l-basar gibi. Bazı şiiirlerde ise ayet ve hadislerin daha uzun ve tasavvufî metinlerde diğerleri kadar sık kullanılmayan bölümleri kullanılmıştır; yemhullâhu mâ yeşâ’, yahkümü mâ yürîd, en leyse li’l-insân illâ mâ se’â, vellezîne câhedû finâ gibi.

2.4.Eserleri

Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin şiiimdiye dek bilinen bütün eserleri “Külliyat”ı ve “Evrâd-ı Şerif”i iken yaptığımız araştırmalar neticesinde Külliyat’ta yer alan ilahi divanının farklı bir nüshasını ve farklı yazma eser kütüphanelerinde, şeyh tarafından Arapça olarak telif edilmiş 3 tasavvufî eserinin daha olduğunu tespit ettik.

2.4.1.Külliyât

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin en kapsamlı eseri, içerisinde şeyhin evradının, menkıbelerinin, hayatına dair ipuçlarının, tarikat silsilenamelerinin ve en önemlisi tasavvufî ilahilerinin bulunduğu, bizim de çalışmamızda ana kaynak olarak faydalandığımız, Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı, 1147(1734) tarihinde Derviş Muslu el-Mevlevî tarafından istinsah edilen “Külliyâtı”dır. Külliyatın kelime manası ‘Bir müellifin yazmış olduğu eserlerin bütünü’ olup bu eser de Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin bütün eserlerini barındırdığı için “Külliyât” adını almış olsa da yaptığımız araştırmalar neticesinde bazı yazma eser kütüphanelerinde şeyhe ait olup “Külliyâtı”nın içerisinde bulunmayan eserler de tarafımızdan tespit edilmiştir. “Külliyât”,

dört bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin 'Evrâd-ı Şerîf'i, ikinci bölümde 'Tarîkat Silsilenâmesi', üçüncü bölümde şeyhin 'Esrâr-ı İlâhî'si ve dördüncü bölümde 'Îlâhiyyât-ı Tâceddînzâde' yer alır. "Külliyât"ın içeriğinden bahsedecek olursak, eserin ilk 13 sayfasında Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin dualarının yer aldığı Evrâd-ı Şerîf'i ve sonraki 2 sayfada vakıf kayıtları ve mühürler vardır. 3 boş sayfadan sonra başlıksız bir şekilde "*Hasan bin Başrî*" ile başlayıp aralarda "*Azîz Mahmûd Efendi Zâviyelerinde Seccâde-nişîn Olanları Beyân İder*" ve "*Ankara'nun Tekye Ahmed Maħallesinde Medfûn Silsile-i Meşâyihân ve Evlâd-ı 'Azîzân Olanları Beyân İder*" başlıkları bulunan ve "*Şeyh Süleymân Efendi oğlu Mehmed Efendi*" ile son bulan bir tarikat silsilesi vardır. Daha sonra "*Meşâyihü'l 'Ârifîn ve Mürşidü's-Sâlikîn Hazret-i Şeyh Tâcü'd-dîn-zâde Efendi'nün Esrâr-ı İlâhî'si Olan Mu'âmelât ki Zikr Olunur*" başlığı altında, şeyhin keramet ve menkıbelerinin konu edildiği 7 sayfalık bir bölüm bulunur. Devamında "*Medh-i Câmi'-i Şerîf*" başlıklı, Tâceddîn Camii'nin övüldüğü 4 beyitlik şiir ve bir ketebe kaydı bulunur. Sonra "*Muħammed Şallallâhu 'Aleyhi Vesellem*" ile başlayıp "*Ahmed Efendi el-Konevî Raħmetullâhi 'Aleyh*" ile biten, başlıksız bir tarikat silsilesi daha bulunur. Sonra "*Şeyh 'Abdu'r-raħmân Efendi Sellema'llâhi Te'âlâ fî'd-dâreyn Hazretleri'ne bir kimesne kürsîde tezkire koyup dimiş ki*" şeklinde başlayan bölümde manzum şekilde müritlerin şeyhe sorusu ve yine manzum şekilde şeyhin cevabı yer alır. Bu nesir-nazım karışık bölümlerden sonra "*Îlâhiyyât-ı Tâcü'd-dîn-zâde Kaddesa'llâhu Sırruhu*" başlığından itibaren 87 sayfa boyunca şeyhin ilahi formunda, tasavvufi içerikli 191 şiiri ve sonunda ketebe kaydı yer alır. Son sayfada ise müstensihin müfred şeklinde duası ve muhtemelen müstensihe ait "*Yâ Şeyh Tâceddîn-i Velî*" redifli murabba şeklinde, 10 kıtalık Farsça bir şiir yer alır.

2.4.2.Dîvân-ı İlâhiyyât

Uzun bir süre Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin divanının tek nüshadan ibaret olduğu bilinirken yaptığımız araştırmalar neticesinde tespit ettiğimiz bu eserle şeyhin divanının bir nüshasının daha olduğu ortaya çıkmıştır. Eser, Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve

Kütüphanesi'nde 13889 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin müstensihî ve istinsah tarihi belli olmayıp içerisindeki şiirler Külliyyât'taki "*İlâhiyyât-ı Tâceddînzâde*" bölümündeki şiirler ile aynı sıralamayla yer almakla beraber bu eserde bir adet fazla şiir bulunmaktadır.

2.4.3.Nihâyetü's-Sülûk

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin divanları dışında Arapça kaleme aldığı tasavvufî risalelerinin de olduğunu yaptığımız araştırmalar neticesinde tespit etmiş olduk. Bu risalelerden birisi olan "Nihâyetü's-Sülûk"un iki nüshası bulunmaktadır. Bir nüshası Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde 13887 arşiv numarası ile kayıtlı olup müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir; diğer nüshası ise Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi Üniversite A Koleksiyonu'nda 135/IV demirbaş numarası ile kayıtlı olup müstensihî İbrahim B. Hüseyin, istinsah tarihi ise belli değildir. Eser, şeyhin tasavvuf yoluna girmiş saliklere nasihatlerini ihtiva etmektedir. Eser, şekil itibariyle nesir olup satır aralarında yer yer nazım bölümleri de bulunmaktadır. Ayrıca eserin sonunda şeyhin saliklere yönelik nasihatlerini içeren 21 beyitlik bir mesnevi vardır.

2.4.4.es-Sülûk fî't-Tarîk

Yaptığımız araştırmalar neticesinde tespit etmiş olduğumuz, Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin divanları dışında Arapça kaleme aldığı tasavvufî risalelerinden bir diğeri de "es-Sülûk fî't-Tarîk"tir. Eserin tek nüshası Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 780 numarada kayıtlı olup müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Eser, şeyhin tasavvuf yoluna girmiş saliklere nasihatlerini ihtiva etmektedir. Eser, şekil itibariyle nesir olup satır aralarında yer yer nazım bölümleri de bulunmaktadır.

2.4.5. Âdâbu's-Sâlik

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde bulunan bir diğer tasavvufî risalesi de 13888 arşiv numarası ile kayıtlı olup müstensihî ve istinsah tarihi belli olmayan “Âdâbu's-Sâlik”tir. Bu eser de diğerleri gibi şeyhin tasavvuf yoluna girmiş salıklere nasihatlerini ihtiva eder ve şekil itibariyle nesir olup satır aralarında yer yer nazım bölümleri de bulunur.

2.4.6. Evrâd-ı Şerîf

Evrâd, vird kökünden gelir ve ‘dualar’ demektir. Tasavvufta, bir pir veya şeyh tarafından düzenlenmiş olan, tarîkat mensuplarının her gün veya belirli zamanlarda okudukları, âyetler, salavat ve esmâdan ibâret duâlara, evrâd denir. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin de müritlerinin okuması için kaleme aldığı bir “Evrâd-ı Şerîf”i vardır. İçerisinde, Şeyh Tâceddîn-i Velî tarafından telif edilmiş olan dualar, bu duaların ne zaman, nasıl ve nerede okunacağı, hikmetleri gibi bilgiler yer alınan bu eserin tespit edebildiğimiz 8 nüshası vardır. Bu nüshalar; Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyât'ın giriş bölümünde, Milli Kütüphane 06 Mil Yz A6792 numarada, Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi 013907 numarada, Akşehir Kütüphanesi 000113 numarada, Koç Üniversitesi Kütüphanesi MS 104 numarada, Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde 13886 numarada, Süleymaniye Kütüphanesi 004153 numarada, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi 003781-II numarada kayıtlı bulunmaktadır.

3. ANKARALI ŞEYH TÂCEDDİN-İ VELÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ

3.1.Divan'ın Şekil Özellikleri

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî, Külliyyâtı'ndaki bütün Şiirlerine “ilahi” başlığını koymayı uygun görmüştür. Yani onun Şiirlerinin hepsi tür olarak “ilahi” olsa da nazım Şekilleri ve vezinleri Őiirden Şiire değişiklik göstermektedir. Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin Şiirlerinin Şekil yönünden tamamen kusursuz olduğunu söyleyemeyiz; hece ya da aruz fark etmeksizin bazı Şiirlerin vezinlerinde aksamalar görölürken, birkaç Şiirin vezni de hiçbir Şekilde tespit edilememiştir. Biz, onun Şiirlerinde görölen Şekil kaynaklı bu kusurların ortaya çıkmasına, onun Şiirlerini Őekilsel bir kaygıdan ziyade anlamsal bir kaygı güderekleme almasının sebep olduğu görüşündeyiz. Çünkü bir tarikat önderinin öncelikli amacı karşısındaki insana, mensubu olduğu din, tarikat; savunuculuğunu yaptığı dava hakkında bir mesaj vermek olmalıdır. Bu yüzden de Şiir yazarken de asıl amacı Şiirin sanatlı olmasından ziyade, okuyan kişinin verilmek istenen mesajı iyi anlayabilmesidir.

3.1.1.Nazım Şekilleri

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda 9 Mesnevi, 67 Gazel, 24 Kıt'a, 50 Murabba ve 41 Koşma nazım Şekliyle yazılmış Şiir bulunmaktadır.

3.1.1.1. Mesnevi

Klasik Türk Şiiri'nin beyitlerle kurulan nazım Şekillerinden biri olan mesnevi, Arapça “ikişer ikişer, ikili” anlamına gelir. Mesnevi nazım Şekliyle yazılan Şiirlerin her beyti kendi arasında kafiyelendiği (aa, bb, cc, dd, ee...) ve Şiirler aruzun kısa kalıplarıyla oluşturulduğu için genellikle uzun hikâye türündeki Şiirlerde bu nazım biçimi kullanılmaktadır. Bu yüzden divanlarda kısa mesnevi biçimiyle yazılmış Şiirlere pek rastlanmaz.⁵⁰

⁵⁰ Dilçin, C. (1983). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları. 167.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda da 9 şiir, kısa mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış 9 şiirin 2'si 4, 2'si 5, 2'si 6, 2'si 7 ve 1'i 9 beyitten oluşmaktadır.

3.1.1.2. Gazel

Klasik Türk Şiiri'nin beyitlerle kurulan nazım şekillerinden biri de gazeldir. Arapça "kadınlarla âşıkane sohbet etmek" anlamına gelen gazel; özellikle aşk, güzellik ve içki konularında yazılan şiirlerde kullanılan nazım biçimidir. Gazelin kaside gibi ilk beytinin ilk iki mısraı kendi arasında kafiyeli ve diğer beyitlerin ise ikinci mısraları, ilk beyitle kafiyeli olsa da konusu ve beyit sayısının azlığı ile kasideden ayrılır. Yani her ikisinin kafiye düzeni de şu şekildedir: aa, xa, xa, xa, xa... Gazel nazım şekliyle yazılan şiirlerin genellikle son beytinde şairin mahlası bulunur.⁵¹ Klasik Türk Şiiri'nde her ne kadar gazel nazım şekliyle aşk, güzellik ve içki konularında şiirler yazılmış olsa da Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî, bu nazım şekliyle ilahi türünde ve tasavvufi konularda şiirler yazmıştır.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirlerin 67'si gazel nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Gazel nazım şekliyle kaleme alınmış bu 67 şiirin 1'i 3, 18'i 4, 27'si 5, 11'i 6, 9'u 7 ve 1'i 8 beyitten oluşmaktadır.

3.1.1.3. Kıt'a (Kıt'a-i Kebîre)

Sözlük anlamı "parça, bölüm, cüz" olan kıt'a, yalnız ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle

---

⁵¹ Dilçin, C. (1983). age. 104.

uyaklı iki beyitlik nazım şekline deniyor olsa da⁵² Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'ndaki kıt'a nazım şekliyle yazılmış şiirlerin beyit sayısı ikiden fazla olduğu için bu şiirler daha çok kıt'anın bir alt türü olan "Kıt'a-i Kebîre" şeklindedir.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda 24 şiir, kıt'a (kıt'a-i kebîre) nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Kıt'a (kıt'a-i kebîre) nazım şekliyle kaleme alınmış 24 şiirin 2'si 4, 4'ü 5, 4'ü 6, 9'u 7, 4'ü 8 ve 1'i 9 beyitten oluşmaktadır.

3.1.1.4. Murabba

Bent adı verilen dörtlüklerden oluşan bir nazım şekli olan murabbanın kafiye düzeni genellikle aaaa, bbba, ccca, ddda... olsa da kimi zaman bbba, ccca, ddda, eeea olduğu da görülür. Eğer murabba nazım şekliyle yazılmış bir şiirin ilk dörtlüğünün son mısraı bütün dörtlüklerin son mısralarında tekrarlanıyorsa buna murabba-i mütekerrir denir. Eğer murabba nazım şekliyle yazılmış bir şiirin bütün dörtlüklerinin son mısraları birbiriyle kafiyeli fakat birbirinden farklı ise buna da murabba-i müzdevce denir.⁵³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda murabba nazım şekliyle yazılmış şiirlerin bazılarının kafiye düzeni, Âşık Edebiyatı nazım şekli olup hece ölçüsüyle yazılan koşma nazım şeklinde olduğu gibi baba, ccca, ddda, eeea... biçiminde olsa da aruz ölçüsüyle yazılmış oldukları için murabba nazım şekli başlığı altında değerlendirilmiştir. Divanda 50 şiir, murabba nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Murabba nazım şekliyle kaleme alınmış 50 şiirin 1'i 2, 2'si 3, 9'u 4, 28'i 5 ve 10'u 6 bentten oluşmaktadır.

---

⁵² Dilçin, C. (1983). age. 202.

⁵³ Dilçin, C. (1983). age. 212.

3.1.1.5. Koşma

Halk edebiyatı nazım şekillerinden olan koşma da dörtlüklerle ve genellikle hece ölçüsünün 7'li, 8'li, 11'li ve 14'lü kalıplarıyla yazılır. Kafiye düzeni genellikle baba, ccca, ddda, eeea... olsa da ilk dörtlüğün kafiye düzeni xaxa veya bbba şeklinde de olabilir.⁵⁴

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirlerin 41'i koşma nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Koşma nazım şekliyle kaleme alınmış 41 şiirin 4'ü 3, 11'i 4, 17'si 5, 6'sı 6 ve 3'ü 7 bentten oluşmaktadır.

3.1.2. Vezin

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirler, Tekke Tasavvuf Edebiyatı'na ait ürünler olduğu için divanda hece vezniyle de aruz vezniyle yazılmış şiirlere rastlamak mümkün olsa da vezni tespit edilememiş şiirler de vardır. Buna göre divandaki şiirlerin 138'i aruz vezniyle, 50'si hece vezniyle yazılmış olup 3 şiirin ise vezni tespit edilememiştir.

3.1.2.1. Aruz

Sözlük anlamı “çadırın ortasına destek olarak dikilen direk” olan aruz; Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında “hecelerin uzunluk ve kısalıkları temeline dayanan nazım ölçüsü” anlamında kullanılır.⁵⁵ Aruz, aslında Klasik Türk Şiiri'nin temel vezni olsa da Halk Şiiri ve Tekke Tasavvuf Şiiri şairleri de zaman zaman şiirlerinde aruz veznini kullanmışlardır.

⁵⁴ Dilçin, C. (1983). age. 305.

⁵⁵ Dilçin, C. (1983). age. 3.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirlerin 138'i aruz vezniyle kaleme alınmıştır. Bu 138 şiirin 41'inde Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün, 5'inde Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün, 43'ünde Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün, 11'inde Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün, 6'sında Mefâ'ilün Mefâ'ilün, 1'inde Müstefilün Müstefilün Müstefilün Müstefilün, 28'inde Müstefilün Müstefilün ve 3'ünde Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün kalıbı kullanılmıştır.

3.1.2.2. Hece

Türkler'in en eski vezni olan hece veznine, hecelerın parmak hesabıyla sayılmasından dolayı parmak ölçüsü, parmak hesabı da denmektedir. İslamiyet'in kabulünden sonra Arap ve Fars şiirinin etkisiyle aruz vezninin edebiyatımıza girmesiyle divan şairleri aruz veznini, halk şairleri ise hece veznini kullanır oldular. Hece vezninde kullanılan 2'den 20'ye kadar kalıp olsa da en yaygın olanları 7'li, 8'li, 11'li ve 14'lülerdir.⁵⁶

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan 50 şiirin, hece vezninin çeşitli kalıplarıyla kaleme alındığı görülmektedir. Bu 50 şiirin 7'si 8'li, 42'si 11'li ve 1'i de 14'lü hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır.

3.1.3. Kafiye ve Redif

En az iki dize sonunda, anlamca farklı, sesçe birbirine uyan iki ek veya kelime arasındaki ses benzerliğine kafiye; kafiyeden sonra gelen ve anlamca birbirinin aynı olan ek veya kelimelere de redif denir. Kafiyedeki ses benzerliği tek seste olursa yarım, iki seste olursa tam, üç ve daha fazla seste olursa kafiye, zengin kafiye adını alır. Kafiyedeki kelimelerden birinin, diğerinin içinde aynen bulunması yani tekrar edilmesiyle oluşan kafiyelere tunç; yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan kelimelerle yapılan kafiye de cinaslı

---

⁵⁶ Dilçin, C. (1983). age. 39.

kafiye denir.⁵⁷ Kafiye ve redif, divan şiirinin de halk şiirinin de olmazsa olmazdır; yani bir şiir, ister aruz vezniyle ister hece vezniyle yazılmış olsun, kafiyeli ve redifli olmak zorundadır. Ancak halk şiirinde, divan şiirine nazaran daha serbest bir kafiye ve redif anlayışı vardır.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirler, hem divan şiiri hem de halk şiiri özelliklerine sahip olduğu için şiirlerde çeşitli kafiye ve rediflerin kullanıldığı görülmektedir.

3.2. Divan'ın Muhteva Özellikleri

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda yer alan şiirler, anlamları bakımından tasavvufi özelliklere sahiptir. Bu yüzden Şeyh Tâceddîn-i Velî şiirlerini yazarken, şiirlerin okuyucudaki etkisini artırmak için onları bazı ayet, hadis ve dua ifadeleri vb. sözlerle desteklemiştir. Ayrıca divanda, Tekke-Tasavvuf Edebiyatı ürünü olan metinlerin genelinde kullanılan tasavvufi terimlerin birçoğuna da rastlamak mümkündür. Bu başlık altında, divandaki şiirlerde bulunan ayet, hadis, bazı dua ifadeleri, özlü sözlerin ve tasavvufi terimlerin geçtiği yerlere ve açıklamalarına değinilecektir.

3.2.1. Divan'da Kullanılan Ayet, Hadis ve Dua İfadeleri vb. Sözler

Klasik Türk Edebiyatı'nın beslendiği kaynakların başında hiç şüphesiz Kurân-ı Kerim ve hadisler gelmektedir. Özellikle Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı gibi tasavvufi metinlerde Kurân-ı Kerim ayetleri ve hadislere fazlasıyla yer verildiği görülmektedir. Bu bölümde Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda tespit ettiğimiz ayet, hadis iktibaslarını ve bazı şiirlerde yer alan Arapça kelime gruplarını, açıklamaları ve kullanıldıkları beyt/bentlerle birlikte inceleyeceğiz.

---

⁵⁷ Dilçin, C. (1983). age. 59.

3.2.1.1. Ayetler

Ayet kelimesinin sözlük anlamı alamet, nişan, ibret, mucize, açık delil; terim anlamı ise, surelerin içinde yer alan, baş tarafı ve son tarafı belirlenmiş harf, kelime, cümle veya cümleler grubudur. Ayetlerin çoğu bir veya birkaç cümleden oluşuyor olsa da kendi başına bir cümle oluşturmayan ayetler de vardır.⁵⁸

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nda Kuran-ı Kerim'de yer alan 27 sureden 35 ayet iktibası yapılmıştır. Bu sureler şu şekildedir; Bakara Suresi (31, 115), Mâide Suresi (1), A'râf Suresi (143, 179), Yunus Suresi (62), Ra'd Suresi (39), Hicr Suresi (87), İsrâ Suresi (1), Meryem Suresi (38), Tâhâ Suresi (82), Hacc Suresi (78), Şuârâ (89), Kasas Suresi (88), Ankebut Suresi (69), Ahzab Suresi (25), Yâsin Suresi (82), Sâd Suresi (72), Şûrâ Suresi (11), Hucurat Suresi (10), Kâf Suresi (16), Necm Suresi (9, 17, 39), Rahman Suresi (29, 78), Saff Suresi (13), Bürûc Suresi (16), Fecr Suresi (28), Duha Suresi (1), Kevser Suresi (1, 2), İhlas Suresi (1, 3, 4).

Bakara Suresi 31. Ayet

“Ve’alleme âdeme’l-esmâe kullehâ şümme ‘aradahum ‘ale’l-melâiketi fekâle enbiûnî bi-asmâ-i hâulâ-i in kuntum sâdikîn”

Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.⁵⁹

Allah, insanı yaratmadan önce meleklerine bunu söylediğinde, melekler bu şekilde yaratılacak varlığın kötülükten başka bir şey getirmeyeceğini düşünürler. Allah ise onlara “ben sizin bilmediklerinizi bilirim” diyerek Âdem'i yaratır ve ona bütün varlıkların isimlerini öğretir. Âdem'e öğrettiği isimleri meleklerle sorduğunda melekler cevap

⁵⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). Kur'ân-ı Kerîm Meâli. (On İkinci Baskı). Ankara: DİB Yayınları, VII.

⁵⁹ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 8.

vermekte âciz kalırlar. Bunun üzerine Allah, onlara Âdem'e secde etmelerini emreder. İblis dışındaki bütün melekler secde ederler. Böylelikle Hz. Âdem ve dolayısıyla bütün insanlar yeryüzünde Allah'ın halifesi kılınır ve meleklerden üstün tutulur. Özellikle Tasavvuf edebiyatında Allah'ın sıfatlarına mazhar olarak yaratılan insanın yaratılışı hadisesine çokça yer verilmiştir.⁶⁰

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Hz. Âdem'in yaratılan ilk insan olması nedeniyle aynı zamanda Allah'ın tecellilerine şahit olan ilk insan da olduğu gerçeğinden yola çıkarak Allah'ın Hz. Âdem'e bütün varlıkların ismini öğretmiş olmasını anlayabilenlerin ancak gerçekten insan olabileceğini belirtir.

Çün şühûda şâhid oldı nağşî vech-i Âdemüñ
Añladı insân olanlar 'alleme'l-esmâsını (İlahi 145/3)

Bakara Suresi 115. Ayet

*“Velillâhi 'l-meşriku ve 'l-magribu feeynemâ tuvellû fe **şemme vechullâhi innallâhe vâsi 'un 'alîm**”*

Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.⁶¹

Müşriklerin, müslümanların Kâbe'de ibadet etmelerine engel olmaları üzerine bu ayet nazil olmuştur. Bu ayette müslümanlara şu şekilde yol gösterilir; bütün yeryüzü Allah'ındır ve her yer müslümanlar için secde yeridir, bu yüzden ibadet etmek için illa bir ibadet yerine ihtiyaç yoktur, her nerede olunursa olunsun Allah'a ibadete devam edilebilir. Bu yüzden İslâm'da diğer dinlerden farklı olarak ibadet, belirli bir yere mahsus değildir. Yani namaz

⁶⁰ Yılmaz, M. (1992). Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler. İstanbul: Enderun Kitabevi,20

⁶¹ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 23.

kılmak için illa ki camiye gitmek gerekmez.⁶²

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 9 beyit/bentte bu ayete iktibas yapılırken şiirlerde genellikle ayetteki “semme vecuhllâh (nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır)” ibaresi kullanılarak, Allah’ın her yerde olduğu, gizli ve açık yapılan her şeyden haberdar olduğu vurgulanmıştır.

Ki **semme vechinün** lütfına irgür
‘Ayân ola her eşyâda haqîkat (İlahi 6/6)

Bîgânesin hevâ itdügün emek
Küntü kenz sırrına gayret isterler
Beyhûdedür işün serserî gezmek
Semme vechillâha himmet isterler (İlahi 20/1)

Nâmı senden şânı senden şanma key bîgânesin
Semme vechullâhı fetih it bâbını sen aç-gör (İlahi 26/3)

Çuvvet anun kudret anun ihtiyârum elde yok
Sırr-ı zâhir **semme vechün** her taraf dîzârımız (İlahi 46/2)

Tecellî eyleyüp çün **semme vechi**
Ki ref’ ola kamu sâye aradan (İlahi 100/4)

Tâceddînoğlından sebak
Oğu begüm olma uzak
Gel **semme vechullâha** bak
Tevhîd ile tevhîd ile (İlahi 129/5)

---

⁶² Yılmaz, M. (1992). age. 54.

Len-terânî didi ol Hâk biz daği Mûsâ gibi
Eyledük mağv cibâli **semme vechullâh** ile (İlahi 139/2)

Ki mâ-zâga'l-başar kâşif ki küntü kenzün esrârı
Sivâdur Tâcidînoglu ki **semme vechün** agyârı (İlahi 156/5)

Ayânda n'eyler gayrullâh
Muht-i 'âlem huvalâh
Tuvellûsemme vechullâh
Âşıkâ ayân degül mi (İlahi 175/3)

Âti İmrân Suresi 18. Ayet

“Şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ huve, vel melâiketü ve ulûl ilmi kâimen bil kıstı, lâ ilâhe illâ huvel azîzul hakîm.”

Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.⁶³

Ayette Allah, kendisinden başka ilah olmadığına kendisini, melekleri ve ilim sahiplerini şahit olarak göstermiştir. Bilindiği gibi bir iddianın ispatında, dolayısıyla bir hakkın yerini bulmasında şahitlik (tanıklık) önemli bir vasıtaadır. Allah'ın bu konudaki şahitliği, evrende kendi varlığını ve birliğini ortaya koyan sayısız deliller ve nişaneler yaratmış olması ve peygamberler göndererek dinî anlamda bildirimde bulunmuş olması olarak açıklanmıştır.⁶⁴

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî, murabba nazım şekliyle kaleme aldığı bir şiirinin tekrar eden mısralarında bu ayetten ikitbas yaparak, ayetin “Allah şahitlik etti” anlamına gelen “şehidallahu” kısmının bir nida olduğunu ve bu nida duyulduğundan beri kendisinde hâsıl

⁶³ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 61.

⁶⁴ Karaman, H. vd. (2008). Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. Ankara: DİB Yay., C. 1, 520-522.

olan ahvali bildirmiştir.

Ki bildim kendimi taḥkîk bu kendüm
Şehîdallâhu nidâsı ireli
Hicâbı egledim kendime kendim
Şehîdallâhu nidâsı ireli (İlahi 164/1,2,3,4)

Mâide Suresi 1. Ayet

*“Yâ eyyuhellezîne âmenû evfû bi'l-ukûdi uhillet lekum behîmetu'l-en'âmi illâ mâ yutlâ
'aleykum gayra muhillî's-saydi veentum hurumun innaallâhe yahkumu mâ yurîd”*

Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin. İhramlı iken avlanmayı helâl saymamanız kaydıyla, okunacak (bildirilecek) olanlardan başka hayvanlar, size helâl kılındı. Şüphesiz Allah istediği hükmü verir.⁶⁵

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî, murabba nazım şekliyle kaleme aldığı bir şiirinin tekrar eden mısralarında bu ayetten ikitbas yaparken, ayetin genel anlamından ziyade son kısmındaki “yahkümü mâ yürîd” yani “Allah istediği hükmü verir” ifadesini, Ra'd Suresi 39. ayette geçen “yemhullâhu mâ yeşâ” yani “Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır” ifadesiyle beraber kullanarak Allah'ın iradesinin sınırsızlığına dikkat çekmek istemiştir.

Çün kelâmundur senün yemhullâhu mâ yeşâ' ve yahkümü mâ yürîd

(İlahi 17/1,2,3,4,5)

A'râf Suresi 143. Ayet

*“Velemmâ câe mûsâ limikâtinâ vekellemehu rabbuhu kâle rabbi erinî enzur ileyke kâle **len
terânî** velâkini-nzur ilelcebeli fe-ini-stekarra mekânehu fesevfe terânî felemmâ tecellâ*

⁶⁵ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 116.

rabbuhu lilcebeli ce'alehu dekken veharra mûsâ sa'ikân felemmâ efâka kâle subhâneke tubtu ileyke veenâ evvelu'l-mu'minîn"

Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, "Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım" dedi. Allah da, "Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin." dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, "Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim" dedi.⁶⁶

Allah, Mûsâ Peygamber ile önce otuz gece, daha sonra on gece daha ekleyerek kırk gece kendisine ibadet etmesi üzere sözleşir. Bu süre içerisinde Mûsâ Peygamber'e Allah'ın emir ver yasaklarını ihtiva eden kutsal kitap Tevrat verilir; Allah ile konuşma imkânı sağlanır. Allah ile melekler gibi vasıtasız ve hicap (perde) arkasından konuşan Musa Peygamber, Allah'ın sözlerini her taraftan işitmeye başlayınca bu durum karşısında fazlasıyla sevinir ve bu sevinçle kendisinde Allah'ı hicapsız görme isteği doğar. Bunun üzerine ayette de geçtiği gibi "len terânî ((Rabbim), bana (kendini) göster!)" der.⁶⁷

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 4 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, Allah ile Musa Peygamber arasında geçen bu diyalogun Allah ile Musa Peygamber arasında bir sır olduğu ve bu sırrı herkesin anlayamayacağı ifade edilir.

Len-terânî işbu sırdur çün dinildi Mûsâya

Nice anlar herkes anı Zâtı'nun oldı işbu dil (İlahi 70/2)

Müjdesi sevķ-i terânî çün tecellî bî-nihân

Len-terânî sırrını keşf eylemem ehle ayân (İlahi 103/1)

Len-terânî didi ol Hâķ biz daķi Mûsâ gibi

⁶⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 181.

⁶⁷ Yılmaz, M. (1992). age. 111.

Eyledük maḥv cibâli semme vechullâh ile (İlahi 139/2)

Len-terânîden terânî anlayan

Rü'yet-i Ḥaḳḳ'a irür feth eyleyen (İlahi 173/1)

A'râf Suresi 179. Ayet

“Velekad zera'nâ licehenneme keşîran mine'l-cinni ve'l-insi lehum kulûbun lâ yefkahûne bihâ velehum a'yunun lâ yubsirûne bihâ velehum âzânun lâ yesme'ûne bihâ ulâ-ike ke'l-en'âmi bel hum edallu ulâ-ike humu'l-gâfilûn”

Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.⁶⁸

Edall, dalâlet kökünden gelir ve doğru yoldan sapmış, aşağılık, şaşırılmış, seviye bakımından düşük, hor ve hakir anlamlarını karşılar. İnsan, yaratılırken yaratıkların en şerefli olarak en güzel şekilde yaratılmış, güzel olan her şey kendisine bahşedilmiştir. Oysa hayvanlar ve diğer yaratıklar için böyle bir durum söz konusu değildir. Ancak buna rağmen insanların birçoğu bu üstün vasıflarının farkında olmaksızın yaratılış gayelerine ters düşecek biçimde hareket edip yaratılış amaçları olan kulluk vazifelerini yerine getirmezler. Kendilerine bahşedilen güzelliklere şükretmez, başlarına gelen musibetlerden ibret almazlar; gaflet içerisinde yaşayıp, nefislerine ve şeytana uyarlar. İşte “bel hum edall (Belki onlar daha aşağıdırlar.)” ifadesiyle, bu özellikteki insanlar hayvanlarla kıyaslanarak, onların hayvanlar gibi hatta daha da aşağıda olduğu bildirilir.⁶⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, ayetteki

⁶⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 187.

⁶⁹ Yılmaz, M. (1992). age. 29.

gibi insanın yaratılmış olanların en şerefli olduğu ve bu sırrı bilmeyenlerin hayvanlar gibi hatta belki de onlardan daha aşağıda oldukları vurgulanmıştır.

Nüşha-i kübrâdur insân nefha-i sırr-ı ezel
İşbu remzi bilmeyen câhil behâyim **bel edall** (İlahi 115/1)

Yunus Suresi 62. Ayet

*“Elâ inne evliyâallâhi lâ havfun ‘aleyhim **velâ hum yahzenûn**”*

Bilesiniz ki, Allah’ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.⁷⁰

“Evliyâullah” kavramı Kur’ân-ı Kerîm’de sadece bu âyette geçtiği için bu kavramın kapsamı zamanla özellikle tasavvuf geleneğinde oldukça daraltılmış, hatta tasavvuf erbaplarınca bu kavramla tarikat şeyhlerinin kerametleri arasında bir ilişki dahi kurulmuş; ayetteki evliya kelimesi ile sadece tarikat şeyhlerinin kast edildiği düşünülmüştür. Oysa bir sonraki ayette Allah’a iman eden ve takvâ sahibi olarak günah işlemekten sakınma bilinciyle yaşayan her müslümanın Allah dostu yani “evliyâullah” olabileceği belirtilmiştir.⁷¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 2 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, Şeyh Tâceddîn-i Velî bu beyitlerde, Allah’ın ayette Allah dostlarına hitabına vurgu yaparak kendisinin de Allah ile yakınlık kurduğunu, bu yüzden din görevlilerinin verdiği fetvaların kendisi için bir önemi olmadığını belirtir.

Zâhir oldı kenz-i maḥfî çün **ve lâ hum yahzenûn**
Üns billâha irişdüm ya’ni fetvâyı kodum (İlahi 83/4)

⁷⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 232.

⁷¹ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 3. 117-118.

İçüp kudret şarâbını elinden
Olur mestî ebed **lâ-havfa** lâyük (İlahi 71/4)

Ra'd Suresi 39. Ayet

“Yemhûllâhu mâ yeşâu ve yusbit ve indehu ummu'l-kitâb.”

Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır; ana Kitap O'nun katındadır.⁷²

Bu âyetten bir önceki âyette, “Sürelî her şeyin bir kaydı vardır” denmekte ve bu ayette ise Allah'ın her alanda dilediği değişikliği yapabilecek irade ve kudrete sahip olduğu, bu kayıtlı şeylerden dilediğini silip dilediğini bırakabileceği ifade edilmektedir.⁷³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 murabbanın bütün bentlerinde bu ayete iktibas yapılırken, Şeyh Tâceddîn-i Velî şiiirin genelinde ayette geçen, Allah'ın kaydedilenlerden dilediğini silip dilediğini bırakacağı sözünü öne sürerek günahlarının bağışlanması için Allah'a yalvarır.

Çün kelâmundur senünyemhûllâhu mâ yeşâ' ve yaḥkümü mâ yürîd
(İlahi 17/1,2,3,4,5)

Hicr Suresi 87. Ayet

“Velekad âteynâke seb'an mine'l-meşânî ve'l-kur'âne'l-azîm”

Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'an'ı verdik.⁷⁴

⁷² Altuntaş, H. vd. (2011). age. 272.

⁷³ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 3. 297.

⁷⁴ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 285.

Ayetteki mesâni ifadesinin kökü mesnâ (ikişer) olabileceği gibi senâ (övgü) da olabilir. Ancak genel kanı mesnâ olduğu yönünde olduğu için seb'al mesâninin de “ikişerden yedi” anlamına geldiği kabul edilir. Bu yedi şeyin ne olduğu kesin olmamakla birlikte genellikle, her namazda bir bütün olan iki rekâtın ikisinde de okunduğu ve yedi ayetten oluştuğu için bu ifadenin Fatiha Suresi'ni işaret ettiği belirtilir.⁷⁵

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 3 beyitte ve bir şiirin de bütün beyitlerinde redif olarak bu ayete iktibas yapılırken, genellikle bu şiirlerde seb'al mesânînin bir sır olduğu ifade edilmiş ve yedi ayetten müteşekkil Fatiha Suresi'ni karşıladığı için beyitlerde okumak fiiliyle birlikte verilmiştir.

Âşıkı bîzâr iden **seb'a'l-mesânî**sırrıdır
Nârını gül-zâr iden **seb'a'l-mesânî** sırrıdır (İlahi 32/1,2,3,4,5)

Bâg-ı hüsnün gülşeninde gösterür her şey nişân
Vechündür eşyâ kamu 'ayn-ı **seb'a'l-mesânî** (İlahi 65/5)

Âyet-i **seb'a'l-mesânî** şol okurun noqtadan
Yidi deryâyı geçüp müşkilâtum oldu hâl (İlahi 115/2)

İrişen vaşlına yârün okur **seb'a'l-mesânî**den
Nice fehm eylesün zâhid mesânî nükte-dân oldu (İlahi 146/5)

İsrâ Suresi 1. Ayet

“Subhâne'llezî esrâ bi'abdihi leylen mine'l-mescidi'l harâmi ilâ-lmescidi'l-aksâ-llezî bâraknâ havlehu linuriyehu min âyâtinâ innehu huve's-semî'u'l-basîr”

⁷⁵ Yılmaz, M. (1992). age. 139.

Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.⁷⁶

Bu ayette, Hz. Muhammed'in Miraç olayından bahsedilmektedir. Bu olay, Hicret'ten bir-bir buçuk yıl önce, Hz. Muhammed'in bir gece uyku ile uyanıklık arasında bir durumdayken Cebrail ile burak yâni manevî bir binek vasıtasıyla önce Mescid-i Aksâ'ya, oradan Mi'râc denilen manevî bir merdivenle göğe yükselmesidir. Hz. Peygamber göğün bütün katlarını dolaşmış, hatta yaratılmış olanların ulaşabileceği son nokta olan Sidre-i Müntehâ'yı bile geçerek Allah'ın huzuruna çıkıp, doğrudan kelâmını işitme şerefine nail olmuş ve geri dönmüştür.⁷⁷

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 bentte bu ayete iktibas yapılırken, bu bentte Allah'ın her şeyin yaratıcısı olması, muharrik yani hareket ettirici olma vasfı olarak ifade edilerek Miraç olayı kast edilerek, Allah'ın Hz. Muhammed'i bir gece yürüttüğü yani bir nevi hareket ettirdiği belirtilmiştir.

Muharrikde kamu eşyâ

Ki sübhâne'ilezî esrâ

Eger a'lâ eger ednâ

Muharrikün irâdesi (İlahi 187/2)

Meryem Suresi 38. Ayet

“Esmi’ bihim veebsir yevme ye’tûnenâ lâkini ’z-zâlimûne ’l-yevme fî dalâlin mubîn”

⁷⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 301.

⁷⁷ Yılmaz, M. (1992). age. 147.

Bize gelecekleri gün (gerçekleri) ne iyi işitip ne iyi görecekler! Ama zalimler bugün apaçık bir sapıklık içindedirler.⁷⁸

Ayette, dünyada iken Allah'ın varlığına iman etmeyip sapıklık içinde yaşayarak gerçekleri görmekten ve işitmekten mahrum olanların ölüp de Allah'ın huzuruna çıktıklarında gerçekleri bütün açıklığı ile görüp işitecekleri ama artık onlar için çok geç olacağı ifade edilir.⁷⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, bu beyitte Tâceddîn-i Velî saliklere seslenerek, onlardan çok çalışarak ölmeye önce nefislerini öldürmelerini ve Allah'a döndürülecekleri gün, O'na layık bir kul olmaları için bu ayetteki uyarıyı dikkate almalarını ister.

Sa'y idüp ölmezden evvel öle-gör
İrci'îye lâyıq ol **esmi'** nidâ (İlahi 114/4)

Tâhâ Suresi 82. Ayet

“Ve-innî legaffârun limen tâbe veâmene ve'amile sâlihan sûmmehtedâ”

Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden kimse için son derece affedicim.⁸⁰

Gaffar kelimesi örtmek, gizlemek, affetmek, iyilik etmek, bağışlamak gibi anlamlara gelen, gafr kökünden gelir ve bu örtme, gizleme, affetme, iyilik etme, bağışlama fiillerini pek çok yapan anlamına gelir. Bu yüzden bu isim, Allah'ın güzel isimlerinden biridir ve kulların günahlarının bağışlanması için Allah'a dua ederken en çok kullandıkları isimlerden biridir. Çünkü Allah, bir kulun günahı ne kadar çok olursa olsun, kesin tevbe ettiği, üzerinde kul

⁷⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 332.

⁷⁹ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 3. 600.

⁸⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 345.

hakkı bulunmadığı takdirde, dilerse bağışlayacağını bildirmiştir.⁸¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 bentte bu ayete iktibas yapılırken, bu bentte Allah'ın Gaffar ismine vurgu yapılarak, O'na günahları bu ismin hürmetine affetmesi için dua edilir.

Bin bir isim oldı adın
Yokdan 'imâret eyledin
İnnî le Gaffârun didin
Ente'l-Gafûr tübtü ileyk (İlahi 57/3)

Hacc Suresi 78. Ayet

“Vecâhidû fillâhi hakka cihâdihî huve-ctebâkum vemâ ce'ale 'aleykum fî-ddîni min haracin millete ebikum ibrahîme huve semmâkumu'l-muslimîne minkablu vefî hâzâ liyekûne'r-rasûlu şehîden 'aleykum vetekûnû şuhedâe 'alâ'n-nâsi feakîmû's-salâte veâtû'z-zekâte va'tasimû billâhi huve mevlâkum feni'me'l-mevlâ veni'me'n-nasîr”

Allah uğrunda hakkıyla cihad edin. O, sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yükledi. Babanız İbrahim'in dinine uyun. Allah, sizi hem daha önce, hem de bu Kur'an'da müslüman diye isimlendirdi ki, Peygamber size şahit (ve örnek) olsun, siz de insanlara şahit (ve örnek) olasınız. Artık namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O, sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!⁸²

İslâm Dîni'nin Allah'ın bir ve her şeyin yaratıcısı olduğu inancı uğruna savaşılarak bu inancı yüceltip yayma, bütün insanlık âlemine hâkim kılma işlemi demek olan cihadın dinimizce önemi çok büyüktür. Kur'an âyetlerinin ve hadislerin birçoğunda cihadın önemine vurgu yapıldığı görülür. İslâmî hayatın kurulması ve devam ettirilebilmesi için cihadın ne olduğu,

⁸¹ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 3. 643.

⁸² Altuntaş, H. vd. (2011). age. 372.

nasıl yapılacağı çok iyi öğrenilmeli ve uygulanmalıdır. Çok sayıda âyet ve hadis, dünya ve âhiret saadetinin cihat sayesinde gerçekleşeceğini bildirir. İşte bu sebeplerden dolayı cihada, edebiyatımızda da büyük önem verilmiş ve özellikle tasavvuf edebiyatında kişinin cihada, öncelikle nefsinden başlaması gerektiği vurgulanmıştır.⁸³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî recâ ehline yani Allah'ın rızasını ümit eden tarikat ehline seslenerek, Allah'ın cihat edilmesi emri verdiğini söyler ve onlardan cihada önce nefisten başlayıp sonra Allah'ın rızasını ümit etmelerini ister.

Câhidû fi'llâhi yâ ehli'r-recâ
Nefsi silâh eyleyüp gözle rızâ (İlahi 114/1)

Şuârâ 89. Ayet

“İllâ men etâllâhe bi kalbin selîmin”

Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka.⁸⁴

İslâmî inanişâ göre dünya hayatı son bulacak, bütün ölümler yeniden dirilecek, mahşerde toplanacak, yaptıkları işlerden hesap verecekler, o gün mal-mülk, oğul, yakınlar, rüşvet gibi hiçbir şey fayda vermeyecektir. Orada yarar sağlayacak tek şey, şüphe ve şirkten uzak, manen sağlıklı, sonradan ortaya çıkan şeylerden arınmış, Hz. Peygamberin sünnetine sınımsız bağlı, tertemiz bir kalple gelmektir. İşte “kalb-i selîm” yani arınmış bir kalp ile kast edilen budur.⁸⁵

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 4 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, bu beyitlerin genelinde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'tan kendisini selim bir kalbe ulaştırmasını

⁸³ Yılmaz, M. (1992). age. 33.

⁸⁴ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 407.

⁸⁵ Yılmaz, M. (1992). age. 89.

yani öldüğünde yanına arınmış bir kalple kabul etmesini ister.

Çapundan itme bîgâne ezelden âşinâlık var
Selîmü'l-çalbe irişdir selâmet it selâmet it (İlahi 7/3)

Sivâ hubbı kim anı işbu sırra
Selîmü'l-çalbde olur işbu cevher (İlahi 30/3)

Çapundan itme bîgâne ezelden âşinâlık var
Selîmü'l-çalbe irişdür yine tekrâr çarâbet it (İlahi 112/3)

Gerekdür sâlike şıdık-ile teslîm
Mürîde lâzım oldu **çalb-i selîm** (İlahi 166/1)

Kasas Suresi 88. Ayet

“Velâ ted’u me’allâhi ilâhen âharan lâ ilâhe illâ huve küllü şey-in hâlikun illâ vechehu lehu’l-hukmu ve-ileyhi turce’ün”

Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O’nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O’nundur ve kesinlikle O’na döndürüleceksiniz.⁸⁶

Kurân-ı Kerim’de geçmekte olan “Küllü men aleyhâ fân ((Yer) üzerinde bulunan her şey yok olacaktır.) (Rahman/26)”, “Küllü nefsin zâikatü'l-mevt (Her nefis (can) ölümü tadacaktır.) (Ankebut/57) vb. ayetlerde görüldüğü gibi Allah’ın yaratmış olduğu her varlığın elbet bir gün yok olacağı bildirilir.Bu ayette de Allah’ın varlığı dışındaki bütün varlıkların yok olacağı ve en sonunda tekrar Allah’a döndürüleceği ifade edilmektedir.⁸⁷

⁸⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 435.

⁸⁷ Yılmaz, M. (1992). age. 97.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 4 beyitte bu ayete iktibas yapılırken, bu beyitlerin genelinde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın varlığı dışındaki bütün varlıkların yok olacak olmasının bir sır olduğuna ve bu sırrın keşfine değinmişti.

Dilersen Tâcidînoğlu ki sen de **külli şey' hâlik**
Bu sırrı keşf ider sana bulursan sen eger bir er (İlahi 16/5)

Şûret-i hüsn-i hüviyyet mümkinâtun mebde'i
Külli şey'in hâlikünden keşf-i esrâr eylemez (İlahi 43/2)

Aql u câmi itdi yagma **külli şey'in hâlikün**
Sırr-ı 'ışkı itdüm ikrâr gayrı yok inkârımız (İlahi 45/3)

Tâcidînoğlu çekelden ben elestün cur'asın
Külli şey'in hâlikün Maḥmûdidür mestânemüz (İlahi 51/4)

Ankebut Suresi 69. Ayet

“Vellezîne câhedû finâ lenehdiyennehum subulenâ ve-innallâhe leme'a'l-muhsinîn”

Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletacağız. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.⁸⁸

Ayette geçen “câhedû” ifadesi, Allah yolunda cihat etmek anlamına gelebileceği gibi bu uğurda mücadele etmek anlamına da gelir. Yani ayette Allah, düşmanların yaptığı baskılar karşısında sabırla inançlarını koruyan ve Allah'ın dini uğruna mücadele eden müminleri er ya da geç başarıya ulaştıracağını; çünkü kendisinin her zaman iyilerin yanında olduğunu

⁸⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 444.

müjdelemektedir.⁸⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın rızasını elde etmek için bazı sebepler, vesileler olması gerektiğini; bunun için de insanoğlunun Allah'ın dini uğruna fazlasıyla mücadele etmesi gerektiğini ifade eder.

Bahâne gerek fazlına ya'ni esbâbladır

Her 'amel bahâne olmaz **vellezîne câhedû finâ** (İlahi 4/2)

Ahzab Suresi 25. Ayet

*“Veraddallâhu'llezîne keferû bigayzihim lem yenâlû hayrân vekefallâhu'l-mu'minîne'l-kitâle **vekânallâhu** kaviyyen 'azîzâ”*

Allah, inkâr edenleri, hiçbir hayra ulaşmaksızın kin ve öfkeleriyle geri çevirdi. Allah, savaşta mü'minlere kâfi geldi. Allah, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.⁹⁰

Kurân-ı Kerim'in birçok ayetinde geçen “ve kânallahu” ifadesi, genellikle “kaviyyen azîzâ, alîmen hakîmâ, azîzen hakîmâ, gafûran rahîmâ” gibi ifadelerin öncesinde yer almaktadır. Yani Allah'ın sıfatlarının önüne gelerek, “Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.”, “Allah kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.” şeklindeki cümlelerinin oluşmasını sağlar.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, “vekânallâhu” ifadesinin içinde bulunduğu halin bir remzi, gizli bir manası olduğunu belirtir.

⁸⁹ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 4. 286.

⁹⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 464.

Ve kân'allâhu hâzır remz-i hâle
Bu remzin sırrına açmaz 'acebdir (İlahi 33/6)

Yâsin Suresi 82. Ayet

*“İnnemâ emruhu izâ erâde şey-en en yekûle lehu **kun feyekûn**”*

Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak “Ol!” demektir. O da hemen olur. ⁹¹

Allah'ın yaratma iradesinin konu edildiği ayette yer alan “kûn feyekûn” ifadesi, O'nun bir şey yaratmak istediği zaman sadece “Ol!” demesinin yeterli olduğunu belirtir. Yani Allah için bir şeyi yaratmanın hiçbir zorluğu yoktur; sadece “Ol!” demesi yeterlidir. ⁹²

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 2 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, “kûn feyekûn” ifadesinin “kûn” ve “kûn fekân” şekillerini kullanmayı tercih etmiş ve Allah'ın her şeyi yaratmaya karar verdiği zaman sadece “Ol!” dediği ve her şeyi böylece yarattığını ifade etmiştir.

İyş u 'işret cennet içre var idüm
İşbu halka **kûn fekân** dinilmedin (İlahi 105/3)

Nic'idersin bu 'ışk bana yazılmış
Muqadderdir ki ol vaqt **kûn** dinilmiş
Elestde câm-ı 'ışk böyle şunulmuş
Bu dert bana bilürem-ki ezeldir (İlahi 188/2)

⁹¹ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 490.

⁹² Yılmaz, M. (1992). age. 98.

Sâd Suresi 72. Ayet ve Hicr Suresi 29. Ayet

“Fe-izâ sevveytuhu venefahtufihi min rûhî feka’û lehu sâcidîn”

Onu şekillendirip içine ruhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin.⁹³

Hz. Âdem’in yaratılışı ve Allah’ın meleklerle Hz. Âdem’e secde etmelerini emretmesinin konu edildiği ayetlerdeki “nefahtu min ruhi” ifadesi Allah’ın insanı yaratırken ona kendi ruhundan üflediğini gösterir. Bu yüzden tasavufî şiirlerde insanın yaratılışı anlatılmak istendiğinde genellikle bu ifadeye başvurulur.⁹⁴

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 2 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, insanın yaratılışının Allah’ın ona kendi ruhundan üflemeyle gerçekleştiğini ve bu durumun tarikat erbabı için bir delil olması gerektiğini belirtir.

Nefahturûh-ı âdem buldı şûret

Benüm nûrum kamu cümle nişânım (İlahi 90/5)

Ṭûr-ı Sînâyı n’eyleyem

Mekânsuz sübhân degül mi

Nefahtu fihi min rûhî

Sâlike nişân degül mi (İlahi 175/1)

⁹³ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 506 ve 282.

⁹⁴ Yılmaz, M. (1992). age. 131.

Şûrâ Suresi 11. Ayet

“Fâtiru’s-semâvâti ve’l-ardı ce’ale lekum min enfusikum ezvâcen vemine’l-en’âmi ezvâcen yezraukum fîhi **leyse kemişlihi** şey-un vehuve’s-semî’u’l-basîr”

O, gökleri ve yeri yaratandır. Size kendinizden eşler, hayvanlardan da (kendilerine) eşler yaratmıştır. Bu sûretle sizi üretiyor. O’nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.⁹⁵

Kurân-ı Kerim’in İhlas Sûresi’nde Allah’ın bir olduğu, O’nun kimseden doğmadığı ve kimseyi doğurmadığı ifade edilir. Bu ayette de O’nun hiçbir şekilde bir eşinin ve benzerinin olmadığı belirtilir.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 1 bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu bentte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah’ın eşinin ve benzerinin olmadığını bir göstergesi olan “leyse ke-mislihi” ifadesinin Hak âşığının sevgilisi olduğunu söyler.

Ol cemâli eylemiş ‘arz
Anlar bunu çün bî-garaz
Leyse ke-mislihi fi’l-ard
‘Âşığa cânân degül mi (İlahi 175/4)

Hucurat Suresi 10. Ayet

“İnneme’l-**mu’minûneihvetun** feaslihû beyne ehaveykum vetteküllâhe le’allekum turhamûn”

Mü’minler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı

⁹⁵ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 535.

gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.⁹⁶

İslam inancına göre müminler birbirlerinin kardeşi olarak kabul edilmişlerdir. Hayır işleme konusunda birbirlerini teşvik etmekle ve kötülük işleme konusunda da birbirlerini uyarmakla yükümlüdürler. Ancak müminler, diğer insanlarla da iyi geçinmek; onların haklarını da korumak zorundadırlar.⁹⁷

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ı inkar eden kimselerin bütün işlerinin sürekli bozgunculuk ve düşmanlık olduğunu söyleyerek, müminlerin birbirleriyle kardeş olmalarını; inkar edenleri dost edinmemelerini ister.

İşidür bugz-ı 'adâvetdür ki esfelde müdâm
Küllü mü' min ihvatünmünkiri ırardaş itme (İlahi 117/6)

Kâf Suresi 16. Ayet

*“Ve lekad haleknâ'l-insâne ve na'lemu mâ tuvesvisu bihi nefsuhi ve nahnu **akrabu ileyhi min habli'l-verîd**”*

Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız.⁹⁸

Ayette Allah, insanı kendisinin yarattığını ve ona şeytanın ve nefsinin verdiği vesveseleri bildiğini; çünkü ona şah damarından daha yakın olduğunu bildirmektedir. Ancak Allah, zamandan ve mekandan münezzehtir olduğu için bu yakınlık mecazi bir yakınlıktır.⁹⁹

⁹⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 572.

⁹⁷ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 5. 93.

⁹⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 575.

⁹⁹ Yılmaz, M. (1992). age. 127.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu bentte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın kuluna şah damarından daha yakın olmasının tarikat erbabı için açık bir delil olması gerektiğini belirtir.

Niçün gezer girçek mürîd

Men 'aref miftâh-ı kilid

Akrabu min habli'l-verîd

Sâlike beyân degül mi (İlahi 175/2)

Necm Suresi 9. Ayet

“Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ”

(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.¹⁰⁰

Miraç hadisesinde Hz. Muhammed'in Allah'a iki yay aralığı kadar hatta bundan da daha yakın olacak şekilde yaklaştığının bildirildiği ayetteki bu “iki yay aralığı kadar yaklaşmak” ifadesi şu anlama gelmektedir: O dönemlerde Araplar yaylaya çıktıklarında, dostluklarının bir göstergesi olarak çadırlarını birbirlerine iki yay aralığı kadar mesafede kurarlardı. Böylelikle dostluklarının ne kadar kuvvetli olduğunu göstermiş olurlardı. Allah da bu ayetinde Hz. Muhammed'in kendisine iki samimi dostun birbirine yakın olduğu gibi yaklaştığını bildirmiştir.¹⁰¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 6 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Miraç hadisesinde Hz. Muhammed'in Allah'a iki yay aralığı kadar hatta bundan da fazla yaklaşmış olmasının bir sır olduğunu ve bu sırrı keşfetmenin gerekliliğini vurgulamıştır.

¹⁰⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 586.

¹⁰¹ Yılmaz, M. (1992). age. 45.

Meger bende imiş lâhût
Ki hacb itmiş anı nâsût
Bu sır mestûr olup meskût
Derûnum sırr-ı **ednâ**dur (İlahi 23/4)

Bulur sende elbette müsemâyı
‘Âlimler anlamaz bu mu‘ammâyı
Keşf-i gencîneyi vü **ev ednâ**yı
Telkîn-i illallâh bir ‘aceb sırdur (İlahi 41/2)

Ki küntü kenz ile keşf oldu esrâr
Muḥarrrik oldu eşyâyı bu iḥbâr
Ki **ev ednâ**yı ifşâ itdi izhâr
Bana bildür beni bulam seni ben (İlahi 97/2)

Budur Tâceddînoğlu lî-ma‘allâh
İder keşf-i rümûzı **ev ednâ**dan (İlahi 100/5)

Ezelden geldi çün âye
Gerek sâlike sermâye
Nihâyet irür **ednâ**ya
Budur tekmîl budur iḥsân (İlahi 104/2)

Tekmîl ider sülûkini **ev ednâ**
Mi‘râc itdi anlar ‘arş-ı Raḥmâna (İlahi 138/4)

Necm Suresi 17. Ayet

“*Mâ zâga'l-basaru vemâ tagâ*”

Göz gördüğünden şaşmadı ve onu aşmadı.¹⁰²

Miraç hadisesinde Hz. Muhammed'e eşlik eden Cebrail, Sidretü'l-Münteha'ya geldiklerinde bundan daha ötesine geçemeyeceğini söyler. Hz. Muhammed, Cebrail'in geçemediği sınırı geçer ve Allah'a bu denli yaklaşır. Bu ayette Allah, Hz. Muhammed'in bu aşamaya geldikten sonra gözünün başka bir yere kaymadığını ve sınırı da aşmadığını bildirir.¹⁰³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 3 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Miraç hadisesinde Hz. Muhammed'in, Cebrail'in bile geçemediği bir mertebeye ulaşmasına rağmen gözünün sağa sola kaymamasına ve sınırı da aşmamasına atıfta bulunarak, gerçek Hak aşışının gözünün Allah'tan başka bir şeyi görmemesinin gerektiğini vurgular.

Ezelî 'adûdur ahyâre agyâr

Ûhare bakmaz bülbül güle ider zâr

Maţlab-ı dost olur **mâ-zâga'l-başar**

Bu yolun sâliki Hakk'ı bulmağdur (İlahi 28/4)

Oldı **mâ-zâga'l-başar** 'ışk ehline şavm-ı sivâ

Hak cemâlin görmeyince 'âşık iftâr eylemez (İlahi 43/4)

Ki **mâ-zâga'l-başar** kâşif ki küntü kenzün esrârı

Sivâdur Tâcidînoğlı ki semme vechün agyârı (İlahi 156/5)

¹⁰² Altuntaş, H. vd. (2011). age. 587.

¹⁰³ Yılmaz, M. (1992). age. 121.

Necm Suresi 39. Ayet

“Ve-en leyse li’l-insâni illâ mâ se’â”

İnsan için ancak çalıştığı vardır.¹⁰⁴

İslam inancında çalışmaya çok fazla önem verildiğinden çalışmanın bir ibadet olduğu kabul edilir. Allah da bu ayetinde insana ancak çalıştığına karşılığının verileceğini bildirmektedir. Yani Allah’a inansın ya da inanmasın her insan, bu dünyada da ahirette de çalıştığına karşılığını elde edecektir.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, tarikat yolunda ilerlemek isteyen kişinin Allah’ın tecellilerine vâkıf olabilmesi için kalbini kötülüklerden arındırmaya çaba göstermesi gerektiğini belirtir.

Sâlike olmaz tecellî bulmasa albi şafâ

Zîre kim **en leyse li’l-insân illâ mâ se’â** (İlahi 4/1)

Rahman Suresi 29. Ayet

“Yes-eluhu men fî-ssemâvâti vel-ardı kulle yevmin huve fî şe’n”

Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O’ndan isterler. O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır.¹⁰⁵

Ayete göre Allah, âlemleri yarattıktan sonra içinde bulunanları başıboş bırakmış değildir.

¹⁰⁴ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 588.

¹⁰⁵ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 595.

Yarattığı varlıklar her an O'na muhtaçtır ve her şeyi O'ndan isterler. O da yaratma kudretinin bir göstergesi olarak her an yeni şeyler yaratmaktadır.¹⁰⁶

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 3 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın bütün âlemleri, kâinatı yarattığını ve sürekli yeni şeyler yaratmaya da devam ettiğini belirterek, bunun Allah'ın kudretinin ne kadar büyük olduğunun bir göstergesi olduğunu ifade eder.

Fa‘‘âlün limâ yürîd **külle yevmin hüve fişe'n**nsin
Zü'l-celâli ve'l-ikrâm âhir kevn ü mekânsın (İlahi 65/1)

Külle yevmdür şânumuz
‘Âlem kamu nişânumuz
Cümlede vardur cânumuz
Fermân-ı men fermân-ı men (ilahi 95/3)

Tâceddînoğlu dir ‘ayân
Külle yevmin hüve fişe'n
Dolıdur cümle bu cihân
Oķınan Kur'ân degül mi (İlahi 175/5)

Rahman Suresi 78. Ayet

“Tebârake-smu rabbike zî'l-celâli ve'l-ikrâm”

Azamet ve ikram sahibi Rabbinin adı yücedir.¹⁰⁷

Ayette Allah'ın büyüklüğüne ve ikram sahibi oluşuna değinilmiştir. Ayetin “zü'l-celâli

¹⁰⁶ Yılmaz, M. (1992). age. 97.

¹⁰⁷ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 597.

ve'l-ikrâm" bölümü, Allah isminin telaffuzundan sonra kullanılarak; O'nun ne denli büyüklük ve ikram sahibi olduğuna vurgu yapılır.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın sahip olduğu vasıfları dile getirirken O'nun dilediğini mutlaka yapan, her an yeni şeyler yaratan, büyüklük ve ikram sahibi olduğunu söyler.

Fa‘‘âlün limâ yürîd külle yevmin hüve fî şe'nsin
Zü'l-celâli ve'l-ikrâmâhîr kevn ü mekânsın (İlahi 65/1)

Saff Suresi 13. Ayet

*“Ve uhrâ tuhîbbûnehâ **nasrun minallâhi** ve fethun karîbun ve beşşiri'l-mu'minîn”*

Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!¹⁰⁸

Bu ayette Allah, müminlere yardım edeceğini ve müminlerin yakın bir zamanda Mekke'nin fethini gerçekleştireceklerini müjdelemektedir. Bu ayet, müminlerin Allah yolunda giriştikleri mücadelelerde Allah'ın onlara yardımcı olacağını ve kendilerine yeni fetihler müjdeleyeceğini bir göstergesidir.¹⁰⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah için yapılan işlerde Allah'ın yardımının hiç yoktan birdenbire bir müjde olarak geleceğini belirtir.

¹⁰⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 621.

¹⁰⁹ Yılmaz, M. (1992). age. 131.

Ola müjde gele **naşrun min'allâh**

Fütûhât-ı İlâhî ire lâ'dan

(İlahi 100/3)

Bürûc Suresi 16. Ayet

“Fa’â’lun limâ yurîd”

Dilediğini mutlaka yapandır.¹¹⁰

Allah'ın sübûtî sıfatlarından biri olan irade, O'nun dilediğini yapma konusunda kimseye tabi olmadığını, dilediğini dilediği zaman mutlaka yaptığını ifade eder. Bu ayette, Allah'ın irade sıfatı söz konusu edilerek, O'nun dilediğini mutlaka yaptığı bildirilmiştir.¹¹¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın sahip olduğu vasıfları dile getirirken O'nun dilediğini mutlaka yapan, her an yeni şeyler yaratan, büyüklük ve ikram sahibi olduğunu söyler.

Fa’â’lun limâ yurîd külle yevmin hüve fî şe'nsin

Zü'l-celâli ve'l-ikrâm âhîr kevn ü mekânsın (İlahi 65/1)

Târık Suresi 9. Ayet

“Yevme tublâ's-serâ'ir”

Bütün sırların yoklanacağı günü hatırla!¹¹²

Ayette insanların bütün sakladıkları şeylerin ortaya döküleceği günden yani kıyamet gününden bahsedilerek insanoğlunun o günü aklına getirmesi ve bu dünyadaki yaşamını

¹¹⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 680.

¹¹¹ Yılmaz, M. (1992). age. 48.

¹¹² Altuntaş, H. vd. (2011). age. 681.

ona göre sürdürmesi gerektiğine değinilmiştir. Yani öyle bir gün gelecektir ki o gün, insanın gizli ve açık bütün yaptıkları ortaya çıkarılacak ve insan, bütün bu yaptıklarından hesaba çekilecektir; o yüzden insan, o günü aklından çıkarmamalıdır.¹¹³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, insanın daha ne zamana kadar Allah'tan başka şeylerin sevgisiyle oyalanacağını sorgulayarak, ondan hâlâ hayattayken bütün sakladıklarının ortaya döküleceği kıyamet gününü aklında bulundurarak hareket etmesini ister.

Yevme tublâdan it hâzer niceye dek hubb-ı sivâ

Furşat günü fevt eyleme şûretde sen insân iken (İlahi 96/4)

Fecr Suresi 28. Ayet

“İrcü ilâ Rabbiki râdiyeten mardıyyeten!”

Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbi'ne dön!¹¹⁴

Kurân-ı Kerim'in muhtelif ayetlerinde insanların eninde sonunda Allah'a döndürüleceklerinden bahsedilir. Bu ayette de insandan dünyada Allah'ın rızasına uygun bir şekilde yaşam sürmesi ve öldüğünde de hem o Allah'tan razı hem de Allah ondan razı olarak Allah'a geri dönmesi istenir.¹¹⁵

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 2 beyit/bentte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerde Şeyh Tâceddîn-i Velî, insanların eninde sonunda bir gün tekrar Allah'a döndürüleceklerinin bilincinde olarak dünya hayatını idame ettirmelerini ve onların Allah'tan razı, Allah'ın da onlardan razı olduğu bir şekilde Allah'a dönebilmeleri için ölmeden önce nefislerini öldürmeleri gerektiğini vurgular.

¹¹³ Yılmaz, M. (1992). age. 184.

¹¹⁴ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 685.

¹¹⁵ Yılmaz, M. (1992). age. 86.

İşüm benüm sehv ü ħaâ
Cenâbuna düşen ‘aâ
İrci’îden gelen nidâ
İrham lenâ yâ Rabbenâ (İlahi 2/2)

Sa’y idüp ölmezden evvel öle-gör
İrci’îye lâyük ol esmi’ nidâ (İlahi 114/4)

Duha Suresi 1. Ayet

“*Ve-dduhâ*”

Kuşluk vaktine andolsun!¹¹⁶

Duhâ Sûresi’nin bu ilk ayetinde kuşluk vaktine yemin edilmektedir. Kuşluk vakti, güneşin parlayıp yükselmeye başladığı bir vakit olduğu için genellikle sevgilinin yüz güzelliğinin tasvirinde kullanılmıştır.¹¹⁷

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah’ın yüzünün güzelliğini anlatmak isterken O’nun kitabı olan Kurân-ı Kerim’de yer alan “duhâ (güneşin parlayıp yükselmeye başladığı vakit)” kelimesinden yararlanmışır.

Ruĥ-i gülzârını nice seyr eylesün bir ‘âşık
Yüzünve’**d-duĥâ**velî zülf-i perîşânsın (İlahi 65/3)

¹¹⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 689.

¹¹⁷ Yılmaz, M. (1992). age. 164.

Kevser Suresi 1. Ayet

“İnnâ a'taynâke'l-kevser”

Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik.¹¹⁸

H. Muhammed'in oğlu Kâsım'ın ölümü üzerine müşrikler, H. Muhammed'e ebter (zürriyeti kesilmiş) demeye başlarlar. Bunun üzerine Allah, Kevser Suresi'ni indirerek “Şüphesiz biz sana Kevser'i (bol nimet, ilim ve şeref) verdik. Öyleyse sen de Allah için namaz kıl ve kurban kes. Asıl zürriyeti kesik olanlar sana dil uzatanlardır.” diyerek, bir nevi onu teselli etmiştir.¹¹⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, ayette Allah'ın H. Muhammed'e teselli olarak bol nimet, ilim ve şeref nasip etmesine atıfta bulunarak, insanların nefislerini Allah için öldürmeleri karşılığında Allah'ın da insanlara teselli olarak H. Muhammed'e verdiği nimetleri vereceğini söyler.

Zuhûr ider tesellisinde **Kevser**

Fenâyı şarfa irsin nefis-i ve'nhar (İlahi 30/1)

Kevser Suresi 2. Ayet

“Fesalli lirabbike venhar”

O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes.¹²⁰

---

¹¹⁸ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 702.

¹¹⁹ Yılmaz, M. (1992). age. 92.

¹²⁰ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 702.

H. Muhammed'in oğlu Kâsım'ın ölümlü üzerine müşrikler, H. Muhammed'e ebter (zürriyeti kesilmiş) demeye başlarlar. Bunun üzerine Allah, Kevser Suresi'ni indirerek "Şüphesiz biz sana Kevser'i (bol nimet, ilim ve şeref) verdik. Öyleyse sen de Allah için namaz kıl ve kurban kes. Asıl zürriyeti kesik olanlar sana dil uzatanlardır." diyerek, bir nevi onu teselli etmiştir.¹²¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, ayette Allah'ın H. Muhammed'e teselli olarak bol nimet, ilim ve şeref nasip etmesine atıfta bulunarak, insanların nefislerini Allah için öldürmeleri karşılığında Allah'ın da insanlara teselli olarak H. Muhammed'e verdiği nimetleri vereceğini söyler. Beyitte insanın ölmeden önce nefisini öldürmesi, nefsi kurban etmek şeklinde ifade edilmiştir.

Zuhûr ider tesellisinde Kevser

Fenâyı şarfa irsin nefsi ve'nhar (İlahi 30/1)

İhlas Suresi 1. Ayet

"Kul huvallâhu ehad"

De ki: "O, Allah'tır, bir tektir."¹²²

İhlas Suresi'nin genelinde Allah'ın bir ve tek olduğu, kimseye muhtaç olmadığı, hiç kimse tarafından doğmadığı ve hiç kimseyi doğurmadığı, O'nun bir denginin bulunmadığı bildirilmiştir. Bu ayette geçen "ehad" kelimesi O'nun bir olduğunu, yani vahdetini gösterir. Tasavvuf inancının temel unsurlarından biri olan vahdetin temeli de bu ayete dayanır.¹²³

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu

¹²¹ Yılmaz, M. (1992). age. 92.

¹²² Altuntaş, H. vd. (2011). age. 704.

¹²³ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 5. 714-715.

beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın sonsuza dek diri olacağından, ölümsüz olduğundan, bir ve tek olduğundan, doğmamış ve doğrulmamış olduğundan, hiçbir şekilde dengi ve benzerinin olmadığından bahsederken bu ayetten iktibas yapmıştır.

Hayy-ı bâkî lâ-yemûtu **kul huvallâhü ehad**

Lem-yelid velem-yûled leyse küfüven şâniyam (İlahi 85/6)

İhlas Suresi 3. Ayet

“Lem yelid velem yûled”

O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir).¹²⁴

Ayet, Allah'ın kimseyi doğurmadığını ve kendisinin de kimse tarafından doğurulmadığını belirtir. Çünkü Allah'ın varlığının başlangıcı ya da sonu yoktur; o ezeli ve ebedidir. O doğurma ve doğrulma özelliğini yarattıklarına vermiştir. Bu yüzden Allah'a babalık isnat etmek dinimizce yasaktır.¹²⁵

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın sonsuza dek diri olacağından, ölümsüz olduğundan, bir ve tek olduğundan, doğmamış ve doğrulmamış olduğundan, hiçbir şekilde dengi ve benzerinin olmadığından bahsederken bu ayetten iktibas yapmıştır.

Hayy-ı bâkî lâ-yemûtu **kul huvallâhü ehad**

Lem-yelid velem-yûled leyse küfüven şâniyam (İlahi 85/6)

¹²⁴ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 704.

¹²⁵ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 5. 716.

İhlas Suresi 4. Ayet

“Velem yekun lehu kufuven ehad”

Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.¹²⁶

Bu âyet hem ilk âyetin açıklaması hem de bütünüyle sûrenin bir özeti mahiyetindedir. Çünkü Allah’ın zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde hiçbir dengi ve benzerinin olmadığını bildirir. Kendisinden başka var olan her şey O’nun tarafından yaratılmıştır. Bu sebeple yarattıklarının O’na denk olmasının imkânı yoktur.¹²⁷

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 1 beyitte bu ayetten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah’ın sonsuza dek diri olacağından, ölümsüz olduğundan, bir ve tek olduğundan, doğmamış ve doğrulmamış olduğundan, hiçbir şekilde dengi ve benzerinin olmadığından bahsederken bu ayetten iktibas yapmıştır.

Hayy-ı bâkî lâ-yemûtu kul huvallâhü ehad

Lem-yelid velem-yüled leyse **küfüven** şânıyam (İlahi 85/6)

3.2.1.2. Hadisler

Hadîs-i Kudsî

Allah tarafından Hz. Peygamber’e vahiy, ilham, rüya gibi değişik bilgi edinme yollarıyla anlamı bildirilen, Hz. Peygamber’in de kendi ifadeleriyle Allah’a nispet ederek aktardığı hadislere hadîs-i kudsî denir.¹²⁸ Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’nda 2 adet kutsi

¹²⁶ Altuntaş, H. vd. (2011). age. 704.

¹²⁷ Karaman, H. vd. (2008). age. C. 5. 716-717.

¹²⁸ Yıldırım E. (2009). Kudsi Hadisler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi. XIII/2. 40.

hadisten iktibas yapılmıştır.

Küntü Kenz, Kenz-i Mahfi, Kenz-i Hafî

“Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifûnî”

Ben bilinmeyen bir hazîne idim, bilinmeyi diledim, birtakım kimseleri yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.

Kutsi hadis olup olmadığı hakkında çeşitli fikir ayrılıkları bulunsa da mutasavvıfların eserlerinde çokça yer verdikleri bir sözdür. Tasavvufi şiirlerde çoğunlukla “küntü kenz, kenz-i mahfi, kenz-i hafî” şeklinde kısaltılmış şekli kullanılır. Allah’ın kendini gizli bir hazine olarak nitelemesi ve bilinmeyi istediği için halkı yaratmış olmasının bir sır olduğu kabul edilmiş; bu sırrın keşfedilmesi, tasavvuf erbabı için bir vazife olarak nitelendirilmiştir.¹²⁹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı’daki 24 beyit/bentte bu kutsi hadisten iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerin genelinde Şeyh Tâceddîn-i Velî, kendisini tasavvuf yoluna adanmış sâliklerden Allah’ın kendini gizli bir hazine olarak niteleyip insanları, kendini tanımları için yaratmış olması sırrını keşfetmeye davet eder.

Ki feth it **küntü kenzün** sırrını sen
Açıla men ‘aref sırrına kurbet (İlahi 6/5)

Şikâr itmez kişi **kenz-i hafîyi**
Begüm ölmezden evvel ölmeyince (İlahi 13/4)

---

¹²⁹ Yılmaz, M. (1992). age. 91.

Bîgânesin hevâ itdügün emek
Küntü kenz sırrına gayret isterler
Beyhûdedür işün serserî gezmek
Semme vechillâha himmet isterler (İlahi 20/1)

Küntü kenzin sırrını zâhid nice inkâr ider
Cümleyi ihbâr iden seb'a'l-mesânî sırrıdur (İlahi 32/3)

Haqîkat baħrine oldu sefîne
Kenz-i mahfîye ki atdın defîne
Yanmadık ne ciger kaldı ne sîne
Ezelî âşinâ nice yâd olur (İlahi 37/4)

Küntü kenzin çün zuhûrı-ki hüviyyet sırrıdur
Men 'aref sırr-ı ene'l-ħağ zâhid ikrâr eylemez (İlahi 43/3)

Küntü kenzin vâkıfı agyâra ol meyl eylemez
Maħrem-i sırr-ı ene'l-ħağ fâniye dil bağlamaz (İlahi 52/1)

Ķalb-i şâfî**kenz-i mahfî** şanma her şüretde var
İşbu esmâ vü şifâtı ref' iden insâna bağ (İlahi 56/5)

Küntü kenz bâbını fetħ eyleyince
Leylen ü nehâren gayrete geldik (İlahi 60/5)

Şıyuban putlarını **kenz-i hafînüñ** ey dil
Sırr-ı Zâta irişüp yok durur agyâre dimek (İlahi 67/4)

Zâhir oldı **kenz-i mahfî** çün ve lâ-hum yahzenün
Üns-i billâha irişdüm ya'ni fetvâyı kodum (İlahi 83/5)

Keşf olaldan **kenz-i mahfî** 'aql u cânı terk idüp
Bir 'aceb hâle irişdim ne zemân var ne mekân (İlahi 94/3)

Ki **küntü kenz** ile keşf oldı esrâr
Muḥarrrik oldı eşyâyı bu iḥbâr
Ki ev ednâyı ifşâ itdi izhâr
Bana bildür beni bulam seni ben (İlahi 97/2)

Hâl ehlidür **küntü kenzi** anlayan
Ma'şûk imiş 'aşk elinden aglayan
Men 'aref sırrını bilmek dileyen
Disün lâ ilâhe illallâh (İlahi 113/3)

Küntü kenzin sırrını keşf itmeyenler zâhidâ
Zâyi' oldı 'ömri anun bilmedi nedür 'amel (İlahi 115/4)

Terk eyle sen zâhid cân ile başı
Men 'aref sırrına iḥsân görünür
Dura-gör dîvânda dîzâra karşı
Küntü kenzin sırrı 'ayân görünür (İlahi 116/1)

Küntü kenzün sırrını ikrâra gelmez çün faḳîh
İşbu sırrı anlamaz ol keşf-i esrâr eyleme (İlahi 126/3)

Yolımız urdı hevâ çün al elimüz çekelim
Küntü kenzi fetḫ idüp sırr-ı zâtı açalum
Nûr-ı zâta irelüm mey-i ḥayvân içelim

Sen bağıyla şuçumuz şehri Receb hürmetine (İlahi 133/3)

Küntü kenzdür çün zühûrına bu 'ışkun bil sebeb
N'eylesün mir'ât olanlar mâ-sivâ sevdâsını (İlahi 143/2)

Ki **küntü kenzi** fetih itdi kâmusı
Bilüp anladılar anlar me'âli (İlahi 150/3)

Ki mâ-zâga'l-başar kâşif ki **küntü kenzün** esrârı
Sivâdur Tâcidînoğlu ki semme vechün agyârı (İlahi 156/5)

Hâl ehli'dür **küntü kenzi** anlayan
Ma'şûk imiş 'ışk elinden aglayan
Men 'aref sırrını bilmek dileyen
Disün dâ'im lâ ilâhe illallâh (İlahi 174/3)

Bulalı Mevlâsını şol varlığum oldı harâb
Küntü kenzün mahvını eyledi çün fetih-i bâb (İlahi 183/1)

Rümûz-ı **küntü kenzden** gel haber vir
'Aceb gâfil gelüp gâfil gidersin
Bu remzi anlayup sırrına sen ir
'Aceb gâfil gelüp gâfil gidersin (İlahi 185/1)

Levlâke Levlâk

"Levlâke levlâke Lema halaktül-eflâk"

Sen olmasaydın, sen olmasaydın, Ben âlemi yaratmazdım.

Kutsi hadislerin birçoğunun olduğu gibi bunun da gerçekliği kesinlik kazanmamış olsa da Hz. Muhammed'in yaratılışına kutsiyet kazandırmak isteyen birçok kişinin kutsi hadis olarak kabul ettiği bir sözdür. Allah'ın Hz. Muhammed'e, "Bütün âlemleri senin içinyarattım; eğer sen olmasaydın yaratmazdım." dediğine inanılır.¹³⁰

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu kutsi hadisten iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'ın Hz. Muhammed için "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" dediğini ve bu âlemlerin onun vesilesiyle yaratılmış olduğunu ifade etmiştir.

Dinildi şânunâ **levlâke levlâk**

Sebeb oldı hayât buldı bu eflâk (İlahi 189/4)

Hadis-i Şerif

Lafız ve manası Hz. Muhammed'e ait olan, günümüze rivayet yoluyla ulaşmış sözlere hadis-i şerif denir. Tasavvufi metinlerde çokça iktibas yapılan bazı hadis-i şerifler vardır ki bunların sahih olup olmadıkları tartışılmakla beraber mutasavvıflarca hadis olarak kabul edilip metinlerde yer verildiği için biz de incelememizde onlara yer verdik. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'da 5 adet hadis-i şeriften iktibas yapılmıştır.

Men Aref

"Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu"

Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.

Ünlü hadis âlimleri bu hadisin uydurma hadis olduğunu iddia etmektedirler. Bu sözün

---

¹³⁰ Yılmaz, M. (1992). age. 113.

Muhyiddin Arabi tarafından rivayet yoluyla gerçek olmasa da keşif yoluyla hadis olarak kabul edildiği söylenir. Hz. Ayşe'nin Hz. Muhammed'e sorulan "Rabbini en iyi kim bilir?" sorusuna cevap olarak "Kendini en iyi bilen bilir" cevabını verdiğini naklettiği de rivayet edilir.¹³¹

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 12 beyit/bentte bu hadis-i şeriften iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerin genelinde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Hz. Muhammed'in "Kendini bilen Rabbini bilir" sözünü bir sır olarak kabul eder ve tasavvuf yolunun saliklerini bu sırrı keşfetmeye davet eder.

Ki feth it küntü kenzün sırrını sen
Açıla **men 'aref** sırrına kurbet (İlahi 6/5)

Küntü kenzin çün zuhûrî-ki hüviyyet sırrıdır
Men 'aref sırr-ı ene'l-ḥaḳ zâhid ikrâr eylemez (İlahi 43/3)

Lem'a-i vahdet çün açdı bende sırr-ı **men 'aref**
İşbu derdin şem'ine düşdi yanar pervânemüz (İlahi 51/2)

Hâl ehlidür küntü kenzi anlayan
Ma'şûḳ imiş 'aşḳ elinden aglayan
Men 'aref sırrını bilmek dileyen
Disün lâ ilâhe illallâh (İlahi 113/3)

Terk eyle sen zâhid cân ile başı
Men 'aref sırrına iḥsân görünür
Dura-gör dîvânda dîzâra karşı
Küntü kenzin sırrı 'ayân görünür (İlahi 116/1)

¹³¹ Yılmaz, M. (1992). age. 122.

Men 'aref sırrına 'ârif kimseye söz söyleme
İşbu esrâr-ı hafîyi câhile keşf eyleme (İlahi 120/1)

Men 'arefden bir haberdür okuyın ma'nâsını
Anlamaz zâhid bu remzün sırrını fehvâsını (İlahi 145/1)

Ene'l-hak sırrı keşf olup bilindi **men 'aref** sırrı
Bir olup şûret ü sîret bu cismüm daği cân oldu (İlahi 146/3)

Men 'aref sırrını zâhid nicesi idrâk ider
Âdeme ta'lîm itdi cümle'nün esmâsını (İlahi 149/3)

İster isen girçek haber
Tekmîl-i sâlik **men 'aref**
Senden sana olur sefer
Tekmîl-i sâlik **men 'aref** (İlahi 169/1,2,3,4,5)

Hâl ehlidür küntü kenzi anlayan
Ma'sûk imiş 'ışk elinden aglayan
Men 'aref sırrını bilmek dileyen
Disün dâ'im lâ ilâhe illallâh (İlahi 174/3)

Niçün gezer girçek mürîd
Men 'aref miftâh-ı kilid
Akrabu min habli'l-verîd
Sâlike beyân degül mi (İlahi 175/2)

Lî Maallah

“Lî maallahi saatun lâ yukarrebûne melekün mukarreb.”

Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.

Tasavvuf erbaplarınca hadis olarak nitelendirilen ancak hadis âlimleri tarafından gerçekliği tartışılan sözlerden biri de budur. Rivayete göre Hz. Muhammed, kendisinin Allah ile öyle yakın hale geldiği zamanlar olduğunu, bu yakınlığa ne bir meleğin ne de başka bir peygamberin erişebileceğini söylemektedir.¹³²

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 5 beyit/bentte bu hadis-i şeriften iktibas yapılırken, bu beyit/bentlerin genelinde Şeyh Tâceddîn-i Velî, Hz. Muhammed'in Allah ile olan yakınlık anlarına atıfta bulunarak, Allah ile bu denli bir yakınlık halini herkesin anlayamayacağını, bir âşığın böyle bir yakınlığa erişmesinin onu mahvedeceğini yani fenafillah makamına eriştireceğini söyler.

İçerse cur'a-yı 'ışkı bir âşık **lî-ma'allâhdan**
Ne zühd ider ne 'âbiddür ne hû dir ol kamu gider (İlahi 16/3)

Girçek 'âşık varlık defterin durer
Togrı yoldan çıkmaz çekilür gider
Lî-ma'allâh zevkı anı mahv ider
Ezelîâşinâ nice yâd olur (İlahi 37/2)

Budur Tâceddînoğlu **lî-ma'allâh**
İder keşf-i rümûzı ev ednâdan (İlahi100/5)

---

¹³² Yılmaz, M. (1992). age. 115.

Fenâ-yı seyr-i fillâhı
Niğâb-ı **lî-ma'allâhı**
Bula-gör bunda Allâhı
Ki ma'v olup gide bu cân (İlahi 104/3)

Ma'ârif **lî-ma'allâhun** me'âli
Fakîhler anlamaz bilmez bu hâli (İlahi 148/1)

Accilû:

“Accilû bi's-salâti kable'l-fevt, accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt”

Vakit geçmeden namazı kılmakta, ölüm gelmeden tövbe etmekte acele et.

İnsan, kendisi için belirlenmiş olan yaşamın ne zaman sona ereceğini bilmediği için bazı şeyleri yapmakta acele etmelidir. Çünkü insanoğlu fitratı gereği sanki zamanın ve ömrün bir sonu olmayacakmış gibi hareket eder ve yapması gereken işleri genellikle son ana bırakır. Bu yüzden Hz. Muhammed, insanlara namazı vakti geçmeden kılmayı, tövbeyi de ölüm gelmeden yapmayı tavsiye etmiştir.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'daki 1 beyitte bu hadis-i şeriften iktibas yapılırken, bu beyitte Şeyh Tâceddîn-i Velî, Hz. Muhammed'in insanlara namazı vaktinde kılmayı ve tövbeyi ölmeden yapmayı tavsiye ettiğini hatırlatarak, içinde bulunulan zamanın bir fırsat olduğunu, insanın Allah'ın razı olduğu bir kul olarak Allah'a kavuşmak için çalışırken acele etmesi gerektiğini söyler.

Vaqt-i fırsatdur begüm sa'y eyle sen vuşlatna
'**Accilû** didi haberde çün-ki vâcib ivmek (İlahi 67/6)

El Fakru Fahri

“*El fakru fahri ve bihî eftarihu*”

Fakirlik benim övüncümdür; ben onunla övünürüm.

Bu sözde konu edilen fakirliği maddi anlamdaki fakirlik kabul edip bununla övünülmesi gerektiğini düşünen insanların bu tavrının İslam inancı ile bağdaşmadığı bilinmelidir. Çünkü İslam dini, sosyal yardımlaşmaya önem veren bir dindir ve bunu gerçekleştirmek için de bu dine tabi olan insanların belli bir zenginliğe sahip olması gerekir. Kaldı ki Allah, kullarına rızıklarını temin edebilmeleri için çalışmalarını emreder. Ayrıca İslam Peygamberi de birçok duasında Allah’ın kendisini fakirlikten korumasını ister; çünkü fakirliğin insanı küfre götürebileceğine inanır. Bu yüzden bu sözün de hadis-i şerif olma ihtimali tartışılmakla birlikte, olsa bile burada söz konusu edilen fakirliğin maddi fakirlik değil; Allah’ın varlığı karşısında yok olma, her şeyini kaybetme anlamında bir fakirliktir.¹³³

Şeyh Tâceddîn-i Velî de divanında bu hadis-i şeriften iktibas yaparken “Bizim övüncümüz Allah’ın tecellilerine şahit olma fakirliğidir; halkın anladığı şekildeki fakirlik değildir.” diyerek bu sözdeki fakirlik konusunun yanlış anlaşıldığına ve doğrusunun ne olduğuna dikkati çekmek istemiştir.

Tâcidînoğlı tecellî rûz u şeb hâlî degül

Fahrimuz faqr-ı şühüddur işbu halk faqrı degül

Añlamaz herkes bu sırrı degmenüñ kârı degül

Şanma zâhid bu gönül sevdâdadur ferdâdadur (İlahi 39/3)

---

¹³³ Yılmaz, M. (1992). age. 49.

Göñül şâfî durur hubb-ı sivâdan
Ki **fahır-ı fakır** ol ğmâya virmez (İlahi 44/4)

Mâ-arafnâk

"Sübhâneke mâ arafnâke hakka marifetike Ya Ma'rûf"

Ey bütün mahlûkat tarafından bilinen Rabb'im, seni bilinmesi gereken ölçüde bilip tanıyamadık.

Hz. Muhammed'in bu şekilde dua ettiğine dair rivayetler olsa da bu sözün de sahih hadis olması şüphelidir. Ancak mutasavvıflar tarafından kabul görmüş ve tasavvufî metinlerde çokça kullanılmıştır.

Şeyh Tâceddîn-i Velî, varlığını fenâ ederek, yani yok ederek "mâ-arafnâk (Seni gerektiği gibi bilemedik)" sırrına eriştiğini, yani Allah'ı gerektiği gibi tanıyıp bilebildiğini belirtir.

Mâ-arafnâk sırrına vâsıl olup buldum adem
Bâkî oldu bu vücûdum çün vücûd-ı ifnâ ile (İlahi 57/5)

"Ve'trekû şirken hafıyyen ve'r-riyâ"

Gizli şirki ve riyâyı terk edin!

Tam olarak bu şekilde bir hadis-i şerif metnini tespit edememiş olsak da Şeddad b. Evs'in naklettiğine göre Hz. Muhammed'in şöyle dediği rivayet edilir: "Kim riyakârane namaz kılarsa şirk koşmuş olur. Kim riyakarane oruç tutarsa şirk koşmuş olur. Kim riyakarane (zekat ve) sadaka verirse şirk koşmuş olur". Muhtemelen böyle bir hadis-i şerifin varlığından haberdar olan Şeyh Tâceddîn-i Velî, içinde rıyanın bulunduğu bir gönle sahip olan kişinin Allah'a kul olamayacağını ifade etmek isterken, rıyanın gizli bir şirk olduğuna

işaret eden bu sözü kullanmıştır.

Ve'trekû şirken hafiiyen ve'r-riyâ

Hakk'a kul olmaz gönül ola riyâ (İlahi 114/2)

3.2.1.3. Dua İfadeleri vb. Sözler

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'da bulunan tasavufi içerikli şiirlerin bazılarında hem anlamı güçlendirmek hem de şiire ahenk katmak amacıyla özellikle bentler halinde oluşturulan murabba ve koşma şeklindeki şiirlerde nakarat olarak tekrarlanan Arapça dua ifadeleri yer almaktadır.

“İrham lenâ yâ Rabbenâ”

Ey Rabbimiz, bize rahmet et!

Şeyh Tâceddîn-i Velî, 6 bentten oluşan murabba nazım şeklindeki şiirinin genelinde Allah'a bir yalvarma halindedir. Şiirin giriş bendinde Allah'ın isimleriyle O'na hitap ederek, devamında da nakarat şeklindeki tekrarlarla “İrham lenâ yâ Rabbenâ (Ey Rabbimiz, bize rahmet et!)” demektedir.

Geldik kapuna yâ Şekûr

İrham lenâ yâ Rabbenâ

Sensin Kerîm Sensin Gafûr

İrham lenâ yâ Rabbenâ (İlahi 2/1,2,3,4,5,6)

“Yâ hafıyye’l-eltâf menba‘u’l-‘atâ, Hüve’l-evvel hüve’l-âhir yâ Mevlâ”

Ey lütufları gizli, ihsanın kaynağı, her şeyin ilki ve sonu olan Mevlâ!

Şeyh Tâceddîn-i Velî, 5 bentten oluşan koşma nazım şeklindeki bu şiirinin genelinde de hem işlediği günahlardan dolayı utanç içinde olduğunu itiraf eder hem de Allah’tan affedilmeyi bekler. Bunun yaparken de Allah’ı “Yâ hafıyye’l-eltâf menba‘u’l-‘atâ, Hüve’l-evvel hüve’l-âhir yâ Mevlâ (Ey lütufları gizli, ihsanın kaynağı, her şeyin ilki ve sonu olan Mevlâ!)” diyerek över.

Yâ hafıyye’l-eltâf menba‘u’l-‘atâ

Hüve’l-evvel hüve’l-âhir yâ Mevlâ

Geçdi ‘ömrüm cümle işlerüm hatâ

Hüve’l-evvel hüve’l-âhir yâ Mevlâ (İlahi 3/1)

“Ente’l-Gafûr tübtü ileyk”

Allah’ım Sen Gafur (Günahları örten, bağışlayan)’sun, Sana tevbe ederim.

Şeyh Tâceddîn-i Velî, 7 bentten oluşan koşma nazım şeklindeki bu şiirinin genelinde yine Allah’ın tövbe kapısında bekleyen aciz bir kul görünümündedir. Bu sefer Allah’ın Gafur (Günahları örten, bağışlayan) isminden yola çıkarak oluşturduğu şiirinde Allah’ın onun tövbesini kabul etmesi için “Ente’l-Gafûr tübtü ileyk (Allah’ım Sen Gafur (Günahları örten, bağışlayan)’sun, Sana tevbe ederim.)” şeklinde yalvarmaktadır.

Estagfiru’llâh yâ İlah

Ente’l-Gafûr tübtü ileyk

‘İşyânum çok bî-ħad günâh

Ente’l-Gafûr tübtü ileyk (İlahi 57/1)

“Yâ hüve yâ men hüve”

Ey kendisinden başka İlah olmayan.

Hiz. Ali'ye Hızır Aleyhisselam'ın rüyasında öğrettiği, onun da Bedir Savaşı'nda ettiği "Ya hüve, Ya men la hüve illa hu unurna alel kavmi'l-kâfirin (Ey kendisinden başka ilah bulunmayan (Allah'ım), bizi müşriklere karşı galip getir!)" şeklinde bir duanın olduğu rivayet edilir. Şeyh Tâceddîn-i Velî de bu duadan yola çıkarak Allah'ı "Yâ hüve yâ men hüve" (Ey kendisinden başka İlah olmayan)" sözleriyle över.

İster iken ben seni ne 'aceb buldum beni

Yâ hüve yâ men hüve nihân u 'ayân sensin (İlahi 66/2)

“Men lem yezuk lem ya'rif”

Tatmayan bilmez!

Rivayete göre bir gün öğrencileri İmam'ı Gazâli Hazretlerine "Hocam! Ölüm nedir? Bize özel olarak anlatır mısın?" demişler. Velâyet nûru ile ölümünün çok yakın olduğunu anlatan İmam'ı Gazâli Hazretleri "Men lem yezuk, lem ya'rif" yani "Tatmayan bilmez ki! Önce kendim tadayım, sonra size anlatırım" demiş. Ölümün tadılmadan bilinemeyeceğinin anlatılmaya çalışıldığı bu söz tasavvufî metinlerde zaman zaman kullanılmıştır.

Şeyh Tâceddîn-i Velî, "Men lem yezuk, lem ya'rif (Tatmayan bilmez ki!)" sözünün gizli manalara sahip olduğunu, bu yüzden bu sözü herkesin anlayamayacağını söyler. Ayrıca bu sözü davranışlarıyla hayata geçirmemiş olan kişinin hem cahillik hem de zalimlik yaptığını belirtir.

Bu remzi anlamaz şunlar ki **men lem yezku lem yagrîf**

Bunu hâl itmeyen kimse odur câhil odur zâlim (İlahi 75/2)

Leyse fî Gayrullah

Allah'tan başkası yoktur.

Bu söz tasavvufî metinlerde “Leyse fî-cübbetî (siva'llâh), Leyse fi'd-dâreyn gayru'llâh, Leyse fi'd-dân ğayruhû deyyâr” olarak da geçmektedir. Cüneyd-i Bağdâdî gibi büyük mutasavvıfların söylediği rivayet edilir. Kurân ve Hadis'ten kaynaklanmasa da tasavvufî metinlerde vahdet-i vücud düşüncesi ifade edilirken, tek varlığın Allah olduğu, O'ndan başka varlığın olmadığı bu sözlerle belirtilir.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'ndaki bir beyitte bu sözden iktibas yapılmıştır.

Ki leyse fî ğayrullâh muhakkak

Ki sâ'il aılmaz işbu cevâbum (İlahi 90/2)

3.2.2. Divan'da Yer Alan Bazı Tasavvufî İstilahlar

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı, tasavvufî içeriğe sahip ilahi formundaki şiirlerden oluştuğu için içerisinde tasavvufî manalar taşıyan birçok kelimeye rastlamak mümkündür. Bunları kısaca şu şekilde sıralayabiliriz: Fena, beka, heva, siva, vahdet, kesret, vuslat, züht, takva, salik, süluk, mürit, mürşit, fetva, tarik, kerban (kervan), sûfi (sofî), zahit, münkir, inkâr, ikrar, nefis vb... Görüldüğü gibi kelimelerin çok fazla olmasından dolayı hepsini tek tek açıklamak yerine tasavvuf açısından özel anlamlar içeren, kelime grubu haline gelmiş bazı istilahları açıklamaya çalışacağız.

3.2.2.1. Üns Billah:

Üns, cana yakın olmak, ülfet etmek vs. gibi anlamlara gelen Arapça bir kelimedir. Kalbin, sevgilinin yani Allah'ın sevgisiyle dolmasına sebep olan mutluluk ve sevinçtir. Tarikat yolunun yolcusu olan salik, diğer bütün vasıtaları ardında bırakıp sadece Allah'tan yardım

dileyip, O'nda sükûn bularak bu hale ulaşır. Üns billah, salikin Allah ile ünse ulaşır, O'ndan başka hiçbir şeye muhtaç olmaması, minnet etmemesidir.¹³⁴

Şeyh Tâceddîn-i Velî, kendisinin üns billaha eriştiğini yani Allah ile yakınlık kurarak sadece ona dayanıp güvendiğini belirterek; artık vaizlerin, din adamlarının din hakkında söylediklerini dinlemeyi bıraktığını söyler. Çünkü tabiri caizse o artık dinin sahibi olan Allah ile ünsiyet kurmuştur.

Zâhir oldı kenz-i maḥfîcün ve lâ-hum yahzenün

Üns billâha irişdüm ya'ni fetvâyı kıodum (İlahi 83/5)

3.2.2.2. Ene'l- Hak

Hallâc-ı Mansur tarafından söylenen ve idamına sebep olan "Ben Hakk'ım" anlamında bir ifadedir. Bu ifadeden "Ben Allah'ım" anlamı çıkabileceği gibi "Ben bâtılın karşısındaki hakkım, doğruyum" anlamı da çıkabilmektedir. Bu yüzden tasavvufî metinlerde bu söz bir sır olarak kabul edilmiş ve vahdet-i vücud anlayışını ihtiva eden metinlerde çokça kullanılmıştır.¹³⁵

Şeyh Tâceddîn-i Velî, genellikle vahdet-i vücud anlayışı ile oluşturduğu, kendi varlığının Allah'ın varlığının bir parçası olduğunu iddia ettiği şiirlerde ene'l-hak sözünün bir sır olduğunu ve bu sırrı anlayamayan kimselerin kendisinin içinde bulunduğu bu hali de anlayamayacaklarını ifade etmiştir.

Vücūdum sırr-ı sübhânî

Ol oldı cânumuñ cânı

Beni maḥv itdi iḥsânı

Ene'l-ḥak sırr-ı aḥfâdur (İlahi 23/3)

¹³⁴ Cebecioğlu, E. (1997). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yay.

¹³⁵ Cebecioğlu, E. (1997). age.

Küntü kenziñ çün zuhûrı-ki hüviyyet sırrıdur
Men ‘aref sırr-ı **ene’l-ḥaḳ** zâhid ikrâr eylemez (İlahi 43/3)

Ki bildim dime ey zâhid Ḥaḳı cem ‘-ile tefriḳsüz
Nice mümkün Ḥaḳı bilmek zuhûr-ı sır **ene’l-ḥaḳ**suz (İlahi 47/1)

Küntü kenziñ vâkıfı aġyâra ol meyl eylemez
Maḥrem-i sırr-ı **ene’l-ḥaḳ** fâniye dil bağlamaz (İlahi 52/1)

Bulalı cânım şühüd her sözüümüz **ene’l-ḥaḳ**
Bu söz benüm degüldir ki bende diyen sensin (İlahi 66/3)

Ḳalmaz ‘âşık gider toġrı yolından
Geçerler ‘âşıklar cümle varından
Ene’l-ḥaḳkuñ anlar dönmez dârından
Girürler meydâna varurlar ‘uryân (İlahi 99/3)

Tâcidînoġlı ne mümkün herkese söz söylemek
Sendedür sırr-ı **ene’l-ḥaḳ** ebsem ikrâr eyleme (İlahi 126/6)

Ene’l-ḥaḳ sırrı keşf olup bilindi men ‘aref sırrı
Bir olup şüret ü sîret bu cismüm daḫi cân oldu (İlahi 146/3)

3.2.2.3. Ârif-i Billah

Ârif Arapça, irfan sahibi, âlim ise ilim sahibi anlamlarına gelmektedir. İki de ilim sahibidir ancak âlim, ilmi bir tahsil ve çalışma sonucu elde eder; ârif ise, irfana, ilham ve hal ile ulaşır. Ârif, Allah’ı keşf ve müşahade yoluyla bilen kişidir. Bu yüzden ümmi bir

insan da arif olabilir ama âlim olamaz. Arifler, Allah'ı gerçek manada tanıyıp bildikleri için onlara “ârif-i billah” denir.¹³⁶

Şeyh Tâceddîn-i Velî, âriflerin Allah'ı en iyi şekilde tanıdığını ve O'na ulaştıracak olan doğru yolu en iyi onların bildiğini söyleyerek, Allah'ı ulaşmak isteyen kişinin öncelikle bir ârif-i billah bulmasını, sonra da onun peşinden gitmesini ister.

‘Ârifüñ sen şöhetinden olma hâlî key şaşın
Olmağa ‘**ârif-i billâh** ara bul sen hoca gör (İlahi 26/2)

İrelüm nür-ı vişâle bu fenâdan geçelim
Gitdi akrân ile emsâl gayret ile yitelim
Bulalum ‘**ârif-i billah** her ne dirse tatalım
Baş açık yalın ayak cânib-i Hakk’a gidelim (İlahi 80/3)

3.2.2.4. Fenâ Ba'de'l-Fenâ

Bu tabir tasavvuf kitaplarında “bekâ ba'de-l-fenâ” olarak geçmektedir. Seyr ü sülûkun mertebelerinden biridir. Bu mertebede vahdete ulaşmış olan sâlik, tâlipleri terbiye ve irşad maksadıyla Hak'tan halka döner. Bu makama erişen sâlik, vahdeti kesrette, kesreti vahdette görür. Bu mertebeye mertebelerin en üstün olanıdır.¹³⁷

Şeyh Tâceddîn-i Velî bu tabiri “fenâ ba'de'l-fenâ” olarak kullanmıştır.

Çokdur ider hamd ü senâ
İhşâ saña lâ-uşsidür
Budur **fenâ ba'de'l-fenâ**
İhşâ saña lâ-uşsidür (İlahi 36/1)

¹³⁶ Cebecioğlu, E. (1997). age.

¹³⁷ Ayni, M. A. (2000), Tasavvuf Tarihi, İstanbul: Kitabevi Yayınları. 231-233

3.2.2.5. Nefs-i Emmâre

Nefsin mertebelerinden ilkidir. Bu nefis, bedenin doğal istek ve arzularına meylederek dünyevi lezzetleri hissi şehvetleri isteyip kalbin alçalmasına sebep olur. Bütün kötülüklerin kaynağı durumunda olan bu nefis, kötülüklerle karşı koyma isteğini reddeder ve şehvi isteklere, şeytanın çağrılarına kulak verip itaat eder. Kulun, Allah'ın yasaklarına kulak asmayarak hayvani lezzetlere ve şehevani arzulara düşkün olmasına sebep olduğu için bu nefse “nefs-i emmâre (kötülüğü emreden nefis)” denir.¹³⁸

Şeyh Tâceddîn-i Velî, Allah'a yalvarma halinde olduğu şiirinde, Allah'tan nefsin bu bütün kötülükleri, şehevani arzuları emredici durumdaki emmâre halinden kurtulmayı talep etmektedir.

Yokdan beni sen yaradan
Gider beni gene aradan
Geçür bizi **emmâreden**
Mevlâ meded Mevlâ meded (İlahi 180/4)

---

¹³⁸ Ögke, A. (2001), Ahmed Şemseddîn-i Marmaravî, Hayatı, Eserleri, Görüşleri, İstanbul: İnsan Yayınları. 183-198

4. ANKARALI ŞEYH TÂCEDDÎN-İ VELÎ DİVANİ'NİN METNİ

4.1. Divan Nüshalarının Tavsifi

4.1.1. Ankara Nüshası

Eser Adı	: Külliyyât
Yazar	: Tâceddîn b. Tâceddîn Mustafa Ankaravî
Müstensih	: Derviş el-Mevlevî
Yer Numarası	: 06 Mil Yz A 10182
İstinsah Tarihi	: 1147 [1734].
Fiziksel Niteleme	: 67 y. ; 206 x 152 mm.
Satır Sayısı	: Değişik
Yazı Türü	: Nesih ve Talik Kırması
Genel Notlar	: Sırtı kahverengi meşin, üzeri desenli kâğıt kaplı mukavva cilt. Şirazesı dağınıktır. Söz başları ve keşideler kırmızıdır. Yazarın değişik el ve tarihlerle yazılmış eserlerinden oluşmaktadır.

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin şiirleri, Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyatı'nın 24b ve 67b varakları arasında, "İlâhiyyât-ı Tâcü'd-dîn-zâde Kâddesa'llâhu Sırruhu" başlığı altında yer almaktadır. Bu bölümde şeyhe ait tasavvufi içerikli biri derkenarda olmak üzere 189 şiir bulunur. Her şiirin başına, şiirin türünü göstermesi için kırmızı mürekkeple "İlahi" yazılmıştır. Divanda yer alan şiirlerin, sıralamada bazı aksamalar olsa da alfabetik sıraya göre tertip edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Divanın sonunda, divanın nerede, ne zaman ve kim tarafından tertip edildiğine dair bir ketebe kaydı bulunmaktadır.

4.1.2. Konya Nüshası

Eser Adı	: Divan-ı İlahiyat
Yazar	: Tâceddîn-zade Mustafa el-Ankaravî
Müstensih	: Belli Değil
Yer Numarası	: 13889/147b-180b arası
İstinsah Tarihi	: Belli Değil
Fiziksel Niteleme	: 33 yaprak.
Satır Sayısı	: Değişik
Yazı Türü	: Nesih ve Talik Kırmısı

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin şiirlerinin yer aldığı diğer bir nüsha Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde 13889 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan yazmanın 147b-180b varakları arasındadır. Eser, kırmızı mürekkeple yazılmış “İlâhiyyât-ı Tâcü'd-dîn-zâde Kâdessa'llâhu Sırruhu” başlığı ile başlar ve şiirler, bir şiir haricinde Milli Kütüphane nüshasıyla aynı sıralamayla yer alır. Bu nüshada, Milli Kütüphane nüshasının derkenarında olan şiir olmasa da o nüshada olmayan farklı bir şiir bulunduğu için bu nüshada da 189 şiir bulunur. Divanda, divanın nerede, ne zaman ve kim tarafından istinsah edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

4.2. Divan Metninin Kuruluşunda İzlenen Yol

Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Divanı'nın elimizde bulunan Ankara Milli Kütüphane ve Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi nüshalarını mukayese ederek bir metnini oluşturmaya çalıştık. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu iki nüsha arasında şiir sayısı ve sıralaması bakımından birkaç şiir dışında pek bir fark yoktur. Bu yüzden metin

kuruluşunda herhangi bir nüshaya bağlı kalınmaksızın her iki nüsha da mukayese edilerek şiirlerin anlamını tamamlayacak şekilde nüshalardan eklemeler veya çıkarımlar yapılmış ve bu değişiklikler dipnotlarda belirtilmiştir. Divan metninin kuruluşunda izlenen yolu şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yazma nüshalarda yer alan şiirler, sıralamada bazı aksamalar olsa da alfabetik sıraya göre tertip edilmeye çalışılmıştır; ancak harf değişikliklerinde “harfû’l-elif, harfû’l-be” gibi başlıklar kullanılmadığı gibi şiirler her hangi bir nazım şekline göre de sıralanmamış, Ankara Milli Kütüphane nüshasında her şiirin başına kırmızı mürekkeple “ilahi” başlığı konmuştur. Biz de metni oluştururken sadece her şiirin başına “ilahi” başlığını koyduk ve başka şekilde yazma nüshalardaki şiir sıralamasına müdahalede bulunmadık.
- Her şiirin başında yer alan sıra numarası, şiirin vezni ve şiirlerin beyit/bent numaraları, yazma nüshaların orijinallerinde olmayıp tarafımızdan eklenmiştir.
- Nüshalar arasındaki farklar dipnotlarla gösterilmiş olup kelime seçiminde kelimenin şiirin anlamına, veznine ve şairin üslubuna uygunluğuna dikkat edilmiştir.
- Şiirlerde karşılaşılan vezin hataları dipnotlarla gösterilmiş olup müdahale ile düzeltmeye elverişli olan hatalar için tamir yoluna gidilmiş ve bu düzeltmeler de dipnotlarla gösterilmiştir.
- Şiirlerde yer alan ayet ve hadis iktibasları ile açıklanmasına ihtiyaç duyulam bazı Arapça kelime grupları italik karakterle gösterilmiş olup açıklamaları ise dipnotlarda verilmiştir.
- Arapça ve Farsça tamlamalarda ve bazı kelimelerde ön ve son ekler, tire işareti (-) ile ayrılmıştır.
- Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî’nin şiirlerinde kullandığı “Tâceddînoğlu” mahlasının aruz veznine uydurulması hayli zor olduğu için mahlas, yer aldığı şiirin veznine uydurularak “Tâcidînoğlu, Taceddînoğlu, Tâceddînoğlu” şekillerinde kullanılmıştır. Hece vezinli şiirlerde ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.
- Şiirlerin hangi yazma nüshanın hangi varağında yer aldığı, metinde şiirin

bulunduğu sayfanın altında, dipnotların bulunduğu bölümde, yazma nüshanın kayıtlı olduğu kütüphanenin baş harfiyle birlikte verilmiştir.

- Ankara nüshasına kütüphane tarafından verilen sayfa numaralarına sadık kalarak varak numarası verdik. Konya nüshasında ise kütüphaneye sayfa numarası verilmiş olmadığı için varak numaraları tarafımızdan verildi.
- Özellikle hece vezniyle yazılan şiirlerde yer alan, Arapça orijinali tek heceli olan “ilm, ism, cism, Hızır” gibi kelimeler, hece veznine uyum sağlayabilmeleri için “ilim, isim, cisim, Hızır” şeklinde transkribe edildi ve bu sebeple ortaya çıkan “-ı, -i” sesleri italik olarak yazıldı.
- Özel isimler ve özel isimleri karşılayan zamirlerin ilk harfleri büyük yazılmış ve bu kelimelerin sonlarına gelen ekler kesme işareti (‘) ile ayrılmıştır.
- “Ne eylesün, ne itsün, ne aceb, nice itsün vb.” ifadeler, vezne uygun olması için gerektiği yerlerde “N’eylesün, n’itsün, n’aceb, nic’itsün vb.” şeklinde kullanılmıştır.

4.3. Transkripsiyon Alfabeti

ء	د	ظ	Z, z
ث	S, s	ع	‘
ح	H, h	غ	Ġ, ġ
خ	H, h	ق	Q, q
ذ	Z, z	ك	ñ
ص	S, s	آ	Ā, ā
ض	Ž, ž, đ	و	Ū, ū
ط	T, t	ي	Ī, ī

4.4. Transkripsiyonlu Metin

İlähiyyât-ı Tâcü'd-dîn-zâde Kâdessa'llâhu Sırruhu

1

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bir 'acâyib derde düşdüm anda yoçdur intihâ
Nice olsun işbu derde intihâ yoç ibtidâ
2. Eyle gel ey¹³⁹ dil taḥammül 'aczi sen kimden idüñ
Kısmetidür tâ ezelden 'âşıkuñ cevri ü belâ
3. Bu devâ-yı derd-i 'ışk 'âşıkları ihyâ ider
'Âşıkâ inşâf degüldür istemek derde devâ
4. Virmez ol cânın bu yolda yâ nice 'âşık olur
Kizb idüp zâhid şakın kendiñe atma iftirâ¹⁴⁰
5. **Tâcidînoğlı** bu derdi kime diñ kim añlasun
'Âşıkuñ yolu taḥarrüb mâni'î zühd ü riyâ

İlähi

2

4+4=8'li Hece

1. Geldik kapuña yâ Şekür
*İrḥam lenâ yâ Rabbenâ*¹⁴¹
Sensin Kerîm Sensin Ğafûr
İrḥam lenâ yâ Rabbenâ

1 A 24b, K 1b

¹³⁹ A.'da yok.

¹⁴⁰ Yazma nüshalarda "Kizb idüp zâhid şakın sen kendiñe atma iftirâ" olarak geçen mısranın vezne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

2 A 24b, K 1b

¹⁴¹ "Ey Rabbimiz, bize rahmet et!".

2. İşüm benüm sehv ü haṭā
Cenābuña düşen ‘aṭā
İrci ‘îden¹⁴² gelen nidā
İrḥam lenā yā Rabbenā
3. Çün ismüñdür Senüñ Raḥmān
Kamuya Sen itdüñ iḥsān
Meded eyle Senden dermān
İrḥam lenā yā Rabbenā
4. Başum ḳodum bu meydāna
Muntazıram ben iḥsāna
Ġarīḳam gerçi ‘iṣyāna
İrḥam lenā yā Rabbenā
5. Günāhum oldı ġāyetsüz
Senüñ lüṭfuñ nihāyetsüz
Nice bulam hidāyetsüz
İrḥam lenā yā Rabbenā
6. **Tāceddīnoġlı** dir kaldum
Günāhum añladum bildüm
Yüzüm ḳara Saña geldüm
İrḥam lenā yā Rabbenā

İlāhī-i Tācü’-d-dīnzāde Ḳaddesa’llāhu Sırruhu

İlāhī

3

6 + 5 = 11’li Hece

1. *Yā ḥafıyye’l-eltāf menba ‘u’l- ‘aṭā*
Hüve’l-evvel hüve’l-āḫir yā Mevlā¹⁴³
Geçdi ‘ömrüm cümle işlerüm haṭā
Hüve’l-evvel hüve’l-āḫir yā Mevlā

¹⁴² “İrci ilâ Rabbiki râdıyeten mardıyyeten!” (Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbi’ne dön!)
(Fecr/28)

3 A 25a, K 1b

¹⁴³ “Ey lütufları gizli, ihsanın kaynağı, her şeyin ilki ve sonu olan Mevlâ!”

2. Tehîdür elimüz yüzümüz qara
Düşeli derdiñe oldum âvâre
Vişâlûñ nûrîdur bu derde çâre
Hüve'l-evvel hüve'l-âhîr yâ Mevlâ
3. Vişâlûñ meyinden içenler kandı
Bu fenâ mülkinden gönül uşandı
Ėayrı kapum yokdur varam efendi
Hüve'l-evvel hüve'l-âhîr yâ Mevlâ
4. Mağlûb-ı hevâyam kaldım sekrinde
Geçür 'avâyıkdan koma mekrinde¹⁴⁴
Zâkiriñ olayum kalbüm fikrinde
Hüve'l-evvel hüve'l-âhîr yâ Mevlâ
5. **Tâceddînoğlı** dir ey ulu Settâr
Ten Senüñ cân Senüñ elümde ne var
Gerçi kim 'âşîyem mağşûdum dîdâr
Hüve'l-evvel hüve'l-âhîr yâ Mevlâ

İlâhî

4¹⁴⁵

1. Sâlike olmaz tecellî bulmasa kalbi şafâ
*Zîre kim en leyse li'l-insân illâ mâ se'â*¹⁴⁶
2. Bahâne gerek fazlına ya'ni esbâbladır
Her 'amel bahâne olmaz *vellezîne câhedû finâ*¹⁴⁷
3. Dinilmez ücret ile olsa 'amel *li-vechillâh*¹⁴⁸
Çıkar iki cihâñı kalbden cennet daği sivâ

¹⁴⁴ A.'da "mekrinden".

4 A 25a, K 2a

¹⁴⁵ Bu şiirin vezni tespit edilememiştir.

¹⁴⁶ "Ve-en leyse li'l-insâni illâ mâ se'â" (İnsan için ancak çalıştığı vardır.) (Necm/39)

¹⁴⁷ "Vellezîne câhedû finâ le-nehdiyennehum subulenâ ve-innallâhe leme'a'l-muhsinîn" (Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.) (Ankebut/69)

¹⁴⁸ "İnnemâ nut'imukum li-vechillâhi lâ nurîdu minkum cezâen velâ şukûrâ" ((Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) "Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.") (İnsan/9)

4. **Tāceddīnoġlı** gerek ‘amel zātına bi’z-zāt
Qat‘ ola ücret kesbi-y-le ‘amel kizbdür da‘vā

İlāhī

5

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Muḥakkak oldı Ādem cümleye āb
Kime uyar-ısañ olur o mezheb
2. Velīler gitdigi yola sülük it
Ḥaḳ‘ı bulmaḳ olur anlarda mezheb
3. Ki geldiñ görmege bulmaġa Ḥaḳḳ‘ı
Resül‘üñ da‘veti taḥḳīḳ bu mezheb
4. Ki izlerin tıttup **Tāceddinoġlı**
Girüp¹⁴⁹ yola gidegör ivme yap yap

İlāhī

6

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Kerem eyle İlāhī kıl ‘ināyet
İre ḳalbe¹⁵⁰ maḥabbet cāna ġayret
2. Bahār irüp maḥabbet öte bülbül
İrişe şemm açıla verd-i cennet
3. Ma‘āşımı idüp tebdīl ma‘āda
Ki her şeyde görine ‘ilm-i ‘ibret
4. İçüp ‘ıṣḳuñ şarābın mest olam ben
Yoluñda ölmek ola cāna minnet

5 A 25a, K 2a

¹⁴⁹ K’de “Gidüp”.

6 A 25b, K 2b

¹⁵⁰ Yazma nüshalarda “kalbüme” olan bu kelime vezin gereġi bu şekilde düzenlenmiştir.

5. Ki feth it *küntü kenzün*¹⁵¹ sırrını sen
Açıla *men 'aref*¹⁵² sırrına kırbet
6. Ki *semme vechinün*¹⁵³ lütfına irgür
'Ayān ola her eşyāda hāķīķat
7. Beni öldür ölem ölmezden evvel
Ecel ardında oldu çün ki devlet
8. Budur **Tāceddinođlı**'nuñ niyāzı
Fenā bulup aradan gide keşret

İlāhī

7

Mefā 'İLÜN Mefā 'İLÜN Mefā 'İLÜN Mefā 'İLÜN

1. Gider gitsün hīcābuñı 'ināyet it 'ināyet it
Ki ref' eyle niķābuñı hidāyet it hidāyet it
2. Vişālün hecri yā Rabbi benüm cānuma kār itdi
Elüm al yolda kıaldım ben¹⁵⁴ hīmāyet it hīmāyet it
3. Kıapuñdan itme bīgāne ezelden āşinālık var
*Selīmü 'l-ķalbe*¹⁵⁵ irişdir selāmet it selāmet it
4. Kı kıaldır aradan yā Rab kıuyūdātı ihāfātı
Kı irgür vaħdet-i Zāt'a delālet it delālet it
5. Bilür kim **Tācidinođlı** niyāz eyler kıapuñda çok
Yine kendi faķīrūñdür kerāmet it kerāmet it

¹⁵¹ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifün" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadīs-i Kudsi)

¹⁵² "Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu" (Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.) (Hadīs-i Şerif)

¹⁵³ "Velillāhi'l-meşriku velmağribufe-eynemā tuvellü fe-şemme vechullāhiinnallāhe vāsi'un 'alim" (Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

7 A 25b, K 2b

¹⁵⁴ A.'da yok.

¹⁵⁵ "İllā men etāllāhe bi kalbin selimin" (Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka.) (Şuârâ/89)

İlāhī

8

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1. Tekālīf-i 'anāşır oldı 'illet
Begüm ıtlāğda mezheb var ne millet
2. Fenāyı şarfa irse çün ki sālİK
Ki fetḥ olur aña işbu ḥaḳīḳat
3. Kāmu eşyā aña vāşıl muḥaḳḳaḳ
Gerek sālİke daḫi aña vuşlat
4. 'Uḳūl ehli ne bilsün ḫāl-i 'ışḳı
Ricāl añlar nisāda var mı ğayret
5. Pesend itdi melekler bu kelāma
Ḥiṭāb oldı selām-ı ehl-i cennet
6. Ne bilür bu sözi **Tāceddinoĝlı**
Nic'añlar sırr-ı 'ışḳı ehl-i şüret

İlāhī

9

Mefā'īlün Mefā'īlün

1. Çalış ref' it serābeyni
Ḳatı vahdet o sırr-ı Zāt
Ki yok mıdur vişāleyni
Anuñ-çündür bu taḫsīrāt
2. Sivānuñ zulmeti ṭārī
Olur Hızır ol gide efkārı¹⁵⁷
Niçün zinde itmeye varı¹⁵⁸
Zulmetdedir āb-ı ḫayāt¹⁵⁹

---

8 A 26a, K 2b

9 A 26a, K 3a

¹⁵⁷ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

¹⁵⁸ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

¹⁵⁹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

3. Degül ‘aynī degül ğayrī
İriş bu sırra it sa‘yi
Tesellī vire tecellī
Gide sāye bu teksīrāt
4. Ki terk it ‘aql u cānı sen
N’ideñ fānī cihānı sen
Ki taḥkīk it ‘ayānı sen
Şaḳın olmaya taḳşīrāt
5. Tehī şanma begüm gelmek
Niçün vācib degül bilmek
Ki farz oldı anı görmek
Buni işbāt ider āyāt
6. Bilürsin **Tācidīnoĝlı**
Ki yoḳdur kimsenüñ şun‘ı
Kimi ḫilmez bulur kimi
‘Acebdür işbu taḳdīrāt

İlāhī

10

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ulün

1. Ḥudāyā it ḫidāyet eyle tālib
Beni nefsüñ elinden sen emīn it
Degül mi raḥmetüñ ḳahrıña ğālib
Beni nefsüñ elinden sen emīn it
2. Efendiye münāsib lütf u şefḳat
Ḳula düşen recā Mevlā’ya minnet
İki ‘ālem senüñ taht-ı ḫükümet
Beni nefsüñ elinden sen emīn it
3. Elüñdedir senüñ bozmaḳ düzetmek
Saña lāyık yine görmek gözetmek

Degül mi ululuk çün cevri örtmek
Beni nefsüñ elinden sen emîn it

4. Kamuya sen velîsin var velâyet
Velîlerde niçün olmaz himâyet
İdüp ahvâlümü hıfz u hırâset
Beni nefsüñ elinden sen emîn it

5. Kamu ahvâlümü itdim havâle
Ki sensin irgüren cümle kemâle
Şıgınuram celâlûñden cemâle
Beni nefsüñ elinden sen emîn it

6. **Taceddînoğlı**'na oldı hevâ yâr
Sivâyı eyledi nefsüm aña kâr¹⁶¹
Yine senden olur derdime tîmâr
Beni nefsüñ elinden sen emîn it

İlahî

11¹⁶²

1. Şanmañız kesretini dünyānuñ devlet
Devlet oldur ki ola Hakk-ıla vahdet
2. Nice gayret olur fānîyi taḥşîl
Sa'y ider vişâle aşhâb-ı gayret
3. 'Āşık mıdur fenâdan kaşr-ı yed itmez
Girçek 'āşık itmez dāreyne minnet
4. 'Āşıkā lāzımdır rızâ-yı kâmil¹⁶³
Rıdvân oldı begüm bevvâb-ı cennet
5. Hakk-ı halka yakîn **Taceddînoğlı**
Halk-ı Hakk'a yakîn olmağ-içün çekilür zahmet

¹⁶¹ Yazma nüshalarda "Sivâyı eyledi benüm nefsüm aña kâr" olarak geçen mısranın vezne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

11 A 27a, K 3b

¹⁶² Bu şiirin vezni tespit edilememiştir.

¹⁶³ A.'da "hâb-ı kâmil".

İlâhî

12

8'li Hece

1. 'Āşık vişâle iremez
Ma'şūk rızâ virmeyince
Maqşûda nâ'îl olamaz
Hâne tenhâ kıalmayınca
2. Nokşân görmez 'âşık yârda
'Ayıb görmez o bir şeyde
Eglenmez 'âşık bir yirde
Murâdına ırmeyince
3. 'Āşık sa'y ider vaşlına
Aldanmaz 'âşık faşlına
İrişmez kimse aşlına¹⁶⁴
Halkdan uzak olmayınca
4. Āsân degül 'ışk yolları
Mest-i ezel bülbülleri
Añlanmaz 'ışkuñ dilleri
Tercemânı olmayınca
5. **Tâceddînoğlı** dir kıanda
Aşl u fer'i cümle bende
Bu şüret 'âriyet sende
Bunda bulup görmeyince

İlâhî

13

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. İrişmez kimseye nür-ı irâdet
Ki Hâdî' den hidâyet ırmeyince¹⁶⁵
2. O mürşid kıapusın itmez ziyâret
Mağabbet şem'i evvel yanmayınca

---

12 A 27a, K 3b

¹⁶⁴ A.'da "ehline".

13 A 27b, K 4a

¹⁶⁵ K'de "olmayınca".

3. Nic'irür ey sofi¹⁶⁶ maflûba t̄alib
Ol 'arif hizmetinde olmayınca
4. Şikār itmez kişi *kenz-i hafîyî*¹⁶⁷
Begüm ölmezden evvel ölmeyince
5. Ki açmaz rāzını genc-i ma'arif
Sivādan ol begüm el çekmeyince
6. Kişi bildüm demek çüb-ı edebdür
Ki ol zevki-y-le nefsin bilmeyince
7. Fenā sırrına kimse maḥrem olmaz
Vişāli şerbetinden içmeyince
8. Bu zevke iremez **Tāceddinoğlu**
Kişi bildüklerinden geçmeyince

İlāhî

14

Mefa'îlün Mefa'îlün Fe'ülün

1. Baña benden qarīb olan yakīnüm
Benüm mülküm melekütüm elüñde
Nire¹⁶⁸ gider-isem sensin refiḳüm
Benüm mülküm melekütüm elüñde
2. Ki maḥv oldum şühūduñ bāki bende
Ḥayātum oldı emrūñ işbu tende
'Aceb benüm gibi mi bilmem el de
Benüm mülküm melekütüm elüñde
3. Senüñdür bu vücūduñ¹⁶⁹ cümle varı
İden kim bilmezem bu āh u zārı

¹⁶⁶ Aslı "sûfi" olan bu kelime, vezin gereği bu şekilde yazılmıştır.

¹⁶⁷ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

14 A 27b, K 4a

¹⁶⁸ Yazma nüshalarda yer alan "Her kanda" ifadesi vezni bozduğundan bu şekilde değiştirilmiştir.

¹⁶⁹ A.'da "vücûdi".

Ki yok¹⁷⁰ kimsenüñ elde ihtiyârı
Benüm mülküm melekütüm elüñde

- 4. Taceddīnoğlı** dir tükenmez āhum
Ki sensin Vāhid'üm benüm İlāh'um
'Aṭāña ihtiyācum Pādişāh'um
Benüm mülküm melekütüm elüñde

İlāhī

15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Zātı'nuñ her vaqt gönül taḥkīk tecellīsindedür
Vaşlını Ḥaqq'uñ bilā-şekk itme inkār bundadır
2. On sekiz biñ 'ālemi yoqdan vücūda getüren
Yirde degül gökde degül añladum ki bendedür
3. Ben hüviyyet bahrınıñ ğavvāşıyam ğarq olmuşam
Bendedür şems-i ḥaqqīkat işbu 'ālem zerredür
4. [.....]¹⁷¹ **Tācidīnoğlı** ḥaqqīkat işbu söz
Ol¹⁷² cemī'-i mümkinātuñ zabṭ u ḥükmi bendedür

İlāhī

16

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Şu dem ki Zāt'a vāşıldur beşer ḥükmini maḥv eyler
Kıyāmet kopar ol vaqtin şanasın oldı āḥir şer
2. Girenler¹⁷³ işbu deryāya gerekdür baş ayak itmek
Nefes ũtmağ-ıla çıkar ki ol deryādaki cevher

¹⁷⁰ Yazma nüshalarda “yokdur” olan bu kelime, vezin gereği bu şekilde yazılmıştır.

15 A 28a, K 4a

¹⁷¹ Yazma nüshalarda bu mısra bu şekilde eksik olarak geçmektedir.

¹⁷² Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

16 A 28a, K 4b

¹⁷³ A.'da “Görenler”.

3. İçerse cur'a-yı 'ışkı bir āşık *lī-ma 'allāhdan*¹⁷⁴
Ne zühd ider ne 'ābiddür ne hū dir ol kamu gider
4. Çekenler cāmını hū'yuñ hüviyyet lem'asın buldı
Bilür nefsin bilür Rabbin bu esrāra olan mazhar
5. Dilerseñ **Tācidīnoğh** ki sen de *külli şey' hālik*¹⁷⁵
Bu sırrı keşf ider saña bulursañ sen eger bir er

İlāhī

17

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Baħr-ı 'ișyān içre yā Rab ben ğarīb oldum ğarīb
Çün kelāmuñdur senüñ *yemħullāhu mā yeşā' ve yahkümü mā yürīd*¹⁷⁶
Kim çıkar 'ișyān içinde olmaya tevfiķ refiķ
Çün kelāmuñdur senüñ *yemħullāhu mā yeşā' ve yahkümü mā yürīd*
2. Cem' idüp 'ișyān-ı ħalkı vezne kosañ cirmümi
Cümle cürmüm 'adl olunmaz bilürem ben cürmümi
Şānuña lāyık degül mi merħamet itmek beni
Çün kelāmuñdur senüñ *yemħullāhu mā yeşā' ve yahkümü mā yürīd*
3. Nefs elinden ben zebūnam ki mu'īn şeytān la'īn
Muştafā'nuñ ħürmetine eyle¹⁷⁷ anlardan emīn
Gerçi yokdur bencileyin 'āşi kul rüy-ı zemīn
Çün kelāmuñdur senüñ *yemħullāhu mā yeşā' ve yahkümü mā yürīd*

¹⁷⁴ "Lī maallahi saatun lâ yukarrebûne melekün mukarreb." (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadis-i Şerif)

¹⁷⁵ "Velâ ted'u me'allāhi ilāhen āħaran lâ ilāhe illâ huve küllü şey-in hālikun illâ vechehu lehu'l-hukmu ve-ileyhi turce'ün" (Sen Allah ile beraber başka bir ilāha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilāh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz.) (Kasas/88)

17 A 28b, K 4b

¹⁷⁶ "Yemħullāhu mā yeşāu ve yusbit ve indehu ummu'l-kitāb." (Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır; ana Kitap O'nun katındadır.) (Ra'd/39)

"Yâ eyyuhellezîne âmenû evfü bi'l-'ukûdi uhillet lekum behîmetu'l-en'âmi illâ mâ yutlâ 'aleykum ğayra muħillî's-saydi ve-entum hurumun innallāhe yahkumu mâ yurīd" (Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin. İhramlı iken avlanmayı helâl saymamanız kaydıyla, okunacak (bildirilecek) olanlardan başka hayvanlar, size helâl kılındı. Şüphesiz Allah istediği hükmü verir.) (Mâide/1)

¹⁷⁷ A.'da "eyler"

4. Kaṭre-i lüṭfuñ yiter pāk itmege dil cānumı
Āşinā eyle İlähî bu dil-i bîgānemi
Tebdîl it mihrābumı mescid it put-ḥānemi
Çün kelāmuñdur senüñ *yemḥullāhu mā yeşā'* ve *yaḥkümü mā yür'îd*
5. **Tācidīnoĝlı** tecellî eylese degül 'acîb
Bāğ-ı hüsnüñ gülşeninde bunca yıldır 'andelîb
Kim 'ilâc ider bu derde yoĝ durur ğayrı ṭabîb
Çün kelāmuñdur senüñ *yemḥullāhu mā yeşā'* ve *yaḥkümü mā yür'îd*

İlähî

18

6 + 5 = 11'li Hece

1. Göñül keşf eyleme esrār-ı 'ışkı
Fikr eyle çekilen dertlere sen de
Nā-maḥremden olmuş kadīmî maḥfî¹⁷⁸
Fikr eyle çekilen dertlere sen de
2. Haḳîkatuñ zevkı söylenmez dilde
Erbāb-ı hidāyet azdur bu yolda
Ekşeri ḳalmışlar berzaḥda belde
Fikr eyle çekilen dertlere sen de
3. Yoĝdur nihāyeti işbu 'ummānuñ
Yükleri cevāhir giden kerbānuñ
'Āşıklardur ehli işbu meydānuñ
Fikr eyle çekilen dertlere sen de
4. Bākî degül fānî şoñı ḥarābe
Cevāhiri aşma 'unĝ-ı kilābe
Her libās müsteḥaĝ degül gül-ābe
Fikr eyle çekilen dertlere sen de
5. Herkes cevāhirüñ bilmez ḳadrini¹⁷⁹
Dertsüzler ne bilür derdiñ ḥālını
Ucuz behā ile şatma kārūñı

18 A 28b, K 4b

¹⁷⁸ A.'da "maḥvî"

¹⁷⁹ Yazma nüshalarda "Herkes bilmez cevāhirüñ ḳadrini" olarak geçen mısranın 6+5=11'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde olarak düzenlenmiştir.

Fikr eyle çekilen dertlere sen de

6. **Tāceddīnoğlı**'dur şol Hakk'a kâ'îl
Anlara söylenür olursa sâ'îl
Şakın sen etmegüñ eyleme zâ'îl
Fikr eyle çekilen dertlere sen de

İlahî

19

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün

1. Cemāli pertevinden ehl-i ikrār
Anuñ-çündür hayā anlarda perde
2. Celālūñ saṭvetinden ehl-i inkār
Anuñ-çün buğz iderler ehl-i derde
3. Ki cem' olmaz celāli-y-le cemāli
Ki iblīs itmedi Ādeme secde
4. 'Acībdür **Tācidīnoğlı** ezelden
Ki taşlanur olan meyve şecerde

İlahî

20¹⁸⁰

6 + 5 = 11'li Hece

1. Bīgānesin hevā itdügüñ emek
*Küntü kenz*¹⁸¹ sırrına ğayret isterler
Beyhüdedür işüñ serserī gezmek
*Şemme vechillāha*¹⁸² himmet isterler

---

19 A 29a, K 5a

20 A 28a, K 5a

¹⁸⁰ Yazma nüshalarda şiirin 4. bendinin iki mısrası eksiktir.

¹⁸¹ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifüni” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

¹⁸² “Velillāhi'l-meşriku ve'l-mağribufe-eynemâ tuvellû fe-şemme vechullāhiinnallāhe vâsi'un 'alîm” (Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

2. Gör ki ecel saña bir gün ne ider
Mālūñi mülküñi tār u mār ider
Yārānuñ yoldaşuñ birağup gider
Kābirde bir yoldaş ıurbet isterler
3. ‘İlm-ile nefsuñden gider hacālet
Rūh-ile sırruñda ıalur cehālet
Cāhil olur aduñ rüz-ı kıyāmet
‘İlm-i esrār ‘ilm-i hikmet isterler
4. Olur mı şanursın sen seni mu‘āf
Allāh’a ma‘rifet vuşlat isterler

İlāhī

21

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. İster-iseñ sen de ey dīl sırr-ı Zāt’uñ fethini
Lāzım oldu saña ıurbān nefsi ıurbān ideğör
2. Sen eger ister-iseñ kim¹⁸³ dü-cihān ‘izzetini
Bu erenler yolıdur başuñı meydān ideğör
3. Geçegör cümle sivādan saña māni‘ ten ü cān
Olur ey dil saña āsān seni ‘uryān ideğör
4. Hāy u hūy-ıla efendi olımañ maḥrem-i ‘ışk
İmtihānı var bu yoluñ er ol ĩmān ideğör
5. **Tācidīnoğlı** eger sen ehl-i ğayretten iseñ
Şūrete aldanma sen kendiñi insān ideğör

---

21 A 29b, K 5a

¹⁸³ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

İlāhī

22

6 + 5 = 11'li Hece

1. Bu fenā mülkinden elümi çekdüm¹⁸⁴
Fenā bulmaz benüm bir ilüm vardır
2. Ezelī Zāt-ile 'ahdi bir itdim
Süleymān aňlamaz bir dilüm vardır
3. Benüm bu derdimi kimseler bilmez
Gizlidür ağıyardan bir hālüm vardır
4. Şarāb-ı bāk'nüñ ebed mestiyem
Gezerem meyyitem bir ölüm vardır
5. **Tāceddīnoğlı**'dur Hālīk'ün lutfi
Gizli¹⁸⁵ cümle 'ulüm bir dilüm vardır

İlāhī

23

Mefā'ülün Mefā'ülün

1. Ezel cāmın idelden nüş
Çamu 'ālem baña lā'dur
Beni ol eyledi bī-hüş
Görinen sırr-ı illā'dur
2. Ki oldur bende cümle eṭvār¹⁸⁶
Ki bendedür çamu esrār
Çamu şey'i iden izhār
Şifāti-y-la bu esmādur
3. Vücūdum sırr-ı Sübhānī
Ol oldı cānumuñ cānı
Beni maḥv itdi iḥsāmı

---

22 A 29b, K5b

¹⁸⁴ A.'da "çekerem".

¹⁸⁵ Yazma nüshalarda "Gizlidür" olarak geçen kelime, vezne uygun olması için bu şekilde düzenlenmiştir.

23 A 30a, K 5b

¹⁸⁶ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

Ene'l-ḥaḳ sırr-ı aḥfādur

4. Meger bende imiş lāhūt
Ki ḥac̄b itmiş anı nāsūt
Bu sır mestūr olup meskūt
Derūnum sırr-ı *ednādur*¹⁸⁷
5. **Taceddīnoĝlı**'nuñ varı
Ḳamunuñ bende envāri
Benüm ol sırr-ı insānī
Vücūdum noḳta-i bā'dur

İlāhī

24

Müstef'ilatün Müstef'ilatün

1. Yā Rab ne sevdā maṭlab hüveydā
Bu yolda virsem cānum revādur
Ey 'aceb var mı böyle bir¹⁸⁸ sevdā
Ĝayrıyı n'eyleñ emek hebādur
2. Yā Rab bu derde dermān bu derde
Buldı hidāyet düşen bu derde
Ḥubb-ı sivādur 'āşıḳa perde
Düşen sivāya Ḥaḳ'dan cüdādur
3. Cān-ile başa gelsün kıyanlar
Rāh-ı Muḥammed işte uyanlar
Baḳmaz fenāya Ḥaḳ'la olanlar
Bunda ki ḳalur cümle hevādur
4. **Tāceddinoĝlı** ey ulu Sübhān
Vaşluñla eyle 'āşıḳa iḥsān
Derdime yā Rab sen eyle dermān¹⁸⁹
Bir dem vişālūñ derde devādur

¹⁸⁷“Fekāne kābe kavseyni ev ednā” ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.)
(Necm/9)

24 A 30a, K 5b

¹⁸⁸ A.'da yok.

¹⁸⁹ A.'da “iḥsān”.

İlahî

25

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Şular kim ref' ider kalbden sivâyı
Ki dâ'im fikr ile ezkâr iderler
2. Sivâ şavmın tutup koyan hevâyı
Cemâlin seyr idüp iftâr iderler
3. Bu yolda terk iden cân-ile başı
Şühûda irişüp ihzâr iderler
4. Bu sırra mahrem olmayan kişiden
Kapuyı bend idüp dîvâr iderler
5. Ne kılsun dertsüze **Tâceddinoğlu**
Tabîbler dertlüye tîmâr iderler

İlahî

26

Fâ'îlatün Fâ'îlatün Fâ'îlatün Fâ'îlün

1. Kalb-i câhil şöhetinden uzak ol sen kaçagör
Mezra'añdur işbu dünyâ ekegör sen biçegör
2. 'Ârifüñ sen şöhetinden olma hâlî key şakın
Olmağa 'ârif-i billâh ara bul sen hoca gör
3. Nâmı senden şanı senden şanma key bîgânesin
*Semme vechullâhi*¹⁹⁰ fetḥ it bâbını sen açagör
4. Bunca âyet-le hadîşüñ da'veti vaşlınadur
İrişüp nûr-ı vişâle âb-ı hayvân içegör

---

25 A 30b, K 6a

26 A 30b, K 6a

¹⁹⁰ “Velillâhi'l-meşriku ve'l-mağribu fe-eynemâ tuvellû fe-semme vechullâhi innallâhe vâsi'un 'alîm” (Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

5. **Tācidīnođlı** bu yolda yoğ durur ceng ü cidāl
Sa'y idüp sen işbu yolda kıl ü kâlden geçegör

İlāhī

27

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Düşürdi derdine dert itdi yāri
Bu yoluñ derdi hem dermāna beñzer
2. Ki virdi varumı yağmaya varı
Bu yoluñ derdi hem dermāna beñzer
3. İdüp perde kimisine celālin
Cemāli kimine işsāna beñzer
4. Ki itmiş 'ālemi nūr-ile maħcüb
Niķābı pertevi Sūbhān'a beñzer
5. Ki gitse noķta-i vehmi aradan
Ĥaķīķat ehli çün miħrāba beñzer
6. 'Ayān ider begüm çün sende vechüñ
Ne ķudretdür o ĥaķ bürhāna beñzer
7. Söziñ şun'ı degül **Tāceddinođlı**
Bu naķşuñ naķşı hem naķķāşa beñzer

İlāhī

28

6 + 5 = 11'li Hece

1. Göñül nice feryād nice ağlarsın
Bilenlerden ki ol yolu şormaķdur¹⁹¹
Nice efgān ideñ nice iñlersin
Bu yoluñ yolcısı ĥaber almaķdur

27 A 30b, K 6a

28 A 31a, K 6b

¹⁹¹ Yazma nüshalarda "Ol yolu bilenlerden şormaķdur" olarak geçen mısranın 6+5=11'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

2. Böyledür tã ezel bu yoluñ hãli
Kimisi uşludur kimisi deli
Gidenler¹⁹² delîlsiz geçemez yolu
Bu yoluñ yolcısı kerbãna uymağdur¹⁹³
3. Terk itmeyen varın ‘aşık olur mı
Maţlaba irişür menzil alur mı
Bülbül hiç kafesde güli bulur mı
Bu yoluñ kerbãnı yüksüz olmağdur
4. Ezelî ‘adüdur ahyãre agyãr
Hãre bakmaz bülbül güle ider zãr
Maţlab-ı dost olur *mã-zãga’l-başar*¹⁹⁴
Bu yoluñ sãliki Hãkğ’ı bulmağdur
5. **Tãceddînoğlı** dir başka varılmaz
Ğãfil olma her vağt mürşid bulunmaz
Yüklendi kerbãnum eglenmez durmaz
Bu yoluñ řãlibi ‘ahde şurmağdur

İlãhî

29

6 + 5 = 11’li Hece

1. şarîke girmekden murãd ey şüfî
Meclis-i ‘ãrife şüfî irmekdür
2. Gide sivã kaydı olup çalb řãfî
Anuñ eli ile Rabbin bulmakdur
3. Mürşidden řefã’at mürîde bunda
Nürın mürîd Muğammed’e iltmekdür¹⁹⁵
4. řırãtı mîzãnı dağı řisãbı
Hãşr u neşri şüfî bunda görmekdür

¹⁹² Yazma nüshalarda “Gide” olarak geçen kelime vezin ve anlam gereğî bu şekilde düzenlenmiştir.

¹⁹³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

¹⁹⁴ “Mâ zãga’l-basarı vemâ tagã” (Göz gördüğünden şaşmadı ve onu aşmadı.) (Necm/17)

29 A 31b, 6b

¹⁹⁵ Bu mısra 6 + 5 = 11’li hece veznine uymamaktadır.

5. Refeş füsûk cidâl olmaz şüfîde
Mü`minüñ sırrına mazhâr düşmekdür
6. Şüfî viresiye komağ işini
Hidâyet-i şüfiye irişmekdür
7. Şunlar ki şüfiye şüret yaparlar
Kisve hırka-y-la anı aldamağdur¹⁹⁶
8. Muğallidde kizib sözler çok olur
Şüfî olan her söze inanmamağdur¹⁹⁷
9. Girçek şüfî olan **Tâceddînoğlı**
Bu evşâf-la ol muttaşif olmağdur

İlâhî

30

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Zuhûr ider tesellîsinde *Kevser*¹⁹⁸
Fenâyı şarfa irsin nefsi ve 'nhar'¹⁹⁹
2. Didiler fark yok münkir ya kâfir
Bu şüret anlara oldı çün ebter
3. Sivâ hubbı ki mâni²⁰⁰ işbu sırta
*Selîmü'l-ğalbde*²⁰¹ olur işbu cevher
4. İrişdi baña âb-destden bu hâlet
Baña 'İsâ-nefes Hızır oldı reh-ber

¹⁹⁶ Bu mısra 6 + 5 = 11'li hece veznine uymamaktadır.

¹⁹⁷ Bu mısraın hece sayısı fazladır.

30 A 31b, 6b

¹⁹⁸ "İnnâ a'taynâke'l-kevser" (Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik.) (Kevser/1)

¹⁹⁹ "Fesalli li-rabbike venhar" (O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes.) (Kevser/2)

²⁰⁰ Yazma nüshâlarda "kim anı" olarak geçen ifade, beyitteki anlama uygun düşmediğinden bu şekilde düzenlenmiştir.

²⁰¹ "İllâ men etâllâhe bi kalbin selîmin" (Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka.) (Şuârâ/89)

5. Velîler cümlesi **Tâceddinoğlı**
Baña çün didiler yâ gavṣ-ı ekber

İlahî

31

Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. Evvel begüm refîk bul
Hakk’a giden yol kıandadır
Muhtâc delîle cümle yol
Hakk’a giden yol kıandadır
2. Uy ‘ârife yolu bilür
Toğrı yolu anlar bulur²⁰²
Anlar begüm varur gelür
Hakk’a giden yol kıandadır
3. Başka giden yolda kalur
Ehle uyan Hakk’ı bulur
Maṭlûbına vâşıl olur
Hakk’a giden yol kıandadır
4. Oqu ma‘ârifden oqu
Sen bulagör ehl-i Hakk’ı
Zâhidlere bu söz hafî
Hakk’a giden yol kıandadır
5. **Tâceddinoğlı** bulagör
Bir yol bilene şoragör
Bir gidene sen uyağör
Hakk’a giden yol kıandadır

---

31 A 32a, K 7a
²⁰² A. ’da “bilür”.

İlahî

32

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

1. 'Âşıkı bîzâr iden *seb'a'l-meşânî*²⁰³ sırrıdır
Nârını gül-zâr iden *seb'a'l-meşânî* sırrıdır
2. İhtiyârı-y-la ölenler gördi yâriñ yüzini
Diyetin dîzâr iden *seb'a'l-meşânî* sırrıdır
3. *Küntü kenzin*²⁰⁴ sırrını zâhid nice inkâr ider
Cümleyi iğbâr iden *seb'a'l-meşânî* sırrıdır
4. Benligi terk eyleyenler irdi rûh-ı Kudsi'ye
Varlık ile var iden *seb'a'l-meşânî* sırrıdır
5. **Tâcidînoğlı** kapuñda 'abd-i 'âciz pür-kuşûr
Maḥrem-i esrâr iden *seb'a'l-meşânî* sırrıdır

İlahî

33

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Cemâlün nûrını cānum görelden
Gözüm çün ğayrıyı görmez 'acebdir
2. Vişâlün zevkı gönlüme tolaldan
O ğayrıñ zevkını koymaz 'acebdir
3. İrişdi cānuma tevḥîdi Zât'uñ
Ḥaḫ örter ḥalkı göstermez 'acebdir
4. Müzâhirde muvaḫḫat yâ müneccez
Ki zâhir tıḡa baḫıtmaz 'acebdir

32 A 32a, K 7a

²⁰³ “Veled kad âteynâke seb'an mine'l-meşânî ve'l-kur'âne'l-azîm” (Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'an'ı verdik.) (Hicr/87)

²⁰⁴ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

33 A 32a, K 7a

5. Didiñ çün kulumuñ zannındayımdur
Ne hikmetdür ziyād olmaz ‘acebdir
6. *Ve kân ‘allāhu*²⁰⁵ hâzır remz-i hâle
Bu remziñ sırrına açmaz ‘acebdir
7. Bu ‘ilmüñ t̄alibi **Tāceddinoğlı**
Ki düşmez ‘aşıkı ölmez ‘acebdir

İlahî

34

6 + 5 = 11’li Hece

1. Maḥv ola ‘aşıkdan nokṭa-i nāsūt
Esrār-ı lāhūtdan görünür iller
2. Zāhir olur ol vaḫt sırr-ı melekūt
Mest olur bülbüller açılır güller
3. İrür cānlarına ḫayāt-ı bākī
Öürler ölmeden virürler cānlar
4. Ref‘ olsa defter-i inkārı ḫāruñ
Şoḫbetler ḫāş olur öter bülbüller
5. Şoyunur ‘aşıklar derd-ile gider
Cām-ı hū’dan içer²⁰⁶ o devr bu dirler
6. Ezelden böyledir meydān-ı tevḫīd
Derūnī hū diyüp görürler sırlar
7. Cām-ı hū’dan içüp **Tāceddīnoğlı**
Mest ü bī-hūş olur ebedī anlar

²⁰⁵ “Veraddallāhu-lleżîne keferû biğayzihim lem yenālû ḫayrân vekefallāhu’l-mu’minîne’l-kitāle vekānallāhu kaviyyen ‘azîzâ” (Allah, inkâr edenleri, hiçbir hayra ulaşmaksızın kin ve öfkeleriyle geri çevirdi. Allah, savaştta mü’minlere kâfî geldi. Allah, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.) (Ahzab/25)

34 A 32b, K 7b

²⁰⁶ A.’da “içerler”.

İlāhī

35

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Ey cümleye ma'būd olan
Derdime dermān Sen'dedür
'Āşıqlara maṭlūb olan
Derdime dermān Sen'dedür
2. 'Işkdur begüm aña giden
'Işkdur murāda irgüren
Ölmüş gönüller dirgüren
Derdime dermān Sen'dedür
3. 'Işkdur tenümde cān olan
Mest-i elest insān olan
'Āşıqlara imān olan
Derdime dermān Sen'dedür
4. Sen'sin Kerīm Sen'sin Raḥīm
'Āşıqlara 'ıṣkuñ na'im
Vaşluñ cinān hecriñ caḥīm
Derdime dermān Sen'dedür
5. Tāceddinoğlı çāresi
Çoqdan bezm-i āvāresi
Lütfuñ senüñ çün çāresi
Derdime dermān Sen'dedür

İlāhī

36

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Çoqdur ider ḥamd ü senā
İḥsā saña lā-uḥşidür
Budur fenā ba'de'l-fenā
İḥsā saña lā-uḥşidür

---

35 A 32b, K 7b

36 A 33a, K 7b

2. Fazluñ sebebdür cennete
Memnūnuñam bu ni‘mete
Haberdür sâlik rif‘ate
İhşâ saña lâ-uḥşidür

3. Her şeyde vardur nihāyet
İhşāya lâ-uḥşī gāyet
Budur bu yolda hidāyet
İhşâ saña lâ-uḥşidür

4. Sâlik ölür bu hāl ile
Bu söz degüldür kâl ile
Mücellā-yı celāl ile
İhşâ saña lâ-uḥşidür

5. **Tāceddinoğlu** hoşca bak
Her şey’ muḥakḳak vech-i Hâk
Vā‘izlere oldı uzak
İhşâ saña lâ-uḥşidür

İlāhī

37

6 + 5 = 11’li Hece

1. Mazharız qadīmī biz ihşānuña²⁰⁸
Ezelī āşinā nice yād olur
Yine lāyık eyle sen vişālūñe
Ezelī āşinā nice yād olur
2. Girçek ‘āşık varlık defterin durer
Toğrı yoldan çıkmaz çekilür gider
Līma ‘allāh²⁰⁹ zevkı anı maḥv ider
Ezelī āşinā nice yād olur

37 A 33a, K 8a

²⁰⁸ A.’da “ihşāna”.

²⁰⁹ “Lī maallahi saatun lâ yukarrebūne melekūn mukarreb.” (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadis-i Şerif)

3. K̄amusı varıñdır k̄alīl ü keşīr
Cümlede hayātuñ şağīr ü kebīr
Ādeme secd'oldı neden bu tevķīr
Ezelī āşınā nice yād olur
4. H̄akīkat baħrine oldı sefīne
*Kenz-i mahfīye*²¹⁰ ki atdıñ defīne²¹¹
Yanmadık ne ciger k̄aldı ne sīne²¹²
Ezelī āşınā nice yād olur
5. **Tāceddīnoğlı** dir bu 'ālem ħabāb
Kemāl-i zuhūruñ bize oldı ħicāb²¹³
K̄adīmī āşınā eski intisāb
Ezelī āşınā nice yād olur

İlāhī

38

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Şular kim t̄alīb olur girçek anlar
H̄akīkatden açılır dürlü sırlar
2. Dinilür şol kişiye ki mücāhid
Çıkar k̄albede ma'ārif niçe sözler
3. N'idersin şūreti t̄alīb degülsin
Açılmazsa bu sır sālīk dimezler
4. Dinildi şunlara taħķīk ki 'ālim
H̄akīkatden ħaber anlar virürler

²¹⁰ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadis-i Kudsi)

²¹¹ Yazma nüshalarda "Ki atdıñ kenz-i mahfīye defīne" olarak geçen mısranın 6+5=11'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

²¹² Yazma nüshalarda "Ne ciger k̄aldı yanmadık ne sīne" olarak geçen mısranın 6+5=11'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

²¹³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

38 A 33b, 8a

5. Didiler şeyh olanlar cāhil olmaz
Anuñ-çün sırra ‘ārif oldı bunlar
6. Olur resm-i haqīkat zāhir ‘ilmi
Olan ‘ārif bunu taḥkīk iderler
7. Netīce **Tācidīnoĝlı** bu sözden
Haq’ı taḥkīk bulur ‘āşık olanlar

İlāhī

39

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Maḥv idüp lem‘a-i Zāt’ı itdi mest cām-ı ezel
Şanma²¹⁴ zāhid bu gönül sevdādudur ferdādudur
Ten-i bī-cānuñ daḥi cānı oldı lem-yezel
Şanma zāhid bu gönül sevdādudur ferdādudur
2. Baḥş-ı kudret lā-yezālī nefḥ idüp naqş-ı Haq’ı
Gösterür her zerrede görünür vechi daḥi
Fātiḥ-i sırr-ı haqīkat kāşif-i genc-i ḥafī
Şanma zāhid bu gönül sevdādudur ferdādudur
3. **Tācidīnoĝlı** tecellī rüz u şeb ḥālī degül
Faḥrımız faqr-ı şühüddur işbu ḥalk faqrı degül
Añlamaz herkes bu sırrı degmenüñ kārı degül
Şanma zāhid bu gönül sevdādudur ferdādudur

İlāhī

40

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Çok durur ‘āşık bu yolda nāle vü efgān ider
Gircek ‘āşık ol olur ki varını meydān ider

---

39 A 34a, K 8b

²¹⁴ A.’da “Hanma”.

40 A 34a, K8b

2. Lem ‘a-i Zātı’nda anuñ mañv olur bu kâ’ināt
‘Āşıkuñ cānı olur ol ‘āşıkı bī-cān ider
3. Yir ü gök cümle ibtilādur ins ü cin dāhi melek²¹⁵
Kā’inatda hüsni yoğdur bī-bedel ihsān ider
4. ‘Arz ider hüsni-i cemālin ‘āşıka seyr itdürür
Ol gezer iki cihāndan kendüyi ‘uryān ider
5. Kim ‘ilac ider bu derde bilmezem kimdür tabīb
‘Āşıka ma‘şūkdan özge yoğ tabīb dermān ider
6. **Tācidīnoğlı** anuñ nūrına nūrıdur hicāb
Kimse bilmez işbu remzi derdi olan ĩmān ider²¹⁶

İlāhī

41²¹⁷

6 + 5 = 11’li Hece

1. Rızā-y-ile sür sen her dem esmāyı
Telķīn-i illallāh bir ‘aceb sırdur
2. Bulur²¹⁸ sende elbette müsemmayı
‘Ālimler añlamaz bu mu ‘ammāyı
Keşf-i gencīneyi vü *ev ednāyi*²¹⁹
Telķīn-i illallāh bir ‘aceb sırdur
3. Takarrüb yolları vuşlat illeri
Sende keşf ider ol gizli sırları
Ağar göziñ yaşı tırılmaz selleri
Telķīn-i illallāh bir ‘aceb sırdur

²¹⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

²¹⁶ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

41 A 34b, K 8b

²¹⁷ Bu şiirin ilk bendi iki mısradan oluşmaktadır.

²¹⁸ A.’da “Bilür”.

²¹⁹ “Fekâne kâbe kavseyini ev ednâ” ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.) (Necm/9)

4. Pādişāhdur hümā konar başına
İ'tibār olunmaz evvel yaşına
Hidāyet təcīdur giyer başına
Telkīn-i illallāh bir 'aceb sırdur

5. **Tāceddīnoğlı** dir işbu hidāyet
Herkes e irişmez nūr-ı irādet
Enbiyā evliyā itdügi ğayret
Telkīn-i illallah bir 'aceb sırdur

İlāhī

42

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Kim düşer derdiñe yā Rab aşla dermān istemez
Mażhar-ı 'ışk-ı İlāhī ğayrı mihmān istemez
2. Çeker ol halkdan elini her cefāya şabr ider
Cümlenüñ olur gedāsı n'eylesün şān istemez
3. Āşinā-yı bāb-ı Hāq ğayrı kapuyı n'eylesün
Çün olan ihsāna mażhar ğayrı ihsān istemez
4. Sa'y ider işlāh-ı nefse bu degül havf-ı caħīm
Maţlab iden Zātı'nı hūr u ğilmān istemez
5. **Tācidīnoğlı** virenler işbu yolda cānını
Kaḅ-behā cānānı olur ğayrı ol cān istemez

İlāhī

43

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Naķş-ı şānī' şun'-ı Ādem vechi inkār eylemez
Fātihi işbu rümūzuñ sırrı izhār eylemez

---

42 A 34b, K 9a

43 A 35a, K 9a

2. Şüret-i hüsn-i hüviyyet mümkinātuñ mebde'i
Külli şey'in hâlikünden²²¹ keşf-i esrâr eylemez
3. Küntü kenziñ²²² çün zuhûrı-ki hüviyyet sırrıdır
Men 'aref²²³ sırr-ı ene'l-ḥaḫ zâhid ikrâr eylemez
4. Oldı mā-zâğa'l-başar²²⁴ 'ışk ehline şavm-ı sivâ
Ḥaḫ cemâlin görmeyince 'âşık iftâr eylemez
5. Mazḫar-ı sırr-ı hüviyyet **Tâcidînoğlı** garîb
'Âşıkun sensin taḫîbi ğayrı tîmâr istemez

İlâhî

44

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Düşelden göñlümüz derdine yâriñ
Bu yoluñ derdini dermâna virmez
2. Benüm maḫv ideli varımı varıñ
O zevkı kül-ḥan-ı eyvâna virmez
3. İdelden ihtiyâr faḫr-ı fenâyı
Pelâs-ı faḫrı o kemḫâya virmez
4. Göñül şâfî durur ḥubb-ı sivâdan
Ki faḫr-ı faḫrı ol ğınâya virmez
5. Çün 'âşık ma'şûkuñ bir dem vişâlin
N'ider dünyâyı ol uḫbâya virmez
6. Başın top itmeyen meydân-ı 'ışkda
Nic'olur 'âşık ol çevġâna virmez

²²¹ “Velâ ted'u me'allâhi ilâhen âharan lâ ilâhe illâ huve küllü şey-in hâlikun illâ vechehu lehu-lhukmu ve-ileyhi turce'ün” (Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz.) (Kasas/88)

²²² “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifûni” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

²²³ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

²²⁴ “Mâ zâğa-lbasaru vemâ taġâ” (Göz gördüğünden şaşmadı ve onu aşmadı.) (Necm/17)

44 A 35a, K 9b

7. Kıpunuñ kemteri olan gedası
Ne mır-i saltanat sultāna virmez
8. Vişālin isteyen **Tāceddinođlı**
İşigün lezzetin ‘avāna²²⁵ virmez

İlahī

45

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1. La‘l-i yāķūt-la bezenmiş tā ezel dükkānumuz
Kamaşur gözler bakılmaz fāni görmez kārumuz
2. Hoca-yı dünyā ne bilsün yā nice kıymet kusun
Çün alınmaz gümüş altun cān ile bāzārumuz
3. Cām-ı ‘ışkı nüş idendür işbu sırra cān viren
Müşterisi çün hidāyet ‘ışk eri şarrāfumuz
4. Virmek ister cān zāhid n’eylesün lāyık degül
Kıymet olmaz biñde bir cān bizde virmek²²⁶ cānumuz
5. İsteyen **Tāceddinođlı** vire cānı koya ten
Kıymet ister çün temāmen açmağa dükkānumuz

İlahī

46

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1. Çün tecellī Zāt irişdi aldı küllī varımız
Eyledi tā‘mır vücūdum Zāt-ı Haķ mi‘mārımız

---

²²⁵ K’de “‘ünvāna”.

45 A 35b, K 9b

²²⁶ K’de “virdik”.

46 A 35b, K 9b

2. Kuvvet anuñ kudret anuñ ihtiyārum elde yok
Sırr-ı zāhir *semme vechūñ*²²⁷ her taraf dīzārimuz
3. ‘Aql u cānı itdi yağma *küllı şey’in hālikūn*²²⁸
Sırr-ı ‘ışkı itdüm ikrār gayrı yok inkārımız
4. Her gülūñ bir hārı vardır çün ezelden tā ebed
Münkirüm bulsa hidāyet kıanı bizüm hārımız
5. **Tācidīnoğlı** ne disin yā saña ne söylesün
Vaḥdetūñ sırrı açılmaz remzdür ezkārimuz

İlāhī

47

Mefā ‘īlūn Mefā ‘īlūn Mefā ‘īlūn Mefā ‘īlūn

1. Ki bildim dime ey zāhid Ḥaḳ’ı cem’ -ile tefrīksüz
Nice mümkün Ḥaḳ’ı bilmek zuhūr-ı sır ene’l-ḥaḳsuz
2. Resūl’ūñ *li-ma ‘allāhı*²²⁹ işāret cem’ ü tefrīke
Bu zevke iremez zāhid bilinmez bu şühūd Ḥaḳ’suz
3. Şehādet sırr-ı şāhiddür anı idrāk ider ‘ārif
Bu sırta vāşıl olanlar olur elbet ‘avāyıksuz
4. Ezelden bāde-i ‘ışkı içenlerdür buña maḥrem
Açılmaz herkese kıapu olur mı fetḥ-i luṭf Ḥaḳ’suz
5. Gerekdir **Tācidīnoğlı** bu yolda kāşif-i müşkil
Ḥudāyīye bu keşf olmaz begüm taḥkīk refīksüz

²²⁷ “Velillāhi’l-meşriku ve’l-mağribu fe-eynemâ tuvellû fe-semme vechullāhi innallāhe vâsi’un ‘alîm” (Doğru da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

²²⁸ “Velâ ted’u me’allāhi ilāhen âḥaran lâ ilāhe illâ huve küllü şey-in hālikun illâ vechehu lehu-lhukmu ve-ileyhi turce’ün” (Sen Allah ile beraber başka bir ilāha ibadet etme. O’ndan başka hiçbir ilāh yoktur. O’nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O’nundur ve kesinlikle O’na döndürüleceksiniz.) (Kasas/88)

47 A 35b, K 10a

²²⁹ “Lî maallahi saatun lâ yukarrebûne melekūn mukarreb.” (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah’ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadis-i Şerif)

İlahî

48

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. 'Ārif gerek bu illeri
Bilmez bu yolu gidemez
Añlar gerek bu dilleri
'Amel çoğı nef' eylemez
2. İder iseñ Hakk'ı maṭlab
Ehli bulup eyle ṭaleb
Māni' bu yollarda sevāb
Haḡ bunuñ ile bulunmaz
3. Baḡma sevāba menzil al
Şıgmaz burada kıl ü kāl
Geçer gider seni-y-le sāl
Bu sırrı bilmez añlamaz
4. İder sālîk yolun varur
Şüret ehli yolda ḡalur
Zāhid bu sırrı ne bilür
Ehli bulup ḡaber almaz
5. Çokdur bu yoluñ berzaḡı
Sa'y eyle bulıgör Haḡ'ı
Mürşid ma'ārifde saḡı
Hoş-āmedīyi söylemez
6. **Tāceddinoḡlı** söz yiter
'Ākil olan añlar tutar
Mürşid oldur Haḡk'a ilter
Herkes mürşid dinilmez

İlahî

49

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Giceler gâfil olan 'âşık olmaz
O da'vâsında kâzib şâdık olmaz
2. Şu kim kaldı olup ol ehl-i şüret
Kalır nesebde âşinâlık olmaz
3. Ki hây u hûya mağrûr oldu şunlar
Riyâseti olup hiç ayık olmaz
4. Gider sen kesegör halkdan recâyı
Begüm rahmete râcî lâyıķ olmaz
5. Şular kim halk kapusın devr iderler
Ne'üzü ol şıfatda Hâlîķ olmaz
6. İderler Hakk'a tahkîķ intisâbı
Unudan halkı niçün hâzîķ olmaz
7. İriş sen Tâcidînoğlı ğinâya
Saña Hâlîķ'dan özge Râzîķ olmaz

İlahî

50

11'li Hece

1. Geldüm bunda ben bilmege bulmağa
Anuñ için çeşmüm yaşı yeglenmez
Ben gelmedüm mekân tutup turmağa
Göñül virmem bir şey'ine eglenmez
2. Sa'y idegör vişâline fenâda
Ağyâr olmaz râh-ı Hâķ'da arada
Yüki yüklü irür bunda murâda
Girçek 'âşîķ bu fenâya aldanmaz

---

49 A 36a, K 10a
50 A 36b, K 10b

3. 'Ālimlerüñ söyler 'ilmi dilinde
Fā'ide yok şol 'amelsüz 'ilimde
Hâliş gerek hülüş ister 'amelde
Taqlîd taḥkîke irmeyince bulunmaz²³³
4. Haber al²³⁴ **Tāceddīnoĝlı** sözümden
Ayrılma sen velîleriñ izinden
Su'âl cevâb olur kendi özüñden
Haseb neseb yarın anda sorılmaz

İlahî

51

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

1. Bâĝ-ı hüsn-i gülşeninde rû-be-rûdur nâlemüz
Feyz-i Haḫ'dur tâ ezelden şıdkumuz sermâyemüz
2. Lem'a-i vaḫdet çün açdı bende sırr-ı *men 'aref*²³⁵
İşbu derdiñ şem'ine düşdi yanar pervânemüz
3. Keşf olup esrâr-ı Zât'ı def' olup vehm ü ḫayâl
A'ved erin hem şıfâtuñ ref' idüp merdânemüz
4. **Tāceddīnoĝlı** çekelden ben elestüñ cur'asın
*Küllî şey'in hâlikün*²³⁶ Maḫmûdi'dür mestânemüz

²³³ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

²³⁴ Bu kelime, hem mısranın vezni hem de anlamı tamamlamak için eklenmiştir.

51 A 36b, K 10b

²³⁵ "Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu" (Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

²³⁶ "Velâ ted'u me'allâhi ilâhen âḫaran lâ ilâhe illâ huve küllü şey-in hâlikun illâ vechehu lehu-lhukmu ve-ileyhi turce'un" (Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz.) (Kasas/88)

İlahî

52

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. *Küntü kenziñ*²³⁷ vâkıfı ağıyâra ol meyl eylemez
Maḥrem-i sırr-ı ene'l-ḥaḫ fâniye dil bağlamaz
2. Olalı olmaz evel²³⁸ şūfî-i taḫvâ ehl-i iz
İrmişüz nūr-ı vişâle bizi fetvâ eglemez
3. Düşme inkâra şaḫın sen uy tarîkat ehline
Ehl-i lübbüñ sözlerini ehl-i zâhir añlamaz
4. **Tâcidînoğlı** bu remzi añlayan zevḫ ehlidür
Olup ebsem añlayanlar sırr-ı Zât'ı söylemez

İlahî

53

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Şol 'aşık keşf ider esrâr-ı 'ışkı
Ne dirlerse disünler nâma baḫmaz
2. Olanlar vaḫdetüñ bezminde sâkî
Ḳamuyı bir görür²³⁹ biğâne baḫmaz
3. Şular ki oldılar bu yolda şādık
Sivâdan el çeker ağıyâra baḫmaz
4. Cemâli nūrını şunlar ki gördi
Ḳo zâhid söyleme ol ḫâle baḫmaz
5. Ki anlar irmek isterler maḫâma
Geçer rü'yâdan anlar ḫâle baḫmaz

---

52 A 36b, K 11a

²³⁷ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudî)

²³⁸ Aslı “evvel” olan kelime, vezin gereği bu şekilde kullanılmıştır.

53 A 37a, K 11a

²³⁹ Yazma nüshalarda “görürler” olarak geçen kelime, vezne uygun olması için bu şekilde düzenlenmiştir.

6. Bu yoluñ münkiri gāyet de çokdur
Hidāyet ehl’olan inkāra bakmaz

7. ‘Acebdür **Tācidīnođlı** ezelden
Bu derde kim düşer dermāna bakmaz

İlāhī

54

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Sırr-ı vahdet zāhir oldı hükmin aldı varımuñ
Mā‘şūkuñ varı efendi ‘āşıka çün cān imiş
2. Cümle eṭvār-ı vücūdum ‘aynı anuñ varımuñ²⁴⁰
Eyledim ben bildigüme tevbe çün ‘iṣyān imiş
3. İdeli ifnā vücūdı Zāti’dur ‘ayn-ı şühūd
‘Ādet-i ‘āşıq ezelden ma‘şūka kurbān imiş
4. Didiler ‘āşıkı ma‘şūk ölmeden hem öldürür
‘Işk erine cāna minnet ne güzel fermān imiş
5. Zāhidiñ zühdi hicābdur añlamaz ‘ışk hālını
Diyyeti ma‘şūk cemāli şanur ol naqş kan imiş
6. Ebsem ol **Tāceddinođlı** açma ‘ışkuñ sırrını
Küfri hālkuñ ehl-i ‘ışka kāmīl-i ĩmān imiş

İlāhī

55

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Ki sa’y it bulagör sen ehl-i taḥkīk
Bulardan irişür cümleye tevfiḳ

---

54 A 37a, K 11a

²⁴⁰ A.’da “varımuñ”.

55 A 37b, K 11a

2. Mürebbî-y-le bilinür nefis mürebbî
Mürebbîsüz şanur taqlîdi taḥkîk
3. Yazılan gerçi taqlîddür ezelden
Mükellefsin ki taqlîd bula taḥkîk
4. Dinildi çün kadîmî 'ilm-i zâhir
Nice dirler ki kâl ehli taḥkîk
5. Koyup esmâ vü şîfâtı geçerseñ
İrürseñ Zât'a sen adın müdekkîk
6. Yiter âfâkı ço Tâceddinoĝlı
Sañadur sendedür cümle muḥakkîk

İlâhî

56²⁴²

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Naḫşî ço bî-naḫş olan naḫkâşa bak
Naḫş içinde bî-cihet Sübhân'a bak
2. Vaḫdetün bezminde zâhid ço ḫayâl-i ḫâmı sen
Terk idüp elfâzı sen ehl olan ma'nâya bak
3. Zevk-ı vuşlatda tena 'um keşf-i esrâr eyleyüp
Bâĝ-ı vaḫdetde terennüm eyle gel gülzâra bak
4. Zevk-ı Ḥaḫk'a irmedi cennet temennîsi²⁴³ olan
Vech-i tûbâ vaşl-ı fîrdevs gel aḫan enhâra bak
5. Kâlb-i şâfî *kenz-i mahfî*²⁴⁴ şanma her şüretde var
İşbu esmâ vü şîfâtı ref' iden insâna bak

56 A 37b, K 11b

²⁴² Şiirin ilk beytinde vezin, genelinden farklı olarak "Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün" şeklindedir.

²⁴³ Yazma nüshalarda "temennâsında" olarak geçen kelime, vezne uygun olması için bu şekilde düzenlenmiştir..

²⁴⁴ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadis-i Kudsi)

6. **Tācidīnoĝlı** ne añlar bu sözi bī-dert olan
‘Ārifūñ haqdur sözi işbāt ider bürhāna bak

İlāhī

57

8’li Hece

1. Estaĝfiru’llāh yā İlah
*Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk*²⁴⁵
‘İşyānum çok bī-ħad günāh
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk
2. Günāha ĝarķ cāmi‘-i ĥalk
Baħr-ı ‘işyānda müstaĝrak
Raħmetüñe kim müstaĝrak
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk
3. Biñ bir isim oldı adıñ
Yoķdan ‘imāret eylediñ
*İnnīle Ġaffārun*²⁴⁶ didiñ
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk
4. Nice ĝaflet beni uyar
Āħir ‘ömrüm cānum iver
Ecel gelür ĝāfil irer
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk
5. Yeñilmedi tırmaz gemi
Eglenmez tıldı yelkeni
Kıoma kılde geķür beni
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk
6. Dönder beni senden yaña
Benden idem sefer saña
Bildür beni bildür baña
Ente’l-Ġafūr tübtü ileyk

---

57 A 38a, K 11b

²⁴⁵ “Allah’ım Sen Gafur (Günahları örten, bağışlayan)’sun, Sana tevbe ederim.”

²⁴⁶ “Ve-innî leĝaffārun limen tâbe veâmene ve’amile sâlihan şümme-htedâ” (Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden kimse için son derece affediciyim.) (Tâhâ/82)

7. **Tāceddīnoĝlı** ne çāre
Qalmanı elde sermāye
Bir ‘āşī kıl yūzi qara
Ente’l-Ġafūr tūbtū ileyk

İlahī

58

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Geç hevādan ehl-ile it şöhetün
Sen şanursın bākīdür cem‘iyyetün
2. Niçün akmaz gözlerüñden kanlu yaş
Yolda kaldıñ yoq mıdur hiç ğayretün
3. Kanı-ya çün itdügün ‘ahd-i elest
‘Ahd unutduñ gitdi elden fırsatun
4. Senden isterler begüm bir gün hisāb
Viremezsın nuḡka yoqdur kudretün
5. **Tācidīnoĝlı** ezelden luṭf-ı Haḡ
Çün-ki gelmiş vuşlat içre hilḡatün

İlahī

59

6 + 5 = 11’li Hece

1. Girçek ‘āşık olan n’eylesün cānı
Terk-i cān it eger cānān isterseñ
Niçün virmez ‘āşık yaĝmaya varı
Maḡv eyle varıñı sulṭān isterseñ
2. Bu yoluñ çoĝ olur cefāsı cevri
Haḡḡ’ı bulur viren cān-ile seri
Ezelden konulmuş ḡadīmī yolu
Ḳaṭresin ehil bul ‘ummān isterseñ

---

58 A 38a, K 11b
59 A 38a, K 12a

3. Bākī şanma şaķın bu mesken fānī
Mülk idemez kimse işbu cihānı
Terk eyle şuğrāyı yokdur mekānı
Menzil almaķ eger meydān isterseñ
4. Şuña ki açıldı esrār-ı tevḥīd
Vaḥdet-i Zāt'a irüp oldu muvaḥḥid²⁴⁹
Fenānuñ sırrıdur ḥayāt-ı cedīd²⁵⁰
Hızır ile yoldaş ol kerbān isterseñ
5. Tāceddīnoğlı dir şaķınma cānı
Olan bī-cān açar işbu dükkānı
Göñül Mışır'ı ol Yūsuf'uñ zindānı
Sa'y eyle fethine Ken'an isterseñ

İlāhī

60

6 + 5 = 11'li Hece

1. N'idelüm ey göñül sivā ğavġāsın
Bir 'ārif bulup biz²⁵¹ ḥızmete geldik
2. Çıkar gitsün ğayrı dünyā sevdāsın
Āşınā olmağā ülfete geldik
3. Bu dünyā fānīdür devleti fānī
Fenā bulmaz bākī devlete geldik
4. Nice bīġānelük nice bir ğaflet
Furşat elde iken vuşlata geldik
5. *Küntü kenz*²⁵² bābını feth eyleyince
Leylen ü nehāren ğayrete geldik

²⁴⁹ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

²⁵⁰ A.'da "tecdid".

60 A 38b, K 12a

²⁵¹ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

²⁵² "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadis-i Kudsi)

6. Gel inşāfa sen bu²⁵³ niçe bir keşret
Biz bizi bilmege vaħdete geldik

7. Re's-i maldür cem'-i **Tāceddīnoĝlı**
Cem'-ile tefriķi nisbete geldik

İlahī

61

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Devr ider her şey' benümle ins ü cin cümle melek
Bendedür bende muħarrik 'arş u kürs döner felek
2. Ğayrıda yokdur vişāli çün cemāli naķşı ben
İşbu sırrı iden inkār aña lāyık görmemek
3. Şunlara irmez hidāyet sırr-ı 'ışkı bilmedi
Küfr ü zulumet içre kaldı itdi a'mā bilmemek
4. **Tācidīnoĝlı** rümūzıñ çün hidāyet ehline
Söyledükçe küfri artar münkire yok söylemek

İlahī

62

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Nutķ-ı 'ārif nefh-i kudret hayāta lāyık gerek
Bulmaĝa āb-ı hayātı terk-i 'avāyık gerek
2. Her bir esmā irmedi taħķīķ müsemməya begüm
İRmege sālİK bu sırra ism-i muṭābık gerek
3. Olımaz mażhar-ı esmā bu yolda sālİK-i Hāķ
Meşreb-i esmāyı añlar mürşid-i hāzık gerek

²⁵³ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

61 A 38b, K 12b

62 A 39a, K 12b

4. Kāline aldanma sen hāline sa'y it ol mücidd
Lem'a-i nūr-ı vişāle müsta'id 'āşık gerek
5. Sālike **Tāceddinoğlı** olmağ āsān işbu yol
Lā ilāhe illallāh meşreb-i muvāfık gerek

İlāhī

63

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

1. Yüregümde yāre vardur iñlerem tā şubha dek
Gerçi şerha şerha sīnem zaħmı yok gösterecek
2. Çalınur sīnemde her bār²⁵⁵ kūs-ı 'ışk durmaz müdām
Sākin olmaz bende āteş yanar ol tā haşre dek
3. Düşmeyenler işbu 'ışka hāl-i 'ışkı añlamaz
Āh-ı 'ışka döymez eşyā maħv olur cümle felek
4. İşbu derde bir tabīb bulmaz isem hālüm n'ola
Bir oñulmaz yāredür 'āşıkda bu tīmāre dek
5. Mübtelā-yı 'ışk olaldan pāre pāre bu ciğer
Turmaz 'āşık iñler ağlar ol vişāl-i yāre dek
6. **Tācidīnoğlı** şafā-yı hūn degül gāyāt-ı 'ıyd
Girçek 'āşık işbu yolda sa'y ider kırbāna dek

İlāhī

64

6 + 5 = 11'li Hece

1. Almaz iseñ eger sālīkūñ elin
Neye kādīr n'itsün bī-çāre sālīk
Āsān itmez iseñ sālīkūñ yolın
Neye kādīr n'itsün bī-çāre sālīk

---

63 A 39a, K 12b
²⁵⁵ K'de "her vaqt".
64 A 39b, K 13a

2. Ezelî gelmişdür olan ehl-i ikrâr²⁵⁶
Fazluñ irür ise açıvir esrâr
Bî-çâre sâliküñ elinde ne var
Neye kâdir n'itsün bî-çâre sâlik
3. Tağılur 'anâşır durmaz bu dîvân
Gice gündüz gider eglenmez kerbân
Kimine açılmaz kimine âsân
Neye kâdir n'itsün bî-çâre sâlik
4. Nefhüñ ile geldi vücûda âdem
Âşâr-ı nefhüñdür kâmilde bu dem
Senüñ emrûñledür taħrîr ü kalem
Neye kâdir n'itsün bî-çâre sâlik
5. İdemez müsâfir gurbetde huzûr
Bir kaṭre ile cümle olur mağfûr
Lüṭfuña mevķûfdur bu yolda 'ubûr
Neye kâdir n'itsün bî-çâre sâlik
6. **Tâceddînoğlı** dir iste Mevlâ'yı
Girçek 'aşık n'ider ğayrı sevdâyı
Çıkarmazsañ kalbden ḥubb-ı sivâyı
Neye kâdir n'itsün bî-çâre sâlik

İlâhî

65²⁵⁷

1. *Fa 'â'lün limâ yürîd²⁵⁸ külle yevmin hüve fî şe'n²⁵⁹*
Zü'l-celâli ve'l-ikrâm²⁶⁰ âḥir kevn ü mekânsıñ
2. Tekmîl-i cisme eger sa'y eylese bir sâlik
'Avâlimden münezzeḥ fitne-i âḥir-zemânsıñ

²⁵⁶ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

65 A 39b, K 13a

²⁵⁷ Bu şiirin vezni tespit edilememiştir.

²⁵⁸ "Fa'âlun limâ yurîd" (Dilediğini mutlaka yapandır.) (Bürûc/16)

²⁵⁹ "Yes-eluhu men fî-ssemâvâti vel-ardı külle yevmin huve fî şe'n" (Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O'ndan isterler. O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır.) (Rahman/29)

²⁶⁰ "Tebârake-smu rabbike zî-lcelâli vel-ikrâm" (Azamet ve ikram sahibi Rabbinin adı yücedir.) (Rahman/78)

3. Ruḥ-i gülzāruñı nice seyr eylesün bir ‘āşık
Yüzüñ *ve 'd-duḥā*²⁶¹ velī zülf-i perişānsıñ
4. Bād-ı ‘ināyet esüp ref‘ ide zülfüñi yüzden
Ġayrı gider aradan āşikāre ‘ayānsıñ
5. Bāğ-ı ḥüsñüñ gülşeninde gösterür her şey’ nişān
Vechüñdür eşyā kamu ‘ayn-ı *seb ‘a’l-meşānsıñ*²⁶²
6. Kāmilde zuhūr ider lem‘a-i Zāt’uñ senüñ
İderem secde aña mihrāb-ı iki cihānsıñ
7. **Tāceddīnoğlı** ‘āşık gerekdür ola bī-rūḥ
İdeli Zāt’uñ tecellī bende taḥkīk cānsıñ

İlāhī

66

7 + 7 = 14’lü Hece

1. Ben beni ben dir iken ne ‘acebdür ki ben sensin
Maḥv-ı vücūd olınca bu vücūdum ‘aynı sensin
2. İster iken ben seni ne ‘aceb buldum beni
*Yā hüve yā men hüve*²⁶³ nihān u ‘ayān sensin
3. Bulalı cānum şühūd her sözüñüz ene’l-ḥaḳ
Bu söz benüm degüldür ki bende diyen sensin
4. Nice inkār eylesün **Tāceddīnoğlı** seni
Zāhirī hem bāṭnī cümle görinen sensin

İlāhī

²⁶¹ “Ve-dduhâ” (Kuşluk vaktine andolsun) (Duha/1)

²⁶² “Veled kad âteynâke seb’an mine’l-meşânî ve’l-kur’âne’l-azîm” (Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur’an’ı verdik.) (Hicr/87)

66 A 40a, K 13b

²⁶³ “Ey kendisinden başkası olmayan”.

Fa‘ilātün Fa‘ilātün Fa‘ilātün Fa‘ilün

1. Gele ey dil o hevāyı bulalum Mevlā’ muzı
Çün hevā ehlini ey dil aldadı işbu felek
2. Yola oğrı gidelüm dost idelüm sevdāmuzı
Zāyi’ itme ‘ömrüñi hele bugün yarın diyerek
3. Bu ‘anāşır bize ālet elde fırsat var iken
Nedür ol malab-ı a‘lā sa‘y idüp bulmağ gerek
4. Şıyuban putlarını *kenz-i haf̄m̄ñ*²⁶⁴ ey dil
Sırr-ı Zāt’a irişüp yok durur ađyāre dimek
5. Kim şaşar uğrevi toğmı hāşılı oldur biçen
Loğma-i cenneti ey dil şanma sen bir müft yimek
6. Vağt-i fırsātdur begüm sa‘y eyle sen²⁶⁵ vuşlatına
'*Accilü*²⁶⁶ didi haberde çün-ki vācib ivmek
7. **Tācidīnođlı**’nuñ ey zāhid cihādı nefis-ile
Şanma sen zāyi’ olur ‘āşıklaruñ çekdiği emek

İlāhī**Müstef‘ilün Müstef‘ilün**

1. Bu yolda vācibdür²⁶⁷ emek
Mağdürını şarf eylemek
2. Cān-ile hem başdan geçüp
Terk-i cihān itmek gerek

---

67 A 40a, K 13b

²⁶⁴ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünü” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

²⁶⁵ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

²⁶⁶ “Accilü bi’s-salâti kable’l-fevt, accilü bi’t-tevbeti kable’l-mevt” (Vakit geçmeden namazı kılmakta, ölüm gelmeden tövbe etmekte acele et.) (Hadîs-i Şerif)

68 A 40b, K 13b

²⁶⁷ K’de “lāzımdur”.

3. Arz u semā nūrī anuñ
Şusuz gezer şuda semek

4. Zünnārı kır bî-ḥavf olup
Küfr ile ĩmān ḥaşre dek

5. Bezm-i vişāl zevkın idüp
‘İlm-ile gel tefrîke dek

6. Eşyā mu‘ammādur velī
Herkese lâzımdur bilmek

7. Bu sırra **Tāceddīnoġlı**
Gerekdür sālīke irmek

İlāhī

69

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Neye geldiñ nedendür çün zuhūrıñ
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin
Nedür kārıñ nedendür bu sürürıñ
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin
2. Geçen geçdi şakın bakma güzeşte
Tabīb iste eger olduñsa ḥaste
Hevādan sen kesil Mevlā’yı iste
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin
3. Niçün turmañ olan ‘ahd-i vefāya
Niçeye dek kul olursuñ sivāya
Nice bir sen uyañ nefis ü hevāya
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin
4. Ne itdünse seni teftiş iderler
Ḳamu ef‘āl u aḥvālī sorarlar
Ḥazer eyle kaçırılar hem dögerler
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin

5. Naşihat **Tācidīnoğlı** ol ‘ākil
Tedārük gör şaşın sen olma ġāfil
Ne ekdiñ mezra ‘añ dünyāda ħāşıl
‘Aceb ġāfil gelüp ġāfil gidersin

İlāhī

70

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Görmez ol sālīk cemālin olsa göz dīde-i kil
Görür ol ‘āşık-ı şādık açıla dīde-i dil
2. *Len-terānī*²⁶⁹ işbu sırdur çün dinildi Mūsi’ye
Nice añlar herkes anı Zātı’nuñ oldu işbu dil²⁷⁰
3. Añlamaz zāhid bu sırrı sen n’ideñ taḥkīk idüp
Şol-ki añlar oldu ‘ārif ne ḥācet kāl ile kīl²⁷¹
4. **Tācidīnoğlı** dilerseñ işbu remzün keşfini
Maḥv olunca olur ol dīde-i kil dīde-i dil

İlāhī

71

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Cemāli şem‘ine seyrān iderler
İrādet ehlinün nuṭkında şādık
2. Vişāli ‘ıydine ḳurbān iderler
Şular ki oldılar bu yolda ‘āşık

70 A 41a, K 14a

²⁶⁹ “Velemmā cāe mūsā limikātinā vekellemehu rabbuhu kāle rabbi erinī enzur ileyke kāle len terānī velākini-nzur ilelcebeli fe-ini-stekarra mekānehu fesevfe terānī felemmā tecellā rabbuhu lilcebeli ce’alehu dekken veḥarra mūsā sa’ikān felemmā efāka kāle subhāneke tubtu ileyke veenā evvelu-lmu’minîn” (Mūsā, belirlediğimiz yere (Tūr’a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen göremezsın. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mūsā da baygın düştü. Ayılınca, “Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah’ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim” dedi.) (A’râf/143)

²⁷⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

²⁷¹ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

3. Olurlar sırr-ı Zāt'a maḥrem anlar
İrişe pîre kim 'irfâna nâtık
4. İçüp kudret şarâbını elinden
Olur mestî ebed *lâ-havfa*²⁷² lâyıq
5. Dağarlar boynına zencîr-i kudret
Cenâbuña çekerler olsa lâyıq
6. Olur ol vaqt aña luḫ-ı tecellî
Ki kalbden ref' ola bir dem 'avâyık
7. Ki gelsin derdi olan **Tâceddinoğlu**²⁷³
Kim isterse bugün hekim-i hâzık

İlâhî

72

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. İster-iseñ ey 'ışk eri
Meydâna gel meydâna gel
Kıl sen fedâ cân u seri
Merdâne gel merdâne gel
2. Kalbden gider gitsün keder
Mekr-i sivâdan it hâzer
Girçek marîz-iseñ eger
Tîmâra gel tîmâra gel
3. Çün-ki dinildi el ele
Başka gidilmez bu yola
Bir pîr etegin al ele
Kerbâna gel kerbâna gel

---

71 A 41a, K 14a

²⁷² "Elâ inne evliyâallâhi lâ havfun 'aleyhim velâ hum yahzenûn" (Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.) (Yunus/62)

²⁷³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

72 A 41b, K 14a

4. Unut begüm sen bildigün
Añlayıgör sen n'itdigün
Eyle hikāyet gördügün
İkrāra gel ikrāra gel²⁷⁴

5. **Tāceddinoğlı** iste kemāl²⁷⁵
Eşyā aña zıll u hayāl
İster-iseñ eger vişāl
İnsāna gel insāna gel

İlahî

73

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Nice bir sevdādasın sen ey gönül inşāfa gel
Fāriğ ol kıl ile kâlden lafzı ko ma'nāya gel
2. Vuşlat-ı yāriñ bu yolda ehl-i 'ışkuñ 'ıydıdur
Ko hevāyı nefsi ey dil eyle terk qurbāna gel
3. Aḥsen-i taqvīmi şanma oldı şüret ādeme
Şürete aldanma sen tāvūs gibi insāna gel
4. Bī-'amel 'ilmi n'idersün görmedün mi iblāsi
Bī-riyādur²⁷⁶ añlar-ısañ çün 'amel ihlāşa gel
5. Ḥaqq'ı bil sen Ḥaqq'ı aña niceye dek serserī
İsmiñi zākir kamu ḥalk hū'yı ko hümāya gel
6. Lübb-i Qur'an nuṭq-ı 'ārif ehl-i 'ışkdur maḥremi
Tālib-iseñ bī-vücūd ol maḥva ir 'irfāna gel
7. **Tācidinoğlı** dilerseñ üns idersin derdini
Ref' idüp noḡta-i vehmi çatresin 'ummāna gel

²⁷⁴ K'de "aqrāna gel aqrāna gel".

²⁷⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

73 A 41b, K 14b

²⁷⁶ A.'da "bir deryādur".

İlahî

74

6 + 5 = 11'li Hece

1. Terk itdi bu gön'lüm işbu fenâyı
Bir ulu sevdâda bî-çâre gön'ül
Âşinâlık ister bulup Mevlâ'yı
Murâda ire mi âvâre gön'ül
2. Gözüm²⁷⁷ yaşı tırmaz dâ'imî akar
Gicelerde feryâd ider tâ seher²⁷⁸
Bir mürşid ister ki ala ol haber
Mağşûda ire mi dîvâne gön'ül
3. 'Azm itdi bu yola eyleye sefer
Yeñemez gön'lini tağlara düşer
Görmege Hâlîk'ün cemâlin iver
Yanup mağv ola mı pervâne gön'ül
4. İster ki bir kerbân uya anlara
Rüsvây ide²⁷⁹ kendin kamu illere
Melâmet eyledi düşüp dillere
Bilmem ma'mûr olur harâbe gön'ül
5. **Tâceddînoğlı** ki²⁸⁰ ister bir ehli
Cândan başdan geçe ölmeden öle
Mağv idüp vücûdın şühûda ire
Kaşreler ulaşur 'ummâna gön'ül

---

74 A 41b, K 14b

²⁷⁷ Yazma nüshalarda "Göz yaşı" olan bu kelime vezin gereği bu şekilde düzenlenmiştir.

²⁷⁸ Yazma nüshalarda "Feryâd ider gicelerde tâ seher" olarak geçen mısranın 6+5=11'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

²⁷⁹ Bu kelime, hem mısranın veznini hem de anlamı tamamlamak için eklenmiştir.

²⁸⁰ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

İlahî

75

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Cihetden taşradur ma'îlüb olan 'âşık olur sâlim
Ki yirde gökde mişli yok bu sırrıñ ma'hemmi 'âlim
2. Bu remzi añlamaz şunlar ki *men lem yezku lem yağrîf*²⁸¹
Bunı hâl itmeyen kimse odur câhil odur zâlim
3. Ki varlık defterin ref' it tecellî eyleye Zât'ı
Efendi bildügünden geç olursañ 'ârife hâdim
4. Ki dâ'im **Tâcidînoğlı** vişâlinüñ vüşûlinde
Bu sırta irmeyen kimse ki yarın ol olur nâdim

İlahî

76

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Ki tekrâr anadan ben yeñi toğdum
Babasuz anadan bir dâhi toğdum
2. Ana rahminde oldı bunca hâlet
Nice şeyleri ben beşikde şordum
3. Olurdı vâlidem çün niçe haste
Hızır beşşigümi ögrürdi gördüm
4. 'Acebdür **Tâcidînoğlı** bu hikmet
Bu sırrı gelmeden dünyâya tıydum

---

75 A 42a, K 15a

²⁸¹ "Men lem yezuk lem ya'rif" (Tatmayan bilmez!)

76 A 42a, K 15a

İlāhī

77

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Vişāli-y-le vişāl aratdı derdim
Ki tefrīk ile cem' i ben cem' itdim
2. Velī her zerrede şems-i hayāli
Cemāli nūrını ben bende gördüm
3. Didiler kayd ile şoĥbet ĥarāmdur
Anuñ-çün muṭlağ oldum cānı virdim
4. Ki cennet ĥūr u ğilmāna ne minnet
Bulup Ĥağğ'ı bu sevdāyı²⁸³ giderdim
5. Rızā yok açmağa **Tāceddinoğlı**
Nice ölmüşleri ben ĥayy iderdim

İlāhī

78

8'li Hece

1. Şimdi 'aceb ĥāle düşdüm
Ben söylerem ben diñlerem
Sırr-ı vaĥdete irişdüm
Ben söylerem ben diñlerem
2. İrdi baña işbu ĥālet
İki cihān buldı devlet
Kalmadı arada keğret
Ben söylerem ben diñlerem
3. **Tāceddinoğlı** n'eylesün
Kime bu ĥāli söylesün
Kime disün kim añlasun
Ben söylerem ben diñlerem

---

77 A 42b, K 15a

²⁸³ A.'da "sevdāya".

78 A 42b, K 15b

İlahî

79

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Ey t̄alib-i Ka'be olan
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
Gelsün ḡacc-ı ekber kılan
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
2. H̄aḡ'dan ayrı degül c̄anum
Ka'be-i z̄ahirdür tenüm
Ḳalbüm beytü'l-ma'mür benüm
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
3. Beytullaham yok k̄il ü k̄āl
Fi'l-ḡaḡk̄ Ka'be ehl-i ḡāl
Z̄ahir baña oldı mişāl
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
4. İnşāf idüp ol ehl-i H̄aḡ
İnk̄arı ḡo gel bende H̄aḡ
Ka'be benem gitme uzak
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
5. Her kim ḡapumda ḡul olur
Eşigümde Ka'be bulur
Münkir olan maḡrüm ḡalır
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
6. Her kim ziyāretüm ider
Ma'şüm u pāk olup gider
H̄aḡ emrini şeksüz güder
H̄aḡ bendedür Ka'be benem
7. **Tāceddinoḡlı** müttak̄i
Z̄ahidlere bu söz ḡafī
Münkir ḡabül itmez H̄aḡ'ı
H̄aḡ bendedür Ka'be benem

İlahî

80

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

1. Gele ey dil evine esrâr-ı 'ışkı duyalum
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelüm
İdelüm sırr-ile mi'râc cānı teni kıoyalum
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelim
2. İdüben nefse havāle zü'l-fiķār-ı lā ilāh
Giderüp hubb-i sivāyı diyelüm illallāh
Yunuban pāk olalum kıalmaya hıç zerre günāh
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelim
3. İrelüm nūr-ı vişāle bu fenādan geçelim
Gitdi akrān ile emsāl gayret ile yitelim
Bulalum 'ārif-i billah her ne dirse tıtalım
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelim
4. Maṭlab-ı Zāt idelüm terk eyleyüp biz kııl ü kıāl
Oldı āhir 'ömrümüz nice aldar bu hayāl
Tağılur bir gün 'anāsır yok mı her şeyde zevāl
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelim
5. Tācidinoğlı nazar kııl her işe 'ibret-i Hakk
Vuşlata cümle mişāldür sālīke oldı sebaķ
Lāzım oldı elümüz dünyā vü 'uķbādan yumaķ
Baş açık yalın ayak cānib-i Hakk'a gidelim

İlahî

81

6 + 5 = 11'li Hece

1. Çıķarıñ münkiri gelmez İmāna
İkrār idenleri da'vete geldim
İmān itmez anlar işbu 'ayāna
Mü'min olanları da'vete geldim

---

80 A 43a, K 15b

81 A 43a, K 16a

2. Yüksüz olan alur işbu meydānı
Bu yollarıñ cānsuz gider kerbānı²⁸⁷
Şunlar ki añlamaz aşsı ziyānı
Ziyānın añları da‘vete geldim
3. Kerbānum kākmadan gelsinler anlar
Şoñra gidemezler²⁸⁸ çetindür yollar
‘İlm-ile varılmaz kalır bu diller
Hāl isteyenleri da‘vete geldim
4. **Tāceddīnoğlı** dir gerekdür gayret
Ehl-i ‘ışkuñ hāli olmağ melāmet
Kamet itdi bugün gelüñ kıyāmet
Uyanları bunda da‘vete geldim

İlāhī

82

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Olalı ehl-i melāmet giyeli hırka-i post
Biz melāmet seglerinden²⁸⁹ çekmezüz aşla elem
2. ‘Ār u nāmūs gitmeyince yüzini açmadı²⁹⁰ dost
Her ne dirlerse disünler bir olupdur medh ü zemm
3. Kurbeti ‘aşıklarınñ ta‘n-ile olmışdur kadīm
Rütbemüz a‘lā bizüm ne tenezzül ü ne ğam
4. Kanı kurbet kanı vuşlat nice bir buğz u ğarağ
Eylemek nefsuñi işlah çün degül midür ehemm
5. Tā ezelden eksük olmaz çün Ebū Cehl-i la‘īn
‘Ālimüñ cāhil ‘adūsı ger olursa eb ü amm
6. **Tācidīnoğlı** ‘acebdür vağdet-i Zāt’a iren
Aña hoşdur yār elinde gelse sükker dāhi semm

²⁸⁷ Yazma nüshalarda “Cānsuz gider bu yollarıñ kerbānı” olarak geçen mısranın 6+5=11’li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

²⁸⁸ A.’da “gidemez”.

82 A 43b, K 16a

²⁸⁹ A.’da “silklerinden”.

²⁹⁰ A.’da “açdı”.

İlâhî

83

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Düşeli derdiñe yâ Rab gayrı sevdâyı kıdum
Kendi ‘ayıbum görelî ceng ü gavğâyı kıdum
2. İdelî hicret beşerden Muştafâ’nuñ sünneti
İdelî zevk-ı İlâhî hû-y-ile hây’ı kıdum
3. Tıtalı şavm-ı sıvâyı ‘ıydı vaşlına kıdum
Nefsi kırbân idelî ‘ıyd-ı adğâyı kıdum
4. Halka şüret şatamam ‘ışk eylemez anı kabül
Düşeli âteş-i ‘ışka zühd ü takvâyı kıdum
5. Zâhir oldı *kenz-i mahfî*²⁹² çün ve *lâ-hum yahzenün*²⁹³
Üns billâha iriştüm ya‘ni fetvâyı kıdum
6. **Tâcidînoğlı** düşelden zülfünüñ sevdâsına
İstemez iki cihânı gayrı Mevlâ’yı kıdum

İlâhî

84

Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. Geç bu hevâdan gel berü
‘ışk ehline sâkî benem
Câm-ı elestden ilerü
‘ışk ehline sâkî benem

---

83 A 43b, K 16b

²⁹² “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünü” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

²⁹³ “Elâ inne evliyâallâhi lâ havfun ‘aleyhim velâ hum yahzenûn” (Bilesiniz ki, Allah’ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.) (Yunus/62)

84 A 44a, K16b

2. Yokdur arada varımız
Naqd eyledik bazarımız
Nesne degüldür kârımız
'İşk ehline sâkî benem
3. Bir özge hâldür hâlümüz
Bî-mekân oldu ilümüz
Haq kudretidür elümüz
'İşk ehline sâkî benem
4. **Tâceddinoğlı**'dur velî
Başdan geçer çün 'ışk eri
Cümle sözüm Haq 'askeri
'İşk ehline sâkî benem

İlâhî

85

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cümleyi itdi mücellâ ben tecellî sırrıyam
Lâ-yezâl ü lem-yezelî işbu sırriñ remziyem
2. Cümlede âh u enîn vaşlumı isterler benüm
İdemez idrâk ebşâr işbu gözden gizliyem
3. Kuvvet ü kudret 'acebdür şöyle izhâr eyledi
Biñ bir ismüñ mazharıyam cümleñüñ tañrîkiyem
4. Varlıgumdan çün zuhûr itdi kâmusı muhdeşât
Yir ü gök cümle hayâtum kâ'inâtuñ nûrıyam
5. Hecrümüz âteş-i dūzah vaşlımuzdur çün cinân
Bendedür itmâm-ı eşyâ cümleñüñ mi'râcıyam

6. Hayy-ı bākī lā-yemūtu *kul huvallohū ehad*²⁹⁵
*Lem-yelid velem-yüled*²⁹⁶ leyse küfüven şāniyam
7. Hāşılı **Tāceddinoğlı** bu sözüñ taḥkīkdür
Taḥt-ı ḥükmümde kamusı ‘ālemüñ sulṭāniyam

İlāhī

86

11’li Hece

1. ‘Ömür geçdi sivādan el çekmedi
Günāhum çok ne yüz-ile varayum
Hevādan bu gönül geçüp gitmedi
Günāhum çok ne yüz-ile varayum
2. Su’āl olur re’s-i mālden n’eylediñ
Bunca ‘ömri ne yire şarf eylediñ
Sefer tedārügin niçün görmediñ
Günāhum çok ne yüz-ile varayum
3. Hevāya uyup bir bilire şormadım²⁹⁷
Elestdeki olan ‘ahde ṭurmadum
Āyet ḥadiş didigine uymadum
Günāhum çok ne yüz-ile varayum
4. **Tāceddīnoğlı** dir ne olur aḥvāl
Dükeli seyyi’e olursa a’māl
Cümle itdügümden iderler su’āl
Günāhum çok ne yüz-ile varayum

²⁹⁵ “Kul huvallohū ehad” (De ki: “O, Allah’tır, bir tektir.) (İhlas/1)

²⁹⁶ “Lem yelid velem yüled” (O’ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir).) (İhlas/3)

86 A 44b, K 17a

²⁹⁷ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

İlahî

87

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Ki her biri ki Sen'den bir şey' ister
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um
Ki 'âşıklar Sen'i hem Sen'den ister
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um
2. 'Acebdür zâhidiñ çün derdi cinân
Cinânun fâtihi bilmez ki Rıdvân
Hevâ-yı nefis degül mi hür u gılmân
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um
3. Ezelden eyledüñ ihsâna mazhar
Yine luğ it olam ihsâna mazhar
Şühüd eyle diyem Allâhu Ekber
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um
4. Elüm çekdim cemî'an gayrısından
Olur bu derde dermân yine senden
Mağabbet lâzım oldu eski mesken
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um
5. Nic'itsün **Tâcidînoğlı** ne itsün
Gözi yaşın gece gündüz ağıtsun
Hidâyet eyle doğru yola gitsün
Vişâlûñ isterem vuşlat İlah'um

İlahî

88

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Geçür nefsum hevâsından beni Sen
Vireyüm rûhumı bî-rûh olayum²⁹⁸
Düşür ihsânunâ mazhar olam ben
Vireyüm rûhumı bî-rûh olayum

---

87 A 44b, K 17a

88 A 45a, K 17a

²⁹⁸ Yazma nüshalarda "Öleyüm vireyüm rûhumı bî-rûh olayum" olarak geçen mısranın vezne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

2. Ki kaldur ğafleti benden uyandır
Cemālũñ Şem'ine Sen beni yandır
ViŐālũñ cur'asından beni kandır
Vireyũm rũhumı bĩ-rũh olayum
3. İrişe çũn hidāyet baña Sen'den
Geçũp cāndan yuyam elimi benden
Olup Mecnũn dũŐem tağa gidem ben
Vireyũm rũhumı bĩ-rũh olayum
4. Virũp rũhı olup bĩ-rũh gorem ben
Sen'i bensiz bulup bensiz olem ben
Derũnumı kime açam diyem ben
Vireyũm rũhumı bĩ-rũh olayum
5. Ne sũyler **Tācidĩnoğlı** ne dir ol
Yoluñda cānı virmege iver ol
Akar gũzi yaşı anuñ olur sel
Vireyũm rũhumı bĩ-rũh olayum

İlāhĩ

89

Mefā'ĩlũn Mefā'ĩlũn Fe'ũlũn

1. Ki Sen'sin Hālık'um halk eyleyen sen
Senũñ'dür merhamet Şefkat İlāh'um
Ki ağlayam kime boynum egem ben
Senũñ'dür merhamet Şefkat İlāh'um
2. 'Ademden çũn getürdũn Sen dilimũz
Diyār-ı ğurbete dũŐdũk ğarĩbiz
Saña lāyık nemũz var boş elimũz
Senũñdür merhamet Şefkat İlāh'um

3. Senüñ bahşuñ efendi hâk-i şüret
‘Azîm lutfuñ degül mi nefh-i kudret
Vişâlüñ ‘aşıka çün oldı cennet
Senüñ’dür merhamet şefkat İlâh’um
4. Hidâyet it her iş ola müşâdif
Açıla genc ola feth-i ma‘ârif
İrüp vahdet olam sırrına ‘ârif
Senüñ’dür merhamet şefkat İlâh’um
5. İder **Tâceddinoğlı** gerçi-kim hamd
Nic’olur Saña lâyıq şükr ile hamd
Kapuñdan pâdişâhum eyleme red
Senüñ’dür merhamet şefkat İlâh’um

İlâhî

90

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ulün

1. Kamu ‘âlem benüm ister vişâlüm
Şorar yine ki³⁰⁰ kâdadur İlâh’um
2. Ki *leyse fî ğayrullâh*³⁰¹ muhakkak
Ki³⁰² sâ’il añlamaz işbu cevâbum
3. Şühüd-ile bulur her şey’ kemâlât
Haķıkatdur kamuda benüm adum
4. Benem gizli hafâ mestür-ı eşyâ
Kamu iħrâk olur açsam niķâbum
5. *Nefahtu*³⁰³ rûh-ı Ādem buldı şüret
Benüm nûrum kamu cümle nişânum
6. Cemî‘-i mümkinât eflâk nücümü
İderler çün teveccüh kıble-gâhum

90 A 45b, K 17b

³⁰⁰ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

³⁰¹ “Leyse fî d-dâreyn gaynı’llâh” (İki evde (dünya ve âhirette) Allah’tan başkası yoktur.)

³⁰² Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

³⁰³ “Fe-izâ sevveytuhu venefahtu fihi min rûhî feka’û lehu sâcidîn” (Onu şekillendirip içine ruhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin.) (Sâd/72)

7. Yanında hîç ne şey' **Tâceddinoğlı**
Zuhûr-ı kibriyâsıdur 'izâmum

İlâhî

91

8'li Hece

1. Ben nic'olam saña 'aşık
Bî-çäreñem âväreñem³⁰⁴
Yoluñda olmağa lâyıq
Bî-çäreñem âväreñem
2. Senden olur evvel sevmek
Gerekdür kendözin bilmek
Ya'ni bu yolda cân virmek
Bî-çäreñem âväreñem
3. Kanı sevmege bir sebep
Severem demek bî-edeb
Meger ire luţfuñ yâ Rab
Bî-çäreñem âväreñem
4. Senüñ 'ışkuñ beni n'itdi
Zencîr sürür dîvâne itdi³⁰⁵
Yağma itdi varum gitdi
Bî-çäreñem âväreñem
5. **Tâceddînoğlı** nic'olur
Girçek 'aşık yoluñda ölür³⁰⁶
Ehli bulur ikrâr virür
Bî-çäreñem âväreñem

---

91 A 46a, K 17b

³⁰⁴ Yazma nüshalarda "Bî-çäreñem âväreñem dîvâneñem" olarak geçen mısranın 8'li hece ölçüsüne uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

³⁰⁵ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

³⁰⁶ Bu mısradaki hece sayısı fazladır..

İlahî

92

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Zâhir ehli çün siñürmez ehl-i hâlün³⁰⁷ loğmasın
Cümle 'ilme virmez anlar vahdetün bir noğtasın
2. Zâhidi gör nicesi mağrūr ider zühd ü vera'
Virmez 'aşık 'ameline 'ışk şarābı cur'asın
3. Rāh-ı Hāk'da cān u başı terk idüp iden fedā
Hacc-ı ekber eyleyüp görür cemāli Ka'besin
4. Şanma ey zâhid bunı sen bir kurı gavgā ola
Geydiler vahdet-i Zāt'ın ol tecellī hırkasın
5. Tācidīnoğlı 'acebdür rāh-ı 'ışkuñ erleri
Cennet ü gilmān u hūruñ itdiler terk cümlesin³⁰⁸

İlahî

93

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Mağva geldüm çün uyandum gördüm 'işyān içreyem
Rabbenā yā Rabbenā yā müste'ān
Cürmüm aḥfā idemem saña 'ayān
Zāyi' itdüm çün hevāhī bunca 'ömrüm n'eyleyem
Rabbenā yā Rabbenā yā müste'ān
Cürmüm aḥfā idemem saña 'ayān
2. Raḥmete yokdur nihāyet gerçi-kim cürmüm keşir
Kaldum 'işyān içre yā Rab nefis elinden ben esir
Korqaram 'adlūñle qorsañ cennete rüz-ı neşir
Rabbenā yā Rabbenā yā müste'ān
Cürmüm aḥfā idemem saña 'ayān

92 A 46a, K 18a

³⁰⁷ A. 'da "ehl-i cānuñ".

³⁰⁸ Yazma nüshalarda "Cennet ü gilmān itdiler terk cümlesin" olarak geçen mısranın hem vezne uygun hem de anlamlı olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.

93 A 46b, K 18a

3. Zākırūñ **Tāceddinoğlı** dā'imā zikrūñ ider
Bu fenānuñ yoğ vefāsı bī-vefāyı ol n'ider
Ger irürse aña lūtfuñ kalmaz 'iŷyānı gider
Rabbenā yā Rabbenā yā müste'ān
Cürmüm aḥfā idemem saña 'ayān

İlāhī

94

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gün-be-gün oldum melāmī³¹⁰ kalmadı nām u niŷān
Vaḥdetūñ zevḳine irdüm terk idüp iki cihān
2. İçmişüz bezm-i elestden cām-ı 'iŷkuñ cur'asın
Olmışuz kāmīl mükemmel yoğ-iken kevn ü mekān
3. Keŷf olaldan *kenz-i mahfī*³¹¹ 'aql u cāmı terk idüp
Bir 'aceb ḥāle iriŷdim ne zemān var ne mekān
4. **Tācidīnoğlı** nicesi ŷerḥ idem ben ḥālūmi
Ḥāl içinde ḥāle irdüm ḥāl-ile oldum nihān

İlāhī

95

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Emrūm dedür iki cihān
Fermān-ı men fermān-ı men
Ben iŷteyem zāhir nihān
Fermān-ı men fermān-ı men
2. Kimi gelir kimi gider
Kimi biter kimi yiter
Mağribe maŷrıḳa yiter
Fermān-ı men fermān-ı men

94 A 46b, K 18a

³¹⁰ A. 'da "mülākī".

³¹¹ "Küntü kenzen mahfīyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifūni" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadīs-i Kudsi)

95 A 46b, K 18a

3. *Külle yevmdür*³¹³ şānumuz
‘Ālem kamu nişānumuz
Cümlede vardır cānumuz
Fermān-ı men fermān-ı men
4. Cümlede varum var benüm
Her şey murādumdur benüm
Taḥkīk bu ḥālümdür benüm
Fermān-ı men fermān-ı men
5. **Tāceddinođlı** kıandayam
Her kıanda kıaksam andayam
Şer‘an begüm ben bundayam
Fermān-ı men fermān-ı men

İlāhī

96

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. Kıanı şühüd maḥv-ı vücüd inkārı kıo āsān iken
Hızır-ile Mūsā kıışşası ḥüccet saña Kur‘ān iken
2. Tedārügüñ var mı kıanı³¹⁴ ‘ilmüñ nedür emne ‘aceb
Ġaflet begüm saña neden³¹⁵ ‘adüñ senüñ şeytān iken
3. Resülullāh didi ekber şirk-i ḥafī cihādına
İşlāhına sa‘y eyle gel cümleyle sen sultān iken
4. *Yevme tublādan*³¹⁶ it ḥazer niceye dek ḥubb-ı sivā
Furşat günü fevt eyleme şüretde sen insān iken
5. **Tāceddinođlı** kıurtaran kıālī degül çün ḥālidür
Mülāzım ol zikru’llāha ol derdiñe dermān iken

³¹³ “Yes-eluhu men fı-ssemāvāti vel-ardı kulle yevmin huve fı şe’n” (Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O’ndan isterler. O, her an yeni bir ilāhī tasarruftadır.) (Rahman/29)

96 A 47a, K 18b

³¹⁴ A.’da yok.

³¹⁵ A.’da “nedür”.

³¹⁶ “Yevme tublā-sserâ’ir” (Bütün sırların yoklanacağı günü hatırla!) (Târik/9)

İlâhî

97

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ulün

1. Efendüm tebdîl eyle hâle kâli
Baña bildür beni bulam Sen'i ben
Aradan ref' idüp naqş-ı hayâli
Baña bildür beni bulam Sen'i ben
2. Ki *küntü kenz*³¹⁷ ile keşf oldı esrâr
Muḥarrrik oldı eşyâyı bu iḥbâr
Ki *ev ednâyi*³¹⁸ ifşâ itdi izhâr
Baña bildür beni bulam Sen'i ben
3. Elestde eyledik Zât'uhnı ikrâr
Ol ikrârı ol 'ahdi itmem inkâr
Ḳanı fazluñ ḳanı ikrâra âşâr
Baña bildür beni bulam Sen'i ben
4. Bilinmez **Tâcidînoĝlı** bu derdim
Bu derde çün devâsından efendim
Ki nâm u 'ârı ben yağmaya virdim
Baña bildür beni bulam Sen'i ben

İlâhî

98

6 + 5 = 11'li Hece

1. Bir ulu kerbânam sancağum açdım
Erbâb-ı vişâle şalâdur bugün
2. Cümle evliyânuñ öñüne düşdüm
Ref' eyleñ eliñüz du'âdur bugün

---

97 A 47a, K 18b

³¹⁷ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

³¹⁸ “Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ” ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.) (Necm/9)

98 A 47a, K 18b

3. Şifâ zâhir oldu kamu eşyâda
Dükeli dertlere devâdır bugün
4. Deryâ-yı ma'şiyet garķ eyleyenler
Raħmeti baħrinden recâdur bugün
5. İmâm oldum Hızır kâmetin itdi
Melâ'ik³¹⁹ cem' oldu nidâdur bugün
6. 'Aţâyâ günidür **Tâceddînoğlı**
Kanı bir tâlib ki seħâdur bugün

İlâhî

99

6 + 5 = 11'li Hece

1. Mi'râcî 'âşıkun tenden içeri
Yolcî cânın virür maţlabı cânân
Vuşlatı sâlikun cândan içeri
Sırr-ile giderler bir ulu kerbân
2. Girçek 'âşık olan yoldan çıkar mı
Cândan başdan geçer Hâķ'dan kaçır mı
Eglenmez yollarda kerbân yıkar mı
Yolcısın eglemez ki³²⁰ ħür u ğilmân
3. Kalmaz 'âşık gider toğrı yolından
Geçerler 'âşıklar cümle varından
Ene'l-ħaķķun anlar dönmez dârından
Girürler meydâna varurlar 'uryân
4. **Tâceddînoğlı** dir yolu varılmaz
'Adüsü çok durur sâliki ķomaz
Şekk ile gidilmez menzil alınmaz
Bu yolda sermâye şıdķ-ile ĩmân

³¹⁹ A.'da "Melâike".

99 A 47b, K 19a

³²⁰ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

İlâhî

100

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Selîm olmağ müyesser it hevâdan
Mağabbet kıalmaya kıalbde sivâdan
2. Hidâyet eyle tevfiķiñ refiķ it
Gider hırşı çıkar tende kıuvâdan
3. Ola müjde gele *naşrun min'allâh*³²¹
Fütühât-ı İlâhî ire lâ'dan
4. Tecellî eyleyüp çün *semme vechi*³²²
Ki ref' ola kıamu sâye aradan
5. Budur **Tâceddinoğlı** *lî-ma'allâh*³²³
İder keşf-i rümüzü *ev ednâdan*³²⁴

İlâhî

101

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Kıurbet ilinde cüdâyuz dâr-ı vuşlatda ğarîb
Cümle 'uzvumda muğarrrik arada vuşlat neden
Sen baña benden yakınsın bende bu fûrķat neden
Olmışuz bezm-i vişâlde işbu vağdetde ğarîb
Cümle 'uzvumda muğarrrik arada vuşlat neden
Sen baña benden yakınsın bende bu fûrķat neden

100 A 47b, K 19a

³²¹ Ve uhrâ tuhıbbûnehâ nasrun minallâhi ve fethun karîbun ve beşşiri'l-mu'minîn" (Seveceğınız başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!) (Saff/13)

³²² "Velillâhi'l-meşriku ve'l-mağribu fe-eynemâ tuvellû fe-semme vechullâhi innallâhe vâsi'un 'alîm" (Doğuda, Batıda (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

³²³ "Lî maallahi saatun lâ yukarrebûne melekün mukarreb." (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadîs-i Şerif)

³²⁴ "Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ" ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.) (Necm/9)

101 A 48a, K 19a

2. Benligi terk eyle zāhid al haber pervāneden
Yanagör 'ışk āteşinde halk disün dīvāneden
Bilmez ol zāhid Hāk'ı kim toğmaz iki anadan
Cümle 'uzvumda muharrik arada vuşlat neden
Sen baña benden yaqınsın bende bu fūrkat neden
3. Nefh-i Hāk'dur kalb-i ādem çār 'unşurdur türāb
Geçegör zāhid vücūddan işbu 'ālem ke's-serāb
Tūtiye vir sükkeri qādrin ne bilsün çün gurāb
Cümle 'uzvumda muharrik arada vuşlat neden
Sen baña benden yaqınsın bende bu fūrkat neden
4. **Tācidīnoğlı** hazer it her ne görseñ anı ört
'Ārifi bul hizmet eyle sen anuñ üzniñi tut
Biñde bir olmaz hidāyet işbu lūtfuñ hamdın it
Cümle 'uzvumda muharrik arada vuşlat neden
Sen baña benden yaqınsın bende bu fūrkat neden

İlāhī

102

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Delīl-i Hazret-i Hū'yam cemāli isteyen gelsün
İçüp la'li şarābından vişāli isteyen gelsün
2. N'idersin şūfi-i zāhid rızāmuzdur rızā-yı Hū
Koyup 'ār-ile nāmūsı rızāyı isteyen gelsün
3. Bi-ḥamdillah gönül zāhid mücellādur tecellīden
Bugün mir'ātıyuz Hāk'ıñ liqāyı isteyen gelsün
4. Şafā cāmını nūş itdüm ne nām u ne nişānum var
Fenā mülkünden el çeküp beqāyı isteyen gelsün
5. Gehī kaṭre gehī 'ummān 'acebdir **Tācidīnoğlı**
İdüp cāh-ile 'izzi terk Hudā'yı isteyen gelsün

İlahî

103

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

1. Müjdesi sevķ-i terânî çün tecellî bî-nihân
*Len-terânî*³²⁶ sırrını keşf eylemem ehle 'ayân
2. Sırr-ı Zât'ıñ mazharıdur işbu remzüñ mahremi
Bâğ-ı hüsni gülşeninde 'andelîb iki cihân
3. Enfüs-i âfâķ müsaḥḥar niçesi taḥķîķ idem
Emr ü nehyi çün elümde kudret-i Ḥaķ oldu şân
4. Şüretâ faķram velî tekmiñ-i devlet itmişem
İşbu faķruñ şüretinde gizlidür 'arşu'r-Raḥmân
5. Zâ'il olmaz işbu devlet dâ'imî bende ebed
Oldı zerre çün yanumda devlet-i Süleymân
6. Keşf-i esrâr eyleme **Tâceddinoğlı** ki şaķın
Ketm-i esrâr ile me'mûr cümleden ehl-i 'irfân

İlahî

104

Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Bilüp nefsin bilüp Rabbin
Seni sen idegör iz'ân
Begüm vuşlat için geldiñ
Olan isrâf nedür her ân

103 A 48b, K 19b

³²⁶ “Velemmâ câe mûsâ limikâtinâ vekellemehu rabbuhu kâle rabbi erinî enzur ileyke kâle len terânî velâkini-nzur ilelcebeli fe-ini-stekarra mekânehu fesevfe terânî felemmâ tecellâ rabbuhu lilcebeli ce'alehu dekken veḥarra mûsâ sa'ikân felemmâ efâka kâle subhâneke tuvtu ileyke veenâ evvelu-lmu'minîn” (Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, “Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim” dedi.) (A'râf/143)
104 A 48b, K 19b

2. Ezelden geldi çün āye
Gerek sālīke sermāye
Nihāyet irür *ednāya*³²⁷
Budur tekml̄ budur ihsān
3. Fenā-yı seyr-i fillāhı
Niķāb-ı *lī-ma ‘allāhı*³²⁸
Bulagör bunda Allāhı
Ki maḥv olup gide bu cān
4. Sülūkuñ eyle sen itmām
Ki tekml̄ idegör İslām
Gerek ḥāş ol gerekse ‘ām
İde mi ‘rāc olup cihān
5. Ne ism-ile ne cismüm var
Bu ‘ālemde ne cinsüm var
Ne bir şey ile ünsüm var
Ki gitdi küfr-ile ĩmān
6. Degüldür **Tācidīnoğlı**
Anadan şanmañuz toğdı
Vücüdsuz ol vücüd buldı
Anuñ nefḥi-y-ledür insān

İlāhī

105

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Kāmil oldum ben ezelden bī-‘amel
Ādem ü Ḥavvā daḥi hem gelmedin
2. Nefḥ urupdur rūḥumuz bezm-i ezel
Ādem’üñ rūḥı daḥi nefḥ olmadın

³²⁷ “Fekāne kābe kavseyni ev ednā” ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.) (Necm/9)

³²⁸ “Lī maallahi saatun lâ yukarrebūne melekün mukarreb.” (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadīs-i Şerif)
105 A 49a, K 19b

3. 'İyş u 'işret cennet içre var idüm
İşbu halka *kün fekān*³³⁰ dinilmedin
4. Çün yazılmış hüsni-hālüm fazl-ile
Levh-i mahfūz daḡi hem yazılmadın
5. **Tācidīnoḡlı** vūşülüm var idi
Zāt'ı Zāti'na tecellī kılmadın

İlāhī

106

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Haḡḡ'ı şanma muhteḡidür āb-ı hayvānı nihān
'Ārife oldı Hızır gibi daḡi andan 'ayān
2. Cümle eşyāda haḡīḡat oldı esrārı anuñ
Kāfir olma bu cihānuñ mişli oldı işbu cān
3. Da'vetüñ oldı senüñ cennet-i Zāt'a sa'y it
Şunlar irdi işbu zevḡe oldı taḡḡīḡ müslimān
4. İşbu zevḡuñ sırrına³³¹ ḡarḡ olmayan 'āşık degül
Bilmezüz ki nice olur bu haḡīḡatde insān
5. **Tācidīnoḡlı** kelāmuñ çün kitābuñ lübbidür
Budur ol āyetdeki taḡḡīḡ olan İslām u ĩmān

İlāhī

³³⁰ "İnnemā emruhu izā erāde şey-en en yekûle lehu kun feyekûn" (Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen olur.) (Yâsin/82)

106 A 49a, K 20a

³³¹ A.'da "sırrına zevḡuñ".

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Neye geldi çün nedendür bu cisim
Añladı anlar ki bildi nefslerin
2. Vālideynüñ saña koğuğı isim
Kāfir itdi seni hem kendilerin
3. Olmak isterseñ küfürden ħalāş
Ehl bul sen işbu dilden añların
4. **Tācidīnođlı** kelāmuñ gerçi az
Şerĥ olursa olur on cüz eklerin

İlāhī**6+5=11'li Hece**

1. Bir āteşdür düşdüm yanar yiñilmez
Yine Sen'den olur derdime dermān
Gice gündüz yanar artar söyünmez
Yine Sen'den olur derdime dermān
2. Muşaffā kı1 kalbi ħalmasun sivā
Şafā-yı ħalbedür firdevs-i a'lā
Fazluñ-ile kerem it bize³³³ Mevlā
Yine Sen'den olur derdime dermān
3. Envāruñ her şeyde muĥarrer sübüt
Her şeyiñ bātını olup meleküt
Görinür her şeyde envār-ı lāhūt
Yine Sen'den olur derdime dermān
4. **Tāceddīnođlı** ne a'ceb kār itdi
Cām-ı hū cur'ası tār u mār itdi
'Aql u cānı aldı iĥtiyār gitdi
Yine Sen'den olur derdime dermān

107 A 49b, K 20a

108 A 49b, K 20a

³³³ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

İlahî

109

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Kō gayrîyî Allah'a dön
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su
Furşat günidür çün bugün
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su
2. Rāh-ı Hāk'da çok ħarāmî
'Ārifdür bunuñ imāmı
Gitdi 'ömrüñ ħarmānı
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su
3. Uzak sefer gelmez giden
Zikîr ile bulmuş bulan
Virmiş ħaber evvel gelen
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su
4. Bir 'arife şor al ħaber
Yatma begüm aşlā seher
Taħķîk sefer taħķîk sefer
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su
5. **Tāceddinoğlı** kıl ta'āt
'Ömr-i āħîr geķer sa'āt
Var iken elde bîza'āt
Yatma seher iħmâli kō
Türmaz 'ömür bir aķar su

İlahî

110

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Ey nūr-ı Zāt' uñ hastesi
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo
Vuşlat şarābı teşnesi
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo
2. Geldüñ bugün sen şormağa
Sen şormağa sen bulmağa
Bunda cemālin görmege
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo
3. Terk-i hevā toğrıya git
Gel ele görinen ögüt
Gerek pîr ol gerek yigit
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo
4. Nice hayālāt olmadın
Bir bir 'amel görünmedin
Yüz üstine sürinmedin
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo
5. **Tāceddinoğlı** himmetüm
Ġayrıya yıl bir sa'ātüm
Ĥaқ kudretidür kudretüm
Gel baña gel Mevlā'yı şor
Hevāyı ҡo sivāyı ҡo

İlāhī

111

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Girçek eger t̄alib iseñ
İvme şaķın yorulma sen
Rāh-ı Hāk'a rāģıb iseñ
İvme şaķın yorulma sen
2. Ehli bulup semtini şor
Tut sözini ikrāra tur
Çıkma bu yoldan gidegör
İvme şaķın yorulma sen
3. Esbābı zıkr itmek bunuñ
Hāşılı mişlüñdür³³⁷ senüñ
Müşkil gitmesi bu yoluñ
İvme şaķın yorulma sen
4. Bu şürete aldanma sen
Mişl-i beden oldı vaţan
Yorılmaz bu derde düşen
İvme şaķın yorulma sen
5. **Tāceddinoğlı** görince
Turma bu yolda olunca
Maţlūba vāşıl olunca
İvme şaķın yorulma sen

İlāhī

112

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Celālüñ saţvetin ķaldur cemālüñle hidāyet it
Tehī-dest 'abd-i 'ācizdür İlāhi sen ķarābet it

---

111 A 50a, K 20b

³³⁷ A.'da "مذڪر گنر".

112 A 50b, K 20b

2. Ki hecrüñ âteşi yâ Rab ‘aceb cānuma kâr itdi
Elüm al yolda ƣaldum ben esirge sen ƣimāyet it
3. Ƙapuñdan itme bīgāne ezelden āşinālĳ var
*Selīmü’l-ƣalbe*³³⁸ irişdür yine tekrār ƣarābet it
4. Gider gel aradan yâ Rab ƣuyūdātı aĥāfātı
Sen irgür vaĥdet-i Zāt’a seĥā-kānı seĥāvet it
5. Delīl ol baña yâ Rabbi şırāt-ı müstaĥīm üzre
Ki sensin matlabum yâ Rab meded eyle delālet it
6. Bilür ki **Tācidīnoĝlı** niyāz ider ƣapuñda ƣok
Yine kendi faĥır gider kerem-kānı kerāmet it

İlāhī

113

6+5=11’li Hece

1. Vañan-ı aşlından ĥaber isteyen
Disün dā’im lā ilāhe illallāh³³⁹
Vaĥdet ‘āleminden eşer isteyen
Disün dā’im lā ilāhe illallāh
2. ‘Āşĳlarıñ ƣaşdı yāriñ cemāli
Terk itdiler anlar nām u nişānı
Kim isterse görmek rüy-ı cānānı
Disün dā’im lā ilāhe illallāh
3. Ĥāl ehlidür *küntü kenzi*³⁴⁰ añlayan
Ma ‘şük imiş ‘ışĳ elinden ağlayan
*Men ‘aref*³⁴¹ sırrını bilmek dileyen
Disün dā’im lā ilāhe illallāh

³³⁸ “İllā men etāllāhe bi kalbin selīmin” (Allah’a arınmış bir kalp ile gelen başka.) (Şuārâ/89)

113 A 50b, K 21a

³³⁹ Yazma nüshalarda bu şiirin tekrar eden bu mısraları “Disün lā ilāhe illallāh” olarak geçer; ancak 174 numaralı şiir, bu şiirle aynı ve onun tekrar eden mısraları bu şekilde olduğu için bu mısralar bu şekilde düzenlenmiştir.

³⁴⁰ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifüni” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

³⁴¹ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanıır.) (Hadîs-i Şerîf)

4. **Tāceddinoghı**'nuñ seherī āhı
Enbiyā kodılar bu toğrı yolu
Mađlab idinenler zāt-ı İläh'ı
Disün dā'im lā ilāhe illallāh

İlahī

114

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. *Cāhidū fi'llāhi*³⁴² yā ehli'r-recā
Nefsi silāh eyleyüp gözle rızā
2. *Ve'trekū şirken hafıyyen ve'r-riyā*³⁴³
Hađđ'a kul olmaz göñül ola riyā
3. Kulluđ isterseñ hađđikat sālik ol
Ol sülük içinde buldılar liķā
4. Sa'y idüp ölmezden evvel ölegör
*İrci'īye*³⁴⁴ lāyık ol *esmi*³⁴⁵ nidā
5. **Tācidinođlı** olanlar 'abd-i hāş
Ėayra kul olmadılar ütrük sivā

114 A 51a, K 21a

³⁴² “Vecāhidū fillāhi hakka cihādihi huve-ctebākum vemā ce'ale 'aleykum fi-ddīni min haracin millete ebikum ibrahīme huve semmākumu-lmuslimīne minkablu vefi hāzā liyekūne-r-rasūlu şehīden 'aleykum vetekūnū şuhedāe 'alā-nnāsi feakīmū-ssalāte veātū-zzekāte va'tasimū billāhi huve mevlākum feni'me-lmevlā veni'me-nnasīr” (Allah uğruna hakkıyla cihad edin. O, sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yükledi. Babanız İbrahim'in dinine uyun. Allah, sizi hem daha önce, hem de bu Kur'an'da müslüman diye isimlendirdi ki, Peygamber size şahit (ve örnek) olsun, siz de insanlara şahit (ve örnek) olasınız. Artık namazı dosdođru kılın, zekātı verin ve Allah'a sarılın. O, sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!) (Hacc/78)

³⁴³ Gizli şirki ve riyâyı terk edin!

³⁴⁴ “İrci' ilā Rabbiki rādıyeten mardıyyeten!” (Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbi'ne dön!) (Fecr/28)

³⁴⁵ “Esmi' bihim veebsir yevme ye'tūnenā lâkini-zzālimūne-lyevme fi dalālin mubīn” (Bize gelecekleri gün (gerçekleri) ne iyi işitip ne iyi görecekler! Ama zalimler bugün apaçık bir sapıklık içindedirler.) (Meryem/38)

İlâhî

115

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Nüşha-i kübrâdur³⁴⁶ insân nefha-i sırr-ı ezel
İşbu remzi bilmeyen câhil behâyim *bel eğal*³⁴⁷
2. Āyet-i *seb'a'l-meşânî*³⁴⁸ şol oğurıñ noqţadan
Yidi deryâyı geçüp müşkilâtum oldı ħal
3. Çâr'unşurdan geçüp itlâk olupdur menzilüm
Dört kitâbına müzâhir cümle sırrına maĥal
4. *Küntü kenzin*³⁴⁹ sırrını keşf itmeyenler zâhidâ
Zâyi' oldı 'ömri anuñ bilmedi nedür 'amel
5. **Tâcidînoğlı** bu remze kimse maĥrem olımaz
Meger iĥsân ide mürşid elinden 'izz ü cel

İlâhî

116

6+5=11'li Hece

1. Terk eyle zâhid sen³⁵⁰ cân ile başı
*Men 'aref*³⁵¹ sırrına iĥsân görünür
Duragör dîvânda dîzâra karşı
*Küntü kenziñ*³⁵² sırrı 'ayân görünür

³⁴⁶ A.'da "kibriyâ".

³⁴⁷ "Velekad zera'nâ licehenneme keşîran mine-İcinni vel-insi lehum kulûbun lâ yefkahûne bihâ velehum a'yunun lâ yubsirûne bihâ velehum âzânun lâ yesme'üne bihâulâ-ike kel-en'âmi bel hum edallu ulâ-ike humu-lgâfilûn" (Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.) (A'râf/179)

³⁴⁸ "Velekad âteynâke seb'an mine'l-meşânî ve'l-kur'âne'l-azîm" (Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'an'ı verdik.) (Hicr/87)

³⁴⁹ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifûni" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

116 A 51a, K 21b

³⁵⁰ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

³⁵¹ "Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu" (Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

³⁵² "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifûni" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

2. 'Āşıkların derdi likā-yı Hāk'dur
Gel hizmet it zāhid ğayrı yol yokdur
Pāk eyle albūni mir'āt-ı Hāk'dur
Terk eyle varuñi cānān görünür
3. Cān dime şol cāna bilmez cānānı
Ol cān diyenlerin rūhı hayvānı
Eger olur iseñ bunda nūrānı
Ol nūr-ile sende 'ayān görünür
4. Tāceddīnoĝlı vir variñ yolına
Aldanma sen şaın fānı iline
Bir gūn dūşer gōñūl berza iline
Bı-şān ol gōñūl ol dost şān görünür

İlāhı

117

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

1. İşbu esrārı şaın mūnkire sen fāş itme
Keşf-i rāz³⁵³ eyleyüp aĝyār-ile sen 'ıyş itme
2. Mūnkiri görseñ tarıde ğayrıya eyle sūlūk
Çekilür abzı anuñ kendūñi bı-hūş itme
3. Nāgehān görseñ anı sen geivir bama şaın
Mūnkir ĩmāna gelmez bı-ma'nā şavaş itme³⁵⁴
4. Oldı ifrāz çūn celālınden ki ol ahr yūzi
Āşinā olmaz cemāle anı sırdāş itme
5. *Li-vechillāh*³⁵⁵ ola sā'il nicesi ketm olınur
Şūret ehli zāhidi terk eyle dervış itme

---

117 A 51b, K21b

³⁵³ A.'da "Keşf-i zār".

³⁵⁴ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

³⁵⁵ "İnnemā nut'imukum li-vechillāhi lâ nurıdu minkum cezāen velā şukūrā" ((Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) "Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.") (İnsan/9)

6. İşidür buğz-ı ‘adāvetdür ki esfelde müdām
Külli mü’min ihvatün³⁵⁶ münkiri ırardaş itme
7. **Tācidīnoğlı** ‘ümmīdür dü-cihān içre olar
Şems-i Zāt’ı ider inkār sözini gūş itme

İlāhī

118

6+5=11’li Hece

1. Vişāline yāriñ olanlar ‘āşık
Virür varın işbu yolda yağmaya
Niçün olmaz ‘āşık vişāle lāyık
Vire cānı başı gide meydāne
2. Tükenmez ‘āşıkun olınca derdi
Bülbüli mest ider görince verdi
Kimi berdār olup kimi yüzildi
‘İşk yolında anlar oldu merdāne
3. Mey-i ‘ışkdan içen girçek ‘āşıklar
Atlası değışdi pelāsa anlar
Melāmet hırkasın geydiler şunlar
Farq itmezler mescīd ile mey-hāne
4. **Tāceddīnoğlı** dir ‘āşık olanlar
Diñlemez halk sözün her ne-ki dirler
‘Āşıkı ma ‘şūkuñ likāsı egler
Cemāli şem‘ine olur pervāne

---

³⁵⁶ “İnnemelmü’minūne ihvetun feaslihū beyne ehāveykum vettekūllāhe le’allekum turhamūn” (Mü’minler ancak kardeřtirler. Öyleyse kardeřlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karřı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.) (Hucurat/10)
118 A 52a, K 21b

İlahî

119

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Kaldık kamu āvāreler
Sen'den 'ināyet pādişāh
Yā n'eylesün bī-çāreler
Sen'den 'ināyet pādişāh
2. Mü'min degül rāhat eri
Fānī degül rāhat yiri
Sālik nice bulsun seni
Sen'den 'ināyet pādişāh
3. Girdüm yola girdüm yola
Virdüm varum işbu yola
Kime şoram hālüm n'ola
Sen'den 'ināyet pādişāh
4. Eger şālih eger 'āşī
Kamu vaşluñ āvāresi
Lütfuñ senüñ çün çāresi
Sen'den 'ināyet pādişāh
5. Oldı Ğafūr ismüñ Sen'üñ
Raḥmet Sen'üñ maḥlūk Sen'üñ
'Ālem Sen'üñ yā ben kimüñ
Sen'den 'ināyet pādişāh
6. Kime açam ben hālümi
Kim diñlesün feryādumu
Luṭf eyle Sen al elümi
Sen'den 'ināyet pādişāh
7. **Tāceddinoğlı** gidelüm
Bir ehle ḥidmet idelüm
Kudret Sen'üñ ne diyelüm
Sen'den 'ināyet pādişāh

İlâhî

120

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Men ‘aref³⁵⁸ sırrına ‘ârif kimseye söz söyleme
İşbu esrâr-ı hafîyi câhile keşf eyleme
2. Maẓhar-ı ism-i Şabûr ol saña lâzım hüsn-i hulûk
Bilürîñ bilmezleriñ cevrine şabr it iñleme
3. Cân u dilden ‘âşık iseñ taleb eyle Zâtı’nı
Zâhidüñ bakma sözine gel seni sen egleme
4. Münkirüñ **Taceddinoğlı** dîni yok îmânı yok
Bu yoluñ çokdur hasûdı her cühûdı diñleme

İlâhî

121

Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. ‘Aceb oldı cānum benüm
Cānum cānān disem n’ola
Diñle bu söz ƣālüm benüm
Cānum cānān disem n’ola
2. Sırr-ı haƣıƣatdür sözüüm
Oldı hüve hüve özüüm
Budur özüüm budur sözüüm
Cānum cānān disem n’ola
3. Şunlar bu sırrı inkār ider³⁶⁰
Ben ƣorƣaram kâfir gider
Kâfir gelen kâfir gider
Cānum cānān disem n’ola

---

120 A 52b, K 22a

³⁵⁸ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanıır.) (Hadîs-i Şerîf)

121 A 52b, K 22a

³⁶⁰ Bu mısırada hece sayısı fazladır.

4. Fursat günü fırsat günü
Bir ehle şor aña bunı
Bir gün bulamañ bu günü
Cānum cānān disem n'ola
5. **Tāceddinoğlı** dir saña
Neñe mağrūr oluñ neñe
Geç āfākdan gel sen saña
Cānum cānān disem n'ola

İlāhī

122

11'li Hece

1. Aşlum bī-mekāndur geldüm mekāna
Da'vet itmek niyyetine kaçdına
2. Seyr iderek geldim işbu cihāna
Bilmediler baķup benüm işüme
3. Var idüm ezeli cihān yoğ-iken
Ėayrı şandı baķan benüm cismüme
4. Ezelī bī-naķşam ben naķşa geldüm
Aldandılar baķup³⁶¹ benüm naķşuma
5. Ne bildiler ne bildürdüm kendümi
Geldüm yine gider oldum aşluma
6. Ėodılar adımı **Tāceddīnoğlı**
İsm-i şüret örter toprak üstüme

---

122 A 52b, K 22a

³⁶¹ A. 'da yok.

İlāhī

123

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1. Ki sa'y it bilmege nefsün saña senden sefer eyle
Şakın keşf itme ağıyara bu sırrı açma setr eyle
2. Gerekdür işbu yollarda delīl ola bula 'ārif
Bir ehli ara bul cehd it muḳallidden ḫazer eyle
3. Gele ikrāra ol münkir hidāyet iriše senden
Düşür sevdāña yā Rabbi amı benden beter eyle
4. İrür 'ummāna bir ḳatre olur maḫv ol muḫīṭ içre
Beḳā bulup ḫayātından bu fānīden güzer eyle

İlāhī

124³⁶²

6+5=11'li Hece

1. İstemez gayrını bu gönlüm Sen'de
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh
Derdiñe düşeli eglenmez bende
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh
2. Aradum gönlümi bulunmaz oldu
Bilmezem dīvāne gönlüme n'oldı
Yimedem içmeden kesildi ḳaldı
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh
3. Ögüt virsem aña ögütten almaz
Bir 'aceb sevdāda yiler yeñilmez
Tāzelenür derdi artar oñılmaz
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh
4. Girçek mürīd olan ikrārdan dönmez
İkrārından dönen bu sırra irmez
Eglenmez bu gönlüm hiç Sen'süz olmaz
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh

---

123 A 52b, K 22b

124 A 53a, K 22b

5. Gice gündüz ister bulmaz Sen'i
N'itsün 'aşıq Sen'süz iki cihānı
İstemez 'aşıklar cānānsuz cānı
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh
6. **Tāceddīnoĝlı** ki³⁶³ āh u zār ider
Bulmaz göñlini Saña'dur gider
Ezelī ikrārı elestden eyler
Allāhu Allāhu Allāh'um Allāh

İlāhī

125⁶⁴

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Sen'ün derdiñ baña yā Rab devādur
İş eyle baña derdiñ yoldaş eyle
Bu derdden ğayrısı cümle hevādur
İş eyle baña derdiñ yoldaş eyle
2. Ki her derdiñ devāsı gerçi çokdur
Vişāliñe devā bu ğayrı yokdur
Zahīrem yok sefer ise uzakdur
İş eyle baña derdiñ yoldaş eyle
3. Ki yokdur 'arz idem lāyık 'amelde
Neye kādır ne var bī-çāre kulda
Hidāyetdür senün derdiñ bu yolda
İş eyle baña derdiñ yoldaş eyle
4. İder **Tāceddinoĝlı** saña minnet
Hevādan geçemez it aña nuşret
Mezāhir āyine bu sırr-ı kudret
İş eyle baña derdiñ yoldaş eyle

---

³⁶³ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.
125 A 53a, K 22b

İlahî

126

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Sendedür kenz-i haqîkat gel Haq'ı setr eyleme
Varîñ inkârı küfürdür küfri gel yâr eyleme
2. Sendedür cümle kemâlât zü'l-celâli ve'l-cemâl
Mümkinâtüñ vüs'ı yokdur zâhid inkâr eyleme
3. *Küntü kenzün*³⁶⁵ sırrını ikrâra gelmez çün faqîh
İşbu sırrı anlamaz ol keşf-i esrâr eyleme
4. Ni'metüñ şükri haberdür sâ'il olsa ehl-i Haq
Haqq'ı añlar çün degüldür sırrı izhâr eyleme
5. Şüfî şâfî çün vişâli bezminüñ zevkindesin
Görmeyince sen cemâli şakın iftâr eyleme
6. **Tâcidînoğlı** ne mümkün herkese söz söylemek
Sendedür sırr-ı ene'l-haqq ebsem ikrâr eyleme

İlahî

127

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Hû cümleñ cānānidur
Hû-y-ile mi'râc idegör
Hû'suz cihān hem fānidür
Hû-y-ile mi'râc idelüm
2. 'Āşık bunuñla şād olur
Göñli evi ābād olur
Dost hem bunuñla yād olur
Hû-y-ile mi'râc idelüm

---

126 A 53b, K23a

³⁶⁵ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünî" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

127 A 53b, K 23a

3. Her eşyāda gizlidür hū
Çanda baqsam görinen o³⁶⁶
Hū'ya giden yine ol hū³⁶⁷
Hū-y-ile mi'rāc idelüm

4. 'Āşık hū-y-ile diridür
Ĥubb-ı sivādan berīdür
Pāk ider qalbi arıdur
Hū-y-ile mi'rāc idelüm

5. **Tāceddinoğlımuñ Tūr'ı**
Müsem mādan alur nūrı
Tecellī 'āşıkuñ sūrı
Hū-y-ile mi'rāc idelüm

İlāhī

128

6+5=11'li Hece

1. Bula taşfiye ki³⁶⁸ selīm ola bāl
Vāşıl olur sırrı maṭlūba fi'l-ḥāl
2. Fursat elde iken sen gāfil olma
Taḥmīnūñe uymaz senūñ sinn ü sāl
3. **Tāceddīnoğlı** dir gidegör yüksüz
Yüki yoğ yolcıya kim itsün su'āl

³⁶⁶ A. 'da "odur".

³⁶⁷ A. 'da yok.

128 A 54a, K 23a

³⁶⁸ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

İlahî

129

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Meydāna gir ey 'ışk eri
Tevhîd ile tevhîd ile
Āsān olur Hāk yolları
Tevhîd ile tevhîd ile
2. Dilden koma sen esmāyı
Esmā bulur müsem māyı
Gider sen ğayı sev dāyı
Tevhîd ile tevhîd ile
3. Olmış bu ezelden delîl
Zıkr ider zākır-i Celîl
Hāk' a hālîl ol sen hālîl
Tevhîd ile tevhîd ile
4. Sultān ider elbet seni
Bir idegör cānı teni
Zāhir olur sırr-ı Nebî
Tevhîd ile tevhîd ile
5. **Tāceddinođlı**'ndan sebak
Oğu begüm olma uzak
Gel *semme vechullāha*³⁷⁰ bak
Tevhîd ile tevhîd ile

---

129 A 54a, K 23a

³⁷⁰ “Velillāhi'l-meşriku ve'l-mağribu fe-eynemā tuvellū fe-semme vechullāhi innallāhe vāsi'un 'alîm” (Dođu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

İlahî

130

6+5=11'li Hece

1. Göñül 'aşık iseñ girçek Mevlâ'ya
Sen saña gel ey dil sen seni aña
Maṭlab-ı Zât iden bakmaz sivāya
Sen saña gel ey dil sen seni aña
2. Hicābdur zāhidiñ zühdü riyāsı
Hür u ğilmān ister nefsi hevāsı³⁷¹
'Aşıkların vuşlat olur sevdāsı
Sen saña gel ey dil sen seni aña
3. Bu yolda zāhidler menzil alamaz
Enbiyā evliyā sırrın tıyamaz
Ücret ister ācir vuşlat bulamaz
Sen saña gel ey dil sen seni aña
4. Mürşidsüz kimseler **Tāceddinoğlı**
Nice yıl divinse iremez eli
Açılmaz bu sözler varamaz yolu
Sen saña gel ey dil sen seni aña

İlahî

131

6+5=11'li Hece

1. 'İnāyet it bize³⁷² sen ulu Ğaffār
Elimüz al bizi nefse inanma
Yüzümüz qaradur ismüñ de Settār
Elimüz al bizi nefse inanma
2. Aña dön sen dirüm sözümi tıtmaz
Hevāya çeker ol haq yola gitmez
Hilāfumda benüm saña iletmez
Elimüz al bizi nefse inanma

---

130 A 54b, K 23b

³⁷¹ Yazma nüshalarda "Hür u ğilmān ister hevāsı nefsi" olarak geçen mısranın kafiyyeye uygun olması için mısra "Hür u ğilmān ister nefsi hevāsı" olarak düzenlenmiştir.

131 A 54b, K 23b

³⁷² Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

3. Merh̄amet itmezseñ eger h̄alũme
'Anāşır 'adũdur biri birine
Çeker her birisi kendi iline
Elimũz al bizi nefse inanma
4. 'Āciz kaldum kime idem ŗikāyet
Kime ağlayam kim ider³⁷³ ĥimāyet
Yine senden olur bize hidāyet
Elimũz al bizi nefse inanma
5. **Tāceddĩnođlunuñ** budur kelāmi³⁷⁴
Rũcũ ' itmek saña āĥir me'āli
Olur cem'iyetũñ elbet su'āli
Elimũz al bizi nefse inanma

İlāhĩ

132

Mefā'ĩlũn Mefā'ĩlũn

1. Taleb kıl iste Mevlā'yı
Dũn Allāh'a dũn Allāh'a
Yiter yār itdũñ ađyārı
Dũn Allāh'a dũn Allāh'a
2. Sivā iĥre 'aceb gitdi
Seni Ĥađ'dan uzak itdi
Ki vağt geldi ĥaşād yitdi
Dũn Allāh'a dũn Allāh'a
3. Ađyār seni zikre ĥomaz
Bir gũn olur dil sũylemez
Yārın neseb nef' eylemez
Dũn Allāh'a dũn Allāh'a
4. İdersin sen uzak ĥānı
Dimezsın ĥiĥ cihān fāni
Her iŗũñ oldu nefsānĩ
Dũn Allāh'a dũn Allāh'a

³⁷³ Yazma nũshalarda "idiser" olarak geĥen kelime, vezne uygun olması iĥin bu ŗekilde dũzenlenmiŗtir.

³⁷⁴ Yazma nũshalarda "Budur **Tāceddĩnođlunuñ** kelāmi" olarak geĥen mısranın 6+5=11'li hece ۆlĥũsũne uygun olması iĥin mısra bu ŗekilde dũzenlenmiŗtir.

132 A 55a, K 23b

5. **Taceddīnođlı** yol eri
Olur sivādan ol berī
Geçdi kerbān gitdi ileri³⁷⁵
Dön Allāh’a gel Allāh’a

İlāhī

133

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

1. Yā İlāhī kııl kerem ağlayı geldik kapuña
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine
Merhamet itmekdür lāyık olan hazretiñe
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine
2. İrmese senden ‘ināyet nefse yitmez gücümüz
Kesmezüz yā Rab recāmuz idüp ikrār şuçumuz
Dükeli dergāha geldük ulumuz hem kiçimiz
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine
3. Yolumuz urdı hevā çün al elimüz çekelim
*Küntü kenzi*³⁷⁶ fetḥ idüp sırr-ı Zāt’ı açalum
Nūr-ı Zāt’a irelüm mey-i hayvān içelim
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine
4. Bilürüz itdik ḥıyānet itmedük ‘ahde vefā
Var mıdur lāyık ‘amel kim ola maqbül-i Ḥudā
Bā-ḥuşuş didi ḥabībün mā-‘abidnā Muştafā
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine
5. **Tācidīnođlı**’na pesdür rahmetün bir kaçresi³⁷⁷
Pāk ider ‘işyān ḥafıyyi kalmaz aşlā zerresi
Seyr ider ‘āşık cemālin gitse varlık perdesi
Sen bağışla şuçumuz şehri Receb hürmetine

³⁷⁵ Bu mısra da vezin aksamaktadır.

133 A 55a, K 24a

³⁷⁶ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünî” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsî)

³⁷⁷ Bu mısra şiirin aslında “**Tācidīnođlına** pesdür fażl-ı Ḥaqquñ kudreti” olarak geçiyor olsa da derkenarda doğrusunun “**Tācidīnođlına** pesdür rahmetün bir kaçresi” olduğuna dair not düşülmüş olduğu için metinde derkenardaki mısra dikkate alınmıştır.

İlahî

134

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Olan 'âşık cemâline o 'âşıkdur cemâline
Olur 'âşık cemâlinüñ görem diyi cemâline
2. Şol 'âşık-ki şadâkatde ki sa'y ider mücâhiddür
İder îmân görür taḥkîk cemâlinüñ ḥayâli-ne
3. Bilenler işbu esrârı ki kaldılar taḥayyürde
Ta'accüb itdiler anlar vücûdunıñ kemâline
4. Taleb ider vüsûline irem diyi velî sâlik
Ki bilmez cidd-ile cehdi vişâlinüñ vişâli-ne
5. Bu levḥümdeki mektûbdur cemî'an cümleñin 'ilmi
Ki mebd'e' **Tâcidînoğlı** cemâline cemâline

İlahî

135

6+5=11'li Hece

1. 'İrfân-ı Ḥaḳ'da çok durur sözimüz
Ḳâdir degül kimse künhin idrâke
2. Tecellîde olur Zâṭ'ı zâtımız
Ḥubb-ı sivâ olur sebep ihlâke
3. Fırşatdur bu sûret temmîz olagör
İder ihlâk elbet kübün şarb sirke
4. 'Işık-ı Mevlâ-y-ıla naḳd olur vişâl
Bâḳî degül 'ömür bir geçer gölge

---

134 A 55b, K 24a

135 A 55b, K 24a

5. Hālāş ol berzahdan sa‘y eyle şakın
Toprağa düşürür esfel dereke
6. Kurtulmaz kimseler işbu esfelden
Çıkılmazsa eger fevķ-i felege
7. İşbu remziñ sırrın fehm itmez³⁷⁹ zāhid
‘Işķ ehline bu söz haberdür özge
8. **Tāceddīnoĝlı**’nuñ bilinmez künhi
Vücūduñ sebebdür gerçi eflāke

İlāhī

136

11’li Hece

1. Nedür hizmet neye geldüñ bilmedüñ
Sen aldanma bu fenānuñ varına
‘Ahd eyledüñ iķrārına turmaduñ
Geldüñ bu ‘ālemde sen vişāline
2. İltifāt eyleme bakma sivāya
Bu yoluñ esbābı budur sermāye
Vuşlat için geldüñ bunda Mevlā’ya
Göñül virme bu cihānuñ kārına
3. ‘Ārif olan añlar soñı n’idigin
Ne hizmete vü ne işe geldigin
Bunda mecāz haķīķate irdigin
Naķd ider her şey’i ķomaz yarına
4. Bu fenānuñ bāķī degül metā’ı
Gider pādişāhlar ķalur otaĝı
Evvel şunar balını virür soñra aĝı³⁸⁰
Maĝrūr olma devletine nāmına

³⁷⁹ Yazma nüshalarda “fehm eylemez” olarak geçen kelime, vezne uygun olması için bu şekilde düzenlenmiştir.

136 A 55b, K 24b

³⁸⁰ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

5. **Tāceddīnođlı** mağv eyle varıñı
Gırçek ‘āşık n’ider qurı ğavġayı
Aldanma fānīdür baġcası bāġı
Ġazel irür zevāl irür ġüline

İlahī

137

11’li Hece

1. Bir şāhīnem ki şaldılar şikāre
Aldım şikārimı döndüm aşluma
Bir kaç ġünüm oldı gerçi āvāre
Aldım şikārimı döndüm aşluma
2. Murādıma vāşıl olup irince
Alup avım tedārügüm görince
Ben müsāfir oldum şikār alınca
Aldım şikārimı döndüm aşluma
3. İkdām itdüm emr olınan ġidmetde
Sa’y eyledim kuşūrum yok ġayretde
Müsāfirüñ mülki olmaz ġurbetde
Aldım şikārimı döndüm aşluma
4. Beķā mülküm bu fenāda eglenmem
Bir şey’ine ġöñül virüp aldanmam
Fażl-ı Ĥaķ’dur bunu inkār eylemem
Aldım şikārimı döndüm aşluma
5. **Tāceddīnođlı** dir bu idi kārım
Avcıları bulup semtin şorarım
Gice ġündüz bu şikāre yilerim
Aldım şikārimı döndüm aşluma

İlâhî

138

11'li Hece

1. İçen 'âşık çeken töl peymâne
'İşk şem'ine karşı olur pervâne
2. Sâliklerün haşri Hakk'ın vişâli
Kaatreler cüş ider döner 'ummâna
3. Girçek sâlik n'ider fânî hayâli
Cânı başı koyup girür meydâna
4. Tekmîl ider sülükini *ev ednâ*³⁸²
Mi'râc itdi anlar 'arş-ı Raḥmân'a
5. Sâliklerde olmaz sevâd-ı âhir
Maḥrem ola bu esrâra dîvâne
6. Toğrı yoldur Hakk'a irür nihâyet
Münkir yoluñ urup düşme gümâna
7. Bu yolda sa'y idüp **Tâceddînoğlı**
İrişdürdi İmânını 'ayâna

İlâhî

139

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Lâ'yı nefy itdük bugün işbâtumuz illâ-y-ile
Maḥv olup şifât aradan vâhidiz Leylâ ile

---

138 A 56a, K 25a

³⁸² "Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ" ((Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.)
(Necm/9)

139 A 56b, K 25a

2. *Len-terānī*³⁸³ didi ol Hāḡ biz daḡi Mūsā gibi
Eyledük maḡv cibāli *semme vechullāh*³⁸⁴ ile
3. *Mā-‘arafnāk*³⁸⁵ sırrına vāşıl olup buldum ‘adem
Bāḡi oldı bu vücūdum çün vücūd-ı ifnā ile
4. **Tācidīnoḡlı**’na yāri eyleyeli biñ nazār
Vāşıl-ı sırr-ı *ma‘allāh*³⁸⁶ her nefes Mevlā ile

İlāhī

140

6+5=11’li Hece

1. **Ḳuluñ mülki yoḡdur Sen’üñ ḡükmünde**
Efendüm her ḡâlde mu‘īnüm sensin
Zāhirüm bāḡınım Sen’üñ elüñde
Efendüm her ḡâlde mu‘īnüm sensin
2. Her ne itseñ ideñ elüñde Sen’üñ
Fā‘il-i muḡlaḡsın irişür elüñ
Saña ḡāyib ḡāzır ne itsem bilüñ
Efendüm her ḡâlde mu‘īnüm sensin
3. **Ḳula düşen kendi ḡünāhın bilmek**
Efendiye lāyık şuçundan ḡeçmek
Hīç ola mı Sen’üñ ḡapuñdan ḡitmek
Efendüm her ḡâlde mu‘īnüm sensin

³⁸³ “Velemmā cāe mūsā limikātinā vekellemehu rabbuhu kāle rabbi erinī enzur ileyke kāle len terānī velākini-
nzur ilelcebeli fe-ini-stekarra mekānehu fesevfe terānī felemmā tecellā rabbuhu lilcebeli ce’alehu dekken
veharra mūsā sa’ikān felemmā efāka kāle subhāneke tubtu ileyke veenā evvelu-lmu’minīn” (Mūsā,
belirlediğimiz yere (Tūr’a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım”
dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni
görebilirsin.” dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mūsā da baygın düştü. Ayılınca,
“Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah’ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim” dedi.) (A’rāf/143)

³⁸⁴ “Velillāhi’l-meşriku ve’l-mağribu fe-eynemā tuvellū fe-semme vechullāhi innallāhe vāsi’un ‘alīm” (Doğu
da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte
oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

³⁸⁵ “Mā arafnāke hakka marifetike Ya Ma’rûf” (Ey bütün mahlukat tarafından bilinen Rabb’im, seni bilinmesi
gereken ölçüde bilip tanıyamadık.) (Hadīs-i Şerif)

³⁸⁶ “Lī maallahi saatun lâ yukarrebūne melekūn mukarreb.” (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim
oluyor ki o duruma Allah’ın en yakın melekleri bile yaklaşamaz.) (Hadīs-i Şerif)

140 A 56b, K 25a

4. Bir ‘abd-i ‘ācizem ne itsem gerek
Cenābuña lāyık ne ıtsam gerek
Hāzretüñe Sen’uñ ne iltsem gerek
Efendüm her hālde mu‘īnüm sensin
5. **Tāceddīnoğlı** dir her şeyde ‘Alīm
‘Afv eyle günāhum bir ismüñ Hālīm
Ġayrı kimdür Raḥīm yā var mı Kerīm
Efendüm her hālde mu‘īnüm sensin

İlāhī

141⁸⁸⁷

6+5=11’li Hece

1. Bu fenā mülkinden elimi çekdim
Fenā bulmaz bākī bir ilüm vardır
2. Ezelden sözümi ‘ahid bir itdüm
Süleymān añlamaz bir dilüm vardır
3. Benüm bu derdimi kimseler bilmez
Gizlidür ağıyardan bir hālüm vardır
4. Şarāb-ı bākīnūñ ebed mestiyem
Meyyitem gezerem bir ölüm vardır
5. Yir gök ehli bilmez benüm derdimi
Melekler añlamaz bir ‘ilüm vardır
6. **Tāceddīnoğlı** dir Hālık’uñ luḫfi
Gizlidür cümle ‘ilm bir göñlüm vardır

İlāhī

142

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1. Tutağör sen bulup ehlüñ izini
Ki sa'y idüp bu sırruñ ol emīni
2. Ki nefsin Rabbi'sin şol kimse bilmez
Ne bilsün ol Muḥammed n'idügin
3. Ki şunlar irmedi taḥkīk şühūda
Muḥammed'üñ nic'añlar didügin
4. Şular Tāceddinoğlı oldı vāşıl
Kelāmın añladı hem n'idügin

İlāhī

143

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1. İki 'ālem Sen'üñ ğayrı kimüñdür
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle
İbtidā vü intihā cümle Sen'üñdür³⁸⁹
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle
2. Ne tā'at var ne efgān ne āhum
Senüñ lütfuña mağrūr pādişāhum
Velī te'dībe lāyıqdur günāhum
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle
3. Emānet eyledüñ cāmı cihānı
Ta'addī olıcağ olur Raḥmānī
Ḳuluñ ma'lūm efendisine ḥālī
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle

---

142 A 56b, K 25b

143 A 57a, K 25b

³⁸⁹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

4. Elümden ne gelür kudret Sen'üñdür
Sen'üñ maḥlûḳ ḥüküm ğayrı kimüñdür
Yüzi ḳara teḥî-dest bir ḳuluñdur
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle
5. İder **Tāceddinoĝlı** bu recāyı
Ḳabül eyle ki ḳurbān ola cānı
Fenā bula ne ten ḳala ne cānı
Ḳapuñdan gitmezem n'eylerseñ eyle

İlāhî

144

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün

1. Naşîḥatdür begüm ḥaḳ sözlerim var
Yoluñ ḳaṭ' eyleme şaḳın-ki zinhār
2. Velî olmaz velî mürşidde ölmez
Bu sevdāya düşen Mevlā'yı bulmaz
3. Ki māni'dür begüm irşāda elmek
Ki nef' itmez şaḳın rü'yāda görmek
4. Gider bu mekri gel geç bu sebaḳdan
Şaḳın maḥrûm ḳalursın luṭf-ı Ḥaḳ'dan
5. Uzaḳ yoldur degüldür ya'ni fersaḥ
Delîlsüzler olupdur ehl-i berzaḥ
6. Ki 'ādet şanma sen mürşide varmaḳ
Budur maṭlab begüm Allāh'ı bulmaḳ
7. Eger 'āşık iseñ vaşlına yārüñ
Devām-ı zıkr ola her vaḳtde kārüñ
8. Ki evvel bul bir 'ārif zeylini tüt
Ḳo gitsün bildüğüñ sen cümle terk it
9. Begüm **Tāceddīnoĝlı**'nuñ sözin tüt
Efendi sālīke lâzım nefes tüt

İlâhî

145

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. *Men ‘aref*³⁹¹ den bir haberdür oquyın ma‘nâsını
Añlamaz zâhid bu remzün sırrını fehvâsını
2. *Küntü kenzdür*³⁹² çün zuhûrına bu ‘ışkuñ bil sebeb
N’eylesün mir’ât olanlar mâ-sivâ sevdâsını
3. Çün şühûda şâhid oldı naqşı vech-i Âdem’üñ
Añladı insân olanlar ‘alleme’l-esmâsını³⁹³
4. Bilmedi efgân-ı ışkı mahrem-i ‘ışk olmayan
Her tuyur añlar bilür mi bülbülün ğavġâsını
5. **Tâcidînoġlı** bu söz hoş haberdür sâlike
Düşmeyen bu derde bilmez ‘aşıkuñ me’vâsını³⁹⁴

İlâhî

146

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Açıldı vahdetün râzı anı şanmañ nihân oldı
Hicâbı ref‘ olup yârün bugün vechi ‘ayân oldı
2. Hâkîkat bahri cüşı vücûdum kal‘asın yıkdı
Harâba virdi ma‘mûrum³⁹⁵ nişânum bî-nişân oldı

145 A 57b, K 26a

³⁹¹“Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

³⁹² “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifün” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

³⁹³ “Ve’alleme âdeme-l-esmâe kullehâ şümme ‘aradahum ‘ale-lmelâ-iketi fe kâle enbi-ûnî bi-asmâ-i in kuntum sâdikîn” (Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.) (Bakara/31)

³⁹⁴ K’de “ahvâlini” ibaresinin altına “me’vâsını” notu düşülmüş olduğu ve bu kelime kafiyeğe uygun olduğu için metinde bu kelime tercih edilmiştir.

146 A 57b, K 26a

³⁹⁵ A.’da “ma‘mûri”.

3. Ene'l-ḥaḳ sırrı keşf olup bilindi *men 'aref*³⁹⁶ sırrı
Bir olup şüret ü sîret bu cismüm daḥi cān oldu
4. Ezel-i Şems benüm zāhid nihānumdan ṭulū' itdi
Şanur zāhid bizi bî-şān ne bî-şān cümle şān oldu
5. İrişen vaşlına yārūñ okur *seb 'a'l-meşān*³⁹⁷ iden
Nice fehm eylesün zāhid meşānī nükte-dān oldu
6. Yanup maḥv olsa derd-ile 'aceb mi **Tācidīnoḡlı**
Okıyup noḡtadan bî-ḥarf her a'zāsı lisān oldu

İlāhī

147

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Zıkr eyle dil şām u seḡer
Fıkr eyle sen aḳrān ḳanı
Gözūñ yaşı niçün döker
Fıkr eyle sen aḳrān ḳanı
2. Çıkmaz derūnuñdan hevā
Niceye dek sekr-i sivā
Olur bütün elbet fenā
Fıkr eyle sen aḳrān ḳanı
3. Gider gelen gider gelen
Bilmem n'ider çok cem' iden
'Uryān olur cümle giden
Fıkr eyle sen aḳrān ḳanı
4. İtme iftiḡār olma la'in³⁹⁸
Ölüm yaḳīn oldu yaḳīn
Mesken saña olur zemīn
Fıkr eyle sen aḳrān ḳanı

³⁹⁶ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi'ni tanır.) (Hadīs-i Şerīf)

³⁹⁷ “Veledak âteynâke seb'an mine'l-meşânî ve'l-kur'âne'l-azîm” (Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve büyük Kur'an'ı verdik.) (Hicr/87)

147 A 58a, K 26a

³⁹⁸ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

5. **Tāceddinođlı** çün ser-āb
Bir gün olur elbet türāb
Her ma‘mūruñ soñı ħarāb
Fıkr eyle sen akrān kani

İlāhī

148

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Ma‘ārif *lī-ma‘allāhuñ*³⁹⁹ me‘āli
Faķīhler añlamaz bilmez bu ħālī
2. Budur ‘ilmüñ cemī‘an remzi sırrı
Ki kışr ehli bu sırdan oldı ħālī
3. Oķur ‘ārif bu sırrı çün lafızsuz
Anuñ-çün yok bu zevķuñ kıl ü kālī
4. Ki kıymet olmadı her şeyde kışre
Bilürsin lübbdür kıymet kemālī
5. Cevābıñ ħāşılı **Tāceddinođlı**
Netice çün vişāl-i lā-mekānī

İlāhī

149

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Fāriğ-i ħubb-ı sivayam n’eyleyem ğavgāsını
‘Aķl u cān Allāh’a döndi isteyüp Mevlā’sını
2. ‘Aķl u cānı n’eyledi ben bilmezem sevdā-yı ‘ışk
Terk idüp iki cihānı ķodılar sevdāsını

148 A 58a, K 26b

³⁹⁹ “Lī maallahi saatun lâ yukarrebüne melekün mukarreb.” (Benim Allah ile öyle bir yakınlık hallerim oluyor ki o duruma Allah'ın en yakın melekeleri bile yaklaşamaz.) (Hadīs-i Şerif)

149 A 58a, K 26b

3. *Men 'aref*⁴⁰⁰ sırrını zāhid nicesi idrāk ider
Ādem'e ta'līm itdi cümleñüñ esmāsını
4. **Tācidinoğlı** idenler bāb-ı Hāḡḡ'a intisāb
'Arz sultānı degül mi bekleye ednāsını

İlāhī

150

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Ḳamu eşyā ki gördiler bahārı
Ki isterler zuhūra gele ḡālī
2. Nice müddet idüp 'uzlet riyāzet
Ki andan aldılar bu cümle kārı
3. Ki *küntü kenzi*⁴⁰¹ feth itdi ḡamusı
Bilüp añladılar anlar me'ālī
4. Getürdi varlığın anlar zuhūra
Ki anlar bildi naḡşın bildi anı
5. Sen isterseñ eğer **Tāceddinoğlı**
Vişālūñ cümlesi oldı mişālī

İlāhī

151

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Nāmı nişānı gitmeden
'Āşık nice bulsun seni
'Ārı nāmūsı atmadan
'Āşık nice bulsun seni

---

⁴⁰⁰ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanıır.) (Hadîs-i Şerîf)
150 A 58b, K 26b

⁴⁰¹ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünî” (Ben gizli bir hazine idim;
bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)
151 A 58b, K 26b

2. Terk itmeyen cān u cihān
Bulmaz seni görmez ‘ayān
Ey bī-zemān ey bī-mekān
‘Āşık nice bulsun seni
3. Yol bulmağa kıomaz hevā
Māni‘ olur ħubb-ı sivā
İtmez iseñ derde devā
‘Āşık nice bulsun seni
4. A‘mā nice bulur seni
Deryā ola çeşmi kıanı
Meger çeke luţfuñ anı
‘Āşık nice bulsun seni
5. Hıç var mıdur ki istemez
Bülbül kıamu yol bulamaz
Kendiliginden varamaz
‘Āşık nice bulsun seni
6. **Tāceddinođlı** kıonmasa
Cām-ı elest şunılmasa
Senden yaña gel dinmese
‘Āşık nice bulsun seni

İlāhī

152

Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. Mesken degül fānī cihān
Gel kıurbete vuşlat kıanı
Vuşlat içün geldi bu cān
Gel kıurbete vuşlat kıanı
2. Ne cān kıalır ne ħod teni
Ne gül kıalır ne bülbüli
Şarf eyle zıkre bu dili
Gel kıurbete vuşlat kıanı

3. Uzak degüldür işbu yol
Olur iseñ 'arife kul
İste Hakk'ı gel sen de bul
Gel kırbete vuşlat kıanı
4. 'Ahde tırur ikrār eri
Meydāna kıor 'āşık seri
Ma'şük-ılasın sen diri
Gel kırbete vuşlat kıanı
5. **Tāceddinođlı** vuşlatı
Vechüñde Zāt'uñ kıudreti
Şun'uñda Hakk'uñ hikmeti
Gel kırbete vuşlat kıanı

İlahî

153

6+5=11'li Hece

1. 'Āşık göñül virmez fānî cihāna
Hakk'ı seven n'eyler Hakk'dan ğayrıyı
Elinde cām-ı elest tölı peymāne
Hakk'ı seven n'eyler Hakk'dan ğayrıyı
2. 'Āşıklarun olmaz işi yoldaşı
Ma'şükun sevdāsı olur yoldaşı
Diñer mi 'āşıkun gözinün⁴⁰⁴ yaşı
Hakk'ı seven n'eyler Hakk'dan ğayrıyı
3. Bülbüle eglence olur figānı
Fedādır güline bülbülün cānı
Mañv olur 'āşıkda vücūd-ı fānî
Hakk'ı seven n'eyler Hakk'dan ğayrıyı
4. 'Āşıkun kārıdur olmağ melāmî
Ma'şükından⁴⁰⁵ ğayrı olmaz kelāmı
'Āşıklarun 'ayān olur ĩmān
Hakk'ı seven n'eyler Hakk'dan ğayrıyı

---

153 A 59a, K 27a

⁴⁰⁴ A.'da "gözi".

⁴⁰⁵ Yazma nüshalarda "Ma'şükdan" olarak geçen kelime, vezne uygun olması için bu şekilde düzenlenmiştir.

5. **Tāceddīnoğlı**muñ cānı kurbānī
Cāna kıyan alur işbu meydānı
Terk ider ‘āşıklar iki cihānı
Hāḡḡ’ı seven n’eyler Hāḡ’dan ġayrıtı

İlāhī

154⁴⁰⁶

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Gerek ağlat gerek güldür ḡapuñdan olmazam ḡālī
İderseñ günde yüz biñ red ḡapum yok varacaḡ ḡayrı
2. Efendüm hiç kaçır mı kul ya kaçmağā bulur mı yol
ḡadīmī āşināñuza çok olmış ‘av‘av-ı kelbī
3. Yüzüm dergāhuña dutdum ne ġam var rimm-i fāsıḡdan
ḡadīmden āşināñuza çok olmış ‘av‘av-ı kelbī
4. Ki şabr it **Tāceddīnoğlı** ki şābir ‘abd-le Mevlā’ña
Şabır ile olur dirler ki müşkil işlerüñ fetḡı

İlāhī

155

6+5=11’li Hece

1. Girçek ‘āşık geçer iki cihāndan
Vaḡdet-i Zāt olur maḡlab a‘lāsı
2. Yorulup yollarda ḡalmaz kervāndan
Sāliküñ vuşlatdur çün intihāsı
3. Varım nişār ider bu yolda ‘āşık
Rāh-ı Hāḡ’da olmaz fenā ġavğāsı

---

154 A 59a, K 27a

⁴⁰⁶ K’de şiirin 3. beyti yoktur.

155 A 59b, K 27a

4. Ekl ü şürb sevdâsı zevk-i beşerdür
Esrâr-ı İlahî rūḥuñ ğidâsı
5. ‘Āşıklar bu yolda dermânı n’eyler
Ma‘şûk-ile vaḥdet derdiñ devâsı
6. Geçer pâdişâhlar hayl ü ḥaşemden
Bu yolda ḳul olur giyer pelâsı
7. Gidemez kimseler **Tâceddînoĝlı**
Çekmese kendine Mevlâ Mevlâ’sı

İlahî

156

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Cemâli şem‘inüñ nûrı giderdi zann-ı inkârı
Vişâli zevki bu yolda unutdı ğayrı sevdâyı
2. Senüñ ‘ışkuñ kitâbında oĝur ‘âşıklarüñ bî-ḥarf
Yazılmış dört kitâb anda ki ya‘nî cümle esrârı
3. Vücüdüm çün şühüdıdır ki bende seyr ider ‘âşıĝ
Beyân-ı vaşfa gelmez çün eger var ise iḳrârı
4. Şarâbuñ la‘l-i ḥamrâsın begüm la‘lünden almışlar
Şol ‘âşıĝ cur‘asın içdi niçün itmeye izḫârı
5. Ki *mâ-zâĝa’l-başar*⁴⁰⁸ kâşif ki *küntü kenzün*⁴⁰⁹ esrârı
Sivâdur **Tâcidînoĝlı** ki *semme vechün*⁴¹⁰ aĝyârı

156 A 59b, K 27b

⁴⁰⁸ “Mâ zâĝa-lbasaru vemâ taĝâ” (Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.) (Necm/17)

⁴⁰⁹ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünî” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

⁴¹⁰ “Velillâhi’l-meşriku ve’l-maĝribu fe-eynemâ tuvellû fe-semme vechullâhi innallâhe vâsi’un ‘alîm” (Doĝu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

İlāhī

157

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Cānın virüp Hāḡ yolına
Bī-cān olan gelsün beri
Virşün elini elime
Bī-şān olan gelsün beri
2. Īmān iden çün vaḡdete⁴¹¹
İḡrār idenler vuşlata
Aldanmayup bu şürete
İnsān olan gelsün beri
3. İtdüñ şalā bir 'āmmeye
Put-ḡāneye mey-ḡāneye
Uşlı deli dīvāneye
'Uryān olan gelsün beri
4. **Tāceddinoḡlı** çün ser-āb
Bezm-i ezel içün şarāb
Ma'mūrını idüp ḡarāb
Vīrān olan gelsün beri

İlāhī

158

11'li Hece

1. Efendüm pādişāhum yoḡ zemānuñ
Allāh'um ya ḡanda bulayum Sen'i
Cümle varuñ senüñ yoḡdur mekānuñ
Allāh'um ya ḡanda bulayum Sen'i
2. Ki Vāḡid'sin yalan söz gerçi çoḡdur
Ki ḡālḡ'sın saña cümlesi ḡālḡdur
Şerīküñ hem daḡi mişlüñ de yoḡdur
Allāh'um ya ḡanda bulayum Sen'i

---

157 A 60a, 27b

⁴¹¹ Bu kelime, hem mısranın veznini hem de anlamı tamamlamak için eklenmiştir.

158 A 60a, 27b

3. Ki 'afv eyle benüm cürmi⁴¹² günāhum
Elüm al yolu göster pādişāhum
İrişmezse baña fazluñ İlāh'um
Allāh'um ya kıanda bulayum Sen'i
4. Bu derd baña ezelden kudretünden
Elest cāminuñ işbu cur'asından
Bir 'abd-i 'ācizem ne gelür elden
Allāh'um ya kıanda bulayum Sen'i
5. **Tāceddīnoğlı** dir n'idem n'eyleyem
Kime açam rāzum kime söyleyem
Mübtelā gönlümi nice egleyem
Allāh'um ya kıanda bulayum Sen'i

İlāhī

159

6+5=11'li Hece

1. Sāliklerüñ bunda olur şırātı
Āsān it Allāh'um çetin yolları
Ki yokdur anlar için gayrı Hādī
Āsān it Allāh'um çetin yolları
2. 'Āşık olan virür cān ile başı
Melāmet olmağdur 'āşıkun işi
Pervānedür anlar şem'üne karşı
Āsān it Allāh'um çetin yolları
3. Saña 'āşık gerçi tuyūr u vuḥūş
Mest olur 'āşıklar ebedī ser-ḥoş
Cām-ı ışk cur'ası eyledi bī-hūş
Āsān it Allāh'um çetin yolları
4. **Tāceddīnoğlı** dir irgür necāta
Kāşd iderler anlar vişāl-i Zāt'a
Şühüd eyle irgür bākī ḥayāta
Āsān it Allāh'um çetin yolları

---

⁴¹² K'de "cürmüm".
159 A 60b, K 27b

İlāhī

160

6+5=11'li Hece

1. Yolumuz bağladı hevā 'askeri
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu
Çevirdi etrāfı sivā leşkeri
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu
2. Bu yoluñ ezelden sensin reh-beri
Kaldık yolda kerbān gitdi ileri
Başdan çıkar kalan kerbāndan giri
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu
3. Bu yoluñ erbābı ölmeden ölür
Delīlsüz⁴¹⁴ kimseler varamaz kalur
İsteyen Mevlā'sın elbette bulur
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu
4. Hās u 'amm muntazır senden ihsāna
Ulaşdır kaçreyi aşl-ı 'ummāna
Fedādur cānumuz iver kurbāna
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu
5. **Tāceddīnoğlı**'nuñ sensin murādı
Delīlsüz geçilmez çetindür vādī
Yine sensin delīl her işte Hādī
Hidāyet it Mevlā geçelüm yolu

İlāhī

161

Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Bugün ben mazhar-ı Zāt'am
Ki girmez müfti fetvāsı
Cemāline ki mir'ātam
Hicābdur zühd ü taqvāsı

---

160 A 60b, K 27b

⁴¹⁴ A.'da "Delīl".

161 A 61a, K 28a

2. Anuñdur varluğum cümle
O varlıkdur iden zinde
Kamu varı anuñ bende
Ne lâ'sı var ne illâ'sı
3. Hevâ imiş meger taqvâ
Ki şirk 'ışk ehline fetvâ
Ki andan ğayrısı sevdâ
Vişâli derdi devâsı
4. **Taceddînoğlı**'dur sâķi
Benümle kâ'im âfâķı
Benem ol ğayy ebed bâķi
Biñ bir ismüñ müsemması

İlahî

162

Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Gönül olduñ⁴¹⁷ 'aceb zâlim
Ne zikrũñ var ne fikrũñ var
Niçün dimeñ n'ola ğâlüm
Ne zikrũñ var ne fikrũñ var
2. Kanı âhuñ kanı zâruñ
Ħayâ itmeñ ki yok 'âruñ
Bu yüz-ile nice varuñ
Ne zikrũñ var ne fikrũñ var
3. Fenâyı kimse mülk itmez
Hevâ ile bu iş bitmez
Şanursın kim gelen ğitmez
Ne zikrũñ var ne fikrũñ var
4. Niçün bilmeñ niye geldũñ
Nice biliñ nedür derduñ
Fenâ mülkinde ne bulduñ
Ne zikrũñ var ne fikrũñ var

---

162 A 61a, K 28a

⁴¹⁷ Yazma nüshalarda "olduğ" olan bu kelime anlam gereği bu şekilde düzenlenmiştir.

5. Gel inşāfa geç hevādan
Uşanmaduñ mı sivādan
Ĥaber alduñ mı Mevlā'dan
Ne zıkrüñ var ne fikrüñ var

6. **Taceddīnoğlı** aḥfıyā
Olur ḳalb zıkr ile ihyā
İder zıkrüñ ḳamu eşyā
Ne zıkrüñ var ne fikrüñ var

İlāhī

163⁴¹⁸

6+5=11'li Hece

1. Bilmez misin⁴¹⁹ dünyā fānī sen fānī
‘Āḳil olan dünyāya aldanur mı
Benüm mülküm diyü yilenler ḳanı
‘Āḳil olan dünyāya aldanur mı
2. Ecel gelüp virmez sā‘at-i te’ḥīr
Ṭa‘āmuñ sükkerī libāsuñ fāḥir
‘Aḳreblere besleñ yidirüñ āḥīr
‘Āḳil olan dünyāya aldanur mı
3. Tenüñ bāḳī degül cānuñ emānet
Pāk eyle sivādan itme ḥıyānet
Muḳarrerdür ḥisāb olur ḳıyāmet
‘Āḳil olan dünyāya aldanur mı
4. Gelüp kimse bunda ḳarār itmedi
Fenā metā‘ından alup gitmedi
Çok yildi segirtedi işi bitmedi
‘Āḳil olan dünyāya aldanur mı

---

163 A 61b, K 28a

⁴¹⁸ Yazma nüshalarda bu şiirin tekrar eden mısraları “‘Āḳil olan dünyā saña aldanur mı” iken hem vezin hem anlam bakımından daha uygun olduğu için bu şekilde düzenlenmiştir.

⁴¹⁹ Bu ifade, hem mısranın veznini hem de anlamı tamamlamak için eklenmiştir.

5. İki cihān fahrı gitdi tırmadı
Enbiyā evliyā vefā bulmadı
Çanı çihār yārūñ kimse⁴²⁰ kalmadı
‘Āqıl olan dünyāya aldanur mı
6. **Tāceddīnoğlı** dir terk itdi Hāzret
Oldı bu fenāyı terk itmek sūnnet
Mü’minūñ zindānı kāfire cennet
‘Āqıl olan dünyāya aldanur mı

İlāhī

164

Mefā’İLün Mefā’İLün Fe’ülün

1. Ki⁴²¹ bildim kendimi taḥḳīk bu kendüm
Şehīdallāhu⁴²² nidāsı ireli
Hicābı egledim kendime kendim
Şehīdallāhu nidāsı ireli
2. Şehīdem ben şühedādan eyledi
Ġāzīyem ben lisānum seyf-i ‘Alī
Hayāt buldum ki ğayr⁴²³ ölmem ebedī
Şehīdallāhu nidāsı ireli
3. Şanurdum kendimi ben işbu kendim
Hidāyet irişüp kendime geldim
Cemī’an şüre-i İhlāş’a bendim
Şehīdallāhu nidāsı ireli
4. **Tāceddīnoğlı** bu söz oldı şānuñ
Halk içinde yine kul senüñ aduñ
Vaḥdet-i Zāt’a irdi cem’iyetüñ
Şehīdallāhu nidāsı ireli

⁴²⁰ A.’da yok.

164 A 61b, K 28b

⁴²¹ A.’da “Ne”.

⁴²² “Şehīdallāhu ennehû lâ ilāhe illâ huve, vel melâiketü ve ulûl ilmi kâimen bil kıstı, lâ ilāhe illâ huvel azîzul hakîm.” (Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şâhitlik ettiler. O’ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.)

⁴²³ Aslı “ğayrı” olan bu kelime, vezin gereği bu şekilde yazılmıştır.

İlahî

165

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Kesilmez ol dâ'im eğer
Sâlikde 'ışkuñ yılleri
2. Durmaz müdām her vaqt aqar
'Ummān olur 'ışk selleri
3. Feryād ider şām u seher
Bî-ihtiyār bülbülleri
4. Ki yoqdur āşinā añā
Kim añlasın bu dilleri
5. Şol kişide yoqdur dimāğ
Qoqmaz gider bu gülleri
6. Yoqdur hidāyet şol kula
İnkār ider bu sırları
7. **Tāceddinoğlı** n'eylesin
Bu yol hidāyet yolları

İlahî

166

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

1. Gerekdür sâlike şıdık-ile teslīm
Mürīde lāzım oldı *kalb-i selīm*⁴²⁵
2. Ki havf it mekr-i Hāq'dan dime sen ben
Begüm hāzā firāqından şaқın sen
3. Şaқın mekr-i Hudā'dan kırtulınmaz
Nice mekri olur ki hīç bilinmez

---

165 A 62a, K28b

166 A 62a, K 28b

⁴²⁵ "İllā men etāllāhe bi kalbin selīmin" (Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka.) (Şuârâ/89)

4. Bilin cehlin o kâbildür hatâyâ
Şıgın cehl-i mürekkebden Hudâ'ya
5. Şırât-ı müstaķim oldu tarîkat
Ki gâyet haşr-ı Haķ oldu haķîkat
6. Olur itmâm mü'ebbed-le şerî'at
Ta'abbüdsüz degül ehl-i haķîkat
7. Eger **Tâceddinoğlı** ola tevfiķ
Bilür taķlîdini bulur o taķķîķ

İlahî

167⁴²

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Vücūdiñ muşhaf-ı Haķ'dur bilürsin
Ki lâzım besmele taķķîķ oķursın
2. Bu sırra çün irişmek oldu gâyât
Oķunmaz besmelesüz ya'ni âyât
3. Hidâyetdür oķuna işbu muşhaf
Olup bî-cân dinilür aşhâb-ı Kehf
4. Mücâhid ol olunca işbu 'ilme
Kaşıma başuñı sa'y eyle tırma
5. Şular kim oldılar bu yolda sâde
Ki anlardur iren işbu murâda
6. 'Acebdır **Tâcidînoğlı** maķabbet
Ne dünyâ istedür ne âhîret

İlâhî

168

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. Ki eşyâda o mevcûddur görince
Bu sırra irmege sa'y it ölünce
2. Bu sırrı añlayandur nev'-i âdem
Degüldir işbu şüret ben-i Âdem
3. İrişmezse ki zâhir işbu lübbe
Ki isrâf eyledi yazık bu 'ömre
4. Ki bir nokta kamu 'ilmüñ me'âli
Ki câhiller çoğaltdı kıl ü kâli
5. Ki zâhir 'ilm-ile kalb tâhir olmaz
Anuñ-çündür bu esrâr zâhir olmaz
6. Bu sözler haqq durur **Tâceddinoğlu**
Egerçi acıdur söz ola toğrı

İlâhî

169

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. İster iseñ girçek haber
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*⁴²⁸
Senden saña olur sefer
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*
2. Haqq isteyen gelsün beri
Gitmez bu yol gayr⁴²⁹ ileri
Çün böyle Âdem'den beri
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*

---

168 A 62b, K 29a

169 A 62b, K 29a

⁴²⁸ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

⁴²⁹ Aslı “ğayrı” olan bu kelime, vezin gereği bu şekilde yazılmıştır.

3. Olmaz begüm çün kâl ile
Bilmek gerekdür hâl ile
Maḥrem olursın yâr ile
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*
4. Sa'y eyle gel Allâh'ı bul
Sen olagör Mevlâ'ya kul
Qalbden gider çün Ḥaqq'a yol
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*
5. **Tâceddinoğlı** me'âli
Aldar seni işbu fânî
Gel viregör baş u cāmı
Tekmîl-i sâlik *men 'aref*

İlâhî

170

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Ki qalmasın eşer varlık fenâ it
Rızâ menzil degüldür tîz geç git
2. Gerek begüm rızâda iki şeyden
Gider işneyni sen qalma yoldan
3. Begüm tevḥîd ki dir vaḥdet-i Zât
Şaḥîḥ sâlik ider işneyni mât
4. İrişdür şarfa sen elbet fenâyı
Ṭaleb kıılır fenâ bulsa kemâli
5. Rızâyı şandı menzil gör ki zâhid
Hulûş şanup qalur bunda çok 'âbid
6. Begüm vâşıl gerek 'ârif bu yolda
Geçire berzahı qomaya yolda
7. Gerekdür **Tâcidînoğlı** hidâyet
Ki lâzımdur bulabilür nihâyet

İlāhī

171

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Hülüş bir sır durur herkesde olmaz
Ölür vā'iz gider bu sırrı tuymaz
2. Ki vā'iz cennet ister çün hevāda
Begüm ihlāş ise terk-i sivāda
3. Emānetdür begüm sevdiği kılta
'Anāşırda degüldür bil-ki sırda
4. Sen it **Tāceddinoğlı**'na hidāyet
Sivā gide açıla sırr-ı vaḥdet

İlāhī

172

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Sülük eyle ḥalīm ol olma gā'iz
Hidāyet ehli olur nefse vā'iz
2. Olur olmaz diyü yazan ecirler
Yanarlar düzaḥ içre nice yıllar
3. Müşāhid ḥāl ile sen itme inkār
Olur nez'ünde daḥi saña izhār
4. Nic'olur mezra'a fānī haber al
Bu sırta nice irür kı̄l ile ḳāl
5. Bu şüret **Tācidīnoğlı** bir iḥsān
Degüldür bi'l-fi'il bi'l-ḳuvve insān

---

171 A 63a, K 29b

172 A 63a, K 29b

İlāhī

173⁴³²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. *Len-terānī*den⁴³³ terānī añlayan
Rü'yet-i Hāḡḡ'a irür feth eyleyen
2. İşbu āyet oldı çün sırr-ı 'acīb
Cehlini ref' itmege gerek ṭabīb
3. Rü'yete oldı temessük sālike oldı sebaḡ
Añlamaz taḡḡık bu sırrı olmaya tevḡīḡ-i Hāḡ
4. Hāşılı **Tāceddinoḡlı** görmedi ins ü melek
Ol görür ol gösterür iftirā gördüm dimek

İlāhī

174

6+5=11'li Hece

1. Vaṭan-ı aşlından ḡaber isteyen
Disün dā'im lā ilāhe illallāh
Vaḡdet 'āleminde eşer isteyen
Disün dā'im lā ilāhe illallāh
2. 'Āşıkların derdi yāriñ cemāli
Terk itdiler anlar nāmı nişānı
Kim isterse görmek rüy-ı cānānı
Disün dā'im lā ilāhe illallāh

173 A 63b, K 29b

⁴³² Şiirin ilk iki beytinin vezni "Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün" iken son iki beytinin vezni ise "Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün" dūr.

⁴³³ "Velemmā cāe mūsā limikātinā vekellemehu rabbuhu kāle rabbi erinī enzur ileyke kāle len terānī velākini-nzur ilelcebeli fe-ini-stekarra mekānehu fesevfe terānī felemmā tecellā rabbuhu lilcebeli ce'alehu dekken veḡarra mūsā sa'ikān felemmā efāka kāle subḡāneke tuḡtu ileyke veenā evvelu-lmu'minîn" (Mūsā, belirlediḡimiz yere (Tūr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, "Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım" dedi. Allah da, "Beni (dünyada) katiyen göremezsın. Fakat (şu) daḡa bak, eḡer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin." dedi. Rabbi, daḡa tecelli edince onu darmadaḡım ediverdi. Mūsā da baygın düştü. Ayılınca, "Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim" dedi.) (A'râf/143)

174 A 63b, K 29b

3. Hâl ehlidür *küntü kenzi*⁴³⁴ añlayan
Ma‘şūk imiş ‘ışk elinden ağlayan
*Men ‘aref*⁴³⁵ sırrını bilmek dileyen
Disün dā’im lā ilāhe illallāh

İlāhî

175

8’li Hece

1. Tūr-ı Sīnāyı n’eyleyem
Mekānsuz Sübhān degül mi
*Nefahtu fīhi min rūhi*⁴³⁶
Sālike nişān degül mi
2. Niçün gezer girçek mürīd
*Men ‘aref*⁴³⁷ miftāh-ı kilid
*Akrabu min habli’l-verīd*⁴³⁸
Sālike beyān degül mi
3. ‘Ayānda n’eyler ğayrullāh
Muḥīt-i ‘ālem huvallāh
*Tuvellū semme vechullāh*⁴³⁹
‘Āşıka ‘ayān degül mi

⁴³⁴ “Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u’rafe fe halaktü’l-halka li ya’rifünî” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

⁴³⁵ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

175 A 64a, K 30a

⁴³⁶ “Fe-izâ sevveytuhu venefahtu fīhi min rūhi feka’û lehu sâcidîn” (Onu şekillendirip içine ruhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin.) (Sâd/72)-(Hicr/29)

⁴³⁷ “Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu” (Kendini tanıyan Rabbi’ni tanır.) (Hadîs-i Şerîf)

⁴³⁸ “Ve lekad haleknâ-l-insâne ve na’lemu mâ tuvesvisu bihi nefsu ve nahnu akrabu ileyhi min habli- lverîd” (Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız.) (Kâf/16)

⁴³⁹ “Velillâhi’l-meşriku ve’l-mağribu fe-eynemâ tuvellû fe-semme vechullâhi innallâhe vâsi’un ‘alîm” (Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü(rahmeti, rızası ve nimeti) işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir.) (Bakara/115)

4. Ol cemāli eylemiş 'arz⁴⁴⁰
Añlar bunı çün bî-ğaraž
*Leyse ke-mislihi fi'l-arđ*⁴⁴¹
'Āşıka cānān degül mi

5. **Tāceddinoğlı** dir 'ayān
*Külle yevmin hüve fī še'n*⁴⁴²
Dolıdur cümle bu cihān
Oқınan Қur'an degül mi

İlāhī

176

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Ey kurbeti kurbet bilen
Sen dā'imī vuşlatdasın
Benlikde cehl-ile қalan
Sen dā'imī vuşlatdasın
2. Ehli bulup söz tutmaduñ
Bildüklerinden geçmeduñ
Çeşme-i cāndan içmeduñ
Sen dā'imī vuşlatdasın
3. Eyledi varlık zevki dūr
Şeytān olur olma maħcūr⁴⁴³
Her zerre anuñla bulur
Sen dā'imī vuşlatdasın
4. Her şeyde gel 'ibretle baқ
Virür saña her şey' sebaқ
Şanma ki sen Hāқ'dan uzaқ
Sen dā'imī vuşlatdasın

⁴⁴⁰ A.'da "'arz eylemiş".

⁴⁴¹ "Fātiru-ssemāvāti vel-ardı ce'ale lekum min enfusikum ezvâcen vemine-l-en'âmi ezvâcen yežraukum fihi leyse kemişlihi şey-un vehuve-ssemî'u-lbasîr" (O, gökleri ve yeri yaratandır. Size kendinizden eşler, hayvanlardan da (kendilerine) eşler yaratmıştır. Bu sûretle sizi üretiyor. O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.) (Şûrâ/11)

⁴⁴² "Yes-eluhu men fî-ssemāvāti vel-ardı külle yevmin hüve fî şe'n" (Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O'ndan isterler. O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır.) (Rahman/29)

176 A 64a, K 30a

⁴⁴³ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

5. **Tāceddinođlı** bir hümā
Çonmaz hidāyetsüz hümā
Añla sözüm qalma a‘mā
Sen dā‘imī vuşlatdasın

İlāhī

177

Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. ‘Āşıklara kıl-ğıl ‘aṭā
Görset cemālūñ ölmeden
Olsun fenādan öñ fenā
Görset cemālūñ ölmeden
2. Ṭālib olup Mevlā’sını
Dīzār idüp sevdāsını
Naqd eyle sen ferdāsını
Görset cemālūñ ölmeden
3. İt āşıka⁴⁴⁴ sevdāñı yār
Āvāre kıl leyl ü nehār
Girmesin araya ađyār
Görset cemālūñ ölmeden
4. Çokdur sever ‘āşık seni
Çalmış yolda bilmez velī
Añladıvir toğrı yolu
Görset cemālūñ ölmeden
5. **Tāceddinođlı** kıl fedā
Cān içinde cānum fedā
Çoma a‘mā itme cüdā
Görset cemālūñ ölmeden

---

177 A 64a, K 30a

⁴⁴⁴ A. ‘da yok.

İlāhī

178

Müstef' ilātün Müstef' ilātün

1. Terk idüp 'aşık ol fenāfi'llāh
Cümlesi fānī bākī bir Allāh
Efḍal 'ibādet oldı zikru'llāh
El-ḥamdüli'llāh el-ḥamdüli'llāh
2. Ḥaḳḳ'ı isteyen yatup uyumaz
Ġayr-ı zikru'llāh ḳalbüñi yumaz
Zākir olanda 'avāyık ḳomaz
El-ḥamdüli'llāh el-ḥamdüli'llāh
3. Zikirsüz olmaz maḥabbetu'llāh
Cezbedür 'aşık min ṭarafı'llāh
Zikr ile olur ma'rifetu'llāh
El-ḥamdüli'llāh el-ḥamdüli'llāh
4. **Tāceddinoĝlı** yār ile olur
İsteyen cemāl ölmeden ölür
Maḳşūda vāşıl zikr ile olur
El-ḥamdüli'llāh el-ḥamdüli'llāh

İlāhī

179

6+5=11'li Hece

1. Terk idüp sivāyı ḳıl 'ubūdiyyet
Ḳula Mevlā'sını bilmek lāzımdur
Ḳalmasın ḳalbüñde ĝayrı riḳḳiyyet
Ḳula Mevlā'sını bilmek lāzımdur
2. Meyl itme sivāya ḳoma şeş cihāt
Cehennem odıdur olagör āzāt
Yaḳında yolcısın yoḳ elde bir zāt
Ḳula Mevlā'sını bilmek lāzımdur

---

178 A 64b, K 30b

179 A 64b, K 30b

3. Birliği şavl ile işbāt olunmaz
İşbāt olan çalbde ğayrı bulunmaz
Sivāda yilerken Mevlā bulunmaz
Şula Mevlā'sını bilmek lāzımdur
4. Ezelī bir ğuliz ebedī şolmaz
Yol eri olanlar yolundan şalmaz
Delīlsüz kimseler Mevlā'yı bulmaz
Şula Mevlā'sını bilmek lāzımdur
5. Bunda ne ekerseñ anda bulursuñ
Şorarlar Mevlā'ñı nice bilürsin
Bātil işleriñe nādım olursuñ
Şula Mevlāsını bilmek lāzımdur
6. **Tāceddīnođlı** dir cümlesi fānī
Vara vir ğöñlüñi yoğ aldar seni
Buldılar virenler cān ile teni⁴⁴⁷
Şula Mevlā'sını bilmek lāzımdur

İlāhī

180⁴⁴⁸

Müstef' ilün Müstef' ilün

1. Řaldur ğayruñ sevdāsını
Mevlā meded Mevlā meded
Bildür nefse Mevlā'sını
Mevlā meded Mevlā meded
2. Derdiñe düşüp yanayım
Ben ğayrıdan uşanayım
Vaşluñ zevķından şanayım
Mevlā meded Mevlā meded
3. Varmağa yoğ şudret bizüm
Senden yaña döndür yüzüm
Ğörsün cemālūñi ğözüm
Mevlā meded Mevlā meded

⁴⁴⁷ Yazma nüshalarda “Seni buldılar virenler cān ile teni” olarak gećen mısranın hem vezne hem de anlama uygun olması için mısra bu şekilde düzenlenmiştir.
180 A 65a, K 30b

4. Yoğdan beni sen yaradan
Gider beni gene aradan⁴⁴⁹
Geçür bizi emmâreden
Mevlâ meded Mevlâ meded
5. Şol demde varam öñüñe
Alup libâsum egnüme
İmâm ola kim öñüme
Mevlâ meded Mevlâ meded
6. **Tāceddinoğlı**'nuñ sözi
Kıanlar şaçar iki gözi
Sevdāndan ayırma bizi
Mevlâ meded Mevlâ meded

İlahî

181

6+5=11'li Hece

1. Bu fenâ bāğını özenüp diken
Beğası olmayan bāğı n'eyleyem
2. Dā'imî degüldür fenāda biten
Benümle gitmeyen kārı n'eyleyem
3. Bākî kıalan bize 'amel-i şālih
'Ameli olmayan kıali n'eyleyem
4. Āhiri fenānuñ hisāb u 'ikāb
Şoñında zehr olan balı n'eyleyem
5. Sefer düşer bir gün kıalur emlāküñ
Vārişlere kıalan malı n'eyleyem
6. Göñül murğı üşdi dostuñ eline
Ben vāşıl olmayan cānı n'eyleyem
7. Melāmet eyledi beni sevdāsı
Şimden-şoñra adı 'ārı n'eyleyem

⁴⁴⁹ Bu mısırada vezin aksamaktadır.
181 A 65a, K 31a

8. **Tāceddīnoĝlı** dir varımı virdim
Hakḳānī var oldum varı n'eyleyem

İlāhī

182

Müstef'ılātün Müstef'ılātün

1. Hāmid-i menzil maḳām-ı Maḥmūd
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh
Vuşlatdur bī-şek rızā-yı Vedūd
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh
2. Dā'imī olsun Hakḳ-ile bāzār
Bu fenā mülki kimseye olmaz yār⁴⁵¹
Ḳalmasın dilde hīç aşlā aĝyār
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh
3. Kim sile ḳalbden ḳomaya pāsı
Her vaḳt tecellī ide Mevlā'sı
Olma-ĝıl maĝrūr yoḳdur vefāsı
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh
4. Maḳbül-i Hakḳ'dur faḳīr ü şābir
Olmadı 'āşī ḡanī vü şākir
Yoḳ bunda muḳīm cümle müsāfir
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh
5. **Tāceddinoĝlı** ehl-i ṭarīḳat
Gördüm ḥaḳīḳat 'ayn-ı şerī'at
Ṭoĝrı gidenler sālik-i Celvet
Ni'metüñ şükri El-ḥamdüli'llāh
Ḥālīḳ'üñ zikri her demde Allāh

---

182 A 65b, K 31a

⁴⁵¹ Bu mısradā vezin aksamaktadır.

İlahî

183

Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün

1. Bulalı Mevlâsını bu⁴⁵² varlığıum oldu ħarâb
Küntü kenzüñ⁴⁵³ maĥvını eyledi çün fetĥ-i bâb
2. Mey-i 'ışqdan içeli ħalmadı dilde ğubâr
Keşf olup iki cihân hep ħayâlât-ı ser-âb
3. Ben beni bildüm bugün ben baña perde olmuşam
Ref' olup perde aradan ben Saña Sen'den niħâb
4. Varlığı-ı ma'sûk imiş bil beni zinde eyleyen
Cümle varlık oldu ol 'avd idüp aşla zehâb
5. Nür-ı Aĥmed çün toĝup maĥv olup puĥ-ĥâneler
Baĥdım ol nür-ile ben hep ħayâlât-ı cihân
6. **Tâcidînoĝlı** oldur zâhir ü bâtın ħamu
İtdi izĥâr varlığı çün bu cismümdür türâb

İlahî

184

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Eger girçek 'âşık iseñ
Virme göñül dünyâya sen
Bir sâlik-i şâdık iseñ
Virme göñül dünyâya sen

---

183 A 66a, K31b

⁴⁵² Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

⁴⁵³ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifünü" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadîs-i Kudsi)

184 A 66a, K31b

2. Dünyāya kim t̄alib olur
Kerbān-ı H̄aḡ'dan ol alur
Saa naıb olan gelür
Virme göñül dünyāya sen
3. Ger bilegör nefsuñi sen
Māni' olmaz vuqlata ten
urbet anı yāhud vaan
Virme göñül dünyāya sen
4. Dünyānuñ kim terkin urur
Ol itiyār-ile ölü
Cemālini bunda görür
Virme göñül dünyāya sen
5. **Tāceddinoḡlı** gülmedi
Kimse vefāsın bulmadı
'Ubā-y-ile cem' olmadı
Virme göñül dünyāya sen

İlāhī

185

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Rümüz-ı *küntü kenzden*⁴⁵⁵ gel haber vir
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin
Bu remzi añlayup sırrına sen ir
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin
2. Geçen geçdi şaın bama gör işte
Tabīb ister olan bu yolda haste
Hevādan geç kesil Allāh'ı iste
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin
3. Niçün urmañ olan 'ahd-i belāya
Göñül virüp ul olursıñ sivāya
Niceye dek uyañ nefsi hevāya
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin

---

185 A 66b, K 32a

⁴⁵⁵ "Küntü kenzen mahfiyyen fe ahbebtü en u'rafe fe halaktü'l-halka li ya'rifüñi" (Ben gizli bir hazine idim; bilinmeye muhabbet ettim ve bilinmek için halkı yarattım.) (Hadis-i Kudsi)

4. Yiter yār eylediñ saña sivāyı
Unutduñ hizmeti kodıñ rızāyı
Yidür içür begüm bisle kuvāyı
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin
5. Götürürler bir gün seni giderler
Ne itdünse seni teftiş iderler
Hazer eyle dögerler hem sögerler
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin
6. **Taceddīnođlı** dir Hakk'ı unutma
Düş 'ārif izine egriye gitme
Dünyā mezra 'añdur her şey'i ekme⁴⁵⁶
'Aceb gāfil gelüp gāfil gidersin

İlahī

186

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Allāh'a kurbet isteyen
Gel zıkr eyle gel zıkr eyle
Dā'imi devlet isteyen
Gel zıkr eyle gel zıkr eyle
2. Hakk'a budur ilten seni
Ref' ile ol seni beni
Terk eyleyüp cānı teni
Gel zıkr eyle gel zıkr eyle
3. Kalmaz sivā dilden gider
Senden saña virür haber
Müşkil komaz ol fetħ ider
Gel zıkr eyle gel zıkr eyle
4. Nār-ı āhıñdur ehl-i sūk
Gider cihet⁴⁵⁷ zıkr eyle çok
Derdiñe ğayrı çāre yok
Gel zıkr eyle gel zıkr eyle

⁴⁵⁶ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

186 A 67a, K 32b

⁴⁵⁷ A.'da "ħubb".

5. **Tāceddinoğlı** kıl fikir
Her dā'imî bir ravķ getür
Zencîr-i kudretdür zikir
Gel zikir eyle gel zikir eyle

İlâhî

187

Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Hâķ-la idüp halka nazar
Gördüm cihân çün sâyesi
Kamu irür isme mazhar
Ol isminün âvâresi
2. Muḥarrikde kamu eşyâ
Ki *sübḥâne'llezî esrâ*⁴⁵⁸
Eger a'lâ eger ednâ
Muḥarrikün irâdesi
3. Yaratdı halkı varından
Celâlınden cemâlınden
Ki herkes zevķli ḥâlınden
Ma'mûr bize vîrânesi
4. Celâl ehli cemâl olmaz
Ki da'vet eyleseñ gelmez
Olur inkâr-ile dönmez
Böyle gelmişdür mâyesi
5. Ölmezden evvel ölenler
Kime daḥl itsün bilenler
Dudaķ depretmez bulanlar
Ḥayretde kaldı cümlesi

---

187 A 67a, K 32b

⁴⁵⁸ “Subḥâne-lleẓî esrâ bi'abdihi leylen mine-lmescidi-lharâmi ilâ-lmescidi-l-aksâ-lleẓî bâraknâ havlehu linuriyehu min âyâtinâ innehu huve-ssemî'u-lbasîr” (Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.) (İsrâ/1)

6. **Tāceddinoğlı** dir kübrā
Sevdāları cümle rızā
Sultān-ile birdür⁴⁵⁹ gedā
Cümle Hāḫḫ' uñ ker-ḫānesi

İlāhī

188

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Göñül saña ne sözüm var diyem
Bu dert baña bilürem-ki ezeldir
Dilim varmaz saña bir nesne diyem
Bu dert baña bilürem-ki ezeldir
2. Nic'idersin bu 'ışk baña yazılmış
Muḫadderdir ki⁴⁶⁰ ol vaḫt *kün*⁴⁶¹ dinilmiş
Elestde cām-ı 'ışk böyle şunulmuş
Bu dert baña bilürem-ki ezeldir

İlāhī

189⁴⁶²

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ulün

1. Eyā ey Hāzret-i çeşmi mūkahḫāl⁴⁶³
Şühūduñda olur 'āşık mükemmel
2. Münevver oldı devrūñle bu 'ālem
Senūñ sırrıñ-ile vuşlatda ādem
3. Ḳapuña müntesibler buldı devlet
Zuhūruñda ensebdür tāt-ı 'izzet

⁴⁵⁹ A.'da "budur".

188 A 67b, K 32b

⁴⁶⁰ Bu kelime, mısranın veznini tamamlamak için eklenmiştir.

⁴⁶¹ "İnnemā emruhu izā erāde şey-en en yekūle lehu kun feyekūn" (Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen olur.) (Yâsin/82)

189 A 67b, K 32b

⁴⁶² Yazma nüshalarda bu şiir bir önceki şiirle birlikte yer alsa da şekil itibariyle farklılık gösterdiği için ayrı bir şiir olarak ele alınmıştır.

⁴⁶³ Yazma nüshalarda "م كحل" olarak geçen kelimeye herhangi bir anlam verilememiş bu yüzden onun yerine mısradaki anlama uygun olan "م كحل = Sürmeli" kelimesi yazılmıştır.

4. Dinildi şānuñā *levlāke levlāk*⁴⁶⁴
Sebeb oldı hayāt buldı bu eflāk
5. Senüñ sırruñ müselsel cümle halkda
Vuşülüñe irişdir koma ayakda⁴⁶⁵
6. Şühüduñ-ile idersin şefā‘at
Ki lā-mevcūd sırrı buldı gayret
7. Şu vaqt **Tāceddinoğlı** oldı ümmet
Tulū‘uñda açıldı sırr-ı kudret

Ketebuhu'l-faķīrū'l-ħaķīr ħādimü'l-fuķarā eş-Şeyħ Dervīş Muşlī el-Mevlevī
Ġafara'llāhu lehu ve li-vālideyhi Tekke-i Mevlevī-ħāne-i Anķara
Sene 1147 – fī Ġurre-i Muħarrem

---

⁴⁶⁴ “Levlāke levlāke Lema halaktül-eflāk” (Sen olmasaydın, sen olmasaydın, Ben âlemi yaratmazdım.)
(Hadīs-i Kudsi)

⁴⁶⁵ Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

İlahî

190⁴⁶⁶

8'li Hece

1. Gelsün p̄rüm şoran baña
H̄acı Bayrām'dur p̄rimüz
Kim ki haber virem aña
H̄acı Bayrām'dur p̄rimüz
2. Erenlerde olmaz yalan
Maḥrūm ḳalmaz aña giden
Ḳırḳ yıl ḳuṭb-ı zemān olan
H̄acı Bayrām'dur p̄rimüz
3. **Tāceddinoḡlı** ḫālinde
Gezer evliyā yolında
Ḥaḳḳ'un Nebī'si dilinde
H̄acı Bayrām'dur p̄rimüz

İlahî

191⁴⁶⁷

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1. Ki sa'y eyle geḳürme fursatı sen
Ki fursat gitdi elden nice sen ben
2. Mükellefsin begüm sen işbu sırra
Ara ehli bula-gör gitme nim-ten
3. Hevāyı maḥrem idüp eylediñ yār
Degül mi yeg efendi dābbe senden
4. Ḥazer eyle ḫazer **Tāceddinoḡlı**
Ki ḫāşıl şekl-i āḫir oldı bundan

⁴⁶⁶ Bu şiir A. nüshasının [43a] numaralı varaḡının derkenarında bulunup K. nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁶⁷ Bu şiir K. nüshasının [20a] numaralı varaḡında bulunup A. nüshasında bulunmamaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaptığımız araştırmalar neticesinde gördük ki; Milli Mücadele yıllarında Mehmet Akif ERSOY'un bir müddet misafir olarak kaldığı ve içerisinde İstiklal Marşı'nı yazdığı iddia edilen Tâceddîn Dergâhı'nı yaptıran ve Celvetiye Tarikatı'nın Ankara'daki oluşumuna ve gelişimine önderlik eden; aynı zamanda Ankara'nın Hacı Bayram-ı Veli'den sonra en büyük tasavvufî simalarından biri olan Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin hayatı, tasavvufî yönü, dergâhı ve camii üzerine birtakım çalışmalar yapılmış olmasına rağmen onun edebî yönü, şairliği ve şiirleri hakkında yeterince bilimsel çalışma yapılmamıştı. Bu yüzden onun Ankara Milli Kütüphane'de bulunan Külliyyat isimli eserinden yola çıkarak öncelikle onunla ilgili yapılmış olan diğer çalışmalara hem değindik hem de onlardaki bazı yanlışları düzeltmeye ve bazı eksiklikleri tamamlamaya çalıştık. Sonra da yine hem Külliyyatı'nda hem de Konya Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13889 numarada kayıtlı yazma eserde "İlahiyyat-ı Tâceddînzâde" başlığı altında yer alan tasavvufî içerikli şiirlerini önce Latin harflerine çevirdik; ardından bu şiirleri şekil ve içerik bakımından incelemeye çalıştık.

Bu çalışmayla şimdiye dek edebiyat dünyasında ismine ve şiirlerine pek rastlayamadığımız Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî'nin, nâm-ı diğer Tâceddînoğlu'nun isminin ve şiirlerinin edebiyat dünyasınca tanınmasına bir nebze de olsa katkı sağlamış olduğumuzu düşünüyoruz. Şiirleri şekil açısından bazı kusurları barındırıyor olsa da şiirlerinin açık, anlaşılır, duru bir Türkçe ile yazılmış olması ve derin tasavvufî anlamlar taşıması, onun tarikat şeyhliğinin dışında şairliğinin de dikkat çekici olduğunu gösteriyor.

Son olarak şunu diyebiliriz ki; Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî ve onun gibi bu topraklarda yetişmiş, bu millete manevî önderlik yapmış şahsiyetler hakkında daha çok bilimsel çalışmalar yapılmalı; onların hikmet dolu sözlerini barındıran edebî eserleri yazma eser kütüphanelerinde unutulmaya terk edilmemeli, günümüz harflerine çevrilerek günümüz insanının istifadesine sunulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ö. A. (1988). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Aksoyak, İ. H. (2013). Osmanlı Türkçesi. (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Albayrak, N. (2013), Halk Edebiyatı: Kapsamı-Biçimi ve Tür Özellikleri-Literatürü, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Altuntaş, H. vd. (2011). Kur'ân-ı Kerîm Meâli. (On İkinci Baskı). Ankara: DİB Yayınları.
- Artun, E. (2002), Dinî Tasavvufî Halk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aşkar, M. (2001). Tasavvuf Tarihi Literatürü. (Birinci Baskı). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aşkar, M. (2007). “İstiklâl Marşının Yazıldığı Mekân Olarak Ankara’da Bir Celvetî Dergâhı ve Tâceddin Sultan”. Mehmet Âkif, Türkiye’de Modernleşme ve Gençlik
- Ateş, S. (2005). İslam Tasavvufu. (Birinci Baskı). İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Ayni, M. A. (2000), Tasavvuf Tarihi, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Bilkan, A. F. (2013). XVII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı, M. K. Özgül (Editör). Türk Edebiyatı Tarihine Bir Bakış Eski Türk Edebiyatı. Ankara: Kurgan Edebiyat, c. 1.
- Bursalı Mehmed Tahir Bey (1972). Osmanlı Müellifleri. A. F. Yavuz, İ. Özen (Hazırlayanlar). İstanbul: Meral Yayınevi.
- Bayram, S. (1994). “Taceddin Sultan ve Evradı”. Türk Dünyası Tarih Dergisi. İstanbul: Başak Ofset Matbaası
- Ceylan, Ö. (2000), Tasavvufî Şiir Şerhleri, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (1997). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yay.
- Çotuksöken, Y. (2012), Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Papatya.
- Devellioğlu, F. (2008). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. (Yirmi Beşinci Baskı). İstanbul: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). Yeni Tarama Sözlüğü. (İkinci Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Doğrul, Ö. R. (2008). İslamiyetin Geliştirdiği Tasavvuf. (Birinci Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Eraydın, S. (1981). Tasavvuf ve Tarikatlar. İstanbul: Marifet Yay.

- Erdoğan, A. (2010). Şeyh Tâceddin Veli. Ankara: Reyhan Yayınları.
- Erginli, Z. (2006). Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Kalem Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1972), Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Gölpınarlı, A.(1985), 100 Soruda Tasavvuf, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Gölpınarlı, A. (1992), Yunus Emre ve Tasavvuf, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2000), Tasavvuf, İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2004). Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Güzel, A. (1999), Dinî Tasavvufî Halk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (2006). Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz. (Sekizinci Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- İpekten, H. vd. (1988). Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü. (Birinci Baskı). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İsen, M., Horata, O. (2009). Tarihi Gelişim XVII. Yüzyıl., M. İsen. (Editör). Eski Türk Edebiyatı El Kitabı. (Beşinci Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları, s. 112-137.
- İsen, M. (1999). Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar: Divan Şairlerinin Meslekî Konumları, M. Kalpaklı (Hazırlayan). Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler. (Birinci Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 306-310.
- İz, M. (1990). Tasavvuf. (Beşinci Baskı). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- İz, M. (1997), Tasavvuf: Mahiyeti, Büyükleri ve Tarikatlar, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kara, M. (2010). Türk Tasavvuf Tarihi Araştırmaları. (İkinci Baskı). İstanbul: DergahYayınları.
- Kara, M. (1985), Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karagöz, İ. (2010). Dini Kavramlar Sözlüğü. (Beşinci Baskı). Ankara: DİB Yayınları.
- Karaman, H. vd. (2008). Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. Ankara: DİB Yay.
- Karataş, T. (2014). Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Sütun Yayınları.
- Kılıç, M. E. (2014). Tasavvufa Giriş. (Beşinci Baskı). İstanbul: Sufi Kitap.
- Kocatürk, V. M. (1968), Tekke Şiiri Antolojisi, Ankara.

- Köprülü, F. (2003). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Dergah Yayınları.
- Kurtoğlu, M. (2015). "Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi". Vakıflar Dergisi. Ankara.
- Küçük, H. (2011). Ana Hatlarıyla Tasavvuf Tarihine Giriş. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Necdet, A. (1997), Tekke Şiiri: Dini ve Tasavvuf Şiirler Antolojisi, İstanbul: İnkilâp Kitabevi.
- Levend, A. S. (1986), Türk Edebiyatı Tarihine Giriş, İstanbul: Akabe Yayınları.
- Onay, A. T. (2009). Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü. (Birinci Baskı). C. Kurnaz (Hazırlayan), İstanbul: Hu Yayınları.
- Osmânzâde Hüseyin Vassâf (2014). Sefîne-i Evliyâ. (İkinci Baskı). M. Akkuş, A. Yılmaz (Hazırlayanlar). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Öngören, R. (2012). Osmanlılarda Tasavvuf. (Üçüncü Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık
- Ögke, A. (2001). Ahmed Şemseddîn-i Marmaravî, Hayatı, Eserleri, Görüşleri. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Özsoy, B. S. (2011). Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri. (İkinci Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öztürk, N. (2007). "Geçmişten Günümüze İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân: Tâceddin Dergâhı". Mehmet Âkif, Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik. Ankara.
- Öztürk, N. (2008). "Taceddin Sultan'dan Mehmet Âkif'e". Mehmet Âkif, Dönemi ve Çevresi. Ankara.
- Öztürk, N. (2009). "Mehmet Akif'in İçerisinde İstiklâl Marşı'nı Yazdığı "Kasr-ı Ebniye"yi İnşa Ettiren Tâceddin Dergâhı Şeyhi Osman Vâfi Efendi". Mehmet Âkif, Edebî ve Fikrî Akımlar. Ankara.
- Öztürk, N. (2010). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekânın Banisi Şeyh Tâceddin Mustafa'nın Edebî Şahsiyeti Ve Divançesi". Mehmet Âkif Edebiyat ve Düşünce. Ankara.
- Öztürk, N. (2011). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân Tâceddin Dergâhı'nda Marifet Eğitimi". Mehmet Âkif Millî Mücadele ve İstiklâl Marşı. Ankara.
- Öztürk, N. (2017). "İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân Tâceddîn Dergâhı'nın Vakfiyesi Bulundu". 80 Yıl Sonra Mehmed Âkif Ersoy. Ankara.
- Öztürk, Y. N. (1999). Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar. (Yedinci Baskı). İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.

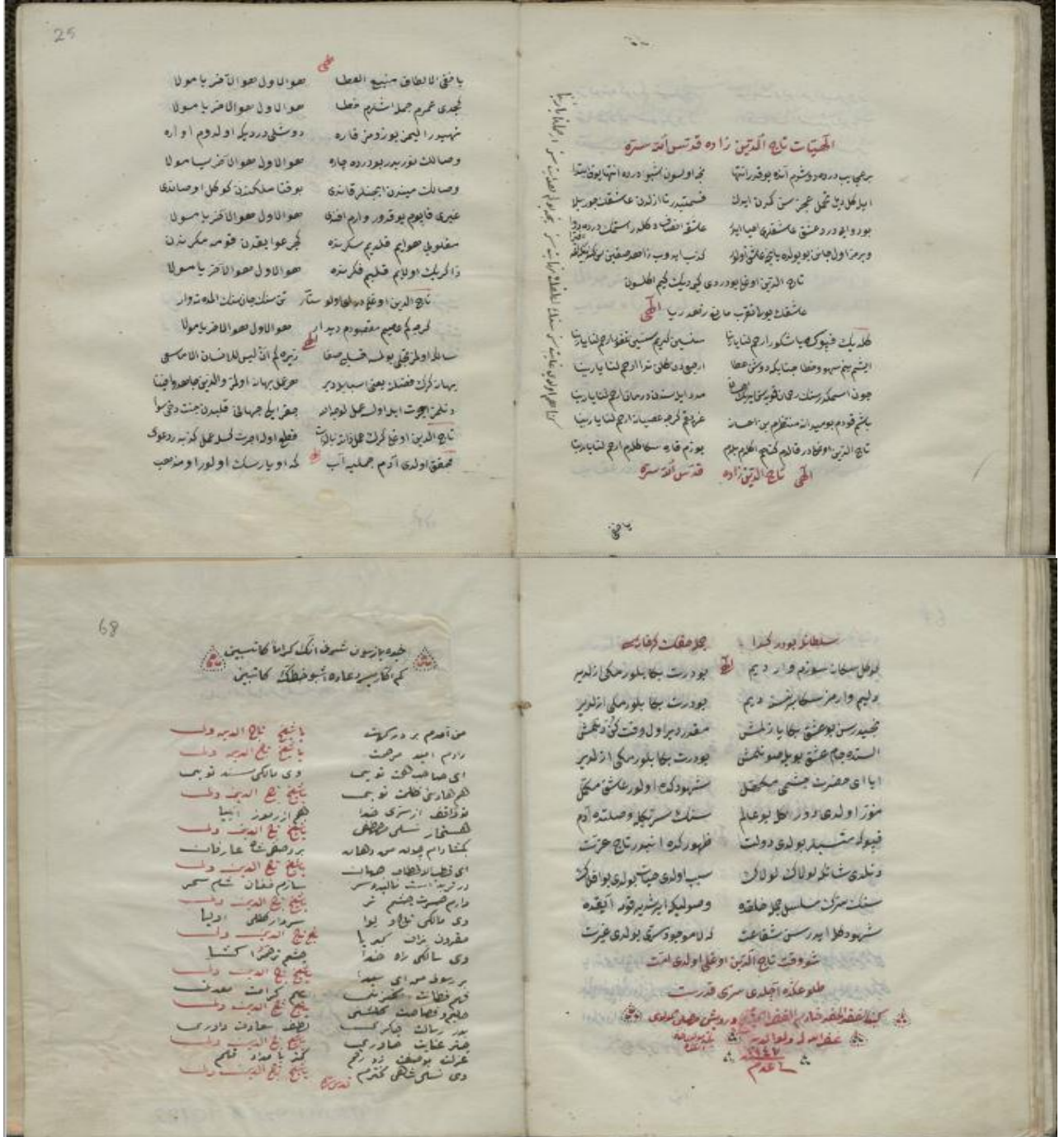
- Pala, İ. (2004). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. (On Sekizinci Baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Parlatır, İ. (2012). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. (Beşinci Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sâdık Vicdâni (1995). Tarikatlar ve Silsileleri (Tomar-ı Turuk-ı Aliyye). (Birinci Baskı). İ. Gündüz (Hazırlayan). İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Sarı, İ. (2016). "Taceddin Dergâhı". Antalya: Nokta e-kitap Yayınevi.
- Seyyid Mustafa Resmi Efendi (2013). Tasavvuf Sözlüğü, İ. Kara (Hazırlayan). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Şapolyo, E. B. (1958). "Ankara'nın Meşhur ve Eski Simalarından Şeyh Tacettin Sultan". Ankara Belediye Dergisi (Temmuz, Ağustos, Eylül). Ankara: Ayyıldız Matbaası
- Şapolyo, E. B. (1960). "Şeyh Taceddin". Türk Büyükleri. Ankara.
- Şapolyo, E. B. (2013). Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Şemseddin Sami (2007). Kâmûs-ı Türkî. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şentürk, A. A., Kartal, A. (2008). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. (Beşinci Baskı). İstanbul:Dergah Yayınları, s. 241-252.
- Şimşek, M. S., Uzun, T. (1991). Arapça-Türkçe Deyimler Kalıp İfadeler Atasözleri Sözlüğü. (Birinci Baskı). İstanbul: Beyan Yayınları.
- Tâceddin b. Tâceddin Mustafa Ankaravî, Külliyyât, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 10182, v.n: 19b, 20a, 20b.
- Tacüddin Veli, Evrad-ı Taceddin, Akşehir Kütüphanesi, 113, v.n: 2a
- Tanyeri, M. A. (1999). Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler. (Birinci Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tatçı, M. (1997), Edebiyattan İçeri Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tosun, N. (2009). TDV İslâm Ansiklopedisi, "Silsile". İstanbul: TDV yay. C. 37.
- Türer, O. (2013). Ana Hatlarıyla Tasavvuf Tarihi. (İkinci Baskı). İstanbul: Ataç Yayınları.
- Uludağ, S. (2005). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. (İkinci Baskı). İstanbul: Kabalcı Yayınları
- Üstüner, K. (2007). Divan Şiirinde Tasavvuf. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. (2009). Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları. (İkinci Baskı). Ankara: TDV Yayınları.

- Yıldırım E. (2009). Kudsi Hadisler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi. XIII/2.
- Yılmaz, H. K. (1980). Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetî Tarikatı. İstanbul: İFAV Yay.
- Yılmaz, H. K. (1991). TDV İslâm Ansiklopedisi, “Aziz Mahmud Hüdâyî”. İstanbul: TDV yay.
- Yılmaz, K. (2014). Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar. (Birinci Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Yılmaz, M. (1992). Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yılmaz, M. (2013). Kültürümüzde Ayet ve Hadisler. (Birinci Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Zavotçu, G. (2013). Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü. (Birinci Baskı). İstanbul: KesitYayınları

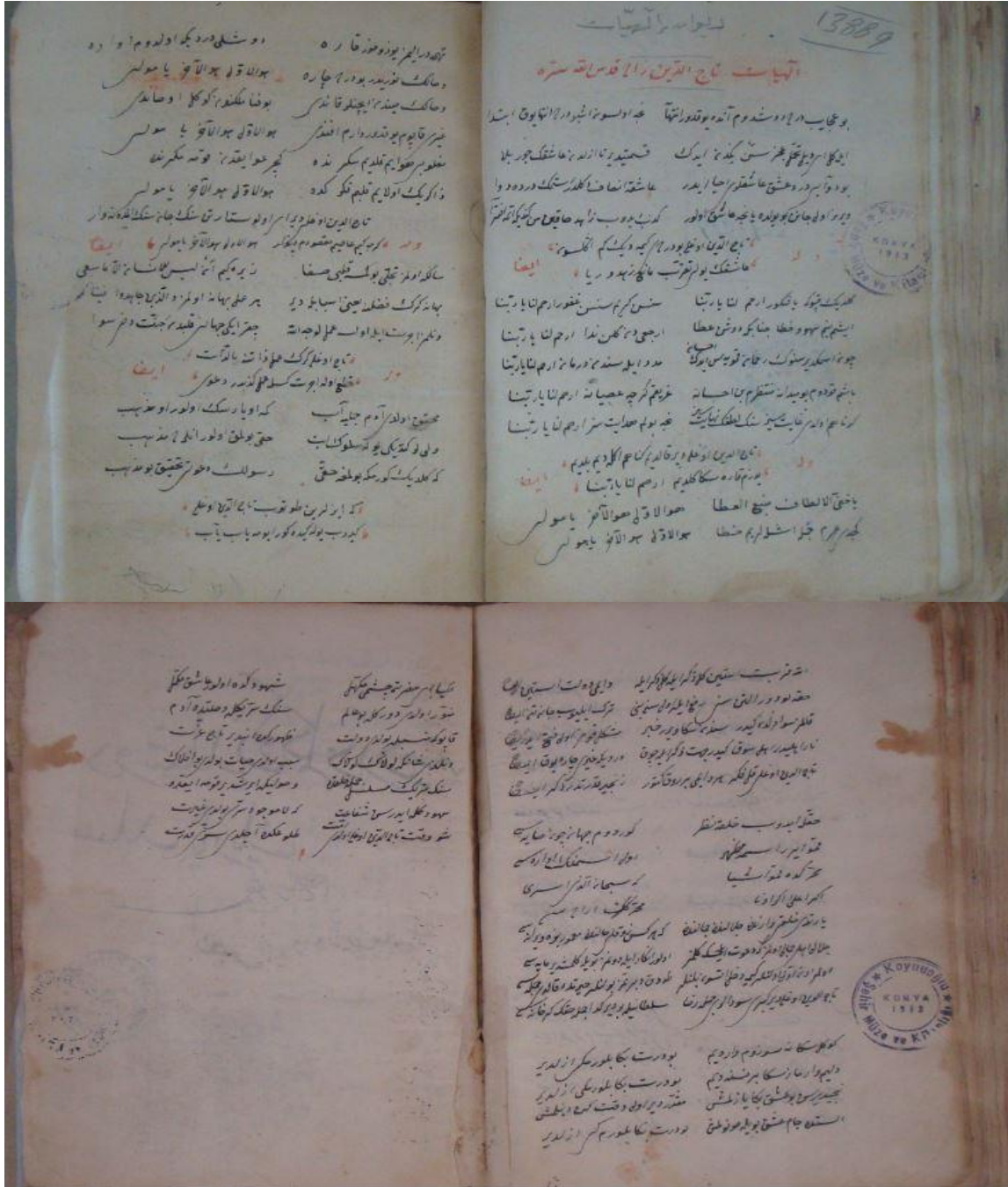
EKLER

EK-1. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Veli'nin Ankara Milli Kütüphane 06 MilYz A 10182 numarada kayıtlı Külliyyat adlı eserinin "İlahiyyât-ı Tâceddînzâde" bölümünün ilk ve son varâğı.

EK-2. Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Veli'nin Konya Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13889 numarada kayıtlı "İlahiyyât-ı Tâceddînzâde" başlıklı eserinin ilk ve son varığı.

Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün

1. Şeyhüm soranlara dirüm şeyhüm Tâceddîn-i Velî
Her dâim anlara dirüm şeyhüm Tâceddîn-i Velî
2. Câhil idük virdi haber sâliklere düşdi sefer
Halk içre şahs-ı mu'teber şeyhüm Tâceddîn-i Velî
3. Seyr ü sülûk mâni' dolu ârif bilür elbet yolu
Hakk'un mübârek bir kulu şeyhüm Tâceddîn-i Velî
4. Gitmez olur kalbden sivâ mesken tutar gönlü hevâ
Şol derdlere sensin devâ şeyhüm Tâceddîn-i Velî
5. Âşık olan îmân ider sâlik ki terk-i cân ider
Tüm sırları ayân ider şeyhüm Tâceddîn-i Velî
6. Kerbânınun sâlikleri girdi yola dönmez geri
Sensin tarîkat reh-beri şeyhüm Tâceddîn-i Velî
7. Seyr ü sülûk yoldur bize atlas dibâ çuldur bize
Mevlâmız'ı buldur bize şeyhüm Tâceddîn-i Velî
8. Âşık-ı hâs olanlara ahde vefâ kılanlara
Mürşid-i kâmil anlara şeyhüm Tâceddîn-i Velî
9. Ol semme vechillah ilaç Hakka'l-yakîndür ihtiyaç
Sen küntü kenz kapusın aç şeyhüm Tâceddîn-i Velî

10. Dergâhınun dervîşleri Hakka'dur inleyişleri
Hakk'ı aramak işleri şeyhüm Tâceddîn-i Velî
11. Rûsvây olup düşdük dile korkutmadı ölmek bile
Bulduk Hak'ı senün ile şeyhüm Tâceddîn-i Velî
12. Hakk'un bize ihsânıdur gönüllerün sultânıdur
Şarâb-ı 'ışkun kânıdur şeyhüm Tâceddîn-i Velî
13. Dâr-ı cihân fûrkat bize kurb-ı Hüdâ vuslat bize
Vuslat için fırsat bize şeyhüm Tâceddîn-i Velî
14. Varlığımız kesrettedür necâtımız vahdetdedür
Mevlâsı'na hicrettedür şeyhüm Tâceddîn-i Velî
15. Gönül sivâyâ oldı dûr şeyhüm ile buldı huzûr
Hak yolunu eyledi nûr şeyhüm Tâceddîn-i Velî
16. Sa'y eyledi irşâd için âcizlere imdâd için
Her dem hayırla yâd için şeyhüm Tâceddîn-i Velî
17. Tâlib-i Hak isen eger Hak senin ileymiş meger
Bu sır ile buldu deger şeyhüm Tâceddîn-i Velî
18. Matlabımız ol yâr iken şol mâsivâ agyâr iken
Nire gidem sen vâr iken şeyhüm Tâceddîn-i Velî
19. Ko ehl-i dünyâ fırkasın tarîkatın gey hırkasın
Kimseye dönmez arkasın şeyhüm Tâceddîn-i Velî

20. Nefsle idüp ceng ü cidâl sâlik umar Hak' a visâl
Eyle meded elimüz al şeyhüm Tâceddîn-i Velî
21. Mâni' bize kevn ü mekân istemezüz dâhi cinân
Dimişdi ol kutb-ı zemân şeyhüm Tâceddîn-i Velî
22. Ol ne azîm sultân imiş bir katresi ummân imiş
Hem mürşid-i devrân imiş şeyhüm Tâceddîn-i Velî
23. Nefsün işi hep mekr ü âl bâkî degül dünyâ hayâl
Sâliklere vir sen mecâl şeyhüm Tâceddîn-i Velî
24. Sâlik ider nefsi fenâ fakr ile ol bulur gınâ
Eyler Hak' a hamd ü senâ şeyhüm Tâceddîn-i Velî
25. Hak' dan düşer olduk cüdâ dillerde yok lafz-ı Hüdâ
Eyle bize ahdi nidâ şeyhüm Tâceddîn-i Velî
26. Ayân olur sırr-ı hafâ benzer miheng-i sarrafa
Dâim virür kalbe safâ şeyhüm Tâceddîn-i Velî
27. Olsa fenâfillâh makâm kalmaz gönülde derd ü gam
Bu müjdeyi eyler peyâm şeyhüm Tâceddîn-i Velî
28. Münkir olur inkâr iden sâlik olur ikrâr iden
Bu hâleti ihbâr iden şeyhüm Tâceddîn-i Velî
29. Bizler seni yâd eylerüz gönlümüzü şâd eylerüz
Ol nefsi berbâd eylerüz şeyhüm Tâceddîn-i Velî

30. Elhamdülillâh ölmüşüz ölmekle hayât bulmuşuz
Miskin kapuna gelmişüz şeyhüm Tâceddîn-i Velî
31. Hakk'a olur havf u recâ andan bedî' yok mültecâ
Eyledi Hakk'a ilticâ şeyhüm Tâceddîn-i Velî
32. Hakk'un cemâli gâyemüz fânî ömür sermâyemüz
Bu Hak yolunda sâyemüz şeyhüm Tâceddîn-i Velî
33. Sırr-ı ene'l-hak n'eyledi Mansûr'ı berdâr eyledi
Her dem bize hak söyledi şeyhüm Tâceddîn-i Velî
34. Sâliklerin irşâd ider kalbden sivâ böyle gider
Hak virmese kendü n'ider şeyhüm Tâceddîn-i Velî
35. Ol Hâcî Bayrâm'dur velî şeyhüme ol virmiş eli
Ankara'yı itmiş ili şeyhüm Tâceddîn-i Velî
36. Câm-ı elestden içmişüz hep kendümüzden geçmişüz
Celvet'i tarîk seçmişüz şeyhüm Tâceddîn-i Velî
37. Mahv eyledüm ben kesreti âkibet oldum vahdetî
Tarîküm oldu Celvetî şeyhüm Tâceddîn-i Velî
38. **Ömrî** duâ eyler sana sen de idüp himmet ana
İrgür anı Hak'dan yana şeyhüm Tâceddîn-i Velî

Ketebehu min el-fakîrû'l-hadîmü'l-fukarâ Dervîş Ömer Fâruk el-Konyevî

fî 6 Safer 1439

el-medînetü'l-Ankara

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Demirel, Ömer Faruk
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 17.06.1987 Kastamonu
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 0 530 031 35 10
e-mail : ofdmrl@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Okuyor
Lisans	İstanbul Arel Üniversitesi	2015
Lise	Üsküdar Cumhuriyet Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2008 - 2012	İstanbul	Polis Memuru

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap Okumak
Müzik Dinlemek
Şiir Yazmak

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Bu bölümde Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Dîvânı'nın TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) ile hazırlanmış olan Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü yer almaktadır. Ancak bu bölüm 721 sayfadan oluştuğu için tezin basılı nüshasında bu bölüme yer verilememiş olup tezin YÖKTEZ'de yayınlanacak olan pdf nüshasında bu bölüme yer verilecektir.

le.ahbv.edu.tr